

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

محرم و منطق

از

اس کتاب میں مندرجہ ذیل بیس منطق کی کتابیں ہیں ۱۔ ضروریات کمال ربیعہ ۲۔ شرح ضابطہ
الوافق ۳۔ شرح نظام الاما شیخ الاسلام ۴۔ صغریٰ ۵۔ حاشیہ ضابطہ ابی الخیر ۶۔ اوسط ۷۔ البسط
۸۔ کبریٰ ۹۔ الیساغوجی ۱۰۔ امراء المنطق ۱۱۔ میزان المنطق ۱۲۔ البرج المیزان ۱۳۔ تہذیب المنطق
منظوم ۱۴۔ مختصر المیزان ۱۵۔ تعریف الاشیا ۱۶۔ صغریٰ ۱۷۔ بحوث فی فضیلتہ ۱۸۔ مقولات عشر ۱۹۔ متاشکل الباع

مکتبہ شرکت علمیہ

بیرون پوسٹ گیت ملتان

بدول اشکال اربعہ

مع امده ہر یک بطریق تفصیل و شرط و اند
و تعداد و ضرب و تخریص طبع و الای مولانا موسی
قدرت احمد مولانا مفتوح سی مطبع حسنی

[illegible]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح الضابطة لمولانا أبي الفتح

قوله وضابطة شرائط الاربعة الخ تحريه هذه الضابطة ان قوله عموم موضوعية الاوسط مع ملاقاته الاصغر بالفعل اشارة الى الشرط الثلاثة للشكل الاول الثالث هو مع قوله وحمل على الاكبر اشارة الى الشق الاول من شرط الرابع وقوله اما من عموم موضوعية الاكبر مع الاختلاف في الكيف اشارة الى شرط الشكل الثاني بحسب الكم والكيف هو مع ما قبله من قوله عموم موضوعية الاوسط اشارة الى الشق الثاني من شرط الرابع اي لا بد في الاول الثالث من عموم موضوعية الاوسط لشئ في الجملة فيلزم كلية الكبرى في الشكل الاول اذ كل موضوعية للاوسط فيه الا في الكبرى ويلزم كلية احداً المقدمتين في الثالث اذ الاوسط فيه موضوع فيهما معا ومن ملاقاته الاوسط للاصغر اي ايجابه له بالفعل فيلزم ايجاب لصغرى وفعليتها فيهما معا ولا بد في الرابع من هذا اي من عموم موضوعية الاوسط لشئ فيلزم كلية صغراه ومن ملاقاته له فيلزم ايجاب صغراه ومن حمله عليه ايجاباً فيلزم ايجاب كبراه او من عموم موضوعية الاكبر لشئ او عموم موضوعية الاوسط لشئ مع اختلاف المقدمتين في الكيف فيلزم كلية احدي مقدمتيه مع اختلافهما ايجاباً وسلباً ولا بد في الثاني من عموم موضوعية الاكبر لشئ مع الاختلاف في الكيف فيلزم كلية كبراه مع اختلاف مقدمتيه ايجاباً وسلباً هذا وفي مساعدة العبارة المذكورة لهذا المعنى نظر مع ان قوله وحمل على الاكبر ان كان معطوفاً على ملاقاته لا يفهم منه ايجاب الصغرى مع كليتها في الشق الاول من شرط الرابع اصلاً وان كان معطوفاً على مقدراي مع ملاقاته للاصغر بالفعل وحدها او مع حمله على الاكبر يفهم ذلك مع اشتراط تعلية الصغرى مع انها غير مذكورة هنا في شرائطه ان كانت شرائطه في الواقع مع فعلية الكبرى وشرائط اخرى من حيث الجهة على ما بين في محله واما عطفه على الفعل في قوله بالفعل فركبك جداً ثم في قوله مع منافاة نسبة وصف الاوسط اشارة الى شرط الشكل الثاني من حيث الجهة والمراد بنسبة

وصف الأكبر نسبة كبراه ونسبة وصف الاوسط الى ذات الاصغر نسبة صفراة وانما مر عن المنسوب اليه في
الكبرى بوصف الأكبر لكونه محولا في المطلوب الا فالمنسوب اليه فيها ذات الأكبر كما ان المنسوب اليه في الصغرى
ذات الاصغر اراد بمنافاة نسبة الكبرى نسبة الصغرى منافاتها لها لو فرضناهما متقديين في الاطراف سواء
كانا متناقضين كما في الصغرى الممكنة العامة الجزئية مع الكبرى الضرورية الكلية وبالعكس في الصغرى
الدائمة الجزئية مع الكبرى المطلقة العامة الكلية وبالعكس وكانت كل واحدة منهما اخص من نقيض الاخرى كما
في سائر الاختلافات والصروب المنتجة كالصغرى الدائمتين مع الكبرى الدائمتين وذلك لاختلاف المقدمتين
هنا بالاجاب السلب قطعاً ولا يذهب على من له في قائل ان المنافاة المذكورة غير متحققة في كثير من
الاختلافات المنتجة من هذا الشكل كاختلاط الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى المشروطة العامة
او الخاصة وكاختلاط الصغرى المطلقة العامة مع الكبرى المشروطة العامة او الخاصة او العرفية العامة
او الخاصة اللهم الا ان تعتبر المنافاة المذكورة اعم من ان يكون بين نفس النسبتين او نوعهما بان يبدل
الضرورية الوصفية في احدهما بالضرورية الذاتية او الدوام الوصفي بالدوام الذاتي فيعتبر المنافاة بينهما
فحين يحصل المنافاة بين المقدمتين في الصورة المذكورة قطعاً لكن على هذا يوجد تلك المنافاة في
الصور الغير المنتجة ايضاً كعكس الاختلافات المنتجة المذكورة اعني اختلاط الكبرى الممكنة العامة
مع الصغرى المشروطة العامة او الخاصة واختلاط الكبرى المطلقة العامة مع الصغرى المشروطة
العامة او الخاصة او العرفية العامة او الخاصة وايضاً لا فرق بين الضرورية الوقتية والمنتشرة و
بين الضرورية الوصفية والدوام الوصفي في كونهما احدي النسبتين منافية بنوعها لا مكان و
الاطلاق العام وما هو اخص منهما في النسبة الاخرى فيستلزم ان يوجد المنافاة المذكورة في
الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى الوقتية او المنتشرة وبأبجمله كاختلافات المنتجة من هذا
الشكل اربعة وثلاثون وغير المنتجة خمسة وثلاثون فلو جمعت المنافاة المذكورة على ظاهرها لم تكن
موجودة في كثير من الاختلافات المنتجة وان صرفت عن ظاهرها على ما ذكرنا كانت موجودة في
كثير من الاختلافات الغير المنتجة ايضاً فيقتل الضابط المذكورة طروداً وكساً وكولم يتعرض

بشرط هذا الشكل بحسب الجهة في الضابطة أو مطلقاً بل بشرط شئ من الأشكال بحسبها فيه أو مطلقاً وقال لا بد من عموم موضوعية الأوسط مع ملاقاته للأصغر وحدها أو مع حملها على الأكبر وعموم موضوعية الأكبر وعموم موضوعية الأوسط مع الاختلاف في الكيف أو ذلك للعموم معه كان ضابطاً واضحاً مختصراً مطرداً ومنعكساً فقط .

ترشرح الضابطة لمولانا أبي الفتح رح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح الضابطة لمولانا شيخ الاسلام

وضابطة شرائط الأشكال الأربعة أي القانون الذي يعرف منه شرائطها بجملة أنه لا بد في انتاجها من أحد الأمرين أما من عموم موضوعية الأوسط أي استغراقه بأن يكون جميع أفرادها محكومة عليها للأكبر وللأصغر مع ملاقاته أي الأوسط للأصغر بالفعل يعني مع حمل الأوسط على الأصغر أو وضعه له بالفعل كما في جميع ضروب الشكل الأول والثالث وبعض ضروب الرابع فإنه يشترط فيما سبق كون الأوسط محكوماً عليه بالأكبر حكماً كلياً في كبرى جميع ضروب الأول مع حملها على الأصغر بالفعل واشتراط الكلية في إحدى مقدمتي الشكل الثالث الذي موضوعه الأوسط مطلقاً مع الفعلية في صغراه فيلزم وضع الأوسط للأصغر بالفعل أو غير الكلية في الضربين الأولين والرابع والسيابع من الشكل الرابع الذي موضوعية الأوسط في الصغرى مع وجوب الفعلية في مقدمتي الرابع مطلقاً لا بد من عموم موضوعية الأوسط مع حملها على الأكبر كما في الضرب الثالث والثامن للشكل الرابع فإن الأوسط يكون محكوماً عليه كلياً في صغرها محمولاً على الأكبر في الكبرى بالفعل وأما من عموم موضوعية الأكبر أي كون الأكبر محكوماً عليه حكماً كلياً بالأوسط مع الاختلاف أي اختلاف الصغرى والكبرى في الكيف اختلافاً مع منافاة نسبة وصف الأوسط إلى وصف الأكبر الموضوع لنسبة أي نسبة وصف الأوسط إلى ذات الأصغر بأن يكون كل من النسبتين موجهة بجهة ليستلزم صدق

كل منهما كذب الاخرى عند اتحاد الموضوع والمحمول وينبغي ان يعلم ان عموم موضوعية الاكبر مع
الاختلاف ايجاباً وسلباً اشارة الى الضرب الخامس والسادس للشكل الرابع فان الاوسط في
كبراهما محمول على جميع افراد الاكبر واشارة ايضاً بحسب الكيفية والكمية الى ضروب الشكل
الثاني الذي الاوسط محمول في مقدمتين مع كلية الكبرى واختلاف المقدمتين كيفية د
اما المناقاة بين نسبة وصف الاوسط الى الاكبر وبين نسبتها الى الاصغر فتلويح الى شرطيه
بحسب الجهة اعني كون الصغرى ضرورية او دائمة او كبرى من الدائمتين او العرفيتين
او المشروطتين وكون الصغرى ضرورية على تقدير كون الكبرى ممكنة وكون الكبرى ضرورية
او مشروطة عامة او خاصة على تقدير كون الصغرى ممكنة وذلك التلويح بالنظر
الى انه لو انتفى الشروط الاول بحسب الجهة كان نهاية حال الصغرى ان يحكم فيها
بالضرورة في جميع اوقات الوصف وغاية امر الكبرى ان يحكم فيها بالضرورة في وقت معين
اختلافهما بالايجاب والسلب لا يوجب تنافياً المطلوب لجواز صدق ضرورة الايجاب في جميع اوقات الوصف
ضرورية الوصف في وقت آخر بالقياس الى شئ واحد بالعكس كذا الوجه يمكن الشرطية الثانية لم يوجد
ذلك التنافي من اختلاف الايجاب والسلب بالادوام الوصف في جانب والا مكان في جانب كما لا
يجنى فان قيل فلا يعجز اعتبار تلك المناقاة في اختلاط الممكنة الموجبة الصغرى مع المشروطة
العامة السالبة اذ لا تنافي بين امكان المحمول نظراً الى الذات وكون سلبه ضرورياً
بحسب الوصف وقد فهم من الكلام ان ذلك الاختلاط ينتج على هيئة الشكل الثاني قلنا قد اشار
فيه الى دفع ذلك بقوله وصف الاكبر وذلك لان المقصود في الشكل الثاني المناقاة
بين ذات الاصغر ووصف الاكبر لا ذاته ولا شك انه مبتنع بالنسبة الى ذات الموضوع في
الممكنة الموجبة مع وصف الموضوع في المشروطة السالبة ولعمري لقد احسن ما قال حيث اتى
بنوع من العجاز في ايراد هذه الضابطة الموجزة غاية العجاز مع اشتغالها على الاشارة الى جميع
شروط الاشكال الاربعة لكن على وجه الابهام والاحمال الا انه لم يتعرض لشروط الرابع بحسب

الجهة كالإتيان بها فيما قيل مخافة التطويل ولئلا يلزم منه مزية الإجمال على أنه لو اعتبرت الإشارة إلى شرطه بحسب الكمية والكيفية لزم تغير في عبارة فالإحسن أن يقال مع الاختلاف في الكيف فقط أدمع منافاة نسبة أنه وأيضا الأولى أن يؤخر قوله بالفعل عن قوله حمله على الأكبر لأن ذلك معتبر في هذا الحمل أيضا بل لو قال على الأكبر لكفى لأن الملازمة مساوية للحمل كما للوضع على ما سبق تأمل !

ترشرح الضابطة لمولانا شيخ الإسلام رح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حاشية الضابطة لمولانا أبي الخير قدس سره

قوله إلى وصف الأكبر قال بعض سادات المحققين وإنما عذر عن المنسوب إليه في الكبرى بوصف الأكبر لكونه محمولا في المطلوب لا فالمنسوب إليه فيها ذات الأكبر كما أن المنسوب إليه في الصغرى ذات الصغرى انتهى عبارته حاصله أن المراد في هذه الضابطة هو ذات الأكبر وذكر الوصف ليس للدراسة التلكة المذكورة وعلى هذا ينبغي ذلك البعض مقصود الضابطة فاعترض في آخر شرح الضابطة بقوله ولا يذهب على من له أدنى تأمل أن المنافاة المذكورة غير متحققة في كثير من الاختلاطات المنتجة من هذا الشكل كاختلاط الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى المشروطة العامة أو الخاصة وكاختلاط الصغرى المطلقة العامة مع الكبرى المشروطة العامة أو الخاصة أو العرفية العامة أو الخاصة اللهم إلا أن يعتبر المنافاة المذكورة أعم من أن يكون بين نفس النسبتين أو نوعهما بأن يبدل الضرورة الوصفية في أحدهما بالضرورة الذاتية أو الدوام الوصفي بالدوام الذاتي فيعتبر المنافاة بينهما فج يحصل المنافاة بين المقدمتين في الصورة المذكورة قطعا لكن هذا توجد تلك المنافاة في الصور الغير المنتجة أيضا كعكس الاختلاطات المنتجة المذكورة أعني اختلاط الكبرى الممكنة العامة مع الصغرى المشروطة العامة أو الخاصة واختلاط الكبرى المطلقة العامة مع الصغرى المشروطة العامة أو الخاصة والعرفية العامة ولا فرق بين الضرورة الوقتية والمنشقة وبين الضرورة الوصفية

الدوام الوصفى في كونها في إحدى النسبتين منافية بنوعها للامكان العام والاطلاق العام وما هو اخص منهما في النسبة الاخرى فيلزم ان يوجد المناقاة المذكورة في الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى الوقتية او المنتشرة وبالجملية الاختلاطات المنتجة من هذا الشكل اربعة وثمانون وغير المنتجة خمسة وثمانون فلو حصلت المناقاة المذكورة على ظاهرها لم تكن موجودة في كثير من الاختلاطات المنتجة وان صرحت عن ظاهرها على ما ذكر كانت موجودة في كثير من الاختلاطات الغير المنتجة ايضاً فتختل الضابطة طرداً وعكساً الى ههنا تولفظه وما ذكره السيد المحشى حق لا ريب فيه والمحشى الفاضل الذي اراد ان يدفع الاعتراض المورد المذكور ورام التفتيح عنه فذهب الى ان المراد هو وصف الاكبر وليس الوصف للنكتة المذكورة بل هو المقصود وبني الكلام على هذا في شرح المناقاة واستدل على دوران الملاقة وجوداً وعدماً على شرائط الجهة في الشكل الثاني ونحن نقول لا يتم الدلائل المذكورة لاننا نقول قوله واذا كان مسلوباً عن ذاته بالفعل كان مسلوباً عن وصفه بالفعل ممنوعاً فانه يجوز في مثالنا هذا اكل كاتب ليس متحرك الاصابع بالفعل سلب تحريك الاصابع عن ذات الكاتب ولا يجوز سلب تحريك الاصابع عن وصف الكتابة وقوله وكذا اذا كانت الكبرى ممكنة والصغرى ضرورية بمثل ما مر ممنوع ايضاً فان المراد بمثل ما مر ان يحسب يكون نسبتاً ووصف الاوسط الى ذات الاكبر بالمكان الايجاب مثلاً واذا كان نسبة وصف الاوسط الى ذات الاكبر بالمكان كان النسبة الى وصف الاكبر ايضاً بالمكان ولا يخفى انه لا يلزم من امكان الايجاب بالنظر الى الذات امكان الايجاب بالنظر الى الوصف كما في مثالنا هذا اكل كاتب ساكن الاصابع بالمكان فان ثبوت سكون الاصابع لذات الكاتب بالمكان وليس ثبوت سكون الاصابع لوصف الكتابة بالمكان بل بالامتناع فلم يتم الدليل ولما يستقيم الضابطة وهذه شبهة عويصة لا يربحى دفعها فقط ۞

تَمَّتْ حَاشِيَةُ الضَّابِطَةِ لِمَوْلَانَا أَبِي الْخَيْرِ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى

له دلیل دلالت راه نمایند است و این مجموعه امور معلوم مرتبه راه نماید بجانب مجهول و طلب لهذا دلیل نامند ۱۲ مولانا محمد برکت الله ^{له} قوله کی خوانند بدانکه کلی گاه باشد که متمتع می شود افراد چنانکه شریک باری و گاه باشد که ممکن شود افراد او اما یافته نشده چنانکه منفا و گاه باشد که با وجود امکان شریک فرد یافته نشده چنانکه شمس و گاه باشد که بسبب متمتع شدن افرادش صرف یک فرد یافته شده چنانکه مفهوم باری و گاه باشد که کثیر مرع التناهی یافته شده چنانکه کوکب السبعة الیایاره و گاه باشد که بشیر مرع عدم التناهی یافته شده چنانکه معلومات باری و نفوس ناطقه نزد قائلین بقدم عالم ۱۳ مولوی محمد عبدالعاجل الله ^{له} قوله مفهوم هر چیز که مستفادی شود

از لفظ پس باعتبار آنکه آن چیز فهمیده شده از آن لفظ و را مخوم گویند باعتبار آنکه آن چیز قصد کرده شده از آن لفظ از این معنی و مقصد نامند و باعتبار آنکه لفظ دال است بر آن چیز بدلول می گویند ۱۲ محمد عبدالعاجل الله ^{له} قوله جزئیات اضافی دی آه و جزئی اضافی گاهی جزئی حقیقه باشد چنانکه زید بالنسب الی الانسان و گاه باشد که کلی باشد اما جزئی اضافی به نسبت کلی دیگر شود چنانکه انسان خود کلی است و لقیاس حیوان جزئی اضافی است ۱۳ مولوی محمد عبدالعالمه سلمه الله ^{له} برای اینکه دقیقکه سوال کرده شود از انسان و فرس و ماها جواب حیوان باشد و اگر تنه انسان سوال کرده آید صلاحیت ندارد و برای جواب حیوان برای اینکه تمام ماهیت او حیوان ناطق است نه حیوان واقف قوم ترتیب داده اند که این مفهوم لاتا اینکه آماده شود برای آنها تمییز بآن کمیات بنابر تسبیل معلوم بندی پس وضع کرده اند انسان را بعد از آن حیوان بعد از آن جسم نامی بعد از آن جسم مطلق بعد از آن جوهر و پس انسان و ذرات چنانکه شناختی حیوان جنس است برای او بنا بر اینکه اتمام جزو مشترک است در میان انسان و فرس و همچنین جسم نامی جنس است برای انسان چرا که او کمال جزو مشترک است در میان انسان و نباتات تا آنکه دقیقکه سوال کرده شود از انسان نباتات باشد جواب جسم نامی همچنین جسم جنس است برای انسان برای اینکه اتمام جزو مشترک است در میان انسان و حجر و همچنین جوهر جنس است برای انسان بنا بر اینکه اتمام ماهیت مشترک است در میان انسان و عقل پس ظاهر شد از این جواز اجناس مختلفه بعضی از آن فرق بعضی برای یک ماهیت و هر گاه دانستی تعدد تمام مشترک پس بدانکه جنس محض است و در قریب و بعد از آن فی الغلی ۱۲ ^{له} قوله جنس قریب کاین جواب است از سوال انسان

معتقولات است متفق بر معلوم باشد هر دو در جمیع کئی و گوی حیوان ناطق از اینها تصور از آن حاصل است هر چه روی فکر کنند و تصدیق و انکند آنرا دلیل و حجت توانند چنانکه گوی عالم متغیر است هر چه متغیر است حادث است پس عالم حادث است فصل در مباحث معرفت هر چه متصور شود اگر منع کند از شرکت بین کثیرین آنرا جزئی حقیقی خوانند چون ذات زید و اگر منع نکند آنرا کلی خوانند چون مفهوم انسان و آن کثیرین را افراد و جزئیات اضافی وی توانند چون زید و عمر و دیگر و غیر آن چون کلی را نسبت کنی با فرد وی یا عین حقیقت افراد باشد چون انسان آنرا نوع خوانند یا جزو حقیقت افراد باشد پس اگر تمام مشترک است میان حقیقت آن افراد و ماهیت یک چون حیوان که تمام مشترک است میان انسان و دیگر حیوانات آنرا جنس خوانند و اگر نه چنین باشد آنرا فصل خوانند خواه مشترک نباشد چون ناطق و خواه مشترک و لکن تمام مشترک نباشد چون حس و یا خارج از حقیقت افراد باشد اگر خاص یک ماهیت باشد آنرا خاصه خوانند چون مناجات اگر خاص نباشد آنرا عرض عالم خوانند چون ماشی و جنس اگر تمام مشترک باشد به نسبت با هم و شکاکات آنرا جنس قریب خوانند چون حیوان و اگر به نسبت با بعضی مشارکات تمام مشترک باشد فقط آنرا جنس بعید خوانند چون جوهر که مشترک است میان انسان و

و فرس همین جواب است از انسان و از جمیع انواع مشارک او و در جواب این ۱۲ ^{له} جوهر که این بعید بسبب مرتبه است زیرا که حیوان و جسم نامی و جسم سه جواب شد و جوهر جواب رابع شد ۱۳ ای ترتیب که هر چه در تدریج و تقدم است آن حیوان است چه عام است مقدم سازی و هر که در تدریج و تدریج است آن ناطق است چه خاص و تدریج است و تدریج سازی و گوی حیوان ناطق به حدیث حیوان و تا خبر ناطق ۱۲ ^{له} حادث آنکه موجود و بعد از عدم باشد ۱۳ ^{له} که تمیز میدهد انسان را از مشارکات او و در جمیع ناطق پس این فصل بعید بود انسان را چنانکه ناطق فصل انسان است ۱۳

۱۲ قوله تصور بدانکه لابد است از قید فقط یعنی سازج بجهت مستقیم شدن تقسیم زیرا که مطلق تصور شامل است
 مرتقیدین را و تصدیقی فحش است از ویس اگر مقصیت نگردد شود لازم آید که قسم شئی قسیم آن باشد و آن باطل است ۱۳ قوله طرفین تصور ترکیب مقولوب است یعنی بعد
 از تصور طرفین مختلف شده اند و حکم که عبارت است از نسبت امری بامری بعضی بر آنکه کسین تصدیق است و بعضی می گویند که جزو تصدیق است و منهم الامام الرازی و دیگر وی
 فاکل اند که شرط نیست جزو ظاهر عبارت معضت و است بر اول ۱۴ قوله کالات نگذرد و چون با وجود هر دو سه بودن بجهت دلالت بنا بر موقوف بودن افاده استفاده
 و استحقاق معانی الفاظ معطوفه فن معضت از آن فرود داشت

۱۱ تالیق الا بوسط علی الاوسط - الحمد لله و سلام علی عباده الذین مطقی ابانند میگویند و مکیان محمد الما بعد
 بجا میگویند که چون این سوری چند بر آن نفع بشتدیان در حل مطالب اوسط معنی سبیل است و با وجود تفتت خاطر و
 ذل اوقات بیکه و حاشیة فیض بسم الله الرحمن الرحیم درگاه شرف و تحقیق الا بوسط باشد تا ششم از
 لطف نظارین است که در حاشیة حل و غلابتیند بنیل مطالب و شش از آن به شایسته و در فرمایند

بدانکه علم بر دو نوع است یکی تصور و دوم تصدیق تصور را در اکسایت را گویند تصدیق
 حکم را گویند بعد از طرفین تصور و حکم بر دو نوع است یکی ثبوتی چون زید
 عالم دوم سببی چون زید پس بعالم فصل لفظ بر دو نوع است مفرد و مرکب مفرد لفظی
 را گویند که جزو آن لفظ و دلالت نکند بر جزو معنی چون رجل که لام را بر جزو معنی او
 و دلالت نیست و مرکب لفظی را گویند که جزو آن لفظ و دلالت نکند بر جزو معنی او
 چون عبد الله در حالت غیر علم فصل لفظ مفرد و نوع است کلی و جزئی کلی لفظی را
 گویند که در معنی او شرکت باشد چون لفظ انسان و حیوان که افراد او در معنی
 او شریک اند و جزئی لفظی را گویند که در معنی او شرکت نباشد چون زید و عمرو
 فصل کلی بر پنج نوع است جنس و نوع و فصل و عرض خاص و عرض عام

کرو پس می گویم که دلالت عبارت است از بودن شئی
 به حیثیتی که لازم آید از علم بر سه علم شئی دیگر اگر لفظی است
 آن را لفظیه گویند و الا غیر لفظیه و پوشیده نماند که مرکب
 از پنج یا سبب وضع و اشیاء خواهد شد یا باقتضای
 طبع یا عقل پس اقام دلالت شش شد مگر مقصود
 درین فن صرف لفظیه و وضعیه است و این اگر تمام باشد وضع
 را میزند از اصطلاح گفت گویند و اگر بر جزو باشد از لفظین
 و اگر خارج از نام باشد از التزام نامند اما تعلیق الا بوسط
 علی الاوسط از مولانا عبد الله جدها میگویند ۱۵ قوله
 مرکب پس ضرورت است مرکب را چاره جز اول آنکه لفظ
 را جزو باشد و ثانی آن که برای معنی اسم جزو باشد
 و ثالث آنکه دلالت جزو لفظ بر معنی باشد و رابع
 آنکه آن دلالت مقصود باشد و ازین چهار است که منقسم است
 به چهار قسم ۱۶ قوله جزئی آه و گاهی نفس از شئی را
 نیز جزئی گویند و باسم اضافی موصوف سازند چنانکه مقابل را
 حقیقی نامند و آن عام است از حقیقی بنا بر بودن آن مثلی
 چون انسان ۱۷ قوله کلی لفظی آه بدانکه حکایت جزئی است
 حقیقه معتبر است در معنی و الفاظ را بالعرض تسمیه الدال
 باسم المدلول کلی و جزئی می گویند و باید دانست که کلی
 منصرف در کلیات خمس است که افراد آن در نفس الامر موجود
 باشند بدین یا بنحو ارج زیرا که در معرفت محدودات
 مثل کلیات فرغیه که لاشئی و لا ممکن است کمالات نیست
 که عرض علمی بآن متعلق باشد ۱۸ قوله جنس آن
 که در جواب از جمیع مشارکات آن جنس واقع شود
 آنرا جنس قریب گویند چون حیوان و در تعریف چون
 جسم نام ۱۹ قوله نوع آه هم نوع یا معنی

۱۱ قوله علم و آن دلالت بمعنی و الشئ و باطل ارج
 الصورة الحاکمه من الشئی عند المذکر است و مقسم
 نزد بعض مطلق علم است و بعضی تخصیص میکند بجمعی
 اما مخرجاتی نظری است و لیکن تحدید آن نزد هر دو غیر است
 بلکه نزد امام را از حی محال است و جمیع حکما قائل اند نظرین
 مع عدم تعریف تحدیدش صاحب سلم گفته که من باین حدیث
 د شایسته حدیث خیالی بعضی ازینها بغیر تعریف آن به تقسیمش
 پرداخت ۱۲

دیگر است که او را نوع اضافی گویند آن آنست که جنس در جواب ماهو بروی و بر ما بهیت دیگر گفته شود و آن گاهی بر نوع حقیقی صادق آید
 چون انسان ۱۲

له قوله تمیز یک نوع آه و آنکه تمیز و بهادار مذکرات جنس قریب از افضل قریب گویند چون ناطق و الا فضل بعید خوانند چون حساس ۱۲
له قوله ذاتی آه پس خارج شد نزدیک معنی نوع از ذاتی زیرا که ذاتی عبارت شد نزدیک و از آن نشی که داخل ماهیت باشد چنانکه

و در سائله کبری گفته که آن که جزو

حقیقت افراد خود باشند از ذاتی گویند و آن منحصر است در مبنی فضل انتهی و برناظر کلام مصنف در شرح الیاس خوجی پوشیده نماند که مقرر کرده است ذاتی در نوع و جنس و فصل چیست قال قول الذائق انا نوع او جنس و فصل آیه و بل هذا الانشاق بین الکلامین فانهم ۱۱ له قوله و دیگر نوع آه آن را غایبه النوع گویند و اگر کلی خاص در یک جنس بود از آن ماهیت الجنس گویند چنانکه ماضی که خاص است از حیوان را و هر یک از این خاصه عرض تمام اگر متمنع شود الفکاک او انما بهیت آنرا عرض لازم گویند چون کثابت بالقوت برای انسان یا متمنع نشود چون کثابت بالفعل ای انسان را آنرا عرض مقارن خوانند ۱۲ له قوله حد بر دو نوع است آه بدانکه چون مومنون منطلق معلوم تقوی و معلوم تصدیقی است بحیثیت ایصال هر دو جانب مطلوب تصویر و تصدیقی اولی را معرفت ذاتی را حجت میگویند و ثانی آنست که گفته شود برای فایده تصور آن و آن عام بود ازین که حد باشد یا رسم شریعت نه که در مصنف

جنس آن کلی را گویند که داخل ماهیت باشد و بر مختلف الحقائق اطلاق توان کرد چنانکه حیوان که داخل ماهیت انسان است و بر آدمی واسط و شتر اطلاق توان کرد و نوع کلی را گویند که تمام ماهیت باشد و بر مختلف العدد اطلاق کنند چنانچه انسان که برزید و عمر و دیگر اطلاق توان کرد و فصل کلی را گویند که داخل اصل ماهیت باشد و بدان تمیز یک نوع حاصل شود از النوع دیگر چنانچه ناطق که بدان تمیز انسان است از حیوانات دیگر و هر یک از جنس و فصل را ذاتی له گویند و عرض عام کلی را گویند که در دو نوع یا بیشتر موجود باشد چنانچه ماضی بر انسان و دیگر حیوانات موجودات و عرض خاص کلی را گویند که در یک نوع موجود باشد فحسب چنانچه فحک که در انسان موجود است و در حیوانات دیگر نیست فصل حد بر دو نوع است حد نام و حد ناقص حد نام آن بود که مرکب باشد از جنس قریب و فصل قریب چنانکه گویی در حد انسان که حیوان ناطق حیوان جنس قریب است و ناطق فصل قریب حد ناقص حدی را گویند که مرکب باشد از جنس بعید و فصل قریب چنانکه گویی در حد انسان که جسم ناطق یا مرکب باشد از بعضی عوارض و فصل قریب چنانکه گویی ماضی ناطق

در تقسیم هر دو وجه رعایت اعتقاد است که گفته شد بشرت بنا بر عادت خود درین کتاب بعضی پس می گویم که حد و در وقت بعضی منتهی است و در اصطلاح قوی است ردال باشد بر ماهیت حسی و مرکب از جنس قریب فصل قریب را حد ازین جهت می گویند که او بر وجودی متمثل بر ذاتیات منع می کند و قول غیر را در آن تمام از آن است که ذاتیات تمام مواد را در آن نگذارد ۱۲ التعلیق الا بسط علی الاوسط

اوله قوله رسم بر دوزخ است آه پوشیده نماند که چون رسم اثر را می گویند و این تعریف بخواهد لازمی شود و آن هم اثری است از آثامش پس گوید که تعریف بالاتر باشد و اما نام پس بنا بر شایسته آن مجزای در یک جزو ۱۲ **قوله** قضیه آه هرگاه تمام کرد بیان معرفت که آنرا قول شایع نیز گویند آغاز کرد

یا مقتصر باشد بر فصل قریب چنانچه ناطق و رسم بر دوزخ است کامل و ناقص **رسم** کامل آنرا گویند که مرکب باشد از جنس و خاصه چنانچه گوئی در رسم انسان حیوان ضاحک و رسم ناقص آنرا گویند که مرکب باشد از جنس بعید و خاصه چنانچه گوئی در رسم انسان که جسم ضاحک یا مقتصر باشد بر خاصه چنانچه در رسم انسان ضاحک **فصل** قضیه بر دوزخ است یکی قضیه حلیه و تم قضیه شرطیه قضیه حلیه یکی را گویند که در وی حکم کند به ثبوت جز و دوم جز و اول یا بنفی جز و دوم از جز و اول چنانچه گوئی زید عالم است یا عالم نیست جز و اول را موضوع گویند و جز و دوم را محمول قضیه حلیه بر انواع است یکی شخصی یعنی قضیه را گویند که موضوع او جزئی حقیقی باشد چون زید انسان و زید لیس بجا و دوم هم که یعنی قضیه که موضوع او کلی باشد مجرور از لفظ حاضر چون الانسان حیوان و الانسان لیس بجز سوم محصوره یعنی قضیه که لفظ حاضر در و در آمده باشد و حاضر چنانچه لفظ است چون کل بعض و لاشی و لیس بعض چون کل انسان حیوان و بعض الحیوان انسان و لاشی من الانسان بجز و بعض الحیوان لیس بالانسان و لیس بعض الحیوان بالانسان **فصل** قضیه حلیه

در جهت و چون دانستن آن موقوف بود بر دانستن قضیه که جاد است از قولی که قائل آنرا صادق و کاذب ان گفت شروع کرد در تقسیم آن و بدانکه اطلاق قضیه حقیقه بمعنای است و ملحوظ نیز نیست الدال باسم الدلول قضیه نامند و بعضی قضیه را خبر هم گویند **قوله** موضوع آه زیرا که وضع کرده شده تا که حکم کرده شود بر آن از شئی و محمول از آن گویند که عمل کرده میشود بر شئی نسبتی که رابط باشد محمول را موضوع آنرا نسبت حلیه گویند و مفردی بود که آن **قوله** کلی باشد آه ظاهر تعریف صادق است بر مملو متاخرین که لازم می شود جزو پیدا و به مملو متقدمین و بر طبیعت وی توان گفت که تعریف مملو متاخرین است بقرینه لفظ حاضر **قوله** چهار لفظ است بدانکه از نیست منضم مجاز زیرا که لام استغراق در مملو جزو پیدا و اعم و دور

نکته تحت لفظی در سالبه کلیه لیس کل بعض لیس و سالبه جزویه هم سودا است بلکه محصوره البته منضم در چهار مرتبه کلیه موجب جزویه سالبه کلیه سالبه جزویه در علم کلیه همین محصوره مجزئ است بنا بر هم بحث از شخصی و بدون مملو و قوت جزویه ۱۲ ۵ ۵

۱۰ قوله ووجه برای اشتغال آن بحجت که عبارت است از انکه دال باشد بر کیفیات یعنی کیفیت نسبت محمول بموضوع فی نفس الامر و پیشینه نیست که نسبت حد و اقصای واجب خواهد شد یا ممکن یا ممکن و وجه را بدیهه نیز مانند برای شمول آن بجز در احوال که آن جهت است ۱۱ قوله سیزده آیه ترک کرد از بساط و قتیبه مطلقه و فشره مطلقه را و وجهی

که در وی وجهی را بیان کنند از امر وجهی گویند و آن سیزده نوع است بدین
تفصیل ضروری مطلقه مشروطه عامه مشروطه خاصه دائم مطلقه عرفیه عامه عرفیه
خاصه و قتیبه منتشره و وجودیه لا ضروریه و وجودیه لا دائم مطلقه عامه
ممکنه خاصه ممکنه عامه ضروریه قضیه را گویند که محمول و ضروری باشد بحسب
ذات موضوع چون کل انسان حیوان بالضروره مشروطه عامه قضیه را
گویند که محمول و در موضوع را بحسب عنوانی ضروری باشد بحسب ذات
موضوع چون بالضروره کل کاتب متحرک الاصلح مادام کاتب لا دائم
دائم مطلقه قضیه را گویند که محمول و دائم باشد در موضوع را بحسب ذات
موضوع چون کل جسم مولف و ائمه عرفیه عامه قضیه را گویند که محمول او
دائم باشد در موضوع را بحسب عنوانی موضوع آخر چون کل کاتب متحرک
الاصلح مادام کاتب عرفیه خاصه قضیه را گویند که محمول در موضوع را دائم
باشد بحسب وصف عنوانی موضوع نه دائم چون کل خمر مسکر لا دائم خمر و قتیبه
قضیه را گویند که محمول در موضوع را ضروری باشد بحسب وقت معین نه و اما
چون بالضروره کل قمر مخفف لا دائم ابل وقت حیلوله الارض بنیه و بین الشمس

معنی لا دوام ذاتی آن است که نسبت در قضیه تا و قتیبه ذات موجود باشد دائمی نباشد ۱۲ قوله حیلوله آیه زیرا که ثابت شده در فیه بدین
که قمر مستعار از الشمس پس ضروریست که وقت حاصل شدن ارض میان هر دو مظلم باشد ۱۳ التعلیق الاصلح مادام کاتب عرفیه عامه

له قول وجودیه لازمیه آه چون این قضیه مطلقه عامه است مقید با ضرورت ذاتیه مطلقه عامه معنی آن فعلیت نسبت است یعنی وجود آن
بوقت اوقات پس وجودیه نام نهادند چون شغل بود و بر لازمیت ذاتیه نامیدند لازمیه آه ش ۱۲ له قول مطلقه عامه آه تسمیه آن بملقه یا ازین

جست است که وقت اطلاق قضیه

همین معنی مقصور است یا برای آن که

مقید نیست به ضرورت و و اما در غیر

آن از حیثات و لیکن علم پس

برای عام بودن آن از وجودیه

لا ادره وجودیه لازمیه ۱۲

له قول قضیه شرطیه آه هرگاه

تمام ساختن بیان جمله شروع

کرد و قضیه شرطیه و آن قضیه

است که در آن حکم بر شریعت

جز دوم برای جز اول نه

کنند ۱۲ له قول مطلق باشد

آه یعنی مدق تالی بر تقدیر مدق

مقدم باشد بدان که این مدق

اگر بدقت باشد مثل علی چون

ان کانت الشمس طالعه فالنهار

موجود و طلوع شمس علت برای

وجود نه است یا مثل معلولیه

چون ان کان النهار موجودا

کانت الشمس طالعه که در اینجا

محلل است برای طلوع شمس

یا مثل تضایف چون ان کان

زید با عمر و محمد و ابنه آه

لزومیه گویند ورنه اتفاقیه

چون ان کان الانسان المقلد

محا لا یقلع زیرا که میان مقلدیت

انسان و تابعیت محارفا

نیست و مراد از علاقه آن است که بر سبب آن مستلزم شود مقدم تالی را ۱۲ التعلیق الابلط علی الادسط ۱۲

ممکنه قضیه را گویند که محمول و مرفوع را ضروری باشد نه و اما بل
بحسب وقت لا معین چون بالضرورت کل انسان متنفس لا ادره بل بعض
الافاق وجودیه لازمیه قضیه را گویند که محمول و مرفوع را حاصل آید
نه بطریق ضرورت چون کل انسان قائم بالفعل لا بالضرورت وجودیه لا ادره قضیه
را گویند که محمول و مرفوع را حاصل باشد مطلقا چون کل انسان کاتب
بالفعل لا ادره مطلقه عامه قضیه را گویند که محمول و مرفوع را حاصل
باشد مطلقا بیان کیفیت حصول چون کل فرس مهال بالاطلاق العام
ممکنه خاصه قضیه را گویند که هر طرف محمول و ضروری نباشد مرفوع را
چون کل ذهب ذائب بالا امکان الناحی یعنی ذوبان و عدم ذوبان هیچ یکی
ضروری نیست مذهب را ممکنه عامه قضیه را گویند که طرف مخالف محمول
او ضروری نباشد چون کل ذهب ذائب بالا امکان العام یعنی عدم ذوبان
ضروری نیست مذهب را قضیه شرطیه بر دو نوع است یکی شرطیه متصله دوم
شرطیه منفصله شرطیه متصله قضیه را گویند که حکم در او متعلق باشد چنانچه
گوئی ان کانت الشمس طالعه فالنهار موجود و این قضیه را متصله

۱۰ قوله انما الحبح والمخلوا واذنوا حقيقه نیز گویند زیرا که در ان الفضال حقیقی است باین بدون تناقض میان
همه و جز و در صدق و کذب بمختلف قسمین اخیرین ۱۲ قوله اتحاد است آنم بدان که هم چنین شرط است اتحاد

روايات

قوت فعل کل

وجہ و شرطیں

بکلمه شکر

بإحسان في
منه انما انما

محقق نشر

جہاں کہ شکر ہے

كفّة قطعه

کمالیہ،
کمالیہ،

دعوت موعود

و محمول و مکان :-

مدت شرط و

مفادیت جز

خوارست و داور

مان چہ

تفاوت اختلاط

ست درجہ

میدان مرکزی

لکھنؤ

شود دیگر

سالہ برای آنکہ

ماه باشد که دو

عزیز و احباب

۱۲

موجبه خواهند اگر گوی لیلان کانت الشمس طالعۃ فاللیل موجود و این
را متصله سالبه گویند و جز و اول را مقدم گویند و جز و دوم را تانی گویند و
شرطیه منفصله قضیه را گویند که حکم کنی بعد از در میان دو چیز چنانچه گوی
العدد و ما زود و این قضیه شرطیه منفصله بر سه نوع است یکی مانعۃ
الجمع و التخلو یعنی قضیه که حکم کنی در و با متنازع اجتماع و از تقاض هر دو
چنانچه نظیرش در عدد گفته شد و هم مانعۃ الجمع که حکم کنی در و با متنازع اجتماع
نه امتناع از تقاض چنانچه گوی هذا اللون الاسود و ما ابیض سوّم مانعۃ التخلو
یعنی قضیه که حکم کنی در و با متنازع از تقاض نه امتناع اجتماع چنانچه گوی هذا
اما لا شجر و اما لا حجر فصل تناقض عبارتست از اختلاف دو قضیه در سلب
و ایجاب چنانچه گوی یکی صادق باشد و هم کاذب و شرط تناقض اتحاد
است در موضوع و محمول و زمان و مکان چه اگر گوی زید عالم است و دیگر
زید عالم نیست و مراد ازین زید شخص آخر است تناقض نباشد و همچنین اگر
یک عالم فقه مراد باشد و جائی دیگر علم منطق هم تناقض نباشد و دیگر
شرط تناقض اختلاف است در جهت حکم یعنی در ضروریه اگر قضیه محصوره باشد

دو سالہ مجمع می شہرہ صدقہ کذب مخالفیں اگر مرد و تفسیر مخصوصہ شود و اختلاف و حکم لفظی کلیت و جزئیت و اگر ہر دو موجبہ شود و در جہت ہم اختلاف واجب ست زیرا کہ کہ گاہی در فرد و یکا ذب می شود و اما در دیگر صادق سے شوند معا ۱۲

له قوله تعالیف و آن عبارت است از دو متقابلین که وجودی باشند و تعقل هر یک واحد از آن بقیاس آخر باشد ۱۲ له قوله تضاد و آن عبارت است از دو متقابلین که وجودی باشند مگر تعقل هر یک واحد از آن بقیاس دیگر نباشد ۱۳ له قوله تناقض و آنرا تعقبات ایجاب سلب نیز گویند و آن عبارت است از دو متقابلین که یک جودی و دیگری عینی باشد و کل عینی ملاحت وجودی ندارد و چو شیء نماید که هر دو لفظی اند و اما اندر نسبت عقلیه و در تعارض وجودی نهان نیست ۱۴ له قوله عدم و آن عبارت است از

دو متقابلین که یک عینی و دیگری وجودی باشد و لیکن محل عینی قابل وجودی باشد ۱۵ له قوله صدق یعنی اگر فرض کرد شود صدق اصل لازم آید صدق آن صدق ممکن است آنکه صدق جزو در واقع باشد و بقای صدق از نیست است که عکس لازمست قضیه را و صدق ملزم بدون صدق لازم محالست ۱۶ له قوله کذب ظاهر آنست که از قلم ناخست زیرا که جائزست که صادق لازم باشد کاذب را چون کل حیوان انسان کاذب است و عکس آن بعضی انسان حیوان صادق است و در نه مناقضه هر یک است در کلام مصنف که در شرح ایضا خوبی گفته و اما اشتراک لفظ را کذب مالم یقل به حد ۱۷ التعلیق الابطال علی الاوسط ۱۲ که جملا احتمال عموم دارد و عینی احتمال است که در قضیه محمول اعم باشد از موضوع چنان که کل انسان حیوان پس اگر عکس آن کلیه باشد چون کل حیوان انسان صدق اخص یعنی انسان بر جمیع افراد اعم یعنی حیوان خواهد شد و آن محال است ۱۲ له قوله عکس ندارد و ای لزوما زیرا که حیوانا صادق میشود چون بعضی الحیوان پس بالانسان و عکس آن بعضی الانسان پس بحیوان صادق است ۱۲ له قوله عکس نقیض آه بدان که این طریق مستندین است و لیکن در قوانین

تقابل عبارت است از امتناع اجتماع میان دو چیز در یک محل و در یک زمان و در یک جهت و اقسام تقابل چهار است یکی را تضالیف گویند چون صالح و مصنوع و دوم را تضاد گویند چون سود و بیاض سوم را تناقض گویند چون وجود و عدم چهارم را ملکه و عدم گویند چون حرکت و سکون فصل عکس عبارت است از آنچه محکوم علیه را محکوم به کنند با بقای سلب ایجاب صدق و کذب عکس موجب کلیه و موجب جزئیه موجب آید چنانکه اگر گوئی این قضیه را کل انسان حیوان و یا بعضی العالم انسان در عکس چنین گوئی که بعضی الحیوان انسان و بعضی الانسان عالم زیرا که محمول قضیه احتمال عموم دارد پس جزو ثانی متیقن باشد و عکس سالبه کلیه سالبه کلیه آید چنانچه این قضیه را گوئی لاشی من الانسان بحجر و لاشی من الحجر بالانسان عکس باشد زیرا چه هر گاه که چنانچه جزو انسان حجر نباشد یا بقطع هیچ جزو از حجر نیز انسان نباشد اما سالبه جزئیه عکس ندارد زیرا چه این قضیه صادق است که بعضی الحیوان لیس بالانسان و عکس و بعضی الانسان لیس بحیوان صادق نیست پس معلوم شد که عکس سالبه جزئیه بمیقین سالبه جزئیه نباشد فصل عکس

عکس نقیض آن است که نقیض جزو ثانی را اول کنی و معین اول را ثانی پس عکس هر طریق شان در قضیه کل انسان حیوان لاشی مالم لیس بحیوان بالانسان خواهد شد ۱۲

له قوله کذب این هم شاید از قلم ناسخ برآمده باشد و بدانکه بقای کیفیت هم مروری است یعنی اگر اصل مروری است مگر

نقیض هم مروری

خواهد شد و اگر

سایه است

سایه خواهد شد

۱۲ له قوله

قیاس گویند

پس قیاس

عبارت شد

قول مرکب از

تضایا که لازم

آید که از وی

لذا از قول

دیگر ۱۳ له

قوله هر یک

آه یعنی استدلال

مردم از انسان

و به نام هر یک

جزئیات

اندر بر حیوان

که کلی ایشان

ست ۱۴ له

قوله علم ظنی

ست بنا بر آنکه

طریق ایصال

هر دو ظنی

ست و اگر چه

مرکب باشد از

نقیض عبارت است از آنچه که متقابل محکوم علیه محکوم به نقیض کنی و محکوم به را
نقیض محکوم علیه کنی یا بقای صدق و کذب چنانچه اگر خواهی این قضیه را که
کل انسان حیوان باشد عکس نقیض کنی گوئی کل لایحوان انسان فصل بدانکه
در اصطلاح منطق اگر استدلال زعام بر خاص کنی آنرا قیاس گویند چنانچه گوئی
کل انسان حیوان و کل حیوان حساس نتیجه آید کل انسان حساس و اگر از خاص بر
عام استدلال کنند آنرا استقرا گویند چنانچه هر یک از حیوان را می بینیم که گاه
مضغ فک اسفل می جنباند و اگر از خاص بر خاص استدلال کنند آنرا تمثیل
گویند چنانچه گوئی شجر حادث است زیرا که جسم است پس باید که فلک نیز حادث
باشد زیرا که او نیز جسم است و استقرا تمثیل علم ظنی است نه قطعی فصل قیاس
بر دو نوع است یکی اقترانی دوم استثنائی اقترانی آنرا گویند که نتیجه آن قیاس
یا نقیض نتیجه در مقدمات آن قیاس مذکور نباشد چنانکه گوئی کل انسان حیوان
و کل حیوان حساس یعنی کل انسان حساس در مقدمات قیاس مذکور نیست و
استثنائی قیاسی گویند که نتیجه یا نقیض نتیجه در مقدمات آن قیاس مذکور باشد
چنانچه گوئی اگر این شخص انسان است و حیوان باشد لیکن انسان است پس او

حقدان قطعی پس معلوم شد که عمده در باب تحصیل تصدیقات قیاس است بنا بر بودن آن مفید جزم و یقین ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

الحق و در صغری که آن غالباً اخصی باشد و ظاهر است که اخصی اقل است از ذوی افراد **شکل ۱۱** قوله کبری که آن غالباً اعم میباشد و ظاهر است که اعم اکثر است از ذوی افراد **شکل ۱۲** قوله شکل است بدیهه مراد از شکل در اینجا این است که حاصل شود از اقتران صغری به

کبری **شکل ۱۱** قوله شکل اول بدانکه شرط متناهی است
ایجاب صغریه و کلیت کبری
و مضروب نتیجه آن چهار
ست **شکل ۱۲** قوله شکل دوم خط انتاج آن اختلاف
هر دو مقدمه است و ایجاب
و سلب و کلیت کبری
و مضروب نتیجه آن چهار
ست **شکل ۱۳** قوله شکل سوم شرط متناهی است
کلیت یک از دو مقدمه
و ایجاب صغریه و مضروب
نتیجه آن شش است **شکل ۱۴** قوله شکل چهارم
شرط متناهی است و اختلاف
هر دو مقدمه و ایجاب
و سلب و کلیت یک
از آن بایجاب هر دو
مقدمه و کلیت صغری
و مضروب نتیجه آن هشت
ست و پودشده نماید
که قسمت عقلی مقتضی
ست که هر شکل از شانزده
مضروب بیش از آن حقیق
الابطال علی الاوسط از
مولانا عبدالماجد
بهاگل پوری ۱۲

حیوان باشد یا انجین گوی لیکن حیوان نیست پس انسان نباشد اول مقدمه
قیاس در صغری گویند و مقدمه دوم را کبری گویند و موضوع نتیجه را اصغر و محمول
نتیجه را کبر و آن لفظ که در هر دو مقدمه مکرر باشد آنرا اوسط گویند
چنانچه گوی کل انسان حیوان و کل حیوان حساس فکل انسان حساس و درین مثال
انسان را اصغر گویند و حساس را کبر گویند و حیوان را اوسط گویند و آن
مقدمه که در ذوی انسان است آنرا صغری گویند و آنکه در ذوی حساس است آنرا
کبری گویند قیاس اقترانی ایجاب **شکل ۱۱** قوله اول آنکه اوسط محمول
باشد در صغری و موضوع باشد در کبری چون کل انسان حیوان و کل حیوان حساس
فکل انسان حساس **شکل ۱۲** قوله دوم آنکه اوسط محمول باشد در صغری و کبری هر دو
چون کل انسان حیوان و لا شئ من الجماد حیوان فلا شئ من الانسان بجماد
شکل ۱۳ قوله سوم آنکه اوسط موضوع باشد در صغری و کبری چون کل انسان حیوان
و کل انسان ناطق فبعض الحيوان ناطق **شکل ۱۴** قوله چهارم آنکه اوسط موضوع باشد
در صغری و محمول باشد در کبری چون کل انسان حیوان و کل ناطق انسان
فبعض الحيوان ناطق تمام شد رساله اوسط در منطق .

جسمانی که درک اشیا و مطلقا نفسا مطلق است پس اگر در صورتی که ادراک علم عبادت از دست و حواس حاصل شود لازم آید که هر یک از ادراک علم هر قاعده مستدرک و عالم نباشد و ادراک علم با تمام نیست مدرک عالم باشد و این هر دو باطل است و مجبور بر آن رفته اند که صور کلیات و جزئیات مجرد در نفس مطلقا حاصل است و مورد جزئیات جسمانی و حواس که آلات نفس مطلقا اند نیز در الواح درک و اطفال بذا اخصاصه بانی الشرح ۱۲ که مذکور شد این است که حصول صورت در آئینه و عی است و اخلاص است و در حقیقت در آن صورت عارضیت که مقابل آئینه است بواسطه انعکاس خط شعاع بصری از سطح آئینه بسوی او و صورت خارجی از آن حقیقت که عارضیت است و از آن حقیقت که صورت خارجی است صاحب کس ۱۲ ش ۵ یعنی فی الجمله زیرا که غیر صورت مبهرات در آئینه مختص الحصول است لیکن چون حال آئینه پیش مخاطب بلند می ظاهر و کشف شود و اعتماد بر فهم او کرده

تعبیر از مبهرات بمحسوس که در آئینه لازم نیاید اذلال بوق یا کوه هم
مورد حصول عقل در معقول و مبهره و در جدول ۱۲ ش ۵
پس اگر در اول مبهرات گفته شود اقتضای آن میگرد که
در جدول نیز مبهرات گردیدیم می باشد که مورد حاصل عقل مبهر
باشد و معقول و مبهر ۱۲ ش ۵ یعنی قس که پراگنده است
و جمیع جلد بدن لیکن بقفادت چرا که این قوت در جلد بدن
گفت اقوی است خصوصا جلد احوال به تشخیص یا علم
سیاه ۱۲ ش ۵ یعنی بسبب امتعانت بجمیع ازین حواس
بیتجاریه خدای ۱۲ ش ۵ یعنی از نشان ادبنا شد که مدک شود
بفصلی که گذشت قوت تواند بنفس عقل مدک شود با برافلت

۱۲ ش ۵ یعنی بر آیدی را زیرا که محبت قریح و اشتیاق و فصل
۱۲ ش ۵ یعنی حصول بیان حالت و در قول او که پس بر هر یک از ادراک
ست که طریق نظر و محبت و فساد آن را بشناسد آن موقوف
بر حصول علم است نسبت بر آیدی و حصول علم نسبت به خودی
موقوف بر حصول قوت مدرک است نسبت بر آیدی چنانکه
ظاهر است و ازین جا ظاهر شد عدم محبت کل بای تنگ
و ادا و فروغ منتشرا ۱۲ ش ۵ قوت بحسب لغت می باشد که
محمیبات یعنی توانا شدن مایه قوی به ریایا نامیده
باشند و می تواند که مشتق باشد و اشتقاق اواز برای تیغی

بسم الله الرحمن الرحيم

یکی از حواس باطنی ۱۲ ش ۵ یعنی اگر تصور است تصدیق نیست
و اگر تصدیق است تصور نیست و اگر تصور نیست تصدیق
ست و اگر تصدیق نیست تصور نیست چه انفصال حقیقی
را چهار متصل لازم است و دو باعتبار منجم و دو باعتبار
منجم ۱۲ ش ۵ یعنی باین طریق که آن صورت نسبت
باجاب یعنی ادراک و قور و بر وجه اذعان و قبول ۱۲ ش ۵
یعنی باین طریق که آن صورت نسبت سلب باشد
یعنی ادراک و لا قور و بر وجه اذعان و قبول ۱۲ ش ۵ یعنی
اگر نسبت حکمی و میان دو تصور یافته شود تصدیقش بخوانند
زیرا که اثبات یا سلب شمی میکند ۱۲ ش ۵ قید
صورت است نسبت و مراد تصور تصور ساذج است چه تصور
مطلق عین مقسم است و خلاصه دلیل سحر آن که صورت حاصله
در ذهن اگر صورت و قور یا لا قور است بر وجه اذعان
و قبول آنرا تصدیق گویند اگر صورتی است جز صورت قور
و لا قور و بر وجه اذعان و قبول آنرا ساذج خوانند خواه صورت

بدانکه آو می را قوتی است در آنکه که منتقش میگردد و در وی صور اشیا چنانکه
در آئینه لیکن در آئینه حاصل نشود مگر صور محسوسات و در قوت مدرک انسانی
حاصل شود صور محسوسات و محسوسات است که یکی از حواس پنجگانه که آن
باصره و سامعه و شامه و ذائقه و لامسه است مدرک شود و معقول آنست که
یعنی قوتیک منتشرا ۱۲ ش ۵ در عصب مغز در هر یک از حواس ۱۲
باینما مدرک نشود و هر صورتیکه در قوت مدرک انسانی که آنرا ذهن خوانند حاصل
شود یا تصور باشد یا تصدیق زیرا که آن صورت حاصل اگر صورت نسبت
چیز نیست بجزی یا بجا چنانکه گوئی زید نویسنده است یا سلب چنانکه
یعنی چون ادراک آن نسبت نویسنده برید و افق است ۱۲ ش ۵
گوئی زید نویسنده نیست آن صورت را تصدیق خوانند و اگر آن صورت

قور و لا قور باشد خواه صورت و قور و لا قور بود بر وجه اذعان و قبول چنانچه صورت شک و هم است ۱۲ ش ۵ الحاق تا برای تأیید است و آنچه
برای مطابقت نصوص گفته صحیح نیست زیرا که این قاعده مخصوص بحریمیت عه مراد با درک و ادراک بالذات اگر مقصود تعریف محسوس بالذات باشد چنانچه
ظاهر حالت ۱۲ ش ۵ یعنی صورت نسبت به محکوم به محکوم علیه و مراد از نسبت خبر به است یعنی قور و لا قور ۱۲

علمی که علم و ادراک است از صورت حاصل و قوت مدرکه انسانی نه محمل آن و اختصاص در اقسام مستلزم اختصاص در اقسام نسبت چرا که میگویم
مراد علم و ادراک علم و ادراک انسانی است نه مطلق علم و ادراک چنانچه کلام سابق مرید به نیست ۱۲ اش **علم** قوله این عدد یعنی امریکه اشیا با و شعر و ادب و نصف
مجموعه حاشیتین قرینین باشد و خواه حاشیتین بعدتین و تساویین در تقدیر یعنی فرموده اند که در علم نسبت منقسم بالذات که اشیا با و شعر و ادب و هر یک از این
دو صفت متبادل و واحد نیست بخلاف عدد یعنی باید که متبادل و واحد است ۱۲ اش **علم** یعنی منقسم بالذات بدو قسم برابر اعم از آنکه هر یک از آن دو منقسم شود بدو قسم
برابر و این را در دو جاذبه و روح گویند چون اربع یا منقسم نموده
قسم برابر این قسم را در دو جاذبه و روح گویند چون شش ۱۲ اش
علم یعنی منقسم بالذات بدو قسم غیر برابر بر دو یعنی نسبت
فرزیت عدد واحد است از نسبت دو جاذبه عدد و در عالم
تحقق و انتفاء ۱۲ اش **علم** یعنی جوازیت این شخص
عدا نیست از نسبت انسانیت با و در عالم تحقق و انتفاء
بلکه تحقق انسانیت با و مستلزم تحقق نسبت جوازیت و
مستلزم انتفاء نسبت انسانیت با و است و مخفی نماند که قسم
نسبت حلی و اتصالی و انفصالی اگر نسبت خبری است کلام ظاهر
خود محمول است اعتبار بقدریه صفات نیست و اگر منقسم است
حکیم است لابد است از تقدیر صفات یعنی ادراک تحقق حلی
و اتصالی و انفصالی ۱۲ اش **علم** جمله معتقده باشد گفته شود
که حکم مذکور متفرع بر مقدمه اولی است و در بعضی نظریات محقق
باین مقدمه که هر ادراک نسبت چیزی به چیزی بایجاب بالطلب
لا حکم نیز خوانند و تقدیر این مقدمه در عبارت مجوز است
چرا زیرا که مقدمه تعلیل است و ذهن با و اصلا حاشا نمی شود
و لهذا تقدیر این مقدمه تفریح حکم مذکور بدیهی است زیرا که دلیل
برین تقدیر شکل اول است آن بین الاحتاج است ۱۲ اش
که در منطق قضایا و در تفصیای جمله مرفوع خوانند و وقت
خوانند در قضایای شرطیه یا منسوب اگر گفتن بنا بر آنکه نسبت
داده شود بسوی او منسوب بر او اما محکوم غیر خواندن او بنا
بر آن که حکم کرده شود بر وی محکوم به ۱۲ اش **علم** در منطق
قضایا و محمول خوانند در قضایای حلیه و تالی خوانند و در قضایا
بای شرطیه یا منسوب به گفتن بنا بر آنکه نسبت داده شود و ادراک
بسوی منسوب الیه یا آنکه نسبت را در دفع گردانیده شده بسبب
اد ۱۲ اش **علم** نسبت بین بین گفتن یا بنا بر آنکه در اول است
میان منسوب الیه و منسوب به و خصوصیت بهیچیک ندارد و یا

حاصل غیر صورت نسبت مذکوره است آنرا تصور خوانند پس علم که عبارت
از ادراک است مخفی شد در تصور و تصدیق **فصل** فی این معلوم شود که
نسبت چیزی به چیزی خواه بایجاب خواه بطلب سه وجه است یکی حلی چنانکه معلوم
شد و دوم اتصالی چنانکه گوی اگر آفتاب برآمده باشد و زیا باشد یا گوی
نسبت چنین که اگر آفتاب برآمده باشد شب باشد سوم انفصالی چنانکه گوی این
عدد یا زوج باشد یا فرد یا گوی نسبت چنین که این شخص یا انسان باشد یا
جوان کس ادراک نسبت حلی و اتصالی و انفصالی بایجاب به سلب تصدیق
باشد و آنرا حکم نیز خوانند و ادراک و رای اینها تصور باشد و چون تصدیق ادراک
نسبت چیزی است به چیزی بایجاب یا به سلب یا راست است و از سه تصور یکی
تصور منسوب الیه که آنرا محکوم علیه خوانند دوم تصور منسوب که آنرا محکوم به خوانند
سوم تصور نسبت بین بین که آنرا نسبت حکمیه خوانند مثلا در تصدیق بآنکه زید
قائم است ناچار باشد از تصور زید که محکوم علیه است و از تصور قائم که محکوم به
است و از تصور نسبت میان زید و قائم که نسبت حکمیه است تا بعد از آن ادراک
آن نسبت بر وجه بایجاب یا به سلب حاصل شود پس هر تصدیق موقوف باشد بر تصور

برابر و این را در دو جاذبه و روح گویند چون اربع یا منقسم نموده
قسم برابر این قسم را در دو جاذبه و روح گویند چون شش ۱۲ اش
علم یعنی منقسم بالذات بدو قسم غیر برابر بر دو یعنی نسبت
فرزیت عدد واحد است از نسبت دو جاذبه عدد و در عالم
تحقق و انتفاء ۱۲ اش **علم** یعنی جوازیت این شخص
عدا نیست از نسبت انسانیت با و در عالم تحقق و انتفاء
بلکه تحقق انسانیت با و مستلزم تحقق نسبت جوازیت و
مستلزم انتفاء نسبت انسانیت با و است و مخفی نماند که قسم
نسبت حلی و اتصالی و انفصالی اگر نسبت خبری است کلام ظاهر
خود محمول است اعتبار بقدریه صفات نیست و اگر منقسم است
حکیم است لابد است از تقدیر صفات یعنی ادراک تحقق حلی
و اتصالی و انفصالی ۱۲ اش **علم** جمله معتقده باشد گفته شود
که حکم مذکور متفرع بر مقدمه اولی است و در بعضی نظریات محقق
باین مقدمه که هر ادراک نسبت چیزی به چیزی بایجاب بالطلب
لا حکم نیز خوانند و تقدیر این مقدمه در عبارت مجوز است
چرا زیرا که مقدمه تعلیل است و ذهن با و اصلا حاشا نمی شود
و لهذا تقدیر این مقدمه تفریح حکم مذکور بدیهی است زیرا که دلیل
برین تقدیر شکل اول است آن بین الاحتاج است ۱۲ اش
که در منطق قضایا و در تفصیای جمله مرفوع خوانند و وقت
خوانند در قضایای شرطیه یا منسوب اگر گفتن بنا بر آنکه نسبت
داده شود بسوی او منسوب بر او اما محکوم غیر خواندن او بنا
بر آن که حکم کرده شود بر وی محکوم به ۱۲ اش **علم** در منطق
قضایا و محمول خوانند در قضایای حلیه و تالی خوانند و در قضایا
بای شرطیه یا منسوب به گفتن بنا بر آنکه نسبت داده شود و ادراک
بسوی منسوب الیه یا آنکه نسبت را در دفع گردانیده شده بسبب
اد ۱۲ اش **علم** نسبت بین بین گفتن یا بنا بر آنکه در اول است
میان منسوب الیه و منسوب به و خصوصیت بهیچیک ندارد و یا

بنا بر آنکه در اول است میان وقوع و ادراک و در منطق بهر یک میخوانند شد ۱۲ اش **علم** حکمیه خوانند بنا بر آنکه منسوب است بحکم یعنی ادراک و وقوع یا لا وقوع و یا بمعنی وقوع
یا لا وقوع از قبیل نسبت متعلق لیغ لام متعلق بکسر لام یا بنا بر آنکه منسوب است بحکم یعنی نسبت بین بین از قبیل نسبت فرد بطبیعت یا بنا بر آنکه منسوب است بحکم بمعنی
محمول از قبیل نسبت متعلق بر رفع بقتضی کسر
است که الباطن قضایا است ۱۲ **علم** خلاصه معنی عبارت آنست که در هر تصدیق ناچار است از تصور بنا بر آنکه حقیقت تصدیق ادراک نسبت چیزی است به چیزی یا بایجاب یا بطلب
چنانکه در تصدیق خاص ناچار است از سه تصور بنا بر همچنین علیت که حقیقت تصدیق ادراک نسبت چیزی است به چیزی یا بایجاب یا به سبب ۱۲ اش

له دقید ز اهل تحقیق قید فیست نه فید منعیست پس وارد نشود که از سابق متروم شود جزویت تصورات مثلثه از تصدیق نزد اهل تحقیق و تعبیر از حکما بابل تحقیق اشاره است بر همان
مذهب حکما بر مذهب امام و مذهب محدث چنانکه فی الجمله اشارت باین در مابقی واقع شده ۱۲ اش که مخفی نماند که عدم احتیاج بر صفت کمال است هر چند صفت حدیثی بر حدیثی
در صفت نقصان است هر چند صفت وجودیست ایضا کاسب و مخرج فن است و مقصود بالذات بر فن بیان احوال و دست پس از اینجاست که قدس سره قسم دوی را تقدیم نموده فرمود
۱۲ اش که واضع آنست که در تصور آتنا تصور اشخاص آنست که در ضمن احسان محسن ظاهری حاصل شود ۱۲ اش که اما ضروری خوانند بنا بر آنکه ناچار است از اهل نظر در تحصیل

محکوم علیه تصور محکوم به تصور نسبت حکمیة لیکن هیچکدام ازین تصورات
ثلاثة نزد اهل تحقیق جزء تصدیق نیست فصل بدانکه تصور بر دو قسم است
یکی آنکه در حصول و احتیاج بنظری فکری نباشد چون تصورات مربوط
و سیاهی و سفیدی و مانند آن و این قسم را تصور ضروری خوانند و دوم آنکه
در حصول و احتیاج باشد بنظری و فکری چون تصور روح و ملک و جن و
مانند آن و این قسم را تصور نظری خوانند و بر همین قیاس تصدیق نیز بر دو
قسم است یکی تصدیق ضروری که محتاج نباشد بنظری و فکری چون تصدیق
بآنکه آفتاب روشن است و آتش گرم است و دوم تصدیق نظری که محتاج باشد
بنظری فکری چون تصدیق بآنکه صاحب عالم موجود است و عالم حادث است
و غیر آن فصل تصور نظری را از تصور ضروری و تصدیق نظری را از تصدیق
ضروری حاصل میتوان کرد بطریق نظر و فکر و آن عبارت است از ترتیب تصورات
با تصدیقات حاصله بر وجهیکه ادا کند حصول تصویری با تصدیقی که حاصل نبوده
باشد چنانکه تصور حیوان را با تصور ناطق جمع کنی و گوئی حیوان ناطق ازینجا
تصور انسان که حاصل نبوده حاصل شود و چنانکه تصدیق بآنکه عالم متغیر
است

و شکل کل متغیر حادث عالم متغیر نظری تصور نظری نباشد چنانچه ضرورت و الا لازم آید عدم نابعیت نظری و واجب تحمل ترتیب بر همین اصطلاح اگر تقدیم علی بر علم در نظر تصویری
شلا در نظر تصدیقی جائز باشد مثل حیوان نظر تصویری باشد مثل کل متغیر حادث عالم متغیر نظری تصور نظری نباشد چنانچه ضرورت و الا لازم آید عدم نابعیت نظری و واجب تحمل ترتیب بر همین اصطلاح اگر تقدیم علی بر علم در نظر تصویری
تقریب تحقیق سطح الا لازم حکم جامعیت تقریب و افاضت ترتیب مقبولات و تصدیقات یعنی برتر و دست چنانچه ظاهر است و در ادب تصورات تصدیقات مافوق تصور و تصور تصدیق و تصور نظری
و تقریب بعضی حیوان ناطق و قیاس بر سطر و برین قیاس است بر وجهی که در تقریبات میزن و واقع شود ۱۲ یعنی برساندن تصورات و تصدیقات مرتبه بمرتبه و عدم مانع شمل
بجست دانها بجهت شخص و بجست جمع ۱۲ اش که هر مرتبه از وجهی که معلوم مرتبه تصورات و دان و در حال نموده باشد تا تحصیل حاصل لازم نیاید و حاصل بود و باشد شش دانده
طلب حصول مطلق نیاید ۱۲ اش که مخفی نماند که این کلام میتواند تمثیل نظریا بر ترتیب باشد و میتوان آنکه تصور در هر یک از این تصورات و نظری و تصور ضروری ۱۲ اش که یعنی باین وجهی و در بعضی

نظرات بلکه ناچار است جمیع حیوانات را بر وجهی حیوان از دخیانی
تواند بود تا باینکه بتواند بنابر این قسم فی الجمله بداند
که در وقت بعضی اول توهم است حاصل میشود ۱۲ اش که
قول ملک که حاصل است از تقریب و بحکم نورانی که متشکل میشود
باشکال مختلفه بزمسب جمود و متشکین و ملک نزد حکما از
جمله عقول و نفوس مجوده است ۱۲ اش که قولین که حاصل است از
تقریب و بحکم ناسی که متشکل بود باشکال مختلفه بزمسب جمود
متشکین ۱۲ اش که حادث است بحدوث ذاتی یعنی محتاج
ست در وجود بفاعل یا سجد و ثنای یعنی مبدی است
وجود و بدین مرتبه در اول تقدیر کلیه است و بر تقدیر ثانی جزو
یاصل حکم ۱۲ اش فی الجمله ممکن است با مکان و قوی و نفس لری
اگر تقدیر مذکور جزو یا صحر باشد یا مکان ذاتی اگر تقدیر مذکور
حقیقه باشد و اول دلی است زیرا که مقصود اثبات احتیاج است
بر مطلق بالفعل اثبات امکان احتیاج چنانچه ظاهر است ۱۲ اش
بدان که تقسیم در وقت بعضی تمثیل محصور است و تقسیم کلی با جزو است
ازین معنی است از اصطلاح هم قبو و قیاس باشد یا نه است و تقسیم
کلی حاصل شود بر قیدی یا آن مفهوم کلی تقسیم کلی و جزو است
عبارت ازین معنی است و هم قبو و قیاس را تقسیم کلی و جزو است و تقسیم
حیوان با حیوان ناطق است یا غیر حیوان ناطق و هم قبو و قیاس را تقسیم کلی و جزو است
گویند چنانکه گوئی حیوان با حیوان ضالک است یا حیوان کاتب ناچار است در
تقسیم اعتباری از اعتبار حیثیت و در مقدمات اتمام ۱۲ اش ترتیب
در وقت گرد آید این شی است بجهتیکه هر جزو از اجزای آن واقعی
کولانی با و است واقع شود و اصطلاح گرد آید این اشیای معقود
بر وجهیکه اطلاق تو آنکه وجهی هم و اما در بعضی از اشیای و نسبت
باشد بر بعضی دیگر و تقسیم متناجز و واجب است کل ترتیب درین تمام
بر معنی لغوی اگر تقدیم حصص بر اعم و نظر تصویری و تقدیم کبری بر صغری
شلا در نظر تصدیقی جائز باشد مثل حیوان نظر تصویری باشد مثل کل متغیر حادث عالم متغیر نظری تصور نظری نباشد چنانچه ضرورت و الا لازم آید عدم نابعیت نظری و واجب تحمل ترتیب بر همین اصطلاح اگر تقدیم علی بر علم در نظر تصویری

و شکل کل متغیر حادث عالم متغیر نظری تصور نظری نباشد چنانچه ضرورت و الا لازم آید عدم نابعیت نظری و واجب تحمل ترتیب بر همین اصطلاح اگر تقدیم علی بر علم در نظر تصویری
شلا در نظر تصدیقی جائز باشد مثل حیوان نظر تصویری باشد مثل کل متغیر حادث عالم متغیر نظری تصور نظری نباشد چنانچه ضرورت و الا لازم آید عدم نابعیت نظری و واجب تحمل ترتیب بر همین اصطلاح اگر تقدیم علی بر علم در نظر تصویری
تقریب تحقیق سطح الا لازم حکم جامعیت تقریب و افاضت ترتیب مقبولات و تصدیقات یعنی برتر و دست چنانچه ظاهر است و در ادب تصورات تصدیقات مافوق تصور و تصور تصدیق و تصور نظری
و تقریب بعضی حیوان ناطق و قیاس بر سطر و برین قیاس است بر وجهی که در تقریبات میزن و واقع شود ۱۲ یعنی برساندن تصورات و تصدیقات مرتبه بمرتبه و عدم مانع شمل
بجست دانها بجهت شخص و بجست جمع ۱۲ اش که هر مرتبه از وجهی که معلوم مرتبه تصورات و دان و در حال نموده باشد تا تحصیل حاصل لازم نیاید و حاصل بود و باشد شش دانده
طلب حصول مطلق نیاید ۱۲ اش که مخفی نماند که این کلام میتواند تمثیل نظریا بر ترتیب باشد و میتوان آنکه تصور در هر یک از این تصورات و نظری و تصور ضروری ۱۲ اش که یعنی باین وجهی و در بعضی

سلب مجدد ذاتی و آن عبارت از احتیاج موجود است در وجودی بر اوست که عدم بود و از سبقت کرده باشد مانند متعالی اوست قدم ذاتی یا حدوث نمایی و آن عبارت از سبقت عدم است زیرا تا بر وجود و در وجود و متعالی اوست قدم ذاتی ۱۲ شش که عبارت از نفوس است ظاهر و با کبریا و از کمالات جسمانی که متعلق اند به اجسام عاید بعضی فرموده اند نفس قدسی نفسی است که ترقی و تدرج کرده باشد از مرتبه تعلیم مذکور جمیع اشیاء و قدسی شده باشد ۱۳ شش و امتیاز ایشان از سایر حیوانات بلکه از سایر افراد انسان بنفس قدسی باشد و ادراک اشیاء بطریق حدس و حدس معرفت انتقال ذهن است از مادی بطلب تحصیل مجهولات از معلومات بمنظر و ایشان را بصلاح و فساد نظر کار می باشد ۱۴ شش

با تصدیق بآنکه هر چه متغیر است حادث است بجمع کنی و چنین گوی که عالم متغیر است
هر چه متغیر است حادث است از اینجا تصدیق بآنکه عالم حادث است حاصل شود فصل
انتهای آدمی از دیگر حیوانات بآن است که در مجهولات از معلومات بطریق نظر
حاصل میتوان کرد بخلاف سایر حیوانات پس بهم کس لازم است که طریق نظر و صحت
و فساد آنرا بشناسد تا چون خواسته که هر مجهول تصویری یا تصدیقی را از معلومات
تصویری یا تصدیقی بر وجه صواب حاصل کنند بتوانند کرد و کسانیکه من عند الله
مؤید باشند بنفوس قدسیه ایشان در دالستن چیزها محتاج بمنظر باشند فصل
بدانکه در عرف علمای این فن آن تصورات مرتبه را که موصوفه میشوند تصدیق معرفت
و قول شارح خواهند آن تصدیقات مرتبه را که موصوفه میشوند تصدیق دیگر
حجت دلیل خوانند پس مقصود درین فن دالستن معرفت و حجت است شکی نیست
که معرفت و حجت فی الحقیقت معانی است الفاظ مثلا معرفت انسان معنی حیوان
ناطق است نه لفظ آن و حجت حدوث عالم معنی قضایای مذکوره است
نه الفاظ آن پس حایب این فن بالذات اقبلاج بالفاظ نیست لیکن چون
تفهم و تفهیم معانی بالفاظ و عبارت است از این جهت واجب بودی که نظر کند در
استعداد این معانی ۱۵ شش

و معرفت خواندن آنست که معرفت در لغت شناسا گویانده
است و تصورات مرتبه مذکوره شناسا میگویانند هر کسی را بر
ما بهیت معرفت و سبب قول گفتن آنکه قول بر ادب مرکب
ست بجمیع اصطلاح این فن و تصورات مرتبه مذکوره نیز
مرکب اند ۱۶ شش اما حجت خواندن بجهت آن که حجت
یا مصدر است بمعنی غلبه کردن یا غلبه است که اشتقاق از
برای ما مانع است از بعضی چیزه که با و غلبه کرده شود پس
و کیک که ترک میکند تصدیقات مرتبه مذکوره غلبه میکند بر جمیع
خود و علم او غلبه میکند بر جمیع او بر تقدیر اول تسمیه از تخیل
تسمیه سبب است با سبب باینجهان تسمیه که از نفس
سبب است و اما دلیل خواندن باینجهان که دلیل و دلالت
راه نمایند اوست و تصدیقات مرتبه مذکوره نیز راه نمایند
است طالب را بطلب که نتیجه است ۱۷ شش و تقدیر
دلیل آنکه تصور با معرفت درین فن در موصوفه و موصول
تصدیق است و هر موصوفه تصور معرفت و هر موصول تصدیق
ست نتیجه فیهذا شکل اول که مقصود با معرفت درین فن معرفت
و حجت است ۱۸ شش که اگر چه ظاهر بخان شایده که الفاظ را در
ایصال حل است چرا که الفاظ اجماعی و عقل معانی معجل
فی تحلیل الفاظ عاود متغیر بلکه متعذر است ۱۹ شش و ازین
سخن ظاهر میشود که قیاس مسطور بحقیقت قیاس نیست
بلکه لفاظ قیاس بر سبیل مجاز است از قبیل تسمیه دال با سبب
مدلول ۲۰ شش یعنی هر دو در محل آدمی بر آید بجهت
آن است که قول او در مابعد که پس بهم کس لازم است
آنچه باین مقدمه متفرع توان شد که حاصل نموده باشد
عنه نظره را از معلومات فرود بر یا پهنی بفرود بر ۲۱ شش
عنه چون بیان حاجت متضمن بیان موضوع و تصدیق

بموضوعیت موضوع نبود از برای بیان موضوع منطبق فضل علیهمه ایا فرموده فرمود ۱۲ شش لکن معنی متصورات زیرا که معرفت و حجت فی الحقیقه معانی است نه علوم
چنانکه عنقریب بیاید شش یعنی مصدق به امر او فوق و اعد است تا شکل نشود و القیاس لبط ۱۳ شش معنی کشفان است بجهان ناطق و درین تقدیر
مرا بجهان ناطق لفظ حیوان ناطق است ۱۴ شش یعنی اذن حقیقت که صاحب این فن یعنی مختلف بیان موصوفه و تصدیقی است ۱۵ شش

۱۰ یاد زاده و استفاده صرف و جهت یاد و استفاده مجزوات از معلومات کتیب یاد و افاد استفاده مطلق معانی طالب را قسوی عارض نشود که لیب آن از فهم معنی باشد
 ۱۱ چنانچه حاصل میشود از علم معتومات علم بعضی حکیم یا از علم آن شئی دیگر چنانکه حاصل میشود از علم بدون این که بدون یاد آن ۱۲ محمد زکریا در موم ۱۳ هر اد از تخصیص
 شئی بشئی تعیین شئی بمقابل شئی است بحیثیتی که چون فینده شود اول فینده شود ثانی در صحر که قبا دست جانی فهم از لفظ تخصیص پس دارد و بخود شد استفاده و بوی مشترک
 و مراد و چنانچه پیش و نیست ۱۴ محمد زکریا در موم ۱۵ گفته شود که صحر دلالت درین اقسام شش غیر صحر است جهت بودن دلالت اسباب عادی بر مسمیات آنها چون دلالت

باله متاب بر کثرت باریان خاص ازین اقسام برای اینکه
 خواهم گفت که اسباب عادی خالی نیستند ازینکه صادر
 شوند از عصبان شود یا نه پس در صورت اول باشد دلالت
 و ضعیف و در صورت دوم باشد طبیعی پس اگر گفته شود که تخصیص
 گشتی از مشکالی که دارد میشود بودن دلالت منحصر در
 اقسام شش با اعتبار صادر بودن آن از وی شود و غیر
 آن گن چرخهای گفت درینکه متوجه میشود بر قضا اعتبار
 کردن و این امر را اینکه باشد دلالت احوال بود و حدیث
 دلالت و ضعیف جهت عدم دان از شاعره با آنکه توافق هستی
 بودن آن دلالت طبیعی گیم که مدد آن از شاعره غیر
 جهت جواز مدد آن از علم اشعور بر تقدیر تقسیم خواهیم
 گفت که او مدد می شود از شاعره با عدم شعورش بدلالت
 بلکه فی بعضی اشرار سلم العلوم ۱۶ اگر باشد میان
 دال و مدلول ملاقه ذاتی و آن عبارت است از ملاقه مایه شئی
 چون دلالت مرثر بر اثر و دلالت یکد و اثر مرثر بر ۱۷ محمد زکریا
 در موم ۱۸ و اعتبار این قید برای این است تا ظاهر شود
 دلالت لفظی و بر وجه و ملاقه بنا بر آنکه مسموع از شاعره
 دانسته میشود و ملاقه آن بملاقه وضع بدلالت لفظی بر آن
 عقلا و لیکن مسموع از وی جدا پس نمی دانیم و ملاقه
 آنرا اگر ملاقه لفظی بر آن عقلا گنای تراشی علی شرح شریع
 که در این دلالت اثر بر اثر است دلالت مؤثر بر اثر چون دلالت
 آنش بر دود دلالت کرد اثر بر دیگر چون دلالت دود بر حرارت
 حرارت بر موم که دان بودن لفظ است باین حیثیت که هرگاه
 ملاقه که شود یا مسموع گزیده می شود از آن لفظ معنی آن
 تا بر علم بودن آن لفظ ۱۹ بجز عقلی برای این که دلالت
 لفظی واضح یا اینکه باشد بر نفس معنی موضوع ظاهر و دان یا
 بر خارج آن ۲۰ شاعره بدانند علمایان نام نمانده میشود

حال الفاظ باعتبار دلالت و بر شئی فصل دلالت بودن شئی است به حیثیتی که
 از علم بوی لازم آید علم بشئی دیگر و آن شئی اول را دال گویند و ثانی را مدلول
 وضع تخصیص شئی است بشئی دیگر بر وجهیکه از علم بشئی اول حاصل نشود علم بشئی
 ثانی پس وضع سببی است از اسباب دلالت و اقسام دلالت بحکم استیقرار بر وجه قسم
 اول دلالت وضعیه که وضع را در مدخل است و آن الفاظ باشد چون دلالت
 لفظی و بر ذات وی و در غیر الفاظ باشد چون دلالت خطوط و عقود و اشارات
 و نصیب بر معانی که ازیشان مفهوم گردد و دوم دلالت عقلیه که مقتضای عقل
 و این نیز در الفاظ باشد چون دلالت لفظ و بر که مسموع باشد از وی جدا
 بر وجه و ملاقه و در غیر الفاظ باشد چون دلالت مصنوع بر مصالح سوم دلالت
 طبیعی که مقتضای طبع باشد و این در الفاظ یافته شود چون دلالت احوال
 بر دود و سینه و در غیر الفاظ باشد چون دلالت حیرت بر خجل و صفت بر وجل
 فصل آنچه از دلالت معتبر است دلالت لفظیه وضعیه است زیرا که فاده استفاده
 معانی معتاد باین طریق است و این دلالت منحصر است در مطابق و تضمن و
 التزام و مطابق دلالت لفظ است بر تمام معنی موضوع از خود از انجبت که

دلالت بر تمام مادی وضع و وضعیه برای اینکه واضح بر این نیست که وضع کرد لفظ را برای تمام معنی نام نمانده میشود دلالت بر وجه خاص عقلیه بنا بر آنکه دلالت لفظی بر وجه خاص
 این نیست که آن دلالت از جهت حکم عقلی است چه حصول کل مردم مستند حصول جزو لازم آید از وجهی که محقق لدانی ۱۱ مع بدان که نزد اهل نبات است که فون در جسم که پیش
 است پس هرگاه وقت خراجت بحسب اقتضای طبیعت روح تقدیر بدن می کند بنا بر آنکه می آید فون که در کلب است چه جسم جانیا علی شصت میکند پس چه فون که می شود چون وقت رسیدگی
 بحسب اقتضای طبیعت باید پیش و بماند باینکه اسفل بر وزن دم در آن جانب بیرون و پس چرخشان نه می شود ۱۲ مروری محمد زکریا در موم ۱۳ و لیکن هر دو نصیب عام خاص
 مطلق است ۱۴ مع آن مابیت اناسیه می باشد تخصیص است ۱۵

۱۵- برای اینکه انسان دلالت نمیکند بر حیوان ناطق مگر از حیثیت که آن موضوع است برای حیوان ناطق و این دلالت را مطابقت از این جهت گویند که لفظ مطابق است با موافق است برای تمام ماضی و مضارع و چنانکه میگویند مطابق بالفعل و ادوات و اقوال^{۱۶} پس دلالت انسان بر حیوان فقط یا بر ناطق فقط و دلالت لفظ است یا بر جز و معنی موضوع را که آن مجبور حیوان ناطق است و تسمیه این دلالت تبصیر از حیثیت است که جز و معنی موضوع را داخل است و همین آن پس این دلالت تبصیر دلالت است بر آن چیز که در ضمن معنی موضوع درست است^{۱۷} تسمیه این دلالت با التزام از حیثیت است که لفظ و دلالت نمیکند بر هر یک از مخرج از معنی موضوع را جز و بلکه بر خارجی که لازم او است^{۱۸} که

برای اینکه دلالت انسان بر قابل علم و صنعت کلمات بواسطه اینست که انسان وضع کرده شده است برای حیوان ناطق و قابل علم و صنعت کلمات خارج از دست و لازم برای اوست بدانچه در جماعتی القطعیه ۱۱ که ای محتاج کدام شرط نیست زیرا که لغایت نمیکند و در دلالت مطابقی علم بوضع چه مانع و قتیکه دانست که لفظ سموع موضوعت برای معنی پس ضرورت که تشقل شود ذهن و اذ استماع لفظ حیایات لمناظر آن معنی و همین انتقال دلالت مطابقت است اگر گفته شود که در دلالت مطابقی علم بوضع لغایت نمیکند بلکه ضرورت از شرط و آن نبودن لفظ موضوع برای معانی غیر متناهیها و وضع غیر متناهیست گوئیم نیست ممکن اینکه وضع کرده شود لفظ واحد برای هر یک از معانی غیر متناهیها و وضع غیر متناهیها لازم آید بودن آن دال بمطابقت بر ما لایتنای بدانچه خلاصه مانی تراوشی المهم علی مخرج التسمیه ۱۲ پس دلالت تقسمتی هم محتاج بشرطی نبود برای اینکه لفظ و قتیکه وضع کرده شود برای معنی مرکب باشد دال بر هر یک از اجزای آن مرکب بدلالت تقسمتی زیرا که فهم جزو لازم است فهم کل را و نسبت ممکن اینکه باشد وضع موضوع برای خصوصیت معنی مرکب از اجزای غیر متناهیها لازم آید دلالت لفظ واحد بر اموار غیر متناهیها بدلالت تقسمتی ۱۳ که برای اینکه لفظ دلالت نمیکند بر هر یک از مخرج از موضوع اگر دلالت کند بر موضوع بر هر یک امر خارج لازم آید اینکه باشد هر یک لفظ وضع کرده شده برای معنی دال بر معانی غیر متناهیها آن ظاهر لفظان است برای اینکه لازم می آید استحضار نفس بر اموار غیر متناهیها این محال است پس ضرورت برای دلالت بر مخرج از شرط و آن لزوم ذهنی است بکذا فی تراوشی المهم علی مخرج التسمیه ۱۴ ای بودن از مخرج

نهم معنی موضوع له اوست چون دلالت لفظ انسان بر معنی حیوان ناطق و
تضمن دلالت لفظ است بر جزو معنی موضوع له خود از انجمت کبر و معنی موضوع له
اوست چون دلالت لفظ انسان بر معنی حیوان تنها و یا بر معنی ناطق تنها و الترام
دلالت لفظ است بر معنی خارج لازم موضوع له خود از انجمت که آن خارج لازم موضوع له
اوست چون دلالت لفظ انسان بر معنی قابل علم صنعت کتابت فصل پوشید
نسبت که لفظ تمام موضوع له خود بجز وضع دلالت کند و بر جزو موضوع له
بواسطه آنکه فهم کل فهم جزو ممکن نیست لیکن دلالت بر خارج معنی موضوع له خود محتاج
به لزوم آن خارج معنی موضوع له خود را در ذهن با نمعنی که آن خارج یحشیتی باشد
عقلا او هر نا ۱۲
که هرگاه موضوع له در ذهن حاصل شود و آن خارج نیز حاصل شود و اگر این چنین باشد
آن لفظ را برودی دلالت کلی دائمی نباشد و پیش از این فن دلالت کلی دائمی
معتبر است و اما پیش از علمای اصول بیان دلالت فی الجملة کافیست پس لزوم عقلی
پیش ایشان شرط نباشد بلکه لزوم فی الجملة نسبت فصل هرگاه که موضوع له
لفظ بسیط باشد و او را لازم ذهنی نباشد آنجا دلالت مطابقت باشد بی تضمن
و الترام لیکن دلالت تضمن و الترام بی مطابقت صورت نبند و اگر موضوع له بسیط باشد

بدین پنج که باشد تصور موضوع بدون آن برابرست که این لزوم ذی‌سبی عقلاً با شریعت تعین نیست مگر با عرفاً چون بر وجه نسبت حاکم از تجربه مافی شرع التذیب ۹۱ ای لفظ موضوع باشد برای مضمّن بی‌طرح جزو نداشته باشد ۱۰ نه چنانکه لفظ الشرزیرا که در معنی خود ثابت شده که او نیز است از ترکیف مبنی و عارضی ۱۱ و التزام بیکه التزام ذی‌سبی او را نسبت ۱۲ است برای اینکه نقصان و التزام مستلزم اندوختنی را که مستلزم است برای مطابقت پیش مستلزم خواهد بود و مطابقت را یقیناً بکذا فی حواشی المعجم علی شرح التمشیه ۱۳ زیرا که دلالت بر جزو موضوع که دلایم موضوع در فرع دلالت بر موضوع است پس اگر گویی که هرگاه لفظ او جزو معنی یا لازم معنی شتهر شده معنی موضوع در آن ترک کرده شده پس یا نرفته شده نقصان یا التزام بدون مطابقت نخواهد گفت که دلالت بر موضوع را اگر چه در اینجا بالفعل نیست اما واقع است تقدیر یا باین معنی برای این لفظ معنی است که اگر قصد کرده شود باین لفظ هر آینه دلالت لفظ بدان معنی باشد از مولوی محمد عبدالصاحب کاکلوری ۱۴ و برای آنکه دلالت معنوی در فن است که کتب باشد ۱۵ و بنا بر این که دلالت از حیث معنی ۱۶

لغة لفظ اسم است از آنکه اسم باشد یا فعل یا حرف زیرا که فعل گاهی حقیقت باشد چون قتل و فیکه استعمال کرده شود و معنی خود گاهی مجاز بود مثل قتل بجهت ضرب مر باشد بدو
و حرف گاهی حقیقت باشد چون فی و فیکه استعمال کرده شود بمعنی ظرفیت گاهی مجاز بود چون فی و فیکه استعمال کرده شده بمعنی علی ۱۲ لفظ آنرا گویند که واضح
لفظ را برای آن وضع کرده باشند آنکه در حرف بر وجه اطلاقی کرده باشند و این موضوع در گاهی واحد باشد و گاهی متعدد و گاهی ذات و گاهی عرض ۱۳ لفظ
چون اسم که وضع کرده شده است اولاً برای حیوان مقرر بعد آن نقل کرده شد جانبی هر دو شجاع جهت علاقه متحقق میان منقول و منقول الیه پس استعمال اسم در اول

بطریق حقیقت است و در ثانی بطریق مجاز ۱۴ لفظ حقیقت
در اصل مصدر است بمعنی فاعل از معنی الشیء اذا ثبت یا بمعنی
مفعول احقیقه اذا ثبت بعد آن نقل کرده شد جانبی کلمه که
ثابت باشد در مکان آن که اصلی است و ثابت در آن جهت
نقل است از وصفیت جانبی سمیت ۱۵ لفظ مجاز از توصیف
از مجاز الشیء بوجه اذالة و فیکه استعمال کرده شد لفظ
و معنی ثانی مجازی پس استعاره و ذکر در آن مکان اول و این موضوع
اصلی تر پس برین تقدیر باشد مجاز مصدر می باشد استعمال کرده
شده بمعنی اسم فاعل بعد آن نقل کرده شد طرف لفظ مذکور
و گاهی توضیح کرده میشود برین نوع که متمم است یا ذکر در معنی لفظ
از معنی اصلی آن سبحانه معنی دیگر پس آن محل جزا است پس
باشد لفظ مجاز ظرف مکان و گفت هذا صلیباً فی کربلا
ما خود است از مجاز مکان سبک یا بر آنکه مجازی است
جانبی تصور معنی که از آن مخرج التسمیة و توضیح ۱۶ لفظ
ای لفظ را چون چند معنی موضوع بود بدین وجه که باشد
آن لفظ چنانکه موضوع برای یک معنی باشد موضوع بولع
دیگر معانی از غیر آن جانب بعضی اول و برابر است و دو شیخ از دو
واضح یا از واضح و احداً و وضع ضیفان و احداً و در زبان
باشد و برابر است که در آن معنی مناسبت یافته شود یا نه پس
مترشح و نقل در مشتک بود ۱۷ لفظ که گفت متعین جزو الی معنی
تاکید باشد مخرج بدین تقسیم لفظ موضوع باعتبار دلالت لفظ
است بخلاف دال بر معنی معانی که آن شایسته است دال بر معنی
تلفظی و التزامی و نیز ۱۸ لفظ برای اینکه را می مقصود و دلالت
است بر معنی منسوب جانبی ذاتی که قائم است بدان معنی و اجزاء
مقصود دلالت است بر معنی معین و مجموع معین معنی را می
الجماعة است ۱۹ لفظ جهت اشتراک آن معانی آن لفظ و

و اولاً لازم ذمینی بود استناد دلالت التزام باشد فی تضمن و اگر موضوع لفظ مرکب
باشد و اولاً لازم ذمینی نباشد استناد دلالت تضمن باشد فی التزام فصل لفظ را چون
در موضوع له خود استعمال کنند آنرا حقیقت خوانند و چون در جزو موضوع له یا در
خارج وی استعمال کنند مجاز خوانند و اینجا احتیاج بقریبیه باشد فصل لفظ را چون
یک موضوع له باشد آنرا صغر خوانند و اگر زیاده باشد آنرا اشتراک خوانند و در
هر معنی محتاج بقریبیه باشد چون لفظ صلیب و اگر دو لفظ از برای یک معنی موضوع
باشد آنرا مترادفان خوانند چون انسان و بشر و اگر هر یکی را موضوع له دیگر باشد
آنرا انبیا یا نخوانند چون انسان و فرس فصل لفظ دال بر معنی مطابقت
بر دو قسم است مفرد مرکب مرکب آن باشد که جزو لفظ وی دلالت کند بر جزو
مقصودی و دلالتش مقصود باشد چون را می الجمارة و مفرد است که اینچنین
نباشد و این بر چهار قسم باشد یکی آنکه جزو ندارد چون همزة استفهام دوم آنکه
جزو دارد ولیکن آن جزو دلالت بر جزو معنی ندارد و اصل آن چون زید سوم آنکه جزو
دارد و آن جزو دلالت دارد بر معنی لیکن بر جزو معنی مقصود دلالت ندارد چون
عبد الله در حالت علمیت چهارم آنکه جزو دارد و آن جزو دلالت دارد بر جزو

اشتراک و دلالت معنی مفرد است ۱۲ لفظ ما خود از ترادف که از کتب مشهوره لغت معنی آن متابع یافته می شود پس مترادفان متابعان استعمال باشند ۱۳
برای این که بمناسبت مفاد است پس مترادفان در استعمال باشند ۱۴ لفظ زیرا که مترادف و اولاً اجزای لفظ زید اندکن جزو لفظ دلالت می کند بر جزو معنی ۱۵
پس جزو اول ازین که آن غیر است دال بر معنی بود و ثانی که آن اشتراک است دال است بر او بهیت ممکن موجودیت و او بهیت نیستند آنکه دلالت
کنند بر معنی مقصود که آن ذات شئیه است ۱۶ لفظ زیرا که هر دو معنی برای چشم و ذات و از خود غیره ۱۷ لفظ این تقسیم لفظ است بقیاس دیگر الفاظ ۱۸

لحظه پس ذات شفعه انانی مقصود است ازین و مفروض حیوان و مطلق اگر چه جز آن ذات است مگر دلالت مفروض آن مقصود در حالت طبیعت نیست بلکه در حالت طبیعت قصه که می شود بان ذات مشخصه قطع نظر از حقیقت آن ۱۲ بلکه ای لفظ مفروض معنی که استعمال کرده شده آن پس زواید شود و قول که بعضی الحروف فی و الظرفیه المخصوصه معنی فی برای یکدیگر را بدین گونه درین هر دو مثال نفس آن هر دو است یعنی آن برابریست که آن حقیقی باشد یا مجازی تا که داخل شود و دلالت لفظ هر دو بر هر دو تا که آن دلالت است و مقابل هم متغذو اذان که فی حواشی الفاضل الاهوری علی شرح الشریعه از جهت آنکه اگر خود است از کلمه و آن جرح است گویند که آن کلمه بگناه دلالت که بر زبان و آن متحد و مفروض است جریح شد و ظاهر بتفخیر معنی که فی قطعی ۱۲ بلکه از جهت اینک اسم علی

معنی مقصود و لیکن آن دلالت مقصود نیاشد چون حیوان مطلق در حالتی که علم شخص انسان باشد فصل مفروض بر سه قسم است اسم و کلمه و ادوات زیرا که معنی لفظ مفروض اگر تمام بود یعنی صلاحیت ندارد که محکوم علیه محکوم به شود و از این فن دانست خوانند و در حروف و اگر معنی وی تمام است پس خالی از آن نیست که صلاحیت دارد که محکوم علیه شود یا نه اگر ندارد از آن کلمه گویند و در نحو فعل و اگر صلاحیت دارد از آن اسم خوانند فصل لفظ مرکب بر دو قسم است تام و غیر تام تام آنست که سکوت بروی صحیح باشد یعنی چون مشکلم بر آنجا سکوت کند مخاطب انتظار بی نباشد ای آنچنان انتظار بی که با محکوم علیه باشد بی محکوم به با محکوم به باشد بی محکوم علیه مرکب تام اگر فی نفسه محتمل صدق و کذب باشد از آن خبر و قضیه خوانند و این عمده است و بیاب تصدیقات و اگر محتمل نباشد از آن اشاء خوانند خواه دلالت کند بالذات بطلب چون اقرونی و استقصاء و خواه دلالت نکند بطلب چون مثنی و زجری و تعجب ندانند آن و این قسم یعنی اشاء معجزه است و محمولات و غیر تام آن است که بروی سکوت صحیح نباشد و این قسم میشود ترکیب تقییدی که در وی جرود و قید اول باشد خواه باضافت چون غلام زید و خواه

مرتب است از سایر الفاظ پس مثل جمعی هم و آن معلوم است که فی قطعی ۱۰ و چه چنانکه گفته شود و زید پس باید مخاطب منتظر اینکه گفته شود تا م یا تا عدل ۱۱ و چه چنانکه گفته شود و زید پس باید مخاطب منتظر اینکه گفته شود و زید یا عمر و شلا ۱۲ و چه چنانکه قیاد است از غیر لفظ مرکب خصوصیت آمد بر وی و آن مرکب تام بی بر نظر است که در آن بودن ثبوت شئی برای قیاس یا اتفاق شئی از شئی است پس داخل خواهد شد جمیع اخبار صادره و کذا که بدین صفت و یا کذب آن امر خارج از طبیعت باشد برابریست که در خصوصیت مشکلم یا خصوصیت طرفین امر آخر که فی حاشیه الفاضل الاهوری علی شرح الشریعه یعنی بصیغه خود ای بدلالت صیغه بطلب فعل پس خارج شد مثل بیت زید یغرب و فعلی شریعت بعد از کلام برای اینکه اینها دلالت میکنند بطلب فعل بواسطه مثنی و زجری و بالذات ای بصیغه خود یا و نیز خارج شد کتب علیک الصلوة و اطلب منك الفعل و علیک استعمال کرده شود و بطلب فعل بطریق انشائی و محمول پس باشد داخل در اشاء از جهت این که الفاظ اینها داخل اخبار است اگر چه باشد محموله اینها در انتظار طلب ۱۲ و قرآنی و آن طلب گفت از فعل استعمال و در جمعی از متکلمین برین طرف رفته اند که مطلقاً بی عدم فعل نیست چنانکه آن متبادر است جانب فهم از بودن کلمه یا برای سلب جهت اینکه عدم فعل مستمرانی است پس باشد مفروض و نه حاصل شود بتحصیل آن بلکه مطلوب یعنی باز ایستادن نفس از فعل است و جماعتی دیگر از متکلمین بدین طرف رفته اند که مطلوب نبی عدم فعل است و آن مقصود اینست با مبادی استمرار آن در انتقابه برای اینکه نیده است ای که فعل را گفته پس داخل شود استمرار

عدم فعل و اینکه ندانند فعل را پس استمرار و ظاهره مافی حواشی المهم حاشیه الفاضل الاهوری علی شرح الشریعه لفظ موصوع برای تمییز است و شرط نموده شده است امکان تمیز مختلف تمیزی گوئی نیست الشایب جرود و گوئی تعویذ الکن و تنبیه باشد تمیزی ممکن واجب است اینکه نباشد برای تمیزی و توقع و طایفست در وقوع آن و الاثر این باشد تمیزی از آن جهت فی شرح المنهج لتفصیل المفردات ۱۲ و چه تمیزی ادوات آنست که این ادوات در ترکیب بعضی الفاظ بتفصیل ۱۲ و چه تمیزی این طریقی گویند مرکب تام که محتمل صدق و کذب است محتمل است بطلب است استعمال صدق و کذب خبر و دلیل مقدمه و سبب آنکه طلب کرده شده و بی مطلوب موجب بلکه محتمل شل و دلیل نتیجه بحیث آنکه واقع شود در علم و سوال کرده شود ازین معلوم است و اختلاف و بذات با اختلاف ۱۲ و چه که آن مطلب را بیاید و چون در

لله بدو موصوف و صفت گاهی متبادی باشد چنانکه قول عالم الحکم المحدثی الجليل الفاضل الشافعی و از صفت کاشفی نامند گاهی میان هر دو علم و خصوص مطلق باشد چون حیوان ناطق پس چون که موصوف است عام است از ناطق که صفت است و در قول باطنی اثر العلم موصوف است از صفت و گاهی میان موصوف و صفت عموم و خصوص من وجه میشود چنانکه قول ما فی الفاضل جواد الطائری و در پس میان عام و خصوص من وجه است و در است بر این مافیه الاشارة الى صحت و انحراف و ابد قیاس الحی و المملوک قیاس علی طایفه بشری و فی انفس النعمانی لا زان الله فی الاله بزرگو کار و در مضمون الفاظ برای معانی فیما بین اشتقاق و اندک پس در پیش تعیین و تابعین ایشان آنست که الفاظ برای موصوف و مضمون از جهت بودن موصوف آن شی که موصوف بالذات بود و معلوم بالذات صورت و ذهنی است نه خارج و برای اینکه

صورت خارجیه اگر باشد معلوم بالذات پس با اشتقاق از آن علم باقی نماند زیرا که علم صفت ذات اضافی است تعلقی و در میان عالم و معلوم پس هرگاه موصوف باقی نباشد چگونه یافته شود صفت و حال اینست که علم باقی می ماند بمقای صورت و ذهنی و مع اشتقاقی صورت خارجیه پس ثابت شد که صورت و ذهنی معلوم بود و جهت بودن آن باقی پس وقت اشتقاقی صورت خارجیه علم باقی باشد بسبب بقای صورت و ذهنی و این چنین دانسته میشود و از آن جهت معلومیت صورت و ذهنی نیز بعضی متاخرین تاکی موصوف بودن الفاظ هرگاه صورت خارجیه شده اند بنا بر اینکه اشتقاق الیه بالذات بودن و ملاحظه استیصال واقع شدن انشال موصوف دانست و صورت خارجیه تعیین هستند پس الفاظ موصوف بمقابل آن باشد چه متاخرین است اعتقاد اینست که الفاظ موصوف برای معنی است حیثی که است برای اینکه تعلیم و تعلم که انسان محتاج است بر آن جانب تمدن بود این نیست که آن حالتی است مطلقا و خصوصیت فهو محض است ۱۲ محمد زکریا سلمه ازین حیثیت که آن تصور است و قد نفی تصور برای آن است تا تخریب جزئی مانع باشد برای دخول کلیات فیه چون ناشی و لا امکان و لا وجود که بالظلالی الحاصل متع است هادق آمدن آنها که لازم شدی متعینا کن نیز موصوف و تصور آنها ۱۳ که ازین حیثیت که تصور و قد نفی تصور برای این است تا تخریب کلی جامع باشند کلیات که منع میکند شرکت بالظن قاصد چهل واجب شود که غیر کلیات پس جمیع است و لا یستلزم انحصار جانب مفهوم آن حدیث آنکه کثیرین متعین نبود و چه مجموع تصور آن که مانع باشد از شرکت احتیاج یافته و با ثبات و وحدانیت احتمالی لایق الله بدو که تمسک کلی جزئی بجزئی ازین جهت است که کلی قابلا بر برای جزئی میباشد چنانکه انسان کلی است و جزو برای

بوصف چون حیوان ناطق و این عمره است و در باب تصورات و ترکیب غیر تقییدی چون فی الدار و خمسة عشر فصل ادراک معانی الفاظ مفروده و ادراک معانی مرکبات غیر تامه و ادراک معانی مرکبات تامه انشایه و ادراک معانی مرکبات موهومه و ادراک معانی مرکبات مشکوکه مجموع تصورات باشد و ادراک معنی خبر و قضیه تصدیق باشد اینست مباحثه الفاظ چنانکه مناسب این مقام است چون تصدیق موقوف بود تصور ازین جهت بیان احوال تصورات را مقدم داشتیم بر بیان احوال تصدیقات فصل هر چه در ذهن متصور شود اگر نفس تصوری مانع از وقوع شرکت بود بین کثیرین آنرا جزئی حقیقی خوانند چون زید و اگر نفس تصوری مانع وقوع شرکت نباشد بین کثیرین آنرا کلی خوانند چون انسان و هر یک از آن کثیرین را افراد آن کلی و جزئی اضافی وی خوانند و جزئی اضافی شاید که جزئی حقیقی باشد چون زید و تقیاس انسان و شاید که کلی باشد فی نفس لیکن جزئی اضافی کلی دیگر باشد چون انسان بقیاس حیوان فصل کلی را چون قیاس کنیم با حقیقت افراد خود با تمام حقیقت افراد خود باشد یا جزو حقیقت افراد خود باشد یا خالص

فیدست ذریه که صفت از انسان است شخصی است و همچنین حیوان کلی است جزو است برای انسان که جزئی اضافی است پس جزئی کلی جزو باشد برای آن کلی و پوشیده نماند که کلیت شخصی باشد مگر از تقییدی الجزئی و اکنون ظاهر شده که جزئی کلی است پس آن شی که منسوب لمبوی کلی است و منسوب جانب کلی است و همچنین جزو است شخصی نمی باشد مگر با نسبت الی کلی و اکنون موصوف چو است که کلی جزو است پس آن شی که منسوب بجانب جزو باشد منسوب بجانب جزو جزئی است و هم پوشیده نماند که این علت و جهت کلی جزئی اضافی است با نسبت الی اسمی که جزئی اضافی است بر عالم که جزئی حقیقی است می گویند و اما ملا محمد علی باقر علیه السلام و نسبت میان جزئی حقیقی و جزئی اضافی عموم و خصوص مطلق باشد برای اینکه هر جزئی حقیقی جزئی اضافی باشد و بعضی جزئی اضافی جزئی حقیقی باشد چه با نسبت که آن کلی بود و آنکه کلی است که جزو بود

در این باب

لایعنی افراد انسان شامل نیستند مگر بر انسانیت و عوارض مشخصه موجب منع اند از قبول فرض اشتراک او و در ماهیت آن افراد عوارض معتبر نیستند بلکه در بودن آن افراد اشخاص معین متنازع بعضی آن از بعض پس انسانیت تمام ماهیت هر یک فرد از آن افراد باشد ۱۲ لایعنی قید خارج میکند مطلق جنس را خواه قریب باشد خواه بعید و خارج میکند عرض عام را خواه عرض عام جنس مفاد باشد یا لازم و هم چنین خارج میکند فصول بعید را چون حساس و نامی و قابل ابعاد و خارج می کند خواص اجناس را نیز چون ماشینی که آن عرض عام است بقیاس انسان و خاصه است بقیاس حیوان ۱۳ لایعنی قید خارج می کند مطلق را خواه قریب باشد خواه بعید جهت بودنش

از حقیقت افراد خود باشد که تمام حقیقت افراد خود باشد نوع حقیقی خوانند چون انسان که تمام ماهیت زید و عمرو و بکر و خالد است و ایشان را از یک دیگر تفلیانی نیست لایعنا عوارض مشخصه معینه که در حقیقت و ماهیت انسان مدخل ندارد و چون نوع حقیقی تمام ماهیت افراد خود است افرادی متفقه الحقیقه باشند پس هرگاه که از فردی یا افرادی سوال کنند آن نوع در جواب مقول شود پس نوع کلی باشد که مقول شود بر امور متفقه الحقیقه در جواب ماهی مثلا هرگاه که گویند زید و عمرو و بکر جوابی انسان باشد و آنکه جزو حقیقت افراد خود باشد آنرا ذاتی گویند و آن منحصر است در جنس و فصل زیرا که آن جزو حقیقت افراد خود اگر تمام مشترک باشد میان این حقیقت حقیقت دیگر آنرا جنس خوانند و اگر تمام مشترک آن است که میان آن دو حقیقت هیچ جزو مشترک خارج از آن نباشد چون حیوان که تمام مشترک است میان حقیقت انسان و حقیقت فرس زیرا که انسان و فرس با یکدیگر مشترک اند در ذاتیات بسیار چون جوهر و قابل ابعاد ثلثه و نامی و حساس و متحرک بالاراده و حیوان عبارت از این مجموع است و جنس چون تمام مشترک است میان امور مختلفه الخفائلی پس

مقول در جواب ای شئی هوئی ذات و خارج میکند مطلق خواص را اعم است از نیک خواص انواع یا خواص اجناس باشد پس بر لیس پریشان نشدن ذهن مبدی بهترین است که فصول و خواص را از همین قید خارج کرده شود چه فصول بعید و خواص اجناس از قید سابق خارج می شوند و لکن از خارج عرض عام را پس بعضی مستحق نمی دانند از قید اول بعضی استادان جانب فی جواب ماهی و نماینده جهت مثریک بودنش با خاصه در قبول معنیت بد اخلاصه کلام المتفقه الخفائلی الهی و علی شرح الشیخ ۱۴ لایعنی هوای که ذاتی بدین معنی مدعی آید بر نوع چرا که آن جزو حقیقت افراد خود نیست بلکه تمام حقیقت افراد خود است حال آنکه نزد مستحسین هر سه را ذاتیات می گویند پس حتی آن است که ذاتی آن را می گویند که خارج از ذات نباشد عام است که عین ذات باشد یا جزو ذات پس شامل خواهد شد نوع و جنس و فصل ۱۵ مولوی عبدالمجید سلمه لایعنی بلکه بر جزو مشترک میان هر دو یا این که باشد نفس آن جزو یا جزو از آن جزو ۱۶ لایعنی برای اینکه نیست که نام جزو مشترک میان انسان و فرس مگر آنکه نفس حیوان باشد یا جزو از آن چون جوهر و جسم نامی و حساس و متحرک بالاراده و هر یک از اینها اگر چه مشترک است میان انسان و فرس اما نسبت تمام مشترک میان آن بلکه بعضی مشترک است و تمام مشترک حیوان است که مشتمل است بر کل ۱۷ لایعنی اینکه نوعیت این نوع نسبت افتافت است میان نوع و افراد آن پس درین نوعیت اعتبار نکرده

شد مگر حقیقت و افراد آن نوع و مثالی آن اتحاد حقیقت آن نوع است درین افراد ۱۸ لایعنی سوال ماهی باشد نام ماهیت و آن اعم است که موجود در خارج باشد یا نه ۱۹ لایعنی طول و عرض و عمق و لا غلایه بطول است و بلع و در و پست قد است و سیاه نام و همچنین مثلا لایعنی ماهی است مثلا زید و بکر و عمرو و ماهی ۲۰ پس کلی جنس است ۱۲ لایعنی ای انسان و فرس ۱۱

۱۰ اگر گوی که ما هر مصلحت از حقیقت و حقیقت نیست اما برای موجودات خارجی پس لازم شد تخصیص جواب ما بنوعی خواهیم گفت ما هر سوال از ماهیت است و ماهیت عام است از آنکه در فایده باشد و چگونه خواهد شد تخصیص بنوعی خارجی یا بقره اختصاصی در کلمات خمس ۱۲ اولی و بعد از آنکه در فایده ۱۳ جزو نام ماهیت مختصه نباشد برای اینکه جزو آن چیز است که مرکب میشود غشی اذان و از غیر آن پس این جزو مقول نباشد و جواب ما هر که بجهت شرکت نقطه ۱۲ از قید و فایده شد جزوئی برای اینکه او مقول بود احد است پس گفته میشود بذا از دید این بحسب ظاهر است و پس بحسب حقیقت پس جزوئی حقیقی نباشد و مقول و محمول بر کدام شیء اصلا بلکه در مقول

و محمول شود معنیات کلیه پس جزوئی حقیقی مقول علیه بود مقول بر چه که محل جزوئی حقیقی بر نفس خود متصور بود چه در دست و در محل آن که نسبت است از دوام متغایر و محل جزوئی حقیقی بر غیر خود نیز جواب یافته است و اما در بذا نیز پس منصفه نکای است چه بذا اشاره است طرف شخص معین پس اشاره کرده شود بزرگان شخص و الا من حیث المعنی محل نبود محل اشاره کرده شود مفهوم معنی بخدی یا صاحب اسم نه بدو این مفهوم کلی است اگر چه فرض کرده شود استخفاف آن و در شخص واحد پس مقول علی غیره بود که بذا ما فی جوشی المصنف علی شرح الشیخ ۱۴ از قید مختلفه السقائ فایده شد مطلق نوع جهت آن که مقولیت او بر کثیرین بنابر متفق بودن کثیرین است و در حقیقت و نیز خارج شدند فصول ۱۵ انواع و خواص آنها چه مقولیت آنها مساوات انواع است و الا اتفاق و اختلاف ۱۶ و این قید خارج میکند فصول و خواص را مطلقا بر است که برای انواع باشد یا برای اجناس و نیز عرض عام را ۱۷ چون نام سابق و التی که جنس را واجب است اینکه باشد تمام مشترک میان این حقیقت و حقیقت دیگر پس جنس یا اینکه باشد تمام مشترک بقیاس تمام آن چیز که مشترک باشد ماهیت را و در آن یا نباشد پس اول مزدوست اینکه باشد جواب ماهیت از جمیع مشارکات آن ماهیت بر آن جنس و این جنس را قریب نامند جهت

هرگاه که از آن امور مختلفه السقائ بما هو سوال کنند جنس جواب مقول شود مثلاً هرگاه که از انسان و فرس یا ماها سوال کنند جواب حیوان باشد زیرا که سوال این هنگام از تمام حقیقت مشترک است و آن حیوان است و اگر از انسان تنها ماها سوال کنند سوال تمام حقیقت مختصه او باشد و حیوان در جواب نشاید گفت بلکه در جواب حیوان ناطق باید گفت و از اینجا معلوم شد که جنس کلی است که مقول شود بر امور مختلفه السقائ در جواب ماها و شاید که یک حقیقت را اجناس متعدده باشد بعضی فوق بعضی تحت چون حیوان که جنس انسان است فوق او جسم نامی است فوق جنم نامی جسم مطلق است و فوق جنم مطلق جوهر است و آن جنس که در جواب انجم مشارکات در آن جنس واقع شود از آن جنس قریب تواند چون حیوان که هر چه انسان در حیوانیت شریک است چون او را با انسان در سوال جمع کنی جواب حیوان باشد و آن جنس که در جواب از جمیع مشارکات واقع نشود از آن جنس بعد خوانند چون جسم نامی که مشترک است میان انسان و حیوانات و نباتات لیکن در جواب سوال از انسان با نباتات مقول میشود و در

چون ۱۲

عدم رسید جنس از آنکه نباشد تمام مشترک اگر بقیاس بعض مشارکات ماهیت و آن جنس واقع شود جواب از ماهیت و از بعض مشارکات آن ماهیت در جنس سوال بعضی دیگر پس باشد جواب از ماهیت و بعض جنس آن چیز که مشترک است آن ماهیت را در جنس نیز جواب از ماهیت و بعض افراد و این را جنس خوانند جهت ترس جنس دیگر بذا افاده المقصود فی الشیخ علی شرح الشیخ ۱۵ بعد خوانند نش سبب بندود ری او است از انواع خود عده آن همان است ۱۶ مثل فرس و غیره

له که یکی حیوان است و آن تمام ماهیت مشترک است میان انسان و فرس و دیگر همین جسم نامی که این تمام جزو مشترک است میان انسان و فرس
و غیر ۱۲ له و نباتات که یکی حیوان است و دیگر جسم نامی و سوم همین جسم مطلق که این تمام جزو مشترک است میان انسان و حجر ۱۲ له
چون جوهر که جواب چهار مرتبه است پس بعید بر مرتبه بود ۱۲ له برای انسان تمیز و در اشکات او در جنس قریب که آن حیوان
ست ۱۲ له ای اگر باشد آن جزو بعضی تمام مشترک مادی تمام مشترک را بود فصل تمام مشترک را جهت اختصاص بعضی بان تمام

مشترک و تمام مشترک جنس است پس با
فصل جنس پس باشد فصل ماهیت با
پس آن که هر گاه که تمیز و در جنس را
از جمیع اغیار آن و جمیع اغیار جنس
بعضی اغیار ماهیت است پس باشد
تمیز ماهیت را از بعضی اغیار آن و تمیز
ماهیت فی الجمله را و در این فصل بذا
خلاصه مافی القطبی ۱۲ له قیدائی شیئی
هو خارج می کند نوع و جنس و عرض
عام را برای این که نوع و جنس هر دو محمول
می شوند در جواب ما هو در جواب ای
شئی هو و عرض عام نه در جواب ما هو در حد
جواب ای شئی هو محمول می شود در جواب
کیف هو محمول می شود چنان که در حد گفته
شود کیف زید جواب داده آید می در بعضی
بذا خلاصه مافی شرح الشیء و لما شئ لا خلاص
اللاموری ۱۲ له فی موضع الحال من هو
الاعن التاویل او بدو در حد و صلا ای شئی
هو کائناتی ذات ای مع قطع التفرع و هو
عمد برای انسان که تمیز و در انسان لذات
آن در جنس بعید فقط که آن جسم نامی است
۱۲ له بدانکه کلمه ای موضوع است برای
آن که طلب کرده شود از آن چیزیکه تمیز
و در از مشارکات جمیع معانی الیه این
کلمه مثلاً از دو مرتبه دیدی و یقین
نمودی که حیوان است لیکن نزد کردی که
آیا انسان است یا فرس گیتی

جواب سوال از انسان با حیوانات دیگر مقول نمیشود و هر جنس که جواب از
جمیع مشارکات در وی دو مرتبه باشد بعید یک مرتبه باشد چون
جسم نامی و اگر جواب در آن جنس سه مرتبه باشد بعید دو مرتبه باشد چون
جسم مطلق علی هذا القیاس و البیِّن اجناس اجنس عالی خوانند چون جوهر
در مثال مذکور و اقرب اجناس اجنس سافل خوانند چون حیوان
در بین مثال و آنچه میان جنس عالی و سافل باشد آن جنس متوسط خوانند
چون جسم نامی و جسم مطلق درین مثال بیان آن جزو که تمام مشترک
است و اگر آن جزو حقیقت افراد تمام مشترک نباشد آنرا فصل خوانند
زیر که آن حقیقت افراد تمیز کند از غیر تمیز جوهری خواه آن جزو مشترک
نباشد اصلاً چون مطلق که مخصوص است بحقیقت افراد انسان پس
این حقیقت را از همه مایات تمیز میکند و این را فصل قریب خوانند و خواه
مشترک باشد اما تمام مشترک نباشد که بوی نیز تمیز حقیقت شود از
بعضی مایات چون حساس این را فصل بعید خوانند و بالجملة فصل میزی
است جوهری پس و کلی باشد که در جواب شیئی هو فی جوهره واقع نشود
پس که جنس است ۱۲

لش حیوان بذا پس جواب داده خواهد شد از آن شیئی که تمیز و در از مشارکات او در حیوانیت ۱۲ مولوی عبدالمجید سلمه
سه و قیدی جوهره خارج میکند خاصه را که او تمیز شئی فی عرض است و فی جوهره

اے اگر گئے شو کہ ان تہذیب اعلیٰ مانع نیست از دخول الجبار پر شخص و صفت کا تا افراد نور اعلیٰ فی نفسہ صدق می آید یا بشری کسی کہ آن نور عقیدہ شخصی است چون زید مثلا صدق می آید کہ آن اہمیتی است کہ جنس تحمل شود و دیوار ہاست و گرد و جراب ما جو بدن بچہ و قندک کہ تقسیم زید و فرس ما جاپس جراب بچہ و ان دادہ و فراد شد کہ آن تمام مشترک است میان ہر دو لیکن بر صفت کہ آن نور عقیدہ بعضات حویلیہ است چون ترکہ صدی خلاصہ میں تہذیب نور اعلیٰ صدق می آید بدین محبت و قندک کہ تقسیم لڑی و انفرس ما جاپس جراب بچہ و ان دادہ آید گوئیم کہ ماہیت چنانکہ اطلاق کرہ شود بر آن چیز کہ واقع میشود بر جراب ما جو و تہذیب مراد اند ماہیت همان ماہیت بمعنی ثانی است شخصی و صفت ماہیت

فصل بدانکه نوع راستی و یگیت که از انواع اصنافی خوانند و او اشیائیست

که خبیس مقول شود بروی و برها میت دیگر در جواب ما هر چون انسان

که مقول می شود بر وی و بر نفس حیوان در خواب با هوای روح امانی

شاید که نوع حقیقی باشد چنانکه گفتیم و شاید که نباشد خون حیوان که نوع
خون انسان را که از آنجا که نیست بین هر دو نوع و غیر منسوب

اضافی جسم نامی ست و جسم نامی کہ نوع اضافی جسم ست و جسم کہ لوح

افزائی جوهر است و اما آن می که از حقیقت افراد خارج است امر

مخصوص بیک تحقیقت باشد از احاطه خواننده و جمیعت میرسد

غیر میز عری پس دومی باشد که معقول سود در جواب ای سی پوی سر

چون حاصل نسبت با سال و اسر با مدیان در نسبت یا به سر
از این جهت هر وقت جوان باشد که است میان انسان و حیوانات

سر کتاب: این مبحث در پنج ذرع و منس و فصل و ثانی عرض مام فصل

معرف بر حاد قسم است اول حد تمام و آن مرکب باشد از جنس قریب و

فصل قریب حیرت ناطق در تعریف انسان دوم حد ناقص و

آن مرکب باشد از جنس بعید و فصل قریب چون جسم نامی ناطق یا جسم

طیة الصلوة والسلام بنم شال است باگنند باوجود این هر یک ازین هر دو سقده هم باشد تا که ناقص بود پس اقام قرین
ست تا با باشد ناقص و چهار بار قرین بحسب هم و آن حدود هم ست تا با باشد یا ناقص و قسم نیم غفلت ست

نابارہ کی حقیقت محدود نوعیت کی ہے۔ مناد حدیث مشتمل بودن بر جنس قریب ست پس از معرف ہر چیز کہ
مکہ انی امرأة الفروج ۱۲ عصبہ ای شہی ہر جناح میگذد نوع و جنس و عرض عام را چنان کہ بالا گذشت

لحمه برابرست که مخفی باشد کلام غنی از مرکب از مضامین یاد احد مخفی بود ۱۲ که مجموع به معنی القامه و کل من الاوصاف الادبیه
تجلی فی غیر الانسان نما تا الی صفاک الطبع خورج غیرو لایروما قبل من ان فی بعضا مخفیة عن بعض فان ذلک هیتکرم در آخر غرض تمییز ۱۲
یک روزی که بدان که استعمال الفاظ مجازی در وقت نبودن قرینه بسیار چون مستحکم است که درین از آنها جانب مخالف معانی

مقتضی و در الفاظ

باطنی یا جوهر ناطق در تعریف انسان سوم رسم نام و آن مرکب باشد از
جنس قریب خاصه چون حیوان ضاحک در تعریف انسان چهارم
رسم ناقص و آن مرکب باشد از جنس بعید و خاصه چون جسم نامی ضاحک
یا جسم ضاحک یا جوهر ضاحک در تعریف انسان و شاید که رسم ناقص
مرکب باشد از عرض عام و خاصه چون موجود ضاحک در تعریف انسان
و شاید که مرکب باشد از عرضیات فقط که محقق باشد جمله عرضیات به حقیقت
واحد چون ما پیش علی قدیمی علیه علیه الاطفا ربای البشره مستقیم القامه
صفاک الطبع در تعریف انسان و پیش از اصول و عربیت معرف را یا
جمع اقتسامش حد خوانند فصل در تعریفات استعمال الفاظ مجازی
و مشترک جایز نباشد مگر و قلیکه قرینه و اضحه بوده باشد فصل بدانکه
و النتن حقائق موجودات چون انسان فرس مانند آن و تمیز کردن
میان اجناس و فصول آن حقائق و میان اعراض عامه و خواص اینها
در غایت اشکال است و اما و النتن مفهومات اصطلاحیه و تمیز کردن میان
اجناس و اعراض عامه میان فصول خواص اینها آسان است چون

مشترک وقت فقدان

قرین جناس واقع میشود

میان مقبولان چرخ

مقتضی و در الفاظ

متعل متاین که محل

کوه خرد فقط غیر مقصود

پس و انباش استعمال

الفاظ غریبه که بدان

مطلق شئی به معنی سر

پس محل بدان از

احتیاج استفسار است

چون طریقت مافقت لازم

نمی آید بکسانی خواشی

بمعنی شرح الشریع

لکه بنا بر این کالفظ

و قتی که وضع کرده شود

در لغت و اصطلاح

برای مفهوم مرکب

پس آنچه داخل باشد

در آن بود ذاتی آن

و آنچه خارج باشد

از آن بود عرضی آن

۱۲ عه و این اقوی

باشد از خاصه تنها ۱۲

عه یخرج بدلاشی

علی الاقلام الادبیه

۱۲ عه یخرج به طویل الاطفا ربای البشره ۱۲ عه یعنی الی آخر و معانی و بیان ۱۲ عه
بلا تحصیلین بمعنی ناقص و غیر ۱۲ عه تا دلالت کند در مجاز بر آن که مخرج در ادبیت چون گوئی زبیر بشر است معلوم شد که حیوان
درند و ادبیت و در مشترک متین کنی و از مجموع او چون گوئی ووش آدم معلوم شد که در گذشته مراد است نه غنیمت معروف

لحج تصدیق است و آن اطلاق کرده میشود و لغت بر معنی اول ماخوذاست تصدیق بمعنی وصف قضیه‌ای تصدیق باینکه معنی قضیه مطابق است و واقع را تعبیر کرده میشود از آن در فارسی راست داشتن و صادق و مشتق دوم ماخوذاست و کثرت از معنی اول و آن عبارت است از اذعان بمعنی قضیه‌ای تصدیق باینکه محمول ثابت است مضموع را و در واقع مثلاً تعبیر کرده میشود از آن در فارسی بگردیدن و بادر کردن و تصدیق منطقی در مبحث حزن از منطبق همین معنی است سوم ماخوذاست از صدق بمعنی وصف قائل بمشکوک و آن اذعان باخبار و انتساب است و این رجوع میکند باذعان اینکه منظم خبر میدهند و کلاسیک مطابق

است واقع را و انتساب محکم واقع شد از آن

بر آن چیز که آن انتساب بر آنست تعبیر

کرده میشود از این معنی در فارسی راست

گودا مشتق و معنی گودا مشتق بگذاشتن مرآت

الشرح ۱۳ لای اطلاق قول و برین فن بر

مرکب می‌آید و آن اهم است اینکه معقول باشد

یا معقول پس این جنس است که شال است

اقوال نامده ناقصه را ۱۲ لای این فصل است

که خارج می‌کند احوال ناقصه احوالات

را از احوالی و استقام و غیر آن ۱۲ لای

این نزدیک متاخرین منطقیین است که قائل

تبریع اجزای قضیه اند اما قدما قضیه را سه

جزء میگویند مضموع و محمول و نسبت ثلثه

خبریه عاکله واقع است و بحسب آن احتمال

دارد حدق و کذب را نسبت ثلثه اول برین

مگر احوال مضموع که مفهوم از بید قائم آن

نسبت واحد است که فارسی تعبیر کرده میشود

به نسبت و نسبت بگذاشتن امره الشرح ۱۲

لای که آن از اقسام تصورات و عبارات است

از تداوی طرفین بدون ترجیح یک طرف بر دیگر

۱۲ لای نسبت تقییدیه کیلیا شایسته

آن یک دو طرفین و یکبار دیگر لای غیر محکم بر آن

و همین نسبت تقییدیه مدد محکم است که آن

و قوع و لا و قوع است ۱۲ لای معنی و قوع

و لا و قوع ای نسبت نامرئی یا بیهوده و غیر

تصدیق متعلق بدین حکم نباشد پس شک تصدیق

متعلق باشد به قضیه متعلق این هر دو صورت

مفهوم کلمه اسم فعل و حرف و معرب و منفرد و مانند آن فصل چون فاعل

شدیم از مباحث تصورات شروع کردیم در تصدیقات همچنانکه

در تحصیل تصورات نظریه محتاج بودیم بدو چیز یکی بیان موصل بتصور

دیگر که آن قول شایع است باقسام خود که آن معارف البعثه و دیگر

بیان کلیات خمس که قول شایع از آن مرکب شود همچنان در تحصیل تصدیقات

نظریه محتاج ایم بدو چیز یکی بیان موصل بتصدیق دیگر که آن حجت است

باقسام خود و دیگری بیان قضایا که حجت از آن مرکب شود ناچار است

که بیان مباحث قضایا مقدم باشد بر مباحث حجت پس میگویم که

قضیه قوی است که صحیح باشد تصدیق و تکذیب قائل وی و قضیه به حسب

معنی مرکب باشد از چهار چیز محکوم علیه و محکوم به و نسبت حکمیه و حکم بایجاب

یا بسبب فرق میان نسبت حکمیه و صورت شک ظاهری شود که

در اینجا نسبت حکمیه نیست و حکم نیست زیرا که شک در وی است و حکم

نیست و قضیه بر سه قسم است حملیه و شرطیه متصله و شرطیه منفصله زیرا که

محکوم علیه و محکوم به در قضیه اگر مفرد باشد یا در حکم مفرد باشد آن قضیه اجملیه

ای مفرد بافضل

که قاعده باشد در قضیه مفرد است از نسبت که متعلق شود یکی شک و دیگری تصدیق پس اجزای قضیه چهار باشد چون متاخرین منطقیین اهم کردند که تصور و تصدیق هر دو

متعارف باشد باعتبار متعلق و نسبت بدین صورت که متعلق نشود تصدیق بمتعلق که متعلق شده است بدان شک پس برای تعلیق تصدیق نسبت و دیگر باشد که آن و قوع

و لا و قوع است قائل شده به ترجیح ۱۲ ای قضیه و قاعده قائل از متعارف تصور و تصدیق بحسب ذات فقط از به حسب متعلق شک تصدیق نزدشان واحد خواهد بود و بگذاشتن امره

الشرح ۱۱ لای که در کتب خود غیر دانستی ۱۲ عده و آن قیاس و مقتراد حتمی است ۱۲ عده چرچ مرکب می‌شود از آن ۱۲ لای ای نسبت تقییدیه که آن راست است

بین این و آن ۱۲ لای نسبت نامرئی یا بیهوده ۱۲ لای ای مفرد یا قوه ممکن باشد تعبیر آن بلفظ مفرد چون نید عالم بسیار ده نیز پس باجم ۱۲ لای معنه نابراشکانش

صلح و انکاد ببلطین آنست که حکم در شرط متصل میان مقدم و تابعی باتصال است و مذمب اهل عرییت آنست که حکم در خبر است که از شرطین
تالی گویند شرط که آن مقدم است نیز آن جز باشد که اسناد کرده شده است از اداین قید خبر حال یا طرف بود پس دین قولی که اگر آفتاب برآمد باشد و در
موجودست مذمب بلطین تحقق حکم میان آفتاب برآمده باشد و روز موجودست هستای میان موجود است و مذمب اهل عرییت معنی اینست که روز
موجودست حال طلوع آفتاب یا دقت

توانند خواه موجب باشد چون زید قائم است خواه سالبه چون زید قائم نیست
و اگر محکوم علیه محکوم به مفروض یا در حکم مفروض باشد آن قضیه را بشرطیه
خوانند پس اگر حکم باتصال است شرطیه متصله خوانند خواه موجب چنانکه گوی
اگر آفتاب برآمده باشد روز موجودست خواه سالبه چنانکه گوی نیست
اگر آفتاب برآمده باشد شب موجود باشد و اگر حکم بانفصال است آن
قضیه را بشرطیه منفصله خوانند خواه موجب چنانکه گوی که این عدد زوج
باشد یا فرد و خواه سالبه چنانکه گوی نیست چنانکه این عدد زوج باشد
یا منقسم بمساوین اطلاق حملیه و متصله و منفصله بر موجبات ظاهرست
و بر سوالب بواسطه آنکه مناسبت با موجبات در اطراف فصل
محکوم علیه را در قضیه حملیه موضوع خوانند و محکوم به را محمول و آن نه
که دلالت کند بر نسبت حکمیه حکم معاً از رابط خوانند چون لفظ هو در
زید هو قائم و لفظ است که در زید قائم است و حرکت کسره که در زید
و غیر بالجمله هر چه دلالت کند بر رابط میان موضوع و محمول آن را
رابطه گویند و در قضیه شرطیه محکوم علیه را مقدم و محکوم به را تالی

طلوع آن بکذا فی مرآة المشرع ۱۲
لای ای بتانی بر دو نسبت که در
قضیه شرطیه موجودست و در حق و
کذب که هر دو صادق آیند و نه هر دو
کاذب ۱۳ یعنی منقسم شدن این
عدد بمساوین جدا نیست از نسبت
بروحیت با دو عالم تحقق انتفاء
بلکه تحقق نسبت زوجیت با دو عالم
تحقق نسبت انقسام بمساوین با دو
و انتفای نسبت انقسام بمساوین
با دو عالم انتفای نسبت زوجیت
با دو عالم ۱۴ محمد زکریا که محققانند
که هر یک از محل و اتصال و انفصال
نسبت حکمیه بیروت در قضیه مقوله
موجز مسائل فائیش در موجز حکم و وقوع
اینهاست و در سالبه حکم با وقوع است
و در نسبت کل بسجرا و انتفاء نیست پس
موجود نشود که سوالب را محل و اتصال
و انفصالی گفتن ظاهر نیست چه
سوالب شتمل بر افع محل و اتصال
و انفصال است و احتیاج نشود
بآن که مهم قدس سره گفته که
اطلاق حملیه و متصله و منفصله
بر سوالب بواسطه مشابهاست آنها
است با موجبات در اطراف ۱۲ اش
۵۵ تقدیر فی الذکر که مطلقه

و از نسبت فی المقول ۱۲ مرآة المشرع عه بکسر اسهل و هم چنین سکون حرف آخر کلام رابط قضیه و فارسی می باشد چون خوش و نیک
یعنی خوش است و نیک است ۱۲ بر همان ۱۲

له بدو چون شیخ ابراهیم بن عبد الله بن سید اشفاق قاضی حله با مقدار موقوف بر شکیست خود است و مقام قدس مبرور و در دنیا آماجبت او اعتبار نموده مرقم بیان کرده و آنچه متاخرین
بر شیخ جرج عدم انحصار قسمت جت خارج شدن قضیه طبعی که مدان حکم کرده شود بشرط وحدت و منتهای بیلاخط آن مطلق بی آنکه اگر وایند شود وحدت ذهنی و اطلاق قید آن
بدین هیچ که اعتبار کرده شود و موقوف و عنوان در موقوفین نهانید برایش آنست که لازم در قضیه مجتهد و علم است و طبعیات داد معلوم اعتبار نیست چه حکم و قضایا بر افراد است که آن باصدق
عید موقوف باشد و طبعیت از افراد نیست پس خروجش از تقسیم فصل انحصار برود **له** باید آنست که این معلوما متاخرین است و فرق میان معلوما متقدمین و متاخرین این است که معلوما متاخرین

لازم می شود جزئین و بطلان معلوما متقدمین زیرا که حکم بر طبعی
صادق است و وقت صدق حکم بر طبعیت بشرط وحدت و منتهای
چنانچه در طبعی پس معلوما متقدمین صادق شد با بر صدق قضیه
طبیعی و معلوما متاخرین صادق نشد از فرق در میان قضیه طبعی
معلوما متاخرین آنست که در قضیه طبعی به لحاظ اطلاق است بطلان
معلوما متاخرین بر موقوفش فصل طبعیت است غیر اعتبار از زمانه حتی
که اطلاق لازم لحاظ نمکند پس ضرورتی که در موقوف بر طبعی
احکام عموم جاری شود و در موقوف بر حکم عموم و خصوص بود
فانهم فانه و دین با تال حقیق مولانا عبد الله سید اشفاق
له سوره نیز مانند جت استحال آن چه موقوف بر کیت افراد
بدان چیز که کیت بیان کرده شود از اسود و از سفید و از
سود و سفید است که شمر پناه که محیط باشد شمر **له** یعنی
هر دو معلوما اندای هرگاه معلوما صدق آید جزیه صادق آید
حکم و معلوما بر افره موقوف است و هرگاه که صادق حکم بر افراد
موقوف پس صادق آید این حکم بر جمیع افراد یا بر بعضی آن و هر دو
تقدیر صادق آید حکم باشد بر طبق افراد آن و آن معلوما است
بکذا فی القطعی **له** همچنین اگر جزو موقوف شود از موقوف
الموقوف گویند چون الامای مجاهد و اگر جزو هر دو موقوف و مجمل
واقع شود از موقوفه اطرافین مانند چون الامای عالم **له**
له برای تحصیل هر دو طرف اگر چه موقوف بر مدیکی از آن مدلی
باشد اگر گوی که با وجود عدم جزو طرف سلب در قضیه زیر اعمی و در
قضیه محدود گویند و خواهیم گفت که این قضیه محدود معقولا است
و محصله موقوفه و از اینجا معلوم شد تقسیم موقوف بر این پنج که اگر معنی
سلب بر موقوفه پس معلوما است و الا محصله و مثال محدود و محقوله
و محصله موقوفه سالی گذشته زیرا که اعمی معنی آن عدم تعقید بالبرکت
و در لفظ حرف سلب نیز نیست و مثال محدود و موقوف و محصله
معقولا الامای عالم است و قید که لامی اسم شخصی باشد مردی بر امر علیه

خوانند فصل موقوف اگر در قضیه غلبه جزئی مستقیق باشد آن قضیه شخصی
خوانند چون زید نویسنده است و زید نویسنده نیست و اگر گوی باشد
پس اگر میان کیت افراد نکرده اند آن قضیه را محصله خوانند چون لندن
نویسنده است و انسان نویسنده نیست و اگر میان کیت افراد
کرده اند آنرا قضیه محصوره خوانند و این چهار قسم است موجب کلیه
سالبه کلیه موجب جزئیه سالبه جزئیه فصل قضایای شخصی در علوم
معتبر نیست و قضیه معلوم در قوت محصوره جزئیه است پس قضایای معتبر
در علوم حکمی محصورات اربعه است فصل حرف سلب قضیه چون جزو
محمول شود آن قضیه را معدوله خوانند چون زید نا نویسنده است
و اگر جزو نشود آنرا محصله خوانند چون زید نیست نویسنده فصل نسبت
محمول با موقوف خواه یا بسباب خواه بسبب شاید که ضروری باشد یعنی
مستحیل الانفکاک باشد آن را قضیه ضروریه مطلقه خوانند چون کل
انسان حیوان بالضرورة و لاشی من الانسان بحج بالضرورة و شاید
که سلب ضرورت از هر دو طرف باشد آن را ممکنه خاصه خوانند

حکایتی که درین فصل موقوف قضایای موجب می نماید و هم قضیه که مشکل باشد بر جت از ابرو خوانند جت اشتغال آن بر جت و با یو گویند جت اشتغال آن بر چهار چیز که
جزو چهارم آن جت است و موقوف بر جت اشتغال بر جت چه جت نوعی از کیفیت است **له** به این لازم است که امر از حکم کرده شود قضیه لازم استحال آن چه چهار چیز که
نسبت ایجابیه و سلبیه بیان طوطی حکم کرده شود مدان که آن هر دو محال نیستند **له** گفت معلوم باشد تا مثال شود اما حکم و مدان عالم **له** عده جت صحر افراد
موقوف بر کیت آن عده ای محال باشد از آنکه نباشد این نسبت میان موقوف و محمول برابر است که ایجابی بود یا سلبی **له** خصوص موقوفه من الامای **له**

له صاحب مرآة الشرح بینو سید مکتبه قضیه است که مشتمل است بر دو قورع و لا و قورع برای انیکه دو قورع عبارت نیست از فعلیت بلکه مفیوم آن ثبوت حکایتی است اعم از ذکر باشد بر پنج فعلیت یا انکایت انتهی شارح مطالع و فاضل لا هودی که گفته اند مکتبه قضیه نیست خطا کرده اند اما مولانا محمد بیگ اثر مکشوفی فرنگی محلی له فرق در ضرورت دو ام است که الفکاک ضرورت محال است و انفکاک ممکن است و غیره واقع ۱۲ ۳۵

چون کل انسان کاتب بالامکان الخاص ولاشیء من الانسان بکاتب
بالامکان الخاص موجب و سالیه^{ای بالفعل} یعنی یکی است یعنی ثبوت کتابت و
سلب کتابت بیحد که ام انسان را ضروری نیست یا از یک طرف
باشد که مخالف حکم اوست آنرا ممکنه عامه خوانند چون کل انسان کاتب
^{جهت عام بودن از ممکنه عامه ۱۲}
بالامکان العام یعنی سلب کتابت از انسان ضروری نیست و چون
لاشیء من الانسان بکاتب بالامکان العام یعنی ثبوت کتابت
انسان را ضروری نیست و شاید که بدوام باشد یعنی همیشگی بی اختیار
ضرورت آنرا داعم مطلقه خوانند چون کل فلک متحرک دائم و شاید
که بالفعل باشد یعنی فی الجمله و آنرا مطلقه عامه خوانند چون کل انسان
متنفس بالفعل فصل عکس قضیه حملیه آن باشد که محمول را موضوع
کنند و موضوع را محمول بر وجهی که ایجاب و سلب و صدق اصلی
^{ای عکس منتزعی ۱۳}
محفوظ باشد پس موجب کلیه بموجب جزئیة منعکس شود مثلاً هرگاه
که کل انسان حیوان صادق شود بعضی الحيوان انسان نیز صادق
شود همچنین موجب جزئیة بموجب جزئیة منعکس شود مثلاً بعضی الحيوان

عامر و ابی بکر علیه السلام و هاشم و محمد و آلش سالیانه
مربک است از سالیانه مطلقه عامر موجبیه ممکنه
عامر و از مزونه مطلقه و از مطلقه و مشروطه
عامر و غیره عامر که در ثالث حکم بعزوبت نسبت
ست اما دیگر وصف عنوانی ثابت است برای
ذات موضوع و کل کاتب متحرک الاصل
بالفروقه اما دام کاتب و راجع حکم بعدم
انفکاک نسبت است از ذات موضوع و از دیگر
وصف عنوانی ثابت است برای ذات موضوع
۱۲ و نسبت مراد بگردانیدن محمول
موضوع آنیکه محمول مع ثقله محمولیت
موضوع عکس باشد تا لازم آید بودن
علی السریه زیر عکس برای زید علی السریه بل
مراد این است که گردانیده شود محمول موضوع
با این حیثیت که جاری شود بران احکام موضوع
پس عکس برای زید علی السریه ثابت علی السریه
زید باشد ۱۳ اما الشرح ۵۵ باینطور که
اگر اصل موجب باشد عکس هم موجب باشد و
اگر سالب باشد عکس نیز سالب باشد برای آنیکه
عکس لازمی است از او هم اصل و موجب گاهی
مختلفه از سالیانه باشد و همچنین عکس آن پس
یکی از آن لازم برای دیگری نبود پس عکس
نباشد ۱۴ اما الشرح ۵۶ بدانکه در اصل
عکس تبدیل در صدق نباشد باین معنی که
اگر فرض کرده شود صدق اصل لازم آید از آن
صدق عکس آن لذا قطع نظر از خصوصیت
مواد نمیت معنی آنیکه اصل و عکس در واقع

واجب است که صادق باشد پس داخل شد عکس قضایای کا زید درین و خارج شد ازین تبدیل و در طرف قضیه باین حیثیت که داخل شود از آن قضیه لازم است
الصدق یا اصل بخصوصیت موانی کل انسان ناطق که بعد تبدیل از آن کل ناطق انسان حاصل میشود یا آنکه نیست عکس آن این دهر بر مواهلاتی آید چون کل انسان
حیوان و کل حیوان انسان پس لزوم کلیات بحسب خصوصیت لازم باشد پس عکس کلیه که بنا شد بحسب تخلف آن در بعض مواد و ضرورت است و در عکس از عدم
تخلف در جمیع مواد نیز نتیجه ثانی الشرح آنکه چه اسباب اجتماع است میان مخرج و محمول پس افرادی که مجتمع شدند در آن موصوع محمول باشد مشترک میان هر دو
پس بگواهیران برای تمام افراد انسان بعضی ثابت شده پس انسان هم برای بعضی افراد حیوان ثابت خواهد شد جهت اشتراک آن هر دو در آن پس جزیه حاصل شد که ۴
۴ امرأة الشرح ۱۲

در هر یک که باشد اخص صادق یا بر جمیع افراد هم یا بر جمیع تعدادی آن و این لازم نیست و در بعضی موارد چون کل سان ناطق و بالعکس صادق که جهت خصوصیت داده است و در عکس مجزوست از لزوم عدم تخلف از اصل و در جمیع موارد بجز آنی که از شرح ۱۰ است جهت جواز عموم موضوع و وسایط جزو علی چنانکه مثالش در متن مذکور است و عموم مقدم در شرطی چون قد لا یكون اذا كان الشیء حیوانا کان انسانا پس اگر وسایط جزو منکسر شود پس نیست خالی از اینکه عکس آن یا سالیب جزو بود یا سالیب کلیه و در اصل مطلب از بعضی اخص یا بر بعضی تعدادی آن لازم آید ماین با ترکیبیت کلاسیکل و بر ثانی عکس صادق نباشد چرا که قضیه که بر عکس صادق نیاید که صادق نخواهد بود

چنانکه ظاهر است پس اصلا سالیب جزو منکسر نشود بذا خلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲ درین فصل هم درین سره به بیان تناقضی که از احکام تقیاض است پی بر آید و آن عبارتست از دو امر اعم است از یک مغز باشد یا قضیه که یکی اذن و در هر دفعه بعد دیگر باشد پس آن مرد و در تقیض باشد برین هیچ که هر یک اذن و در تقیض و دیگر بود چه موضوع تقیض رافع است و در دفع نقیض موضوع ۱۱ است اعمالی محمول مخالفت با سالیب سبب بدین هیچ باشد که یکی از دو نقیض جزو بود و دیگر سالیب مانع مطلق سالیب بل و قضیه سلب رافع عین ایجاب باشد ای سلب بر عین آن ایجاب دارد و شود نه بر امر دیگر سالیب آن پس مطلق اختلاف با سالیب سلب موجب تناقض نیست تا و قضیه دارد و شود سلب بر آن جزو که در شده است بر آن ایجاب بذا خلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲ درین سالیب آن یک آن مرد و قضیه کلیه باشند یا جزو تناقض واقع خواهد شد جهت مجاز کذب و کذب و صدق و در جزو و در سالیب که موضوع در آن اعم از محمول باشد چون کل حیوان انسان و لا شئ من الحيوان انسان گویان بر دو کاذب اند و چون بعضی حیوان انسان و بعضی حیوان نیست پس انسان گویان بر دو صحت اند بذا از ترجمه فی القلی ۱۲ است هر گاه دو قضیه بر وجه باشد اختلاف جهت مجزوست چه اگر قضیین متحد و جهت باشد تناقض نخواهد بود بنا بر کذب مجزوست و ضروریه سالیب در داده امکان خاص چون کل انسان کاتب بالضرورة و لیس کل انسان کاتب بالضرورة که این هر دو کاذب اند برای اینکه سبب کاتب برای فردی از افراد انسان ضروری نیست و مطلب کاتبیت اذن افراد و صدق مکتبه عامه موجب و مکتبه مانع سالیب در آن چه امکان سلب را دفع ممکن ایجاب نباشد مگر کل انسان کاتب یا امکان لیس کل انسان کاتب

تسان صادق شود بعضی انسان حیوان نیز صادق شود زیرا که موضوع و محمول با هم متلاقی شده اند و ذات موضوع و شاید که محمول اعم باشد پس در عکس کلیه صادق نباشد و سالیب کلیه کنفسها منعکس شود چون ضروریه باشد مثلا هر گاه که لاشی من الانسان محجرا بالضرورة صادق باشد لاشی من الحیوان بالضرورة صادق باشد و سالیب جزو بر عکس ندارد زیرا که لیس بعضی حیوان بالانسان صادق است و در عکس وی لیس بعضی انسان بحیوان صادق نیست فصل نقیض قضیه قضیه دیگر باشد که با وی در سلب و ایجاب و در کلیت و جزو ثبوت و جهت مخالف باشد بجهتیه که صدق هر یک لذاته منترزم کذب دیگری باشد و کذب هر یک لذاته منترزم صدق دیگری باشد پس نقیض موجب کلیه سالیب جزو باشد و نقیض سالیب جزو موجب کلیه باشد فصل قضیه شرطیه متصله و ترمیمه باشد اگر اتصال یا سلب اتصال ضروری باشد چنانکه گذشت و اتفاقیه باشد اگر اتصال با سبب وی ضروری نباشد چنانکه اگر

امکان پس ظاهر شد بدین که صدق جهت و در وجهات ضروری و در وجهات ۱۱ است و در سالیب این امر ظاهر شد که در آن بیعت و حکم جهت اتحاد قضیین در تناقض نه است و این اتحاد در جهت مکتبه کرده اند بدین که مطلقا کرده است و در تناقض جهت و جهت نه را در آن جهت و جهت و محمول و امکان جهت مغز را در جهت جزو که به فوت و نقیض است لذا از همان ۱۱ است که در دو قضیه خصوصیات و جهت جهت بودن آنها در قوت جزییات در حقیقت از محمولات ۱۲ عکس این نفس در مقام ترمیمه و اذن است که به ثبوت و سلب حکم در آن ۱۲ حکم است ۱۲

لحی است از شرک میان هر دو جزئی یعنی اسند لای که می شود درین بدین پنج حکم برای امری ثابت است و نمی و منتقل میشود و جانبی آن را خراب
یا نه شدن آن است و بر برای آن حکم همان وقتا پیش را قیاس و مقیاس میزد اول و مقیاس را فرع و امری را که مشترک باشد میان هر دو علت
باشد که اسند و شکمین پیش را اسند و لای شایر غائب می گویند پس فرع غائب است و اصل شایر بدین اخطا مانی مرآت۱۱ اشروح ۱۲ که یعنی شراب
خوابد و آب که از جرب و در آن گیرند ۱۳ شراب انگوری یا مطلق شراب است که سنده و اول مختار و خفیه است و ثانی مختار و شایر و صاحب
تا بر سر گوید اصح آن است که مطلق باشد

چون زانی که آیت تحریم فرموده نازل شد
شراب انگوری در سینه بود و بگو شراب خوابد
بکذا فی مرآت۱۱ اشروح ۱۲ که اصل و اول و پیش
مفید ظن است این کو خصوصیت اصل شرط
علیت باشد و خصوصیت فرع مانع بود ۱۲
۱۳ از قید مردم خارج شد و معتقد بود پیش
زیرا که مقدمات هر دو اگر چه عادی اند و
لازم نمی آید از آنها مطلوب دوم از علم حکمت
و مطلوبی شود بنا بر هر دو در میان پیش افراد
مطلق ناقص در میان حکم کلی چنان که استقراء
تخلف است برای امکان تخلف و بعضی دوم
ملاک نیست میان تحقق حکم جزئی و تحقق آن
در جزئی آن چنان که در تمثیل است بدین مثال
آن کو خصوصیت اصل را فعلی باشد و جزئی که
از آن است در فرع تحقق شود ۱۲ اصولی بعد
الماجد سوره که در قیاس برابر است که گفته
ساخته بود چنان که در مطلق یا قبول چنان که در
پس منقول ۱۱ که آن را می سر می خوانند
هم است ازین کار شرطیات صرف مرکب شود
چون که کانت الشمس طالع فالها در جود
کما کان انهار موجودا فالها مطلق و کما کانت
الشمس طالع فالها مطلق یا در حلیه و شرطیه
ترکیب بدین حکم که کانت الشمس
کما کان موجودا و کما کانت الشمس
طالع فالها مطلق است
آن بر شرطیه ۱۰ انما نش بر بزرگ

که انسان و بهائم و طیور اند بر حال حیوان که کلی اشیا است سوم
تمثیل که آن اسند لای است بحال جزئی بر حال جزئی و دیگر چنانکه گوئی
بنید حرام است بنا بر آنکه خمر حرام است زیرا که هر دو جزئی مسکرا و فصل
استقراء و تمثیل مفید ظن باشند و قیاس مفید یقین باشد
پس عمده و در باب تحصیل تصدیقات قیاس است و آن عبارت است
از قول مولف از قضا یا که لازم آید از وی لذاته قول دیگر چنانکه گوئی
عالم متغیر است و هر چه متغیر است حادث است پس لازم آمد که عالم حادث
باشد و قیاس بر دو قسم است یکی اقترانی که در وی نتیجه یا نقیض نتیجه
بالفعل مذکور نباشد چنانکه مذکور شد و دوم استثنائی که در وی نتیجه
یا نقیض نتیجه بالفعل مذکور باشد چنانکه گوئی اگر این آدمی باشد
حیوان باشد لیکن آدمی است پس حیوان باشد زین حیوان نیست
پس آدمی نیست فصل قیاس قریبی یا حلی باشد یعنی مرکب از حملات
یا غیر حلی باشد و قسم اول اظهر است پس بروی اقتصار کنیم و آن بر
چهار نوع است زیرا که نسبت میان موضوع و محمول چون محمول باشد

برین دو جز است بدین اخطا مانی شرع استند و لای و مرآت۱۱ اشروح استند و لای
که این را می می کنند ۱۱ که کون ۱۲ است منقلب ۱۰

لحمت بودنش مخالف برای شکل اول در هر دو مقدمه ای صغریه و کبری چه مقدمه در اصطلاح منطقیان آن قضیه را گویند که جز و قیاس گردانید و شود
حس تقدم این بر مطلوب پس بعد از اول به نسبت اشکال مثلث بود پس ازین سمت نمانده شده و در مرتبه رابع و ضروب آن هشت سمت بداریم همانی مرآة الشرح
۱۲ لایه و این شکل از شکل اول قریب تر است در بودن آن طبیعی بسبب اشتغال اشرف مقدمه و اشرف و در طرف مطلوب آن موضوع است پس گویا که این
در درجه قریب است از اول و از همین جهت در مرتبه ثانیة واقع شد چه این موافق است برای اول در اشرف و مقدمه که آن صغری است و مشتمل بر اشرف
و در طرف مطلوب و آن موضوع است تا اینکه موی
کرده اند بعضی از منطقیان که شکل ثانی بین لایه
و مشابه شکل اول است در انتاج کلی و آن
اشرف است از جزئی و سوال شکل ثالث نتیجه
ایجاب است و آن اشرف است از سلب پس چرا
در مرتبه ثانیة نمانده و شده جواب شکل ثالث نتیجه
ایجاب جزئی است در مرتبه سلب و کلی اگر چه سلب
بود اشرف است از جزئی اگر چه موجب بود بنا بر این
که در معلوم افق و اضبط است و دیگر آن که اشرف
ایجاب از یک جهت است در اشرف کلیت از چند
جهت برای اینکه شکل ثانی محمل مزوب ادب اگر چه
بجای مطالب را به نمانده و فایده کمزانی مرآة
الشرح ۱۲ لایه چه صغریه اگر ساید بود صغری تحت
اوسط مندرج نخواهد بود پس حصول انتاج صورت
نماند و بنا بر آن که کبری طالع می کند بر آن چیز که
بجای آن اوسط ثابت است که آن محمول علیه بایم
ست اصغریه بتقدیر بودنش و سالبه حاکم است که اوسط
مغلوب اصغری است پس اصغری بر آن چیز که ثابت
ست برای آن اوسط داخل باشد پس حکم بر آن
چیز که ثابت است برای آن اوسط متعدي جانب
اصغری شود پس نتیجه لازم نیاید بداریم ترجمه مافی
القطبی ۱۲ لایه چه اگر جز بود اصغری تحت اوسط
مندرج نه شود برای این که این وقت که حکم بر
بعض افراد اوسط باشد و جائز است این که آن بعض
غیر بعض اصغری باشد پس لازم نیاید از حکم بر آن
بعض بجز حکم بر اصغری بر آن چیز چنانکه کل انسان
حیوان و بعضی حیوان فرس صادقی نیست بداریم

احتیاج افتد متوسطی که او را با سر و طرف نسبت باشد تا با واسطه و س
نسبت میان موضوع مطلوب و محمول آن معلوم شود و آنرا حد اوسط
خوانند چنانکه موضوع مطلوب را اصغری خوانند و محمول وی را اکبر
و حد اوسط اگر محمول شود اصغری و موضوع شود اکبر را شکل اول
خوانند و اگر عکس برین باشد آنرا شکل رابع خوانند و اگر محمول نشود
هر دو را آنرا شکل ثانی خوانند و اگر موضوع باشد هر دو را آنرا شکل
ثالث خوانند فصل شکل اول را شرط انتاج آن است که صغری وی
یعنی قضیه که مشتمل بر اصغریست موجب باشد تا افراد اصغری و اوسط
مندرج شود و کبرائی وی یعنی قضیه که مشتمل بر اکبرست کلیه باشد تا
حکم از اوسط متعدي با صغری شود و بیقین پس صغری شکل اول همیشه مزج
باشد و کبرائی وی کلیه و مزوب نتیجه وی چهار است اول موجبیت
کلیتین نتیجه مزج کلیه باشد دوم موجب جزئیة صغری یا موجب کلیه
کبری نتیجه مزج جزئیة باشد سوم موجب کلیه صغری یا سالبه کلیه کبری
نتیجه سالبه کلیه باشد چهارم موجب جزئیة صغری یا سالبه کلیه کبری نتیجه
لاشئ من الانسان حیوان ۱۲ و لاشئ من الانسان بجهال ۱۲

خلاصه مافی مرآة الشرح ۱۲ لایه که موافق است با اول در ایجاب کبری و جهت انتاج آن بر لایه جزئی پس اول به نسبت ثانی بعد باشد پس
نمانده شود در مرتبه ثالث و مزوب آن شش سمت بداریم مرآة الشرح ۱۲ لایه درین فصل شرائط مصنف در بیان انتاج شکل
اول دوم سوم که چنانچه در مزوب و نتیجه درین هر سمت فرد و اهرم ذکر می سازد و محمد زکریا ۱۲

نیاید که گریه و آن نقیض نتیجه است پس باطل شد پس نتیجه حق باشد چون کل انسان حیوان و کل انسان ناطق که بعضی حیوان ناطق صادق است و اگر این صادق نیاید نقیض آن کلامی من حیوان ناطق است صادق آنکه گفتیم نم کرده شود با صغری یا چون گفتیم شود کل انسان حیوان و کلامی من حیوان ناطق نتیجه و بدلاشی من الانسان ناطق و آن منافق است کل انسان ناطق را و آن صادق است پس آن چیز که منافق را و با شکا کذب بود پس نقیض باطل شد و نتیجه حق گردید و پس علی هذا باقی الغروب بخلافه ما فی المرأة الشرح ۱۲ که در شفا مرقوم است که شکل ثانی و شکل ثالث اگر چه یکس گریه یا صغری را و صحنه عجب شکل اول میشود اما وقتی که موزن خاص بر موضوعیت و محمول خاص لمجربیت باشد راجع خواهد شد مثل الانسان کاتب و کاتب و کاتب

من الناس موجودا لا بودن تا لیفت بر غیر نظم طبعی لازم آید ۱۲
کتاب تاین که شیخ ابو نصر قریبی و شیخ ابو علی بن سینا این
شکل را از اعتبار کردن در علوم و محبت ساختا کرده اند و از
جست عدم اندازد راجع همین گشت این شکل در طبع البود و در
انتاج است پس لیحا ظاهر این بعضی از تقسیم هم این را
خارج کرده اند و از ظاهر ما فی المرأة الشرح ۱۲ و اما
افاده للتعلیم علی سبیل الایجاز و الاقتصار بدو کوشی بردایم
بدانکه شرط شکل رابع محسوس و کیف با ایجاب مقدماتین
ست با کلیت صغری یعنی و فیکه مقدماتین موجب باشد
صغری کلیه بود گریه اعم است از یکدیگر بود یا جزئی یا
اخلاف مقدماتین ست با کلیت لمودی المقدماتین ای
و فیکه مقدماتین مختلف با ایجاب و سلب باشد ضرورت
که صغری یا یکی کلی باشد پس باین اشتراط هشت ضرب
از شان نزله ضرب محتمل عقلی افتاد و آن موجب جزیه صغری
یا موجب کلیه گریه و سالبه جزیه صغری یا سالبه کلیه گریه و سالبه
جزیه گریه و موجب جزیه صغری یا سالبه جزیه گریه و سالبه
جزیه صغری یا موجب جزیه گریه است و هشت ضرب باقی ماند
و از آن یعنی اول دو دم نتیجه ایجاب جزئی ست و دوم نتیجه
سلب کلی و باقی پنج ضرب نتیجه سلب جزئی ست و تفصیل
ضرب هشتگان به نتیجه برین پنج باید دانست که اول موجب
کلیه صغری و موجب کلیه گریه چون کل انسان حیوان و کل
ناطق انسان و دوم موجب کلیه صغری و موجب جزیه گریه
چون کل انسان ناطق و بعضی حیوان انسان و سوم سالبه
کلیه صغری و موجب کلیه گریه چون لاشی من الناطق و کل
ناطق چهارم موجب کلیه صغری و سالبه کلیه گریه چون
کل انسان حیوان و لاشی من الحيوان و پنجم موجب جزیه صغری
و سالبه کلیه گریه چون بعضی حیوان کاتب و لاشی من الیوان

جزئی و آن سه که نتیجه ایجاب جزئی ست اول موجبین کلیتین چنانکه همه
ب ج است و همه ب آ است دوم صغری موجب جزیه گریه و کبری موجب
کلیه چنانکه بعضی ب ج است و همه ب آ است سوم صغری موجب
کلیه و کبری موجب جزیه چنانکه همه ب ج است و بعضی ب
است پس نتیجه این هر سه ضرب بعضی ج است و آن سه که نتیجه سلب
جزئی ست اول موجب کلیه صغری و سالبه کلیه گریه چنانکه همه ب ج
است و پنج اذ ب نیست دوم موجب جزیه صغری و سالبه کلیه گریه
چنانکه بعضی ب ج است و پنج اذ ب نیست سوم موجب کلیه صغری و
سالبه جزیه گریه چنانکه همه ب ج است و بعضی ب آ نیست و
نتیجه هر سه ضرب این ست که بعضی ج آ نیست و شکل رابع بعین
است از طبع پس در اینجا و در یکم اما قیاس استثنائی بر دو قسم ست یکی
انفصالی دوم انفصالی آلت که مرکب باشد از متصله و نزومیه

لح بلان ملک الله تعالی علما کما کبرن این شکل همه
طریقین الاتجاج و الفقه و بیان انتاج آن محتاج بدلیل
ست خجاست پس نتیجه محتمل که موجب سلب کلان تواند شد
که محتمل آید آن درین تمام جرات است از یکدیگر گرفته شود نقیض
نتیجه و گردیده شود گریه جهت کلیت آن و صغری قیاس ج
و سالب آن صغری پس شکل اول که در پس منافق گریه قیاس
مفروضه الصدق نتیجه شود آن دخیال ست و این محال ملال
جهت نتیجه بود نش و از صغری یا با آنکه صادق ست پس لا

چون کل انسان ناطق و بعضی حیوان انسان و سوم سالبه
کلیه صغری و موجب کلیه گریه چون لاشی من الناطق و کل
ناطق چهارم موجب کلیه صغری و سالبه کلیه گریه چون
کل انسان حیوان و لاشی من الحيوان و پنجم موجب جزیه صغری
و سالبه کلیه گریه چون بعضی حیوان کاتب و لاشی من الیوان

بهر هشت سالبه جزیه صغری و موجب کلیه گریه چون بعضی انسان ناطق و کل انسان ناطق و بعضی حیوان ناطق و بعضی
پس بعضا حکم هشت سالبه کلیه صغری و موجب جزیه گریه چون لاشی من الفرس و بعضی حیوان فرس و انتاج این ضرب بخت ثابت ست و آن بین مقامها
ست از یکدیگر نم کرده شود نقیض نتیجه جانب یکی با و مقدره قیاس یا نتیجه شود نتیجه که منکس شود جانب آنخیز که منافق ست مقدره دیگر که مفروضه الصدق در قیاس
ست پس باشد محال و این محال پیدا شده است نقیض نتیجه و آن باطل ست و کن من اشک ۱۲ محمد کربا راجع بعضی حیوان انسان ست و ضرب اول و بعضی ضاحک
ست و ضرب دوم و بعضی حیوان کاتب ست و ضرب ۱۲ محمد کربا راجع بعضی حیوان جزئیت و ضرب اول و بعضی ناطق محال نیست و ضرب دوم و بعضی حیوان ضاحک

این ضرب موجب نتیجه سلب جزئی ۱۲

۱۰ ای قیاس شرعی استثنائے اندو مقدمہ مرکب میشود یکے شرطیہ خواہ متعلقہ باشد خواہ منقطعہ و دیگر وضعیہ یکے اندو مزدو شرطیہ دال باشد بر دفع و آن اثبات است پس در وضعیہ اثبات یکے اندو ظرف شرطیہ ہی باشد چون قول کمال کان زید ان لکان حیوانا لکن ان لکان داما ان یؤمن بهذا الشیء غیر او محال لکن غیر یا غیر ہی کی اندو مزدو شرطیہ دال باشد بر دفع

پس در دفعه بیع یک طرف تفریط
بجوان گمان زاید از احوال ملحوظه
لکنه لیس باقی و امان کیون انقضای
سبب از حرج لکنه لیس بشرط تفریط
فانی امرأة الشروع ۱۲ ف ای
رفع تالی در سلسله بیع رفع مقدم
باشتر با بر آنکه انقضای لازم که
آن تالی مستلزم انقضای
مزدوم است ایلام است ادرا
انقضای مزدوم یعنی در تنبیه لازم
مقتضی شد مزدوم فسخه شد پس
رفع تالی مستلزم رفع مقدم است
بذا انقضای فانی امرأة الشروع ۱۳
ف عادی بر مفسد القایه
بیع بیع نیست برای اینکه صدق
نخواهد شد از ان بذرا تفریط فانی امرأة
الشروع ۱۴ ف بلکه در مقایس
شرعی استغناء مزدوم است از کلیت
مزدومیت ای کلیت صحیح باقی اگر در
مرجع حق شود محقق است اینکه مزدوم
مستلزم و در بعضی ادعاها باشد استثنای
گرمی که این اقوال است که در مزدومیت
نفی اثر است و دیگر با نفی آن لازم نیاید
فیکر دفعه که در شد وقت اتصال با

با وضع مقدم و آنرا نتیجه وضع تالی باشد چنانکه گوئی که اگر این جسم انسان
 باشد حیوان باشد لیکن انسان است پس حیوان باشد یا مرکب از متصلا
 از مویله یا نه تالی و آنرا نتیجه وضع مقدم است چنانکه گوئی در مثال مذکور
 لیکن حیوان نیست پس انسان نباشد و اما انفصالی آنست که مرکب
 باشد از منفصله حقیقیه با وضع احد الجزین این را نتیجه وضع جزو دیگر
 باشد و بار وضع احد الجزین این را نتیجه وضع جزو دیگر باشد پس ادر اچهار
 نتیجه باشد چنانکه گوئی این عدد یا زوج است یا فرد لیکن زوج است پس
 فرد نیست لیکن فرد است پس زوج نیست لیکن زوج نیست پس فرد باشد
 لیکن فرد نیست پس زوج باشد یا مرکب باشد از منفصله مانعه الجمع با
 وضع احد الجزین ادر آن نتیجه وضع جزو دیگر باشد پس ادر او نتیجه باشد
 چنانکه گوئی این جسم یا شجر است یا حجر لیکن شجر است پس حجر نیست لیکن
 حجر است پس شجر نیست یا مرکب باشد از منفصله مانعه الخلو بار وضع احد الجزین ادر آن نتیجه
 وضع جزو دیگر باشد پس نتیجه اولاد و است چنانکه گوئی این جسم یا لاجر است
 یا لاجر لکن حجر است پس لا شجر باشد لکن شجر است پس لاجر باشد تمام شد

فصل فی توضیح آن هر دو هجده وقت است که در این مثنوی قیامت باید بداند چون این قدم زید فی وقت الظهور
 صحرای کرمه کند قدم عرفی در آن وقت فاکرمه
 بیست و همدیگر است که در جیب از مضمون قطب بل و جیب از مضمون کرمه فی مقدم باشد فاقیم بدلا خلاصه ما فی شرح الشمسیه ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

هراکة المنطق. بسم الله الرحمن الرحيم. حامداً ومصلياً چون در زمان سابق مدیک هزار و صد و چهل چهار مجری حسب درخواست شائقان شرعی عربی بر تن متین ایساخوجی می
 بمنزه نوشته شد اکنون بر طبق ایامی جناب میر حسن صاحب مدلوله تشبیل آن بعبارت فانی سلیس نموده مرآة المنطق نام گذاشته شد تا بعلوم مبتدیان بوجه احسن درآید و باطل
 المتوفیق **س**له قول محمد شاره محمد دلفت ستود و در اصطلاح شایع بر زبان گفته شود بقصد تعظیم و این تعریف اولی است از آنکه در جلایه تہذیب نوشته که الحمد لله الموضع
 بالجلیل علی جمیع العظیم جمیع تحریر و غیره داخل می ماند و التوجیه بکف الوجب الوافی الشیرازی **۱۱** **س**له قول توفیق آه توفیق در منتخب بمعنی دست دادن و مدد کردن کسی را بکار
 در اصطلاح حکما توجیه گردانیدن تمام اسباب و باب مسبب
 باینطور که عقل و غیره بسبب معرفت اوزار بان مجد و فکر و دیگر
 اعضا بعبادت و نزو متکلیف پس معنی آن خواندن بطاعت یا
 دادن طاقت بدان لهذا در شرع ترفیع مستلیمست **۱۲** **س**له
 قوله بملایة طریقہ کہ ہدایت لفظ مشترک است مثل معین در
 دو معنی یکی راہ نمودن دوم رسانیدن مطلوب بکذا قال سعد
 اللہ ذلکین التفتانالی در حاشیہ کثافت و مختار معتزله
 معنی دوم است و متنازل شعر به معنی اول و در تحریر به معنی آخر
 نوشته و آن عدم ہلاک عند اضلال بقرینہ مقابلہ در
 قوله تمالی یہدی عن کذا و یصل من ایشا و اضلال بمعنی ہلاک
 است **۱۳** **س**له قوله بتحقیقہ کہ غیر راجع بسبب لفظ اللہ
 است نہ بجانب حق و اہم در کشف بعضی در دل الگندن
 و نہایندک و آنچه در دل الگندن است تمالی در منتخب
 آنچه در دل الگندن خدا فی باشد یا بشر اکثر استعمال و در غیر
 باشد **۱۴** **س**له قوله و نصی آہ مراد و بصلوۃ این بما طلب
 رحمت است بہ نسبت آن بعبادت و از آن اتباع بدلیل
 قوله علیہ السلام من سلک علی طریق یعنی فہو اکی و عزت بالکثر عثمان
 و نزدیکی و فرزندان کذا فی المنتخب **۱۵** **س**له قوله با بعدا
 بعد از ظروف زمانہ موقوف الاعانت است و مضات
 الیہ مقدور و مراد است نہ نسبا منیا لهذا بنی علی العلم مست **۱۶**
سله قوله فہذہ رسالۃ آہ ہذہ و ہذہ و غیر ہما موقوف اند
 برائے مشار الیہ حتی و این جا اشارہ بسوی قرابت حاضر در حق
 است از الفاظ معنی نہ موجود خارجی بہر بحسب عادت محسوس
 نمی باشد مگر یک صنف یاد و معنی خواہ دیا بہر قبل تصنیف
 گفته باشد یا بعد تصنیف اشارہ بسوی حاضر ذہنی است
 ہما از مترا المعقول منزہ الی محسوس بکذا قال ابوالفتح الشیرازی در

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط

قال الشيخ الامام العلامة افضل العلماء المتأخرين
 قدوة الحكماء الراشخين اثير الدين الاهري طيب
 الله ثراه وجعل الجنة مثواه فحمدا لله على توفيقه
 ونسأله هداية طريقه والهام الحق بتحقيقه
 ونصلى على محمد وآله وعترته اما بعد فہذہ رسالۃ
 فی المنطق اوردنا فیہا بما یجب استحضارہ لمن یدبدا
 شیان من العلوم مستعینا بالله انه مفیض الخبر
 والجود ایساخوجی اللفظ الدال بالوضع علی

۴ ست و اسطو مشافی و معلم اول و آبی نصر
 فارابی معلم ثانی قوله المنطق آہ المنطق یا مصدر
 یکجہ است دیا ظرف و مراد این جا علمی است کہ
 آن آ کہ ایست با قوانین کہ رعایتش ذہن
 ملاذ خطا در فکر باز و در مقام آین علم علم
 میزان و علم صناعت ہم ست **۱۲** و ما نشر
 اعلم موقوف علم منطق در مذہبی معقولات
 اوئے است کہ مقابل آن امری در خارج

نمود چنانچہ کلیت و جزئیت و در مذہبی معقولات
 ثانیکہ کہ مجاہدش در خارج نیز بود مثل حیوان
 و انسان و عرض ازان حفظ ذہن از خطا ست
 ۱۲ - ۱۲ - ۱۲ - ۱۲
 اللهم اغفر لکاتبہ و لمن
 سعی فیہ و لوالدہ یمہ
 اجمعین

حاشیہ ملاجلال گویم چرا جائز باشد کہ شایع بجانب مجری بود و صفات محسوس من قبیل الطلاق او مجز و دارادۃ اسکل فافہم و الشارح **۱۳** **س**له قوله ایساخوجی ای بنا بحث ایساخوجی در
 لفظ یونانی قدر اخذت فی معنایہ بعقلم قالوا ہو الورود الذی تحت اوراق و البصق علی اللفظ مرکب من ثلثہ الفاظ ایساخوجی بمعنی انت ما جود و الشارح اعلم بالصواب ہذا ما سمعہ عن الاساتذہ
 غیر ملا حظہ فی کتب الفہم و کان ہذا اللفظ منقولاً و ان کہ و قال قول نوشته سماہ ایساخوجی حیدر نیست بکذا اطلاق این لفظ بر کلیات غرض و شفا و اشارات و غیرہ آمدہ فافہم **۱۴** **س**له
 قولنا ناخذ الدال کہ الدلائل یا لیم من الادلک بہ الادلک بمعنی آخروا لوضع تخصیص شئی سہی اطلاق الکی الاطلاقاً فافہم مثالاً فی الف و در عنوان علم منطق از حکمت اختلاف
 اصنت و اولہ شبتین و ناظین و در حیدری مذکور و حکم و حکم بودندی اشراقیین کہ بر روشنی دل مانند صوفیہ مسلم تلازمہ بودند و ہم مشائیین بہر متکلیف و فلاطون اشراقی ۴

2

له قول بالنسبة الى زيد عمرو كما مر في سوال كذا في نفي هذا بهي سائل ان تمام ما بهيت كه شخص بديست هم جنين كذا استفاد حقيقة زيد و كذا غير هم ساری باشي پرسنده از نام حقیقت آنها كه مشترك است در میان آنها جواب كی خواهد بود یعنی انسان و ان قول علامه چنانچه مستفاد میشود كه پرسنده از ما بهيت زيد و عمرو و غیر هم پرسلا ما بهيت ایشان كه مشترك است در میان ایشان و نیز خاص بود هر كی كه از آنها پس در جوابش گفته شود انسان هم تمام ما بهيت ایشان است كه مشترك است میان همه و شخص بهر واحد است كان ان سب للهم ان يذكر توفیق النوع علی وجه یستی النوع استند و اشخاص لیکن جامعاً ۱۲ شرح عربی ۱۳

له قول عربی ۱۴ و انتر حال است از بهر اینی واقع در جواب این سوال كه كلام شئی است این چیز را كلیك بذات خود است قطع نظر از علل و ظاهر آن است كه متعلق ای شئی باشد فافهم ۱۵

فصل را بهر كای نسبت كنی نوع در بین حال فصل را مقوم كنیم معنی نیم
و فتح قاف تشدید كند و معنی راست كنده نام نهند و قاف كه
منسوب ساری از آن ساری میسر حاصل معنی نیم در فتح خا و كسر و تشدید
صاد بمعنی گرداننده گویند و وجه تسمیه آنكه اگر فصل باشد بهیت
نوع راست نیاید و كذا حقیقت جنس حاصلی ندارد پس كی فصل
دو نوع را مقوم نماند و نه دو جنس را فصل ۱۲

له قول دوم ۱۶
العرض لازم ان يلائق عرض لازم بر دو قسم است كی لازم وجود
چنانچه سیاهی رنگ اهل رنگ را یا لازم ما بهيت مانند فرد
بودن يك عدد و زوج بودن دو و چهار عدد و لازم ما بهيت
را دو تفریق كی یعنی بعضی ظاهر كی دیگر تصور لازم و ملزوم قضی
بدرم حاصل كی چنانچه مقوم توجیه و معنی اربعه را در حدیث
كشی باورد كه در ذكر میان این هر دو لازم است دوم غیر
بین اگر چنان نبود بلكه در اثبات لزوم احتیاج واسطه
مانند برابر بودن هر سه گوشه دو قائمه هر مثلث را
بلكه صوته ۱۷ و واسطه بودن هر سه گوشه نصف
برایع در بودن جزای مثلث نصف مربع تامی
عیست بلكه مربع ۱۸ مثلث مستقیم ۱۹

له قول و هو
العرض المفارقة له مفارقة باعتم جدا شونده و این عرض
هم بر چند قسم بود یازنزل كه در نزدی مانند سرخی رخسار
مشرمده و نهدی رنگ روی تر سنده و یا بدیدر و دیش
عشق و یا آن كه همیشه مانند مانند حركت چرخ
اگر چه ممكن است انفكاك آن ۱۲

ف
قول جمیع آن است كه عرض و عرضی متفارقة
اند چه طبیعت عرض اگر لا بشر حد شئی گرفته
شود پس از عرضی نامند و اگر بشرط لا شئی
گیرند عرض باشد كه مقابل جوهر بود و بشرط شئی عمل بود ۱۲

كالحیوان بالنسبة الى الانسان والفرس هو الجنس

ویرسم بانه كلی مقول علی كثیرین مختلفین بالحقائق

جواب ما هو و اما مقول فی جواب ما هو بحسب الشك و

الخصوصية معا كالحیوان بالنسبة الى زيد و عمرو و غیرها

و هو النوع ویرسم بانه كلی مقول علی كثیرین مختلفین

بالحد دون الحقيقة فی جواب ما هو و اما غیر مقول فی

جواب ما هو بل مقول فی جواب ای شئی هو فی ذاته و هو لذی

یمیز الشئی عما یشارك فی الجنس كالناطق بالنسبة الى الانسان

و هو الفصل ویرسم بانه كلی یقال علی الشئی فی جواب ای شئی

هو فی ذاته و اما العرضی فهو اما ان یمتنع انفكاك عن اما بهية

و هو العرض للان لازم اولا یمتنع و هو العرض لمفارقة و كل واحد

منهما اما ان یختص بحقیقة واحدة و هو الخاصة كالضاحك

بالقوة او بالفعل للانسان ویرسم بانها كلیة یقال علی ما

تحت حقیقة واحدة فقط قولاً عرضیاً و اما ان یعم حقائق

فقط از حقیقت يك نوع سوال كنند حیوان جواب نباشد ۱۲ جنس است كه مشترك كلیات است تمام چنانچه تجزیات ۱۳ فقط مستدك لا دلالی غیر و اما او دره لان اخذ العام فی
تفریق الخاص مژده ۱۴ الله مطاعا خواه موجود و خواه نادر و مشترك ۱۵ غرض شریك فی خصوص و حصول مطابق ۱۶ الغرض البعید الاولی كذا قرا و الاثنی البعید ۱۷

شامله كلیات ۱۲

مرآة المنطق **ع** قولنا العود انا ان يكون آه اگر تغییر منکام تحلیل اجتناب سوزی و دود مغرور منکام و بینه برگاه در کسب یا نرا کند و دود مغرور یا نند یکد و در جمله برآید مقرر طریقه است و الا علی و در موعود علی و
چون موضوع شرط است بخلاف سالی و شرط یا مقصد بود اگر در هر دو جز آن نسبت افعال بود اگر نسبت نانات باشد مقصد ناند و در حق یا برست و قضیه یکجمله یا لایلی است بود اگر ایضا ناند پس اگر رابط
و قضیه مذکور بعد از آن تاثیر است بحسب امتثال و در هر دو جواب و اب و اثنا بعد الطرد و حکم بود زمانی و غیر زمانی اول از اشتقات انخاب یا مقصد برای دودم شرط بر مقرر کرده اند چرا که در زمانه است بعد از زمانی است
رابط است و در حق لفظی بخلاف آن موضوع نشده **ع** و گفتو و علی و زیر اید و منکر کرده است برای آن که حکم کرده شود بران چیزی **ع** اگر باشد موضوع آن قضیه کلی پس حکم کرده شود و مان

زيداً كاتباً أما شرطية متصلة كقولنا إن كانت الشمس طالعة
فالنهار موجوداً وأما شرطية منفصلة كقولنا العدداً أما أن
يكون زوجاً أو فرداً فالجزء الأول من الجملة يسمى موضوعاً
والثاني محمولاً والجزء الأول من الشرطية يسمى مقدماً و
الثاني تالياً والقضية أما موجبة كقولنا زيداً كاتباً أما سالبة
كقولنا زيداً ليس بكاتباً كل واحد منهما أما مخصوصة كما
ذكرنا وأما كلية مسورة كقولنا كل إنسان كاتباً ولا شيء من
الإنسان بكاتباً أما جزئية مسورة كقولنا بعض الإنسان
كاتباً أما مهمل كقولنا الإنسان كاتباً المتصلة أما لزومية
كقولنا إن كانت الشمس طالعة فالنهار موجوداً واما اتفاقية
كقولنا إن كان الإنسان ناطقاً فالخمار ناهق والمنفصلة
أما حقيقية كقولنا العدداً أما زوج أو فرد وهو مانعة الجمع
والخلو معاً وأما مانعة الجمع فقط كقولنا أما أن يكون هذا
الشيء حجراً أو شجرة أو مانعة الخلو فقط كقولنا أما أن يكون

بر نفس طبیعت و موافق آن پس تغییر طبعه بود و نحو اینها و این ۱۲
 اگر حکم و تغییر طبعه را بر فرض موقوف بود پس اگر میان کسیت افرود باشد اذک
 و بعضی از آن موصوفه موصوفه نامند و موصوفه از موصوفه است ۱۳
 قله و اما بهیله آید بلکه معترضه راجع به انقسام به قسم که در این موصوفه
 سوره و اما بهیله و طبعه را ذکر کرد و چنانکه دیگران آورده اند مثلاً لا سجد
 الدین گفتار زلی و صاحب شمسیه عجب الله باری در سلم و سوا این
 جماعت دیگر حکایاتی نیز فرموده اند که تغییر موصوفه را قاعده است
 چنانکه میر سید مرتضی در عاشره تحریر القواعد فرماید که فالحق
 انما تغییریه فی الاقامه الرابعه و آنکه بعضی شراح که در بحر
 توجیه دست دریا زده اند لباصل مقصود نرسیده اند و
 غایت کلام ایشان که طبعیه خارج از اقسام است و کلام
 در تفصالی عقیده است ترجیح است بلامرجه چه شخصیه و بهیله
 معتبر نیست و آنکه عباد الله زوی نوشته که طابع کلیه در
 خارج موجود نیست پس در موقوف احوال آن کامی شود
 و ناقص کلام اوست در وجه عدم التخصیص تغییریه شخصیه که در موقوف
 احوال جزئیات کامی نیست مؤلف گوید اگر در جزئیات که موجودات
 خاصه اند کمال نفس ناهشود و در کلیات موجودی الاذن پس
 بکدام شیئی کمال حاصل خواهد شد مگر که گفته شود مواد از احوال در
 هر دو مقام الاست مقصود بهر اذن نیست جو قطع نظر از دیگری
 و قول سید شریف در درعائیه قطعی که موجودات شاطیه و افرود اند
 طبیعت در ضمن آنجا نبوده و نیز در جدم اعیانیه غلبه نمی تواند
 شد زیرا که حکم در موصوفه بر نفس حقیقت حاصله در ضمن نه بر
 جزئیات که معلوم بالعرض اند پس صلاحیت حکوم علیها شدن
 ندارد که بگننا قال صاحب السلم و بسبب المیه المحقق الدوالی و المعلم
 للمکرمه المعانی و هر حکم که برای افراد ثابت بود ثابت است بر طبیعت
 را قطعاً علاوه آن که حکم و شخصه معنی صحت است بر موصوفه و نیز

[illegible]

مرآۃ المتعلق ۱۰ این قضیه منع میکند خود دریافت که در هیچ را ۱۲ ۱۳ هر ازا از منفصلات این جا منفصلات شایکیات اندواز صاحب احمد برون نامند از درجین ۱۳ قول قرات ۱۴ اینها پنج کا بی طلب میشود از منفصل مطلقا نامند و نیزه مگر چونک است از هفت غیره زائد که در صاحب شریع در جامع الحائقی تصریح کرده و در آن کلام است به فی الفعوال نسبت و اولاد است و اکثر از دوشی غیر متصور حق بهیسی است و شریع ۱۱ ۱۲ قول المداد امانا نامند و قضیه ۱۰ مدافعا است که نامند میشود دریافت و در یک نام جمع اجزای آن خوانا شود که نفی شخصی جهت و در یک سلسه و در یک نام جمع کنیا زنده گردد و مدافعا شخصی نسبت است که نسبت آن چهار در پنج بود و این که گفتن جمع جهت میشود و مدافعا شخصی که نفی نسبت است و در سلسه یک بعد جمیع نام بازشش گردید و در اول از اجزای جمیع که در آن

کسر یافته اند کسر نگارانه بود که نفع داشت در پنج و خمس و دس در پنج
و خمس و تسع باشد **۱۵** بر کاهنار خدمت از زبان قاضی مقیم مروج
کرد و با هم آن در میان از قضاوت کوهت موقوف بودن شدت و دیگر **۱۶**
بود **۱۷** قیود ایجاب و سلب بنا بر آنست که اختلاف در قیود و غیره در سلب
و ایجاب اختلاف کلام و نه در بین چهره که بر پایه باشد و دیگر **۱۸** شده
و ذلک است اختلاف است که کتب دیگر و این اختلاف هفت مذکوره
در رد و تخریج که موضوع آنها شخص سین بود که در اتفاق آن برود و در **۱۹**
تفاوت مذکور **۲۰** حوت فابلی ناقصه معنی تخریج البه و دوست
بر تاقون تا قضا **۲۱** قوه کون که آن که منی موجب کینه
است و تخریب بعضی الامان آن مثال تقیص اوست و لیتقص و غیره
که بر پایه جزیه از برای آن آمده که اختلاف بکلیت و جزئیت باشد
و ایجاب و سلب بشمار است و رتقا **۲۲** حق مسلم آن می فابلی است
و حرات مذکوره مشروط بر آنست که حرات منقذه ساخته و آن حرات است که
باشد بر مگره که نسبت و حدود اتحاد و جد است و بدو زیرا که اختلاف یکی از این
انواع اختلاف نسبت عامل آید و از عدم حرات نمایه برین روش است
حق الترتیب نیت قاعده و پس بقا معزیه قائم زید پس بکاتب نیت قائم ایلا
و پس بنام آنها را بر مذهب **۲۳** حقانی الوقی و پس لغت باری الی الازید
البر عزیز پس باری حیض و زید کاتب بالقوه و پس بکاتب باصل متافین
این جنس و حرات مشروط بر آنست که مروج ساخته اند و اگر بودت محمول این
جمله یکے شود و با اختلاف خلقت مثال و صورت و هم در ششم کلی الی الی
و ایضا پس با سود و الحیم مفرق البصر بشرط که از این و پس بفرق البصر
بشرط که از سود و این برود و در صورت موضوع داخل نموند که احسان
اینها خلقت کردند و اما در شش حدیث از ایشان یکی در صورت مشروط
تا قضا باشد که در صورت و موضوع دوم در صورت محمول قدر **۲۴** حق میان
و تخریج و موجب استحقاق نمی شود مگر بعد اختلاف در جهت مذکور که در تخریج مفرود
که ای کاتب باشد بر ماهه اشکون سر در ده مکان خوشی که آن کاتب با قفوة

زيد في البحر واما ان لا يغرق وقد يكون المنفصلات ذات
جزاء كقولنا هذا العدد اما زائد او ناقص ومساو التنا
وهو خلاف القضيتين بالاجاب السلب بحيث يقتضي
لذاته ان يكون احدها صادقة والاخرى كاذبة كقولنا زيد
كاتب فزيد ليس بكاتب ولا يتحقق ذلك الاختلاف في
المخصوصتين الاربعا تفافهما في الموضوع والمحمول الزمان
والمكان الاضافة والقوة والفعل والجزء والكل والشرط
فنيقيض الموجبة الكلية انما هي السالبة الجزئية كقولنا كل
انسان حيوان بعض الانسان ليس بحيوان ونقيض
السالبة الكلية انما هي الموجبة الجزئية كقولنا الاشئ من
الانسان حيوان بعض الانسان حيوان والمحصورتان
لا يتحقق التناقض بينهما الا بعد اختلافهما في الكلية و
الجزئية لان الكليتين قد تكذبان كقولنا كل انسان كاتب
ولا شئ من الانسان بكاتب الجزئيتين قد تصدقان

[illegible]

مرآة المنطق **له** قوله طام استثنای آه در ترجمه این تم قیاس با استثنای آن است که شامل بود و لکن که تحت استثناست نزد منطقین اصولی بر منطقیان اعتبار کرده اند قیاس ترجمه برای و هراز مقدمات قیاس عدد استثنای ترجمه بعینا مذکور میباشد پس قیاس را مانند جواب است و ملود دیگر ترجمه بعینا این نیست که جزو یکی هر دو مقدمه باشد یا عین حق و الا علم به ترجمه بیشتر باشد از علم قیاس که مترتبه اگر جزو ثانی باشد و هر دو مترتبه اگر جزو مقدم بود بلکه مراد این است که ترجمه مذکور باشد بر ترکیب باشد ترجمه بر آن بعد بر آمدن از قیاس تعبدیه قسمیه که گردانیده شود و جزو قیاس آنرا مقدمه نامند و هر دو طرف آنرا هر دو **له** اشارت است تا آنکه اونی مترتبه بر ترکیب مقدمه است و گاهی نیز از هر دو مقدمه هم باشد **له** از برای آنکه حاصل سمت در میان اصطلاح پس گویا معنی خطا و در هر یک و در واسطه

و لعل اکم است از کبریا صفه ۱۱ چرا که خاص تر شد اکثر از کبریا پس
 هر کوش که بود ۱۲ صاحب کبریا بر یوسف صفت شد بر کبر و مقامت معقول
 و کبریا نظیرت و عزیز نامند ۱۳ چه شکل اعدل که نظم بی منت
 شد از موهبت عتیق جانم هر اوسطه از اطلال و سطریشی محول پس

متدی میشود حکم از موقوف محمول بر اساسه حلاله وسطی تکلف و این معنی
تاکید شکل اولی و لکن اینها در شده و مرتبه اولی و دهم در شکل اولی و دهم

و این نظم در ترتیب بر سستی که غریب را بود آن مرتبه دوم دوم باشد
شده ۱۲ اینکه شکلی دود تر بود آن سوم سوم بر این که در دایره اف چیزیکه

بجانب تصویر چتری موسوم به عرف و قول شاعر مست و فخر در دست نیما
بن دولاب در لول مناسبت بر اگر ان مناسبت شامل بودن در لول مست

كل جسم مركب كل مركب محدث فكل جسم محدث واما
استثنائي لقولنا ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود
لكن النهار ليس بموجود فالشمس ليست بطالعة والمكررا
بين مقدمتي القياس فصاعدا يسمى حدا اوسطا و
موضوع المطلوب يسمى حدا اصغرا ومحمول يسمى حدا
الكبر والمقدمة التي فيها الاصغر يسمى بالاصغرى والتي
فيها الاكبر يسمى الكبرى وهيئة التاليف من الصغرى و
الكبرى يسمى شكلا والاشكال اربعة لان الحد الاوسط
ان كان محمولا في الصغرى وموضوعا في الكبرى فهو الشكل
الاول وان كان محمولا فيها فهو الشكل الثاني وان كان
موضوعا فيها فهو الشكل الثالث وان كان موضوعا في
الصغرى ومحمولا في الكبرى فهو الشكل الرابع والثاني يرتد
الى الاول بعكس الكبرى والثالث يرتد اليه بعكس
الصغرى والرابع يرتد اليه بعكس الترتيب بعكس المقدمتين

قولیست مرکب از قولی که برگاه تسلیم کرده شود آن قولی از آن یک قول دیگر برآید و بیس را قیو نهاند و مرکب از دو قولی اینجا با قولی الواحست پس

داخل قیاس کرده و تقیبه اند و خارج شده تقیبه واحد که تمام قول آخر باشد آنکه عکس مستوی و عکس تقیبه و قیبه برگاه تسلیم کرده شود

۵۷- از کتب معتبره که در این باب مذکور است، عبارتست از:

واقعہ معنی ست ۱۱ ۵۵۸ کیلئے کہ ہر چند قریب تر ست بر نسبت رابع
لیکن چون کہ من مقدمات بعد ان کی سبب و درجہ ثلث است و محال ان

کاتبیہ کی مکتبہ خفاک ۱۳۵۹ھ مکمل دست پر نہایت بیحد بوداوان
۳۱۱۰ نمبر مسلمانی آزادی اعتبار ساقط گردانیدہ ۱۳۵۹ھ قولہ و الرابعی

المشکل بر اینست که ای کاشی الاصل ۱۲ الهی شکل چهارم باز میگردد
بسی شکل اولیای خود که موضوع با محمول سازند و بالعکس چه در این دو ترتیب مخالف

تَبَّ شَكْلِ اَباح است این را مَدِ کرویم بپوری ادلی نوجو اصیم کُش شَکْلِ اَدلی کُردو
 این است شَکْلِ اَدلی بدی اَلانِ مَاجِ و اِی مَدِ بِلَی جِی مَست کُش جِی دِو بَ اَسانی

صفت و اسم موصوفین بجا است و آن امری است از موصوفین در بیان

[illegible]

١٠ ادراك ، ساذج كنهه يزيد قائم ونسبة بدون الحكم بان واقع اولاً قبل انما يقيد بيشتمل التقسيم مع ثم تحقيقه واكثر الى مشترك مطلق التصور وادرك العلم قبل انما يقيد به لا بين ان التصور لا يوجب ان يكون التصور والحق ان يقال انما يقيد به لحصول التقسيم الحقيقي باعادة شرط الاشياء وهو كلف واعدول من الظاهر وهتبه على المراتبة بين العلم ومطلق التصور فمطلق التصور في ضمن المقيد بقوله وهو ان التصور حصول صورة الشئ في العقل ولو كان حصول الشئ في العقل لكان ادنى ولا يجوز ان يكون قول حصول صورة الشئ في العقل موقفاً على عدم حصول غيره فلهذا لا يجوز ان يكون تقدير العلم الا بالمتوسط لتعريفه بين تقدير كل شئ في حينه ان تقدم على التقسيم قبل صورة الشئ ما يؤخر عنه عند حذف الشفقات ولا يخفى ان هذا التفسير لا يتناول صور الحركات من حيث هي حركات وصور الكليات من حيث هي مفاهيم وقد قيل الاول ان تفسير الصورة كيفية تمثيل في العقل والتقدير الشامل على انه من حصول صورة الشئ عند الذات المجردة المراد بصورة الشئ الصورة الحاصلة عند العلم لا في نفس الامر فيتناول تصور ما لا يطابق الواقع ايضا والعقل جوهر مجرد عن المادة لغذاً متقناً لما في خبره في النفس الناطقة بشرها

	ميزان المنطق ٢	
	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	

هذه رسالة مترجمة عيان المنطق مرتبة على فصول
فصل العلم اما تصور فقط وهو حصول صورة
 الشئ في العقل او تصديق وهو تصور مع حكم وهو
 اسناد امر الى امر اخر ايجاباً او سلباً فيجب تقديم الاول
 على الثاني وضعا للتقدمه طبعاً لان كل تصديق
 لا بد فيه من التصور **فصل في الالفاظ دلالة اللفظ**
على المعنى بتوسط الوضع له مطابقة كدلالة الانسان
على الحيوان الناطق وبتوسط الوضع لما دخل في ذلك المعنى
 فيه تضمن كدلالة الانسان على الحيوان وعلى الناطق و

كل واحد بقوله انما هو معنى حصول صورة الشئ فيه ان يحصل اثر ذلك الشئ بحيث لو وجدته في الخارج لكان باه والمراد بالاشياء المعنى الذي ١٢ يدرك **١٢** قوله اول تقدير هو تصور مركب متقدمة تصور اعم ان المعية لا تدل على خروج الحكم فلا يصدق تعريفه التصديق الا على مجموع التصورات الثلاث والحكم وذلك لبعينه مذ سبب الامام ١٢ يدرك **١٣** قوله وهو ان الحكم اسناد امر الى امر اخر ايجاباً او سلباً فيجب التصديق الضمنية وسلباً وهو متزامها والمراد بايجاب في قوله ويجب الوجوب العرفي والظاهر ان الذي تضمن تقديمه ما ثبت التصديق على ما ثبت التصديق وضماً اي ذكر تقديم التصور على التصديق طبعاً لان معنى التقديم الشئ في الشئ التقديم بحيث يتناول اليه المتأخر لا يكون ملة زكوا احد بالنسبة الى الاثنين التصور ليس عليه التصديق لان كل تقدير لا يدل من التصور ان تصور الحكم عليه و **١٤** يدرك **١٤** لا كان نظر المنطقي في الالفاظ من حيث انها تدل على المعاني ويجب التفرغ لتعريف الدلالة وتفسيرها فنقول الدلالة هي كون الشئ بمادة يلزم من العلم به العلم بشئ اخر وهي على قسمين لفظية وغير لفظية وكل واحد منهما وضعي وطبيعي وفكرية فيكون مجموع اقسام الدلالة ستة والمقصود بالبحث ههنا في اللفظية الضمنية اذ عليها حار الانادة والاستفادة وهي تنقسم الى مطابقة وتصديق والتزام ١٢ يدرك **١٥** قوله مطابقة التوافق اللفظي والمعنى لكونه متطابقاً با ناعه وانما قيد الدلالات الثلاث بتوسط الوضع لانه لا يتحقق كل منها بالآخر يرد في مثل انما فرضنا ان الشمس موزون الجرم والشمس مجموع فلا يعلم ان دلالة على اي معنى من المعاني الثلاثة مطابقة على اي معنى تعين على اي معنى التزام قلنا تقيده بهذا القيد ان دلالة الانشاق ١٢ يدرك **١٦** اي مقصرة والمراد منها السمي **١٦** كسر الطاء مصدر من الشفق وبه اسم العلم وهو انما هو تسمية تعصم مراتبها الذين من الخطا في التفكير يدرك **١٧** كونه المعنى الاول في ضمن المعنى الموضوع ١٢ يدرك

المحقق يدرك الميزة ان **١٥** قوله المنطق يسمى هذا العلم منطقاً لانه في المنطق وعلم الميزان ايضا لانه قسطا من لوزن ولها من بلاذكار الصيغ من السقية والمنطق في الاصطلاح علم يتحصل به الصورة لذ من عن الخطا في الفكر مدونة اوسطا طابيس الحكم استاذ اسكندر الرومي واعطاه الاسكندر خمس مائة دينار في الصلة و

زاد له مائة عشرين الف دينار في كل سنة ولله تعالى بهذا العلم ان ميراث ذي القرنين ولحقه ارسطو بالعلم الاول من ترتيب هذا العلم ثم جاء بعده الفارابي فلهذا تعلق به العلم الثاني ولما ضاع كتيب الفارابي ففقدت هذه الشئ ١٢ مولانا محمد بكركت الشيرازي ١٣ **١٥** اي تصور زكوا اي

١٢ بدین **که** قولم کن غیره از علم ان العیبره اسم الالهة المعبود اختفت
 فیه قائل بعضهم ان معناه لا يكون مقبولا بانحصار من ساء به يكون مقبولا على جميع
 وقيل بعضهم بان التحقيق ان العیبره كانت شذوذا موضوعا وبشع عام لكل واحد من
 المذکرين الخاطئين فان الوضوح لتعلق الاول والآخر من تلك المعاني في ضمن مقبرم
 على وضع اللفظ باذرا لكل واحد منها باننا وكذا اسم الالهة فان لفظا بمرحوم
 وبشع عام لكل مثاله بمرحوم وروی هذا القياس المعبود على هذا التحقيق يكون
 كل واحد منها من قبيل يمكن معناه ان يكون الفرق بينهما في المشترك بين المشترك
 موضوعا لمعان متعلقة باوضاع مختلفة ولا واحد منها موضوع على بوضع واحد
 عام فظهر بهذا لا حاجة الى قولم کن غیره **١٣** قوله **که** قوله **که** لانه في حق
 المتأخر في الفلك هو من المتأخر في بناء معقول اصل المعنى في الفلك ومن
 المشترك بينهما على التفاوت وبعضهم لا يثبتون هذا القسم عليه لان اصل المعنى
 حاصل في الفلك على السواء والتفاوت خارج عن اصل المعنى فلا اعتد به في
 الخارج فيكون هذا القسم من التوافق واجبا لبعضهم من ان التفاوت وان كان
 خارجا خارجا عن اصل المعنى الا انشأ كان في وقوعه على افرادة وحصوله فيها تفاوتاً
 واعتبر تمامه فلهذا لا ليس فيه **١٤** التوافق **١٥** بدین **که** فان يجوز
 وجوده واجب الاول وان قد من وجوده الممكن لانه ذاتية في خارج الى شيء آخر يكون
 وجوده الممكن ويكون سببا لاهد **١٦** بدین **که** قوله فهو مشترك آه ان في كل شيء
 مشتركاً بالانتماء الى جميع المعاني وان كان مجموعاً بالنسبة الى كل واحد منها كالنفس
 الباقية والجزئية والذاتية والذاتية داخل في هذا القسم من وجه ذكره في المثال
 المشترك في هذا القسم من وجه ذكره في المثال المشترك في بعض القضايا لا
 في **١٧** بدین **ع** في مضطجع القسم سبباً فيكونها كانه واسطر في تركيز اللفظ
 بعضها بعضاً فلا فائدة لا يسلط لتأخر بها واحد من غير ان يعلم اليها شيء اقيم
 في لفظها **١٨** قوله **که** لانه لا يسلط لتأخر بها واحد من غير ان يعلم اليها شيء اقيم
 للعادة لا يكون محققاً في الاخبار بالجزء ولو لم يجر في قوله في في الدلائل
 فعدت معني كانتا او حاصل الاول على معنى في الاخبار بدنية شيء ان المجزوء في بطلان
 من سبباً من حلق في الجزء بهما كائن التقييد كونه في الدلائل والا فان التقييد كان
 يصلح الاخبار بما لا فائدة من شأنه وهي الا ان اللفظ في المعاني المحل للوجه
 فعدت من بين ذلك وهو **١٩** بدین **که** ان كانت الارض متخالفة في حقيقة
٢٠ **٢١** ان كان سببه واحد ولم يتبين تلك المعنى فهو سبباً في تناقضه في قوله
 ان بحيث يقتصر على ذلك السبب حقيقة او تقديره بقدر ما جاز في قانون اللغة
 فيكون في الحق **٢٢** **٢٣** **٢٤** الصريح العارضة على الاصطلاح **٢٥** **٢٦** **٢٧** **٢٨** **٢٩** **٣٠** **٣١** **٣٢** **٣٣** **٣٤** **٣٥** **٣٦** **٣٧** **٣٨** **٣٩** **٤٠** **٤١** **٤٢** **٤٣** **٤٤** **٤٥** **٤٦** **٤٧** **٤٨** **٤٩** **٥٠** **٥١** **٥٢** **٥٣** **٥٤** **٥٥** **٥٦** **٥٧** **٥٨** **٥٩** **٦٠** **٦١** **٦٢** **٦٣** **٦٤** **٦٥** **٦٦** **٦٧** **٦٨** **٦٩** **٧٠** **٧١** **٧٢** **٧٣** **٧٤** **٧٥** **٧٦** **٧٧** **٧٨** **٧٩** **٨٠** **٨١** **٨٢** **٨٣** **٨٤** **٨٥** **٨٦** **٨٧** **٨٨** **٨٩** **٩٠** **٩١** **٩٢** **٩٣** **٩٤** **٩٥** **٩٦** **٩٧** **٩٨** **٩٩** **١٠٠**

له قوله المزمع اى ان هذا ما فهمنا ولا يشترط في الدلالة الاستمرار بل المزمع الخارجى تحقيق الدلالة الاستمرارية بدون المزمع الخارجى كما فى المعنى وقول
 بين المزمع والمضمنى والخارجى عموم خصوص من وجه وهو معنى ما فى الزدجرت
 الاثنى عشر واثنان المسمى من الخارجى فى البصر المعنى ما فى اثنان الخارجى
 فى اثنان واثنان عند جميع فى الدلالة هذا المسمى وتنبه ولا خبرى ذلك وانظروا مقصود على المعنى ولا شك ان معانى الاقوال ان قدمت معانى غير مستقلة لا بل
 فى عرفهم وفيها يتبين خبرها واما النجاة فادرجها فى الكلمات الموجوبت الا فقال ذلك على الافعال مشتركة كذا فقال خلا خواص وعللنا كقول
 فى ان يرض بذه الكلمات وتبين ان اياه وهذا المسمى فى الفعل ١٢ مولانا يكت شرفه **عنه** حقيقة عند المتكلمين هذا محراب المزمع
 ١٢٠٠٠ بديع **لعله** اى يفيض الانفراد **على** لا يشترط ان المزمع المسمى وهو كذا بحيث يحصل فى الاذن من نفس المسمى فيه اى بديع **عنه** اى
 دلالة على خبره ومن ان قصد به ان يكون المنطوق هو ذلك المعنى وذلك على المعنى وذلك على المعنى ١٢٠٠٠ المزمع على المعنى المقصود كذا

له قوله ان ترك موضوعه الاول اي اشتغال في المعنى الاول بطريق الحقيقة بالنسبة الى ذلك الوضع والاصطلاح فلا بد ان الصلوة قد يستعمل في معناها الاول وهو الداء ١٢ اريد به **له** كونه قابلاً للاصل وضعت لكل ما يدب على الارض ثم تعبدت العرب العام الى الخيل والبغال والحمير ١٢ اريد به **له** قوله كصلوة فانه وضعت في الاصل للداء ثم تقدم صاحب الشرع الى ان كان مخصوصة وانما صلوة ميتا ١٢ اريد به **له** قوله اصطلاحاً وهو عبارة عما كان مقرراته فيقول الطائفة السنية بالقول ١٢ اريد به **له** قوله كاصطلاح الفخري كالفعل فانه في اصل اللغة اسم لما صدر من الفاعل كالاكل والشرب ثم نقل الفخري الى كونه دلالة على معنى فيفسر مقترن بالزمان ١٢ اريد به **له** قوله كالا سداً فان الاسود وضع اولاً ليعين المفرد ثم نقل الى اربس الشجر لعلامة بينهما وهي الشجاعة فاستعمل في الاول بطريق الحقيقة في الثاني بطريق المجاز ١٢ اريد به **له** قوله الصدق آه وهو اصطلاح الحكم للواقع والكذب هو عدمها والمراد بالحكم الوقوع او اللاد وقوعه فلا يراد بواقع الشيء بنفسه لان الوقوع المذكور غير الواقع وقيل المراد به الابقاع والاشترار والاطلاق وقيل معنى استعمالهما ان كانا انطباعاً بجماع ١٢ اريد به **له** قوله صيغة اي صيغة فخرية منه مثل ليت زيد يغضب ولعل الشجر يحدث بعد ذلك اسرافاً يدل على طلب الفعل كمن لا يصيبه بل بواسطة تخفية وترسية ١٢ اريد به **له** قوله فهو مع الاستقلال وهو معد النفس عالمياً اسرويه في غير النبي الى اخره الى ان قال لم يشترط في الاسم المعنوي الواقع ليدخل فيه قول اللاد في الاعمال فاعمل على سبيل الاستقلال ولهذا ائتمست الى سواد الادب ان قيل بهذا فيقتضي قبول قولهم اذا كانوا فانه لا استقلال عنهم عليه قيل هو ما يعجز عن تشيرون وقوله ان فزعون لما استفاضن قومه في اسروسية طيلة السلام ولما تشاءهم من حيث ان يرشد مشيهم على غير فزعة طوله مرشد البهوى على المرشد واليهتم به الفزعون الى جعلهم مستشارين انهم منزلة من لهم عز وطلب لهم في الجدة لتعاد فوضع اسروسية على شيتا وعيد السلام فعمل كالاسر على نفسه رادش الى هذا صاحب الكشاف ١٢ اريد به **له** قوله في الغوص عدله وسؤال قل اللهم اغفر لي ١٢ اريد به **له** قوله في التماس هذا محب اللغة واما في الاعرف فليقل على ما يكون فيه نوع من الاستغناء ١٢ اريد به **له** قوله وان لم يدل على طلب الفعل دلالة صيغة فهو تنبيه اي اعلا على ما في ضميره ١٢ اريد به **له** قوله اي وان لم يكن وضعه لذلك المعنى على السوية بل وضع ذلك اللفظ المرفوع والا لاعدت تلك المعاني ١٢ اريد به **له** قوله في الثاني لما سببه ١٢ اريد به **له** قوله في الثالث لان وضعه المعنوية ما حصل من قبله ١٢ اريد به **له** قوله اي موضوعه الاول بل استعمل فيه اللفظ ١٢ اريد به **له** قوله بالنسبة الى المعاني الثاني في مجازية التماز من مكان الامم ١٢ اريد به **له** قوله آخر كان لفظين راكبان على المعنى احد ما خلف الآخر ١٢ اريد به **له** قوله فانهما مترادفان لالتماز في المقدم ١٢ اريد به **له** قوله وكل لفظ بالنسبة الى اللفظ آخر ما بين ١٢ اريد به **له** قوله اي ان اختلاف المعاني هو الوصف السؤالي سواء كان متعين بالذات كالاتان عالطين وقيل في ذلك كالحج والشجر ١٢ اريد به **له** قوله صاحب شريعة من قبل اطلاق الفاعل والاداة الفاعل ١٢ اريد به **له** قوله في المعنى الذي هو الوصف المعنوي ولا يعجز في مترادفات الكلام بالذات ١٢ (٣) لما كان مفهوماً المركب (١) ويرد يا قدام اي غير لما يريد دولت ١٢ اريد به

كعين وان لم يكن كذلك بل وضع احدهما فنقل الى الثاني فحرر ان ترك موضوعه الاول ليعني منقولاً عنفياً ان كان ناقل عرفاً عاماً كالدابة وشريعياً ان كان ناقله شريعياً كصلوة واصطلاحاً ان كان ناقل عرفاً خاصاً كاصطلاح الفخري وان لم يرتك ليعني بالنسبة الى الاول حقيقة والى الثاني مجازاً كالاسد بالنسبة الى الحيوان المفترس والرجل الشجاع وكل لفظ فهو بالنسبة الى لفظ آخر مرادف له ان توافقا في المعنى كالمطر والغيث الاسد الليث ومباين له ان لم يتوافقا فيه كالحجر والشجر واما المركب فهو اما كتامر وهو الذي يصح السكوت عليه اما غيره فالاول ان احتل الصدق والكذب فهو خبر والا فان دل على طلب الفعل دلالة صيغية فهو مع الاستعلاء امر كقولنا انضروهم الخضوع دعاء وسؤال مع التساوي التماس وان لم يدل على طلب الفعل دلالة صيغية فهو تنبيه و

استعمل فيه اللفظ ١٢ اريد به **له** قوله بالنسبة الى المعاني الثاني في مجازية التماز من مكان الامم ١٢ اريد به **له** قوله آخر كان لفظين راكبان على المعنى احد ما خلف الآخر ١٢ اريد به **له** قوله فانهما مترادفان لالتماز في المقدم ١٢ اريد به **له** قوله وكل لفظ بالنسبة الى اللفظ آخر ما بين ١٢ اريد به **له** قوله اي ان اختلاف المعاني هو الوصف السؤالي سواء كان متعين بالذات كالاتان عالطين وقيل في ذلك كالحج والشجر ١٢ اريد به **له** قوله صاحب شريعة من قبل اطلاق الفاعل والاداة الفاعل ١٢ اريد به **له** قوله في المعنى الذي هو الوصف المعنوي ولا يعجز في مترادفات الكلام بالذات ١٢ (٣) لما كان مفهوماً المركب (١) ويرد يا قدام اي غير لما يريد دولت ١٢ اريد به

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

الغنية - الذي تحقق مفهوم الغنية الثانية لا بد من **هـ** قوله بزياد
حقيقة لأن بزياد بالظفر الحقيقة المانعة من التكرار يعا بد السك التيق
وهو ما لان يندرج فيه شيء آخر يجب فرض العقل سواء امكن لان

یہ درجہ فی نفس الامر اطلاع بدیع **۱۷** قولہ جزئیات بالغاۃ

الى شئ كالانسان بالنسبة الى الحيوان وليعلم المولى العزى الاضاني وهو ما نبيدج

تَحْمِلُهُ شَيْءٌ آخَرَ نَفْسُ الْاسْمِ هُوَ الْعِلْمُ مِنَ الْحَقِيقَةِ لِأَنَّ كُلَّ جِزْنٍ حَقِيقَةٌ جِزْنِي

امضائي من غير عكس ١٢ بدل **ع** قوله جنس خرج به الكلى الغير المنفعة

تحت جنس کا المایه البسیطه النحی لاکیل علیها جنس ۱۲ بدیع ۵

قوله في جواب ما هو مخرج به الفضل الى خمسة والعشرين العام بالنسبة الى

جلس الما بيته و هينا محل ما وده وان كل واحد من هذه الشاشيه ان كان

لہ جس کا کہ جہہ مقولہ علیہ و علی غیرہ فی جواب ما سئل فی یصح الاحتراز

عنه بقوله في جواب ما هو دال لم يكن له محبس خرج بالتقدير السابق ١٢

بدین قولہ تو لایا ایلا واسطہ قریبہ العینت دیو

النوع الذي يقيد بقيود محضته كلية كالرومي والبندى مثلاً لا الجنس

لا يعل عليه بالذات بل بواسطة كل الفروع التي على عليه فلا يكون تروعا

والناطق وبينهما عموم وخصوص مطلقا ان صدق
احدهما على كل ما صدق عليه الآخر من غير عكس كل
كالحيوان والانسان وبينهما عموم وخصوص من وجه
ان صدق كل واحد منهما على بعض ما صدق عليه الآخر فقط
كالحيوان الابيض وبينهما تباين ان لم يصدق شيء منهما
على شيء ما يصدق عليه الاخر كالحيوان الشجر فصل الجزئي
كما يصدق على المعنى المذكور ويسمى جزئيا حقيقيا فكذا
يصدق على كل اخص تحت اعم ويسمى جزئيا اضافيا فصل
النوع كما يصدق على ما ذكرناه ويسمى نوعا حقيقيا فكذا
يصدق على كل ماهية يقال عليها وعلى غيرها جنس في
جواب ما هو قول اوليا ويسمى نوعا اضافيا ومراتبه اربعة
لانه اما اعظم الانواع وهو العالى كالجسم او اخصها وهو
السافل كالانسان يسمى نوعا الانواع او اعظم من السافل و

احدهما على كل ما صدق عليه الآخر من غير عكس كل

كالحیوان والإنسان ویدینہما عموم وخصوص من وجه

ان صدق كل واحد منهم على بعض ما صدق عليه الآخر فقط

كالحَيَّانِ الْاَبْيَضِ وَبَيْنَهُمَا تَبَايُنٌ اِنْ لَمْ يَصْدُقْ شَيْءٌ مِنْهُمَا

على شيء مما يصدق عليه الآخر كالحيوان الشجر فصل الجزئي

كما يصدق على المعنى المذكور ويسمى جزئياً حقيقياً فكذا

یصدق علی کل اخص تحت اعم و یمی جزئیًا اضافیًا فصل

النوع کہا یصدق علی ما ذکرناه و یسعی نوعاً حقیقیاً فکذا

یصدق علی کل ماہیت یقال علیہا وعلی غیرہا جنس فی

جواب ہا ہو قول اولیا و یستی نوعاً اضافیاً و مراتب اربع

لانه اما اعظم الانواع وهو العالی کالجسم او اخصها وهو

السافل الإنسان يسمى نوع الأنواع أو عمر من السافل

الإنسان الحي المتكلم فيه المعلن ١٢٧ بريدك **له** قوله من غير مكس على الخافض بذلك لأن العكس الجبر في ثابتة تعطى والمصدق على

كذلك تحت جميع الظروف كعدم الخلط وقصص من العلى كالحيوان وقنبول العالم الهندى يسى بذانوا متوسطاً ولم يكن واقفاً في تلك السلسلة
 فاجتمع المفسرون الذين استمعوا من غير واقف في الحرة باعتبار ان الترتيب قد اوصى انما للظن ان قنبل الحرة غير اعني مقال مفسر

فرج بهرین عهده که منضم بقس تقویر عن وقوع الشریک کذا لعمری ای یطعن بالاشتراك اللفظی منه لال نو

۱۲ ای سراسر النوع لا منضم ۱۳

لا ينبغي ان يكون داخل في سلسلة الانواع الاضافية الحاصلة من

ترتيب بعض افراد على بعض بحسب الصديق وحينه ما ان يكون عالم الانواع

الواقعة في تلك السلسلة وهو يستقي بانواع الحالى كالجم المطلق اذ فوقه الجوهر والوجود

بنوع اذ يكون اخصها اى اخص للانواع الواقعة فى تحت تلك السلسلة وهو لى

النوع السافل كاللبنان لا تحسنه الغرادر وسيجي النوع السافل نوع اللوايح بقب

هو نوع قباين لكل اى كل الاقسام الثلاثة المذكورة وهو يسمى النوع المعزول لذلك

غيره في جواب ما هو كين العقول الخضر افراده لانها مسمي لا يتحقق تحت

ثم بالنظر الى الحقيقة الواحدة في افراده ١٢ **الفصل** عن غير تلك الماهية

• • • • •

له قول في العدول أنه حرف السلب ليس لأن كان جزء من الموضوع فقط كقولنا اللامحي جاد وجزء من المحمول فقط قولنا الجاد لامحي وجزء من الموضوع والمحمول معا كقولنا اللامحي جاد عالم سميت القضية الأولى معدولة الموضوع والثاني في معدولة المحمول الثالث معدولة الطرفين ١٢ بدليح **٥٤** فكم سميت وتسميتها بالمعدولة لأن حرف السلب موضوع سلب النسبة فإذا جعل مع غيره كشيء واحد ثبت له شيء كما في موجبة المعدولة ثبت هو الشيء كما في الموجبة المعدولة المحمول فكان معدولا عن معناه لا معنى لتسميته لشيء في هذه الحروف جزو من جزءها معدولة تسمية لكل باسم الجزء ١٣ بدليح **٥٥** قوله ادسالية كقولنا ليس اللامحي جاد لم يقلنا ليس العالم جاد وقولنا ليس اللامحي جاد ١٢ **٥٦** قوله ان كانت موجبة كقولنا زيد كاتب وسميت القضية بسيطة لان

كانت القضية سالبة لانها بسيطة بالنسبة الى الالف لمعدولة كقولنا المحي ليس جاد ولتسميته ليس بها محصلة موجبة كانت ادسالية لتعمل طرفيها ١٣ **٥٧** قوله والاعتبار بالايجاب والسلب اي بالايجاب القضية وسلبها بالنسبة لا بطرفيها يعني ان كانت النسبة تسمية فالتسمية موجبة وان كانت سالبة فسالبة سولها كانت الاطراف وجودية وان ادعية فان قولنا كذا ليس محي فهو لا عالم موجبة لانه محكم فيها ثبوت الالامرية على ما صدق عليه انه ليس محي مع ان طرفيها عدميان لوجود حرف السلب فيها وقولنا لا شيء من المتحرك باكن سالبة لانه محكم فيها سلب السكون عن كل ما صدق عليه المتحرك مع انها وجوديان لعدم حرف السلب فيها وفيه بديهي المثلين اشارة الى ان الراد يوجدية الاطراف كون حرف السلب جزء من لفظها لان يكون العدم متبوعا من مقهورها فهذه الاربعة قضايا موجبة محصلة وسالبة محصلة وموجبة معدولة وسالبة معدولة ١٢ بدليح **٥٨** قوله والفرق بين البسيطة أه ا ما في المفهوم وهو ان الحكم في الموجبة بالالقاء عرفة الالبية بالاتزان ولما في اللفظ ففي غير لغة العرب ظاهر لان الالبية الالجاب هيست والالبية السلب هيست وفي لغة العرب هو ما في القضية التثنية فبال القضية موجبة معدولة ان قدمت الالبية على حرف السلب كقولنا زيد هو ليس بكاتب لان الالبية يرتبط ما بعدها بالموضوع فربط حرف السلب معناه فيكون الالجابا وسالبة بسيطة لان احرف الالبية معناه من حرف فيكون سلبها ١٣ **٥٩** قوله في التثنية اي الفرق فيكون موجبة وان نوى سلب الالبية فيكون سالبة

في قوة الجزئية اذ متى صدق الانسان لفي خسر صدق بعض الانسان لفي خسر وبالعكس فصل في العدول والتحصيل حرف السلب ان كان جزءا من الموضوع كقولنا اللامحي جاد او من المحمول كقولنا الجاد لامحي او منه ما كقولنا اللامحي جاد او منه ما سميت معدولة موجبة كانت او سالبة وان لم يكن جزءا لشيء منها سميت محصلة ان كانت موجبة وبسيطة ان كانت سالبة والاعتبار بالايجاب والسلب بالنسبة لا بطرفيها فان كل ما ليس محي فهو لا عالم موجبة مع ان طرفيها عدميان لاشي من المتحرك يساكن سالبة مع ان طرفيها وجوديان والفرق بين البسيطة والموجبة المعدلة المحمول في اللفظ اما في الثاني فبانها موجبة ان قدمت الالبية على حرف السلب بسيطة ان اخرت عنها واما في التثنية فبالنية او باصطلاح على تخصيص لفظ غير او بالالجاب المعدول ولفظ ليس بالسلب

السلب كقولنا زيد ليس هو بكاتب لان من شأن حرف السلب سلب الالبية الذي بعده بينهما في القضية التثنية وسمي التي لم يذكر فيها الالبية فبالنسبة يعني ان نوى سلب الالبية فيكون موجبة وان نوى سلب الالبية فيكون سالبة

الطلاق العامة انما وقع اصطلاحاً على تسمية القضية مطلقاً مع انهاء في الاصل عبارة عن القضية التي يتعبر فيها الحكم بالايجاب والسلب فقط من غير تقييد بالفعل والجهة باعتبار فعله الاستعمال والاعتماد على التسمية التي هي القضية عند الاطلاق لغة وعرفاً ولا اقتراح في تسمية التقييد باسم المطلق مع انه لا يستعمل دائماً في المطلق في الوجبات مجازاً كما هو الحال في الميات والشرطيات مما يزيل الان القطع ليس كيفية القضية لا تتطوّر انتفاً حتمية وبين الحكم وانما سميت عامة لكونها عامة من الوجوبية والاضروية والادامة وهي اعم مطلق من لا شئ والهاشيتين لان معنى تحقق ودوام القضية بحسب الذات او الوصف تحقق فعليتها من غير كس ١٢ بدليل ٥٤ قوله الخلف الحكم يعني ان كان الحكم بالايجاب كان معناه سلب مضرورة السلب

وان كان الحكم بالسلب كان معناه سلب مضرورة الايجاب ١٢ بدليل

٥٤ قوله شئ لا يشترط ان يكون من شأنه الايجاب بل مضرورة من ميسر

بضرورة وهي اعم من جميع القضايا ١٢ بدليل ٥٤ قوله يتركب

من قضيتين اولى بهما مذكورة مضرورة كما هو اذ في غير مضرورة

المبطلقة خربيل عليه اصطلاحاً كما لا يلزم والاضروية وجوبية

اعتبار كما في الامكان الخاص فلا يدور على التقييد اذ يلزم منك

ان يكون المركبة من قضيتين قضية مركبة بل اذ اجابا سواب

موجبات مضرورة الموضوع يكون ذلك قضية مركبة وليس

كذلك ١٢ بدليل ٥٥ قوله بحسب الذات دون الوصف

ولا يلزم ان تحقق دائماً لم يقيد الادعاء الذاتي والاضروية

الذاتية لان البحث في القضايا المشهورة كثيرة الاستعمال

القضية بالتعيين المذكورين ليست فيها ١٢ بدليل ٥٥

قوله الادوام انه مسمى مستبعد عن مطلقة عامة موافقة للعلل

في الموضوع والمحل والحكم ومما لا يخفى لبا في الكيف ١٢ بدليل

٥٥ قوله في شروطية المسمى الذي القضية المشروطة العامة

ان كانت موجبة كقولنا بالضرورة كل كاتب متحرك الاصاب

دام كاتباً لا داماً اي لا شئ من الكتابات يتحرك الاصاب

بالعام ١٢ بدليل ٥٥ قوله فمن موجبة اي يتركب

المشروطة التي من موجبة مشروطة عامة وهي

المجرد الاول من القضية المركبة وسالبة مطلقة عامة

وهي مفهوم الادوام بحسب الذات ١٢ قوله

وان كانت اي المشروطة العامة سالبة كقولنا بالضرورة

لا شئ من الكتابات لا يمكن الاصاب دام كاتباً لا داماً اي

كل كاتب ساكن الاصاب بالاطلاق العام في مركبة من

سالبة مشروطة عامة وهي جزء الاول من القضية المركبة

وموجبة مطلقة عامة وهي مفهوم الادوام بحسب الذات وهي سالبة

٥٥ اي عن الموضوع ١٢ بدليل ٥٥ اي بالاضطلاح العام ١٢ بدليل ٥٥

٥٥ اي بطلب الضرورة معه احد ما مذكورة مضرورة كما هو اذ في غير مضرورة ١٢

٥٥ اي الاول من المركبات ١٢ (١) اي القضية المركبة ١٢

وصف وممثلاً اي اجاباً وسلباً المطلقة العامة وهي التي يحكم فيها بثبوت المحمول للموضوع او سلبه عنه بالفعل كقولنا بالاطلاق العام كل انسان متنفس ولا شئ من الانسان يتنفس المبكنة العامة وهي التي يحكم فيها بارتفاع الضرورة عن الجانب الخالف كقولنا بالامكان العام كل نار حارقة وبها لا شئ من الحار يبارد والمركبة وهي التي حقيقة يتركب من قضيتين مخالفتي الكيفية موافقتي الكيفية معتبراً اي اجاباً وسلباً بالقضية الاولى فسيبع المشروطة الخاصة وهي المشروطة العامة مع الادوام بحسب الذات الادوام عبارة عن مطلقة عامة فالمشروطة الخاصة ان كانت موجبة كقولنا بالضرورة كل كاتب متحرك الاصاب دام كاتباً لا داماً لا شافش موجبة مشروطة عامة وسالبة مطلقة عامة وان كانت سالبة كقولنا بالضرورة لا شئ من الكتابات يساكن

الهاشيتين الاخص من المشروطة العامة دون البوتاني ١٢ بدليل ٥٥ اي القضية التي هي مضرورة ١٢ بدليل ٥٥ اي عن الموضوع ١٢

٥٥ اي بطلب الضرورة معه احد ما مذكورة مضرورة كما هو اذ في غير مضرورة ١٢ بدليل ٥٥ اي

٥٥ اي الاول من المركبات ١٢ (١) اي القضية المركبة ١٢

٥٥ اي بطلب الضرورة معه احد ما مذكورة مضرورة كما هو اذ في غير مضرورة ١٢ بدليل ٥٥

٥٥ اي الاول من المركبات ١٢ (١) اي القضية المركبة ١٢

٥٥ اي بطلب الضرورة معه احد ما مذكورة مضرورة كما هو اذ في غير مضرورة ١٢ بدليل ٥٥

له قوله موجبة مطلقة عامة وهي لادائمها وجود قولنا كل قمر منخسف بالاطلاق العام وهي نفس من الوجود يتبين لانه محتمل صدق الضرورة بحسب الوقت المعين مع اللادائم بحسب الذات وصدق
الاطلاق مع اللادائم والضرورة من غير محسوس من التاميين من وجه الصدق المبيح في مادة الضرورة الوصفية مع اللادائم الذاتي او كان الصف ضروريا بالذات بحسب الوقت كقولنا كل منخسف مظلم
لادائم منخسف لادائم وصدقها بدون الوقتية اذ لم يكن الوصف ضروريا لذات الموضوع في وقت كقولنا كل كاتب متحرك الاصابع لادائم كاتب لادائم لانه لا يمكن ان يكون كاتب بحسب الوقت بحسب الوجود
كقولنا كل قمر منخسف وقت ميلولة الارض بينه وبين الشمس لادائم اذ يتغير

ان الانخسف لادائم لادائم القمر اذ سبب بسببهم لان الشروط الخاصة
نفس مطلق من الوقتية لا تتعارض صدق الشروط الخاصة بها لانه
كما صدقت الضرورة بشرط الوصف لادائم الوقت المعين بوقت القوة
بحسب الوقت المعين وهو وقت وجود الوصف لادائم فصدق
في قولنا كل كاتب متحرك الاصابع بالضرورة في وقت الكتابة
ولا يخفى فانه فشاء عدم الفرق بين الضرورة الشرط الوصف
ولادائم الوصف وصدقها فلا تعقل نعم اذ شرط القوة
لادائم الوصف فيكون الشروط نفس من الوقتية مطلقا لانه
تحقق الضرورة في جميع اوقات الوصف واذ كانت
بعض اوقات الذات تحققت الضرورة في بعض اوقات الذات
من غير محسوس من العاشرين الغنم من وجودها في مادة الشروط
الخاصة وصدقها بطلانها في مادة كذب اللادائم بحسب حيث
لادائم بحسب الوصف كالانقضاء المقرر وسائر الدلائل
واضح من المطلقة والممكنة الطامتين وذلك ظاهر
بدليل **له** قوله فمن تركبها من مصدر وقتية مطلقة
وهي مجرد الاول بالبيط الغير المدودة في لبيان ٩٢
بدليل **له** قوله سالية آه وهي مفهوم اللادائم
اعني قولنا لا شيء من القمر منخسف بالاطلاق العام
١٢ بدليل **له** قوله المنتشرة اي القافية السادة
من المركبات ١٢ **له** قوله غير معين آه
يعني لانه لا يبيّن التعيين لا بمعنى انه يعتبر عدم
التعيين لانه لا يبيّن التعيين لا بمعنى انه يعتبر عدم
وهي بسيط غير معدودة في البساط ١٢ بدليل
له سالية مطلقة عامة وهي مفهوم اللادائم
اعني قولنا لا شيء من القمر منخسف لانه لا يكون العام

سالية ومثالها لها ما مثر الوقتية وهي التي يحكم فيها
بضرورة ثبوت المحمول للموضوع او سلبه عنه في وقت
معين من اوقات وجود الموضوع مقيدا بالادوام
بحسب الذات هي ان كانت موجبة كقولنا بالضرورة
كل قمر منخسف وقت ميلولة الارض بينه وبين الشمس
لادائم فمن موجبة وقتية مطلقة وسالية مطلقة
عامة وان كانت سالية كقولنا بالضرورة لا شيء من
القمر منخسف وقت التربع لادائم فمن سالية وقتية
مطلقة وموجبة مطلقة عامة المنتشرة وهي التي يحكم
فيها بضرورة ثبوت المحمول للموضوع او سلبه عنه في
وقت غير معين من اوقات وجود الموضوع مع قيد
الادوام بحسب الذات وهي ان كانت موجبة كقولنا
بالضرورة كل انسان متنفس في وقت ما لادائم فمن
موجبة منتشرة مطلقة وسالية مطلقة عامة وان كانت

له قوله ومورد سطحة عامة التي هي مفهوم العدد كما يجب قول كل من ان تنفس بالاطلاق العام هي من التسمية حيث لم يجر فيها تعيين الوقت وهي كالوقفية في النسبة على البواقي ١٢ بدليل **له** قوله المكنة التي تحتها تركبها من مكنتين عامتين احداهما موجبة والاخرى سالبة لا فرق بين الموجب والسالب في الشيء لان كليهما عبارة عن سلب الضرورة من الطرفين بل في النسخة فخطا لا يجاب في الموجب من سلب السلب منفي وفي السالب بالكلية العام مطلقا من سائر المكنات داخلين من المكنة

سالبة كقولنا بالضرورة لاشئ من الانسان بمقتضى في وقت ما لا دائما فمن سالبة منتشرة وموجبة مطلقة عامة المكنة الخاصة وهي التي يحكم فيها بارتفاع الضرورة المطلقة عن جانبي الوجود والعدم جميعا سواء كانت موجبة كقولنا بالامكان الخاص كل انسان كاتب وسالبة كقولنا بالامكان الخاص لاشئ من الانسان بكاتب فمن مكنتين عامتين موجبة وسالبة فصل في الشرطية الجزئية الاولى فيها يسمى مقدما والثاني تاليا و هي متصلة لازمية ان كان صدق التالي فيها على تقدير صدق المقدم لزوما واتفاقية ان كان ذلك بمجرّد الاتفاق كقولنا ان كان الانسان ناطقا فالخمار ناهق ومنفصلة حقيقية ان حكم فيها بالتنا في بين جزأها في الصدق والكذب معا كقولنا هذا العدد اما زوج او فرد وما نعتا المجموع ان حكم فيها بالتنا في بين جزئها في الصدق

الضرورة هذا هو العلم من وجهين الاول ضرورة الحاشية والضرورة العامة بعدد الجميع في ما وجد بالضرورة من كان شهورا حول الموضوعات وصدق المكنة بدونها لا يقع الحكم بالفضل والعكس في ما وجد الضرورة الذاتية مبنية بالضرورة ووجهها هو العلم بالضرورة فليس اعتبارا اعتبارا بعدد قواني نفسا لا يصدق بعضها على البعض فاسمى اعتبار النسب فيها اذا اعتبر النسب بسبب المواد الموجبات واما اذا اعتبر بسبب الضوابط فغيري فيها متعلقا تاليا كما قلنا في الشرطية فصل في الشرطية الجزئية الاولى منها تسمى مقدما تقدمه ولو حكمها في ضرورة تاترا والشرطية كقولنا الشهاب موجود ان كانت الشمس طالعة والوجود الثاني منها يسمى تاليا لا يتكوى في ترجع المقدم على الثاني متقدمة ان كان الحكم بصدق التالي فيها على تقدير صدق المقدم تاليا على علاقته بينهما يوجب ذلك كالعلاقة والتعاقب ١٢ بدليل **له** قوله الا ان كان بمعنى ان ثبتت كلاً به لان ليس بينهما سلب حكمتا به فليس بضروري ١٢ **له** قوله ان كان اي صدق التالي على تقدير صدق المقدم بمجرّد الاتفاق ١٢ بدليل **له** قوله بمجرّد الاتفاق اي بمجرّد توافق الطرفين على الصدق من غير ملازمة علاقة تقدمية ذلك ١٢ بدليل **له** قوله في الصدق والكذب معا اي لا يصدقان ولا يكذبان على ما هو حقيقة الفعل ١٢ بدليل **له** قوله كقولنا هذا العدد او بمعنى ان العدد الواحد لا يجوز ان يكون زوجا وفردا معا ولا يجوز ان يشتمل كونه زوجا وفردا معا ١٢ بدليل **له** قوله وانما المكنة الموجبة ان حكم فيها بالتنا في بين جزئها في الصدق فقط اي من غير ان يتنا في الكذب بل يمكن اجتماعهما في الكذب كقولنا هذا انا حجر او خمر فان الحجر والخمر لا يجتمعان فلا يجوز ان يكون الشيء الواحد شيئا او حجرا معا ١٢ **له** اي القضية الابعة من المركبات ١٢ **له** فان العلامة بهذا غير مفهومة

وخطورة في نظر ١٢ بدليل **له** فان العلامة بهذا غير مفهومة

له قوله المستوي يسمى مستويا حصول المساواة بين القضية وعكسها في الصدق والكيف ١٣ **٥٢** قوله كان الآخر عاكس عبارة عن جعل احد طرفي القضية في الذكر مكان طرف الآخر لئلا يثير الغمضي فلا يكون قولنا اما ان يكون هذا الصدق جوازا فخرها فكيف يكون اما ان يكون هذا الصدق فردا او زودها والقول بالتأخير دهم من ليقول بجريان العكس بينهما كحل الجمل على الاطلاق ١٢ بدريج **٥٣** قوله مع بقاء الصدق اي انه لم يرد على تقدير وجوده لا يثير الصدق

في الاصل اي لو كان اصل ما كان الاصل صادقا كل
ان في مجر ليس بعض الجوانب من كذب او تلازم عكس القضية
ولا يثير تحققات الى صدق الطرفين في الواقع وانما اعتبر بقوله
يتمتع صدق القول مع كذب اللازم لم يثير لبقاء الكذب
لجواز لزوم الصادق المكتوب ١٢ بدريج **٥٤** قوله
والكيفية اي الايجاب والسلب اي ان كان الاصل موجبا
كان العكس كذلك وان كان سالبا كان كذلك لان العكس
لازم من لوازم الاصل فلا يجري التخلّف بينهما بخلاف
الموجب والسلب فانه يجري التخلّف وظاهر التبريع
لا يتلوه عن اختلاف وقد اشرنا الى دفعه تامل ١٢ بدريج
٥٥ قوله الكيفية اي الكيفية والمجزية ١٣ بدريج
السواب فانها هي السواب تنعكس مائة كية ١٢ بدريج **٥٦**
قوله في عكس النقيض غير التبريع عن المتقدمين ظاهر والمادة التبريع
فان لفظ الجواز الثاني من الاصل وعكس النقيض عند النقيض
عبارة عن تبديل كل من طرفي القضية بتعيين الآخر
اي جعل نقيض الثاني في اولاد نقيض الاول ثانيا ١٢ بدريج
٥٧ قوله مع بقاء الصدق والكيف بكلمة
كما يقع في عكس قولنا كل انسان حيوان كل حيوان
لان ان وعكس النقيض عند المتأخرين عبارة
عن جعل نقيض المجزئي الثاني من اصل القضية
الجزء الاول وجعل عين الجزء الاول من اصل
القضية الجزء الثاني مع مخالفة الاصل في
الكيف الى الايجاب والسلب وموافقته
الاصل في الصدق كما يقع في عكس النقيض
قولنا كل انسان حيوان لا شيء فليس
بحيوان بالانسان ١٢ **٥٨** لا متنازع

بالايجاب والسلب بحيث يقضي لذاته ان يكون
احدهما صادقة والاخرى كاذبة ولا يتحقق بين القضيتين
الاتحاد النسبة الحكيمية بينهما فصل في العكس
المستوي وهو عبارة عن جعل احد طرفي القضية مكان
الآخر مع بقاء الصدق والكيفية فاما الكيفية فلا يبقى
في الموجبات لانها لا تنعكس كلية لاحتمال كون المحمول
اعم من الموضوع كقولنا كل انسان حيوان فلا تنعكس كلية
لكذب قولنا كل حيوان انسان واما السالبة فتنعكس
كلية كقولنا لا شيء من الانسان بجبر لان يصدق لا شيء
من الحجر بانسان كلية فصل في عكس النقيض وهو
عبارة عند المتقدمين عن تبديل كل من طرفي
القضية بنقيض الآخر مع بقاء الصدق والكيف كما
يقال في كل انسان حيوان كل لا حيوان لا انسان وعند
المتأخرين عبارة عن جعل نقيض الثاني الجزء الاول و

جمل لفظ اي على كل استناد العام بل تنعكس جزئية ويكون كل ناطق ان ناطق لعكس قولنا كل انسان ناطق منوع ١٣

قد دخل في القياس وهو موجود في الحقيقة القول العقل لا يرد المقصود المطلوب وتسمية القول المسموع قياسا على زعمنا ان يكون المراد بقوله قول مؤلف القول العقل ان يريد له ان يكون
 قياس العقل عام من ان يكون له قول مقترن ان يريد دخول ما هو قياس على ما انقلبه من القياس للمعقولة واذا من القضايا ما فوق الا وهو فرع القضية الواحدة المستترة بحسبها ومكس
 فيها ولا ينقص التبرير بقوله بل ان يكون بالليل فهو صادق ويقول كما كانت الشمس طالعة فانها موجودة لانها كانت تشرق وهذه تسمى بقضية اخرى مع هذا قياس لاننا لم نقل ان قولنا بالليل
 مراد قياس بل ان قلنا فهو صادق بل لا مع قولنا وكل من يكون بالليل فهو صادق ولا نسلم اليه ان قولنا كما كانت الشمس طالعة فانها موجودة فتسمى واحدة مستترة قد خفي لان كذا كذا على ان القياس الواضح
 المستترة مركبة من قضيتين ١٢ بدليله قوله تعالى سمعت شاة الى
 ان دخلت القياس ومبدا يكون مستترة مدونة في نفس الانسان
 التي هي ملحقه لقضايا غيره وقد روي عن ابي حنيفة القول بالواحدية
 ما يرد قوله من ان كان في قولنا لا شيء من الانسان يجوز ان يكون
 فانهم قد روي عن ابن النجاشي ان كان يجوز ان يكون من نفس القضايا
 والية يخرج بالاقتران الضمني ان القول فان مقتضاها ان يكون في قولنا
 شيء كذا بالعين المعينة يمكن تحلف كلامها من قولنا لا شيء كذا بالعين المعينة

القياس المستترة في قولنا لا شيء من الانسان يجوز ان يكون من نفس القضايا

عين الاول الثاني مع مخالفة الاصل في الكيف وموافقت
 في الصدق كما يقال في كل انسان حيوان لا شيء مما
 ليس بحيوان با انسان والفرق بينهما يعرف في المطولات
 فصل في القياس وهو قول مؤلف من قضاي متي
 سلمت لزعمه لذاته قول اخر وهو استثناء ان كان
 عين النتيجة او تقيضا مذكورة فيه بالفعل كقولنا كلما
 كانت الشمس طالعة فالنهار موجود لكنها طالعة فالنهار
 موجود فالنتيجة وهي فالنهار موجود مذكورة بعينها
 فيه ولو قلت لكت ليس بموجود ينتج انها ليست بطالعة
 فنقيضا وهو انها طالعة مذكورة فيه واقتضى ان لم يكن
 كذلك كقولنا كل انسان حيوان وكل حيوان حساس
 فكل انسان حساس فليست النتيجة ولا تقيضا مذكورة
 فيه بالفعل واذا عرفت هذا فنقول ان موضوع النتيجة في
 الاقتران يسمى اصغر ومحمولها اكبر والقضية التي فيها الاصغر

الاصغر هو الذي يكون اقتران ١٢ بدليله قوله تعالى سمعت شاة الى
 ان دخلت القياس ومبدا يكون مستترة مدونة في نفس الانسان
 التي هي ملحقه لقضايا غيره وقد روي عن ابي حنيفة القول بالواحدية
 ما يرد قوله من ان كان في قولنا لا شيء من الانسان يجوز ان يكون
 فانهم قد روي عن ابن النجاشي ان كان يجوز ان يكون من نفس القضايا
 والية يخرج بالاقتران الضمني ان القول فان مقتضاها ان يكون في قولنا
 شيء كذا بالعين المعينة يمكن تحلف كلامها من قولنا لا شيء كذا بالعين المعينة
 المستترة مركبة من قضيتين ١٢ بدليله قوله تعالى سمعت شاة الى
 ان دخلت القياس ومبدا يكون مستترة مدونة في نفس الانسان
 التي هي ملحقه لقضايا غيره وقد روي عن ابي حنيفة القول بالواحدية
 ما يرد قوله من ان كان في قولنا لا شيء من الانسان يجوز ان يكون
 فانهم قد روي عن ابن النجاشي ان كان يجوز ان يكون من نفس القضايا
 والية يخرج بالاقتران الضمني ان القول فان مقتضاها ان يكون في قولنا
 شيء كذا بالعين المعينة يمكن تحلف كلامها من قولنا لا شيء كذا بالعين المعينة

من محمل القضاية ليس الصغرى وقد نش على الاول بان
 الشخص اكثر جزاءا وكان اقلا جزاءا وكان اكثر افرادا ويزا جوب التسمية بالنكس الجواب بان المقابلة لا يوافق
 المناقشة فيه ١٢ بدليله قوله تعالى سمعت شاة الى ان دخلت القياس ومبدا يكون مستترة مدونة في نفس الانسان
 على قسمين ١٢

له قوله **ولهذا** ضرورة كونه واسطة بين قول كل شئ شكل وكل شكل كذا الكل فرد من افراد الشئ صدق عليه مفهوم الشكل فهو كذا وليس معناه ان كل فرد من افراد الشئ هو من مفهوم الشكل فكل من بطلان ظاهر قد يتصور النقص بان الحد الاوسط اذا وقع محمولاً فالمراد به المفهوم واذا وقع موضوعاً فالمراد به الذات فلا يكون الحد الاوسط في الاول والاربع كمراد ١٢ بدريج **له** قوله **فهو الاول** وانما جعل اولاً لوروده على النظم الطبيعي اعني الانتقال من الاوسط الى الاوسط ثم من الاوسط الى الكبير ويكونه مفروضاً في الاتساع ١٢ بدريج **له** قوله وان كان على العكس اي ان كان الحد الاوسط موضوعاً في الصغرى ومحمولاً في الكبرى ١٢ بدريج **له** قوله **فهو الثاني** وكذا جعل ثانياً الموافقة الاولى في الصغرى التي هي اخرت لثنتين

لاشتغالها على الاوسط في الموضوع الذي هو المطلوب المحمول ١٢ بدريج **له** قوله **فهو الثالث** وانما جعل ثالثاً لموافقة الاولى في الكبرى التي هي اصل المقترنين وفتب بعضهم الى ان في جعل موضوع المطلوب الذي هو الاوسط والصغرى التي تشتمل على الاوسط اشرف وجعل محمول الذي هو الكبير والكبرى التي هي قسط الاكبر اصل بعد كما لا يخفى والظاهر ان وجه البعد عنه بان الاوسط لما كان اقل افراد اشئ ان يكون بعض وكذا ما هو مشكل جيداً والكبرى لما كان اكثر افراد اشئ ان يكون اشرف وكذا ما هو مشكل عليه ضرورة ولذا امر جوبان السلي اشرف من الجزئي اقل من الاكبر وان كان اكثر افراد لكنه ليس مطلوباً لذاته بل هو ما يطلب لاجل الموضوع والموضوع وان كان اقل افراد لكنه ليس مطلوباً لاجل المحمول بل لذاته اذ لا يخفى على من له في مداراة ان تعقل المقدم لذاته اشرف من الكبير الغير المقدم لذاته المطلوب لاجل ذلك فليقل ١٢ بدريج **له** قوله **اما الشكل الاول** فشرطه اى شرط انما هو بسبب الكيفية اى باب الصغرى والام شئت انما هو اى الصغرى فالت اوسط فلم يتوكلم الكبرى اليه لقولنا لا شئ من الانسان لغرس وكل فرد من حيوان وبسبب الكلية الكلية الكبرى اذ لو كانت جزئية اختلف ان يكون البعض المحكوم عليه بالكلية البعض المحكوم به على الاوسط فلا يحصل الاتساع كقولنا كل ان حيوان وبعض الحيوان فرد ١٢ بدريج **له** قوله **واما الثاني** فشرطه اى شرط انما هو اى اعدادها بحسب الكيفية وهو اختلاف مقدمات في الاتساع والسبب بان كونها موجبة ولا فري سلبية و

صغرى والتي فيها الاكبر كبرى والمكبر بين الاصغر والاكبر ^{اشتمالاً على الاكبر}
يسمى حداً اوسطاً والحياة الحاصلة من كيفية وضع الحد ^{اشتمالاً على الاكبر}
الاوسط عند الحدين الآخرين ^{اشتمالاً على الاكبر} ^{اي الاشتمال ١٢ بدريج} **يسمى شكلاً وهي اربعة لان**
الحد الاوسط ان كان محمولاً في الصغرى موضوعاً في الكبرى
كقولنا كل جسم مؤلف وكل مؤلف حادث فهو الاول ^{اي مشتمل الاول ١٢} **ان كان**
على العكس كقولنا كل انسان ناطق وكل ضاحك انسان
فهو الرابع وان كان محمولاً فيهما كقولنا كل ناطق انسان ولا ^{اي مشتمل الرابع ١٢}
شئ من الجربا انسان فهو الثاني ^{اي الجربا الاوسط ١٢} ^{اي مشتمل الثاني ١٢} **وان كان موضوعاً فيهما**
كقولنا كل انسان ناطق وكل انسان ضاحك فهو الثالث ^{اي مشتمل الثالث ١٢}
واما الشكل الاول ^{اي الشكل الاول ١٢} **فشرطه ايجاب الصغرى وكلية الكبرى**
واما الثاني ^{اي الصغرى ١٢} **فشرطه اختلاف مقدمتيه بالكيفية وكلية**
الكبرى ^{اي الكبرى ١٢} **واما الثالث** ^{اي الكبرى ١٢} **فشرطه موجبية الصغرى وكلية احدها**
واما الرابع ^{اي الكبرى ١٢} **فغير محتاج له لعدم وقوعه في الاستعمال لانه**
غير يتن فصل في الاستقراء وهو تام ان استدلال بجميع

ثانياً بحسب الكلية وبكيفية الكبرى اذ لو اتفقا في الايجاب والسلب كانت الكبرى جزئية يلزم الاختلاف الموجب لتمام ١٢ بدريج **له** قوله **واما الثالث** فشرطه اى شرط انما هو موجبية الصغرى ولا يحصل الاختلاف الموجب لتمام ١٢ بدريج **له** قوله **واما الثاني** فشرطه اى شرط انما هو اى اعدادها بحسب الكيفية وهو اختلاف مقدمات في الاتساع والسبب بان كونها موجبة ولا فري سلبية و

له قوله على الكل المتكامل كل هم اما حيوان او نبات او جماد وكل منها يتوزع على كل جسم متغير هو يقيد اليقين ١٢ بدريج ٤٤ قوله فصل في التمثيل بدريج
جزئي جزئي في معنى مشترك بينهما ثبت في شبه الحكم الثابت على التبعين المثل ذلك المعنى ١٢ بدريج ٤٤ قوله قياسا لما فيه من ثم جزئي جزئي والما قبل به

الجزئيات وحكم على الكل وهو قليل الاستعمال وناقص اذا
استدل بالكثرة الجزئيات وحكم على الكل كقولنا كل حيوان
يحرك فله الاسفل عند المضغ لان الانسان والبهائم و
السباع كك وهو لا يفيد اليقين لاحتمال ان لا يكون
الكل بهذه الصفة كالتماسر فصل في التمثيل بهوان
ليستدل بجزئي على الجزئي الاخر لشاركتها في كل مؤثر في
الحكم ويسمى في عرف الفقهاء قياسا كقولنا العالم مؤلف
فيكون حاد ثا كالبيت فصل في البرهان وهو اما
لحي وهو الذي يكون الحد الاوسط فيه علة النسبة في
الذهن والمخارج كقولنا هذا متعفن الاخلاط وكل متعفن
الاخلاط محموم فهذا محموم واي هو الذي يكون الحد
الاوسط فيه علة للنسبة في الذهن فقط كقولنا هذا
محموم وكل محموم متعفن الاخلاط فهذا متعفن الاخلاط

تمت هذه الرسالة

والعندة التي هي كل الرفاق
ليس اصلا والصورة التي هي على
الغلاف فلو لمعنى المشترك بينهما
علة جامة ١٢ بدريج ٤٤
قوله فصل في البرهان بوقاس
مركب من مقدمات يقينية لا
تأخر يقيني ١٢ بدريج ٤٤
قوله علة النسبة آه اي نسبة
الاكبر الى الاصغر في الزمن والاراء
وهو انما يسمى علة فاعلة لطبيعتي
الطبيعة كقولنا هذا متعفن الاخلاط
وكل متعفن الاخلاط فهو محموم
فبذلك محموم والحد الاوسط هو متعفن
الاخلاط علة لنسبة الحي الى الانسان
الزمن والمخارج ١٢ بدريج ٤٤
قوله والحي احد اطاسي انما فاعلة
الانسان معنى ثبتت في العقل وهو
الذي يكون الحد الاوسط فيه علة
للتبعية في الزمن فقط وفي
الما راجع ما دللنا كقولنا
فبذلك محموم وكل محموم متعفن
الاخلاط فهذا متعفن الاخلاط
فالحي معللي في الما راجع
وفي الذهن علة لان تصور
المعلوم علة لتصور العلة في
الزمن وليكن هذا آخر الكلام في
شرح هذه الرسالة والحمد لله العلي

والصورة والاسم والصفة والعدد والما راجع اليه تمام شرحه بدريج الميزان ١٢ عه بجاز وموجود جزئي ان يكون الحكم فيه مائة لا يتفرق بدريج عه فاعلة
ان ذلك هو اسفل قوله عه اي البرهان ١٢ بدريج الميزان

۴ ورا نه که در معنی تقدیر یعنی لاشل الولد و در مضمون ما بعد سی میخورد باشد بافتن دور مرد و صورت اولی باشد مرفوع باشد بحسب خبر شدن بینه از عذوق ای بود جمله صریحا صفت باشد
 ۱ و اگر لایسلا حوت استثنای گویند با بعد و منصوب باشد مستثنی بودن و درین صورت نیز ما را نه است ۱۲ موی محمد برکت الله علیه و آله قوله الا دل اراده که است ادا ان
 الفاظ و منطق معانی چرا که هرگاه از قسم اول منطق که در قول فی تحریر المنطق مراد باشد پس معنی چنان گویند که منطق در منطق است و این درست نیست لهذا از قسم اول الفاظ
 و از منطق معانی مراد باشد تا ترکیب درست شود بکنای از شرح ۱۲ **ع** قوله مقدمه کبروال مأخوذة من مقدمه العیش که پیشترای لشکر را گویند و آن دو قسم است مقدمه الکتاب
 و آن چیز نیست که ذکر کرده شود قبل شروع کردن
 و در مقدمه برای ارتباط آن مقاصد بآن چیز و مقدمه
 العلم و آن چیز نیست که موقوف باشد بر شروع کردن
 بحسب بین شدن در مسائل آن علم و آن چیز
 مشتمل عین تعریف علم است و قایت آن علم
 ای مقصود از آن و مخرج آن علم ای چیزیکه
 از عوارض آن چیز و آن بحث کرده شود بکنای
 فی الشرح ۱۲ **ع** قوله ان کان اذ انما للغبنة
 اگر باشد آن علم اعتقاد برای نسبت نامه غیر خبری
 مانند اذعان یا نیکو نیت قائم است یا نسبت
 سلبیه مانند اعتقاد باین که نه بد قائم نیست
 ۱۲ **ع** قوله تصدیق ای نام نهاده شود این علم
 تصدیق پس اختیار کرده مقادیر کما یکنیز
 تصدیق نفس اذعان و حکم و اختیار کرده مذہب
 نهاده خبر و انیدل متعلق هر دو نسبت مانده و قورع
 نسبت و نه لا و قورع آن ۱۲ **ع** قوله موضوعه
 و آن چیز نیست که از عوارض ذاتیه آن مدد بحث
 کرده شود و آن معلوم تصوری است بشرط ایصال
 مطلوب تصوری و معلوم تصدیقی شرط ایصال
 بسو مطلوب تصدیقی پس اول نام نهاده شود معرفت
 و ثانی مرسوم گردد بحسب ۳ ملاطال **ع** قوله لا

التصديقي الاقهار - وتذكرة لمن اراد ان يتذكر من
 ذوي الاقهار - سيما الولد الاعز الحفي المحرى بالاكرام - سمي
 حبیب الله عليه التحية والسلام لا زال له من التوفيق
 قوام - ومن التأييد عصام - وعلى الله التوكل وبالعصام
 القسم الأول في المنطق مقدمة العلم ان كان
 اذعانا للنسبة فتصديق والا فتصور و يقسمان بالضرورة
 الضرورية والاكتساب بالنظر وهو ملاحظة العقول لتحصيل
 المجهول فقد يقع فيه الخطا فاجتبه الى قانون يعصم عنده
 هو المنطق وموضوعه المعلوم التصوري التصديقي من حيث انه
 يوصل الى المطلوب التصوري فيسمى معرفا او التصديقي فيسمى حجة
 فصل دالة اللفظ على تمام ما وضع له مطابقة

ع قوله لا يصلح لاسيا مست و معنی شل مست چنانچه
 حوب گویند چنان بیان ای شدن پس لای معنی لاشل باشد نگاه
 لا از عذوق گفته اند لفظ طرعا لا مجروح لاسیا و محله از عذوق
 استثنای در وقت اندیشی مخصوصا و در سبب امر احتمال دارد
 موصول که چنان شل الذي قرآن نهاده و معنی چنین می شود
 لاشل الذي هو الولد یعنی گردانیدم من این کتاب را
 مبصره که برای همه کس منحل آن کسیکه او ولد من است
 بلکه از برای او بر وجه اکل کردم و موصوف که چنان شل لفظ
 شلی قرآن نهاده لاشل شلی هو الولد یعنی گردانیدم من این
 کتاب را مبصره که از برای همه کس منحل شلی که آن ولد من است
 ای دلالت اللفظ بر تمام آن چیز که وضع
 کرده شده است آن لفظ برای آن مانند دلالت
 انبان بر میان ناطق نام نهاده شود مطابقة من
 مطابقت الفعل بالفعل کایقال طالع بالفعل بالفعل
 و دلالت اللفظ بر جز آن چیز که وضع کرده شده است
 نام نهاده شود نقص چنانکه این معنی در متن معنی موضوع

لا باشد و دلالت لفظ بر چیزی که کتاب است از معنی موضوع لفظ است آن را نام این دلالت التزام باشد چرا که معنی آن لازم معنی موضوع که بعد از این نام معنی مست و این برود
 و دلالت را دلالت مطابق لازم است چرا که این اصل مست و آن برود فرع و در مورد فرع بی اصل غیر ممکن است و مطابق معنی ما آن برود لازم نیست چرا که بدون اصل بدین فرع
 جائز است و نیست تمام در میان دلالت نفسی و التزامی زیرا که بدون ذریع و غیره که در است بکنای از شرح الزاید و لاشل العلم ۱۲ **ع** نهاده بین خبر را یا نهاده آن خبر ۱۲ **ع** اشاد
 که نهاده خبر ۱۲ **ع** مست و در بی عیب که آن نهاده و آن قوی ۱۲ **ع** لاشل چیزی که شاد شده و آن کلام ۱۲ **ع** چیزی که بآن کلاما شده شود و آن ۱۲ **ع** ای مقدمین و الخاطی و الخلق
 های نیست که گویند برود تصور و تقدیر ۱۲ **ع** توجیه نفس بسوی امر معلوم یا بکون امر مجهول

آنها تا بی جزئی باشد ۱۲ و لایحه ریاضات که تحت نام باشد از جزئی گویند مگر در بی اضافی نه حقیقی مانند انسان به نسبت حیوان که جزئی بیانی باشد ۱۲ قوله علی الکثیره آه بدان که چون کلیات نزد منطقیان مضمحل و در وجه پس میگردد کما دل مجلس است اگر کلی محولی باشد بر کفر بی حقیقت

ہر ایک غلات حقیقت دیگر ہوتا

جواب سوال با برآی چسبیت

ان چیرسی الائن جنس جواب

آل حقیقت ہمارا ہاش

از ان حقیقت و از همه شرکای

آن پس انا جنس قریب گوئید

و اگر نباشد جواب از حقیقت و از

همه شترهای آن بکلمه حباب اتران
و این سخن رشک کلام باشد که آید

پیش بغیر گو خندم امن الخلیل

۴۵۰ اکی کلی الشاکات فہرہ

الحسن بن علي الماسيني

فانه ليقيم جوابا للسؤال

من الأسان وس يبيع الأسان
من ركة في الحوانة من اسن

والغنم والحمار وغير ذلك ١٢

بديلاً بسطه **ع** قوله وهو المقول

على الكثير المتفتحة اهـ

شماره حقیقت آنرا که باشد

سوال: کیا ہر شخص کو اللہ تعالیٰ سے ملنا ہوتا ہے؟

اسم نوز گفتم شود بر حقیقت

معمولاً است بدان و غیر آن چنین

در جواب ما بهر شخص است
که از این کتاب بخواند

ملل باسم حقیقی و در میان ان م

قطره حقیقی یافته شونده اطباء

افراداً او امکنت ولم یوجد او وجد الواحد فقط ممكن

الغیر و امتناعه او الكثير مع التناهی او عدمه فصل

الكليان ان تغارقا كليا فتيان والافان تصادقا كليا من

المجانين فمتساويان ونقيضها هذا الذي أومن جانب فقط

فَاعْمُوا حَصْ مَطْلَقًا وَنَقِيضًا هَبَّ بِالْعَلَسِ وَالْأَمْنِ وَجَهْ
 مَاتِرِيوَالْوَاحِدُ ١٢

بين نعيمه و تباين جري كلبا بين و دلهان الجري

لكن وهو اعلم بكل التعميمات من الاول بنسب

وَسَوَاسُوهُمْ فِي الْبَيْتِ الْكَافِرِ الْمُنَافِقِ الَّذِي يُبَايِعُهُمْ فِي الْمَوَاقِعِ وَيَلْفِظُ مَعَ الْكَافِرِينَ مَا يَلْفِظُونَ وَمَنْ خَلَا فَكَانَ يَكْفُرُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَكَانَ فِي أُمُورِهِ كُفُورًا كَثِيرًا

عَنْ يَاسَعٍ عَنِ الْكَلْبِ فَقَالَ كَلْبِي (١) وَالْأَفْعَدُ كَالْحَبَسِ

النأي والثاني النوع وهو المقبول على الكثيرة المتفقة

فوله کیان احمای بهر دو کی گزیده هم بهر دو هم در صدق می
افراد آن صادق نیاید که بعضی افراد آن صادق آید بعضی

پس تبارک و تعالیٰ را سپردم که هر کس از این کتاب بهره ببرد خداوند او را جزا دهد و اگر چه من در این کتاب هیچ چیز نگویم مگر آنچه که در قرآن مجید آمده است و هر کس از این کتاب بهره ببرد خداوند او را جزا دهد و اگر چه من در این کتاب هیچ چیز نگویم مگر آنچه که در قرآن مجید آمده است

ای صلاح آید کی برکات افراد دیگر فرای دیگری بر همه
 یک جانب پس آنرا اعم و اخص من و دیر گوید و در یقین

۱۳۳۳ بموضع المنه والعلو والکبر والجلال من ان کین بحسب الکمال والازمنه فروع هذا النوع المختص في شخص العظمى

۴ این است که وجود کلی طبعی در خارج ای در ظاهر بعضی وجود اشخاص خود است یعنی افراد آن موجود اند در خارج نه خود آن کلی وجود افراد خود موجود است چنانچه این مذمب حکای عقلین است چرا که اگر آن کلی یا ذمه شود در ضمن افراد خود انصاف شئی واحد بصفت متعارفه بودن شئی واحد در مکانهای متعدد لازم آید ۱۲ **قوله** حیث ای حیث شئی آنست که محمول شود بر آن شئی برای

فائده دادن تصور آن شئی یا بکنه یا بوجهیکه جدا باشد از بیع
مساوی خود و شرط است این که باشد معرفت برابر برای شئی
معرفت بالغ در صدق یعنی هرگاه که معرفت بالمرصادق
شود بین شئی صادق آید و درگاه که این شئی صادق
آید معرفت صادق آید پس واجب است درین تعریف
که جامع باشد افراد خود را و بالغ باشد افراد غیر را
و واضح تر باشد معرفت از معرفت پس میباید تعریف
پنجیری که هم از آن شئی باشد خواه اهم مطلق باشد خواه
اهم من وجهی که مقتضی از تعریف یا تصور حقیقت
آن شئی است و یا امتیاز آن شئی از بیع مساوی
آن و هم فائده دهد بدان شئی را ازین برد مقصود
درین تعریف میباید باشد باخص مطلق چرا که خاص غنی
تر باشد از عام و معرفت روشن تر باشد از غیر تعریف
مساوی آن شئی در معرفت وجهالت نیز میباید نیست
تعریف بخنی تر از آن شئی در معرفت باین طور که
در تعریف الفاظ غیر ظاهر الدلالة آید پس جانبیکم
بطرف مخاطب ۱۱ من الخ لامة ۱۲ **قوله** ^{باشد} ^{ناتق} ^{۱۳}
تعریف الالبین دلالین و الالبین من الالباب ۱۲
قوله و التعلیل بالفصل القریب ^{۱۴} ^{۱۵} ^{۱۶} ^{۱۷} ^{۱۸} ^{۱۹} ^{۲۰} ^{۲۱} ^{۲۲} ^{۲۳} ^{۲۴} ^{۲۵} ^{۲۶} ^{۲۷} ^{۲۸} ^{۲۹} ^{۳۰} ^{۳۱} ^{۳۲} ^{۳۳} ^{۳۴} ^{۳۵} ^{۳۶} ^{۳۷} ^{۳۸} ^{۳۹} ^{۴۰} ^{۴۱} ^{۴۲} ^{۴۳} ^{۴۴} ^{۴۵} ^{۴۶} ^{۴۷} ^{۴۸} ^{۴۹} ^{۵۰} ^{۵۱} ^{۵۲} ^{۵۳} ^{۵۴} ^{۵۵} ^{۵۶} ^{۵۷} ^{۵۸} ^{۵۹} ^{۶۰} ^{۶۱} ^{۶۲} ^{۶۳} ^{۶۴} ^{۶۵} ^{۶۶} ^{۶۷} ^{۶۸} ^{۶۹} ^{۷۰} ^{۷۱} ^{۷۲} ^{۷۳} ^{۷۴} ^{۷۵} ^{۷۶} ^{۷۷} ^{۷۸} ^{۷۹} ^{۸۰} ^{۸۱} ^{۸۲} ^{۸۳} ^{۸۴} ^{۸۵} ^{۸۶} ^{۸۷} ^{۸۸} ^{۸۹} ^{۹۰} ^{۹۱} ^{۹۲} ^{۹۳} ^{۹۴} ^{۹۵} ^{۹۶} ^{۹۷} ^{۹۸} ^{۹۹} ^{۱۰۰} ^{۱۰۱} ^{۱۰۲} ^{۱۰۳} ^{۱۰۴} ^{۱۰۵} ^{۱۰۶} ^{۱۰۷} ^{۱۰۸} ^{۱۰۹} ^{۱۱۰} ^{۱۱۱} ^{۱۱۲} ^{۱۱۳} ^{۱۱۴} ^{۱۱۵} ^{۱۱۶} ^{۱۱۷} ^{۱۱۸} ^{۱۱۹} ^{۱۲۰} ^{۱۲۱} ^{۱۲۲} ^{۱۲۳} ^{۱۲۴} ^{۱۲۵} ^{۱۲۶} ^{۱۲۷} ^{۱۲۸} ^{۱۲۹} ^{۱۳۰} ^{۱۳۱} ^{۱۳۲} ^{۱۳۳} ^{۱۳۴} ^{۱۳۵} ^{۱۳۶} ^{۱۳۷} ^{۱۳۸} ^{۱۳۹} ^{۱۴۰} ^{۱۴۱} ^{۱۴۲} ^{۱۴۳} ^{۱۴۴} ^{۱۴۵} ^{۱۴۶} ^{۱۴۷} ^{۱۴۸} ^{۱۴۹} ^{۱۵۰} ^{۱۵۱} ^{۱۵۲} ^{۱۵۳} ^{۱۵۴} ^{۱۵۵} ^{۱۵۶} ^{۱۵۷} ^{۱۵۸} ^{۱۵۹} ^{۱۶۰} ^{۱۶۱} ^{۱۶۲} ^{۱۶۳} ^{۱۶۴} ^{۱۶۵} ^{۱۶۶} ^{۱۶۷} ^{۱۶۸} ^{۱۶۹} ^{۱۷۰} ^{۱۷۱} ^{۱۷۲} ^{۱۷۳} ^{۱۷۴} ^{۱۷۵} ^{۱۷۶} ^{۱۷۷} ^{۱۷۸} ^{۱۷۹} ^{۱۸۰} ^{۱۸۱} ^{۱۸۲} ^{۱۸۳} ^{۱۸۴} ^{۱۸۵} ^{۱۸۶} ^{۱۸۷} ^{۱۸۸} ^{۱۸۹} ^{۱۹۰} ^{۱۹۱} ^{۱۹۲} ^{۱۹۳} ^{۱۹۴} ^{۱۹۵} ^{۱۹۶} ^{۱۹۷} ^{۱۹۸} ^{۱۹۹} ^{۲۰۰} ^{۲۰۱} ^{۲۰۲} ^{۲۰۳} ^{۲۰۴} ^{۲۰۵} ^{۲۰۶} ^{۲۰۷} ^{۲۰۸} ^{۲۰۹} ^{۲۱۰} ^{۲۱۱} ^{۲۱۲} ^{۲۱۳} ^{۲۱۴} ^{۲۱۵} ^{۲۱۶} ^{۲۱۷} ^{۲۱۸} ^{۲۱۹} ^{۲۲۰} ^{۲۲۱} ^{۲۲۲} ^{۲۲۳} ^{۲۲۴} ^{۲۲۵} ^{۲۲۶} ^{۲۲۷} ^{۲۲۸} ^{۲۲۹} ^{۲۳۰} ^{۲۳۱} ^{۲۳۲} ^{۲۳۳} ^{۲۳۴} ^{۲۳۵} ^{۲۳۶} ^{۲۳۷} ^{۲۳۸} ^{۲۳۹} ^{۲۴۰} ^{۲۴۱} ^{۲۴۲} ^{۲۴۳} ^{۲۴۴} ^{۲۴۵} ^{۲۴۶} ^{۲۴۷} ^{۲۴۸} ^{۲۴۹} ^{۲۵۰} ^{۲۵۱} ^{۲۵۲} ^{۲۵۳} ^{۲۵۴} ^{۲۵۵} ^{۲۵۶} ^{۲۵۷} ^{۲۵۸} ^{۲۵۹} ^{۲۶۰} ^{۲۶۱} ^{۲۶۲} ^{۲۶۳} ^{۲۶۴} ^{۲۶۵} ^{۲۶۶} ^{۲۶۷} ^{۲۶۸} ^{۲۶۹} ^{۲۷۰} ^{۲۷۱} ^{۲۷۲} ^{۲۷۳} ^{۲۷۴} ^{۲۷۵} ^{۲۷۶} ^{۲۷۷} ^{۲۷۸} ^{۲۷۹} ^{۲۸۰} ^{۲۸۱} ^{۲۸۲} ^{۲۸۳} ^{۲۸۴} ^{۲۸۵} ^{۲۸۶} ^{۲۸۷} ^{۲۸۸} ^{۲۸۹} ^{۲۹۰} ^{۲۹۱} ^{۲۹۲} ^{۲۹۳} ^{۲۹۴} ^{۲۹۵} ^{۲۹۶} ^{۲۹۷} ^{۲۹۸} ^{۲۹۹} ^{۳۰۰} ^{۳۰۱} ^{۳۰۲} ^{۳۰۳} ^{۳۰۴} ^{۳۰۵} ^{۳۰۶} ^{۳۰۷} ^{۳۰۸} ^{۳۰۹} ^{۳۱۰} ^{۳۱۱} ^{۳۱۲} ^{۳۱۳} ^{۳۱۴} ^{۳۱۵} ^{۳۱۶} ^{۳۱۷} ^{۳۱۸} ^{۳۱۹} ^{۳۲۰} ^{۳۲۱} ^{۳۲۲} ^{۳۲۳} ^{۳۲۴} ^{۳۲۵} ^{۳۲۶} ^{۳۲۷} ^{۳۲۸} ^{۳۲۹} ^{۳۳۰} ^{۳۳۱} ^{۳۳۲} ^{۳۳۳} ^{۳۳۴} ^{۳۳۵} ^{۳۳۶} ^{۳۳۷} ^{۳۳۸} ^{۳۳۹} ^{۳۴۰} ^{۳۴۱} ^{۳۴۲} ^{۳۴۳} ^{۳۴۴} ^{۳۴۵} ^{۳۴۶} ^{۳۴۷} ^{۳۴۸} ^{۳۴۹} ^{۳۵۰} ^{۳۵۱} ^{۳۵۲} ^{۳۵۳} ^{۳۵۴} ^{۳۵۵} ^{۳۵۶} ^{۳۵۷} ^{۳۵۸} ^{۳۵۹} ^{۳۶۰} ^{۳۶۱} ^{۳۶۲} ^{۳۶۳} ^{۳۶۴} ^{۳۶۵} ^{۳۶۶} ^{۳۶۷} ^{۳۶۸} ^{۳۶۹} ^{۳۷۰} ^{۳۷۱} ^{۳۷۲} ^{۳۷۳} ^{۳۷۴} ^{۳۷۵} ^{۳۷۶} ^{۳۷۷} ^{۳۷۸} ^{۳۷۹} ^{۳۸۰} ^{۳۸۱} ^{۳۸۲} ^{۳۸۳} ^{۳۸۴} ^{۳۸۵} ^{۳۸۶} ^{۳۸۷} ^{۳۸۸} ^{۳۸۹} ^{۳۹۰} ^{۳۹۱} ^{۳۹۲} ^{۳۹۳} ^{۳۹۴} ^{۳۹۵} ^{۳۹۶} ^{۳۹۷} ^{۳۹۸} ^{۳۹۹} ^{۴۰۰} ^{۴۰۱} ^{۴۰۲} ^{۴۰۳} ^{۴۰۴} ^{۴۰۵} ^{۴۰۶} ^{۴۰۷} ^{۴۰۸} ^{۴۰۹} ^{۴۱۰} ^{۴۱۱} ^{۴۱۲} ^{۴۱۳} ^{۴۱۴} ^{۴۱۵} ^{۴۱۶} ^{۴۱۷} ^{۴۱۸} ^{۴۱۹} ^{۴۲۰} ^{۴۲۱} ^{۴۲۲} ^{۴۲۳} ^{۴۲۴} ^{۴۲۵} ^{۴۲۶} ^{۴۲۷} ^{۴۲۸} ^{۴۲۹} ^{۴۳۰} ^{۴۳۱} ^{۴۳۲} ^{۴۳۳} ^{۴۳۴} ^{۴۳۵} ^{۴۳۶} ^{۴۳۷} ^{۴۳۸} ^{۴۳۹} ^{۴۴۰} ^{۴۴۱} ^{۴۴۲} ^{۴۴۳} ^{۴۴۴} ^{۴۴۵} ^{۴۴۶} ^{۴۴۷} ^{۴۴۸} ^{۴۴۹} ^{۴۵۰} ^{۴۵۱} ^{۴۵۲} ^{۴۵۳} ^{۴۵۴} ^{۴۵۵} ^{۴۵۶} ^{۴۵۷} ^{۴۵۸} ^{۴۵۹} ^{۴۶۰} ^{۴۶۱} ^{۴۶۲} ^{۴۶۳} ^{۴۶۴} ^{۴۶۵} ^{۴۶۶} ^{۴۶۷} ^{۴۶۸} ^{۴۶۹} ^{۴۷۰} ^{۴۷۱} ^{۴۷۲} ^{۴۷۳} ^{۴۷۴} ^{۴۷۵} ^{۴۷۶} ^{۴۷۷} ^{۴۷۸} ^{۴۷۹} ^{۴۸۰} ^{۴۸۱} ^{۴۸۲} ^{۴۸۳} ^{۴۸۴} ^{۴۸۵} ^{۴۸۶} ^{۴۸۷} ^{۴۸۸} ^{۴۸۹} ^{۴۹۰} ^{۴۹۱} ^{۴۹۲} ^{۴۹۳} ^{۴۹۴} ^{۴۹۵} ^{۴۹۶} ^{۴۹۷} ^{۴۹۸} ^{۴۹۹} ^{۵۰۰} ^{۵۰۱} ^{۵۰۲} ^{۵۰۳} ^{۵۰۴} ^{۵۰۵} ^{۵۰۶} ^{۵۰۷} ^{۵۰۸} ^{۵۰۹} ^{۵۱۰} ^{۵۱۱} ^{۵۱۲} ^{۵۱۳} ^{۵۱۴} ^{۵۱۵} ^{۵۱۶} ^{۵۱۷} ^{۵۱۸} ^{۵۱۹} ^{۵۲۰} ^{۵۲۱} ^{۵۲۲} ^{۵۲۳} ^{۵۲۴} ^{۵۲۵} ^{۵۲۶} ^{۵۲۷} ^{۵۲۸} ^{۵۲۹} ^{۵۳۰} ^{۵۳۱} ^{۵۳۲} ^{۵۳۳} ^{۵۳۴} ^{۵۳۵} ^{۵۳۶} ^{۵۳۷} ^{۵۳۸} ^{۵۳۹} ^{۵۴۰} ^{۵۴۱} ^{۵۴۲} ^{۵۴۳} ^{۵۴۴} ^{۵۴۵} ^{۵۴۶} ^{۵۴۷} ^{۵۴۸} ^{۵۴۹} ^{۵۵۰} ^{۵۵۱} ^{۵۵۲} ^{۵۵۳} ^{۵۵۴} ^{۵۵۵} ^{۵۵۶} ^{۵۵۷} ^{۵۵۸} ^{۵۵۹} ^{۵۶۰} ^{۵۶۱} ^{۵۶۲} ^{۵۶۳} ^{۵۶۴} ^{۵۶۵} ^{۵۶۶} ^{۵۶۷} ^{۵۶۸} ^{۵۶۹} ^{۵۷۰} ^{۵۷۱} ^{۵۷۲} ^{۵۷۳} ^{۵۷۴} ^{۵۷۵} ^{۵۷۶} ^{۵۷۷} ^{۵۷۸} ^{۵۷۹} ^{۵۸۰} ^{۵۸۱} ^{۵۸۲} ^{۵۸۳} ^{۵۸۴} ^{۵۸۵} ^{۵۸۶} ^{۵۸۷} ^{۵۸۸} ^{۵۸۹} ^{۵۹۰} ^{۵۹۱} ^{۵۹۲} ^{۵۹۳} ^{۵۹۴} ^{۵۹۵} ^{۵۹۶} ^{۵۹۷} ^{۵۹۸} ^{۵۹۹} ^{۶۰۰} ^{۶۰۱} ^{۶۰۲} ^{۶۰۳} ^{۶۰۴} ^{۶۰۵} ^{۶۰۶} ^{۶۰۷} ^{۶۰۸} ^{۶۰۹} ^{۶۱۰} ^{۶۱۱} ^{۶۱۲} ^{۶۱۳} ^{۶۱۴} ^{۶۱۵} ^{۶۱۶} ^{۶۱۷} ^{۶۱۸} ^{۶۱۹} ^{۶۲۰} ^{۶۲۱} ^{۶۲۲} ^{۶۲۳} ^{۶۲۴} ^{۶۲۵} ^{۶۲۶} ^{۶۲۷} ^{۶۲۸} ^{۶۲۹} ^{۶۳۰} ^{۶۳۱} ^{۶۳۲} ^{۶۳۳} ^{۶۳۴} ^{۶۳۵} ^{۶۳۶} ^{۶۳۷} ^{۶۳۸} ^{۶۳۹} ^{۶۴۰} ^{۶۴۱} ^{۶۴۲} ^{۶۴۳} ^{۶۴۴} ^{۶۴۵} ^{۶۴۶} ^{۶۴۷} ^{۶۴۸} ^{۶۴۹} ^{۶۵۰} ^{۶۵۱} ^{۶۵۲} ^{۶۵۳} ^{۶۵۴} ^{۶۵۵} ^{۶۵۶} ^{۶۵۷} ^{۶۵۸} ^{۶۵۹} ^{۶۶۰} ^{۶۶۱} ^{۶۶۲} ^{۶۶۳} ^{۶۶۴} ^{۶۶۵} ^{۶۶۶} ^{۶۶۷} ^{۶۶۸} ^{۶۶۹} ^{۶۷۰} ^{۶۷۱} ^{۶۷۲} ^{۶۷۳} ^{۶۷۴} ^{۶۷۵} ^{۶۷۶} ^{۶۷۷} ^{۶۷۸} ^{۶۷۹} ^{۶۸۰} ^{۶۸۱} ^{۶۸۲} ^{۶۸۳} ^{۶۸۴} ^{۶۸۵} ^{۶۸۶} ^{۶۸۷} ^{۶۸۸} ^{۶۸۹} ^{۶۹۰} ^{۶۹۱} ^{۶۹۲} ^{۶۹۳} ^{۶۹۴} ^{۶۹۵} ^{۶۹۶} ^{۶۹۷} ^{۶۹۸} ^{۶۹۹} ^{۷۰۰} ^{۷۰۱} ^{۷۰۲} ^{۷۰۳} ^{۷۰۴} ^{۷۰۵} ^{۷۰۶} ^{۷۰۷} ^{۷۰۸} ^{۷۰۹} ^{۷۱۰} ^{۷۱۱} ^{۷۱۲} ^{۷۱۳} ^{۷۱۴} ^{۷۱۵} ^{۷۱۶} ^{۷۱۷} ^{۷۱۸} ^{۷۱۹} ^{۷۲۰} ^{۷۲۱} ^{۷۲۲} ^{۷۲۳} ^{۷۲۴} ^{۷۲۵} ^{۷۲۶} ^{۷۲۷} ^{۷۲۸} ^{۷۲۹} ^{۷۳۰} ^{۷۳۱} ^{۷۳۲} ^{۷۳۳} ^{۷۳۴} ^{۷۳۵} ^{۷۳۶} ^{۷۳۷} ^{۷۳۸} ^{۷۳۹} ^{۷۴۰} ^{۷۴۱} ^{۷۴۲} ^{۷۴۳} ^{۷۴۴} ^{۷۴۵} ^{۷۴۶} ^{۷۴۷} ^{۷۴۸} ^{۷۴۹} ^{۷۵۰} ^{۷۵۱} ^{۷۵۲} ^{۷۵۳} ^{۷۵۴} ^{۷۵۵} ^{۷۵۶} ^{۷۵۷} ^{۷۵۸} ^{۷۵۹} ^{۷۶۰} ^{۷۶۱} ^{۷۶۲} ^{۷۶۳} ^{۷۶۴} ^{۷۶۵} ^{۷۶۶} ^{۷۶۷} ^{۷۶۸} ^{۷۶۹} ^{۷۷۰} ^{۷۷۱} ^{۷۷۲} ^{۷۷۳} ^{۷۷۴} ^{۷۷۵} ^{۷۷۶} ^{۷۷۷} ^{۷۷۸} ^{۷۷۹} ^{۷۸۰} ^{۷۸۱} ^{۷۸۲} ^{۷۸۳} ^{۷۸۴} ^{۷۸۵} ^{۷۸۶} ^{۷۸۷} ^{۷۸۸} ^{۷۸۹} ^{۷۹۰} ^{۷۹۱} ^{۷۹۲} ^{۷۹۳} ^{۷۹۴} ^{۷۹۵} ^{۷۹۶} ^{۷۹۷} ^{۷۹۸} ^{۷۹۹} ^{۸۰۰} ^{۸۰۱} ^{۸۰۲} ^{۸۰۳} ^{۸۰۴} ^{۸۰۵} ^{۸۰۶} ^{۸۰۷} ^{۸۰۸} ^{۸۰۹} ^{۸۱۰} ^{۸۱۱} ^{۸۱۲} ^{۸۱۳} ^{۸۱۴} ^{۸۱۵} ^{۸۱۶} ^{۸۱۷} ^{۸۱۸} ^{۸۱۹} ^{۸۲۰} ^{۸۲۱} ^{۸۲۲} ^{۸۲۳} ^{۸۲۴} ^{۸۲۵} ^{۸۲۶} ^{۸۲۷} ^{۸۲۸} ^{۸۲۹} ^{۸۳۰} ^{۸۳۱} ^{۸۳۲} ^{۸۳۳} ^{۸۳۴} ^{۸۳۵} ^{۸۳۶} ^{۸۳۷} ^{۸۳۸} ^{۸۳۹} ^{۸۴۰} ^{۸۴۱} ^{۸۴۲} ^{۸۴۳} ^{۸۴۴} ^{۸۴۵} ^{۸۴۶} ^{۸۴۷} ^{۸۴۸} ^{۸۴۹} ^{۸۵۰} ^{۸۵۱} ^{۸۵۲} ^{۸۵۳} ^{۸۵۴} ^{۸۵۵} ^{۸۵۶} ^{۸۵۷} ^{۸۵۸} ^{۸۵۹} ^{۸۶۰} ^{۸۶۱} ^{۸۶۲} ^{۸۶۳} ^{۸۶۴} ^{۸۶۵} ^{۸۶۶} ^{۸۶۷} ^{۸۶۸} ^{۸۶۹} ^{۸۷۰} ^{۸۷۱} ^{۸۷۲} ^{۸۷۳} ^{۸۷۴} ^{۸۷۵} ^{۸۷۶} ^{۸۷۷} ^{۸۷۸} ^{۸۷۹} ^{۸۸۰} ^{۸۸۱} ^{۸۸۲} ^{۸۸۳} ^{۸۸۴} ^{۸۸۵} ^{۸۸۶} ^{۸۸۷} ^{۸۸۸} ^{۸۸۹} ^{۸۹۰} ^{۸۹۱} ^{۸۹۲} ^{۸۹۳} ^{۸۹۴} ^{۸۹۵} ^{۸۹۶} ^{۸۹۷} ^{۸۹۸} ^{۸۹۹} ^{۹۰۰} ^{۹۰۱} ^{۹۰۲} ^{۹۰۳} ^{۹۰۴} ^{۹۰۵} ^{۹۰۶} ^{۹۰۷} ^{۹۰۸} ^{۹۰۹} ^{۹۱۰} ^{۹۱۱} ^{۹۱۲} ^{۹۱۳} ^{۹۱۴} ^{۹۱۵} ^{۹۱۶} ^{۹۱۷} ^{۹۱۸} ^{۹۱۹} ^{۹۲۰} ^{۹۲۱} ^{۹۲۲} ^{۹۲۳} ^{۹۲۴} ^{۹۲۵} ^{۹۲۶} ^{۹۲۷} ^{۹۲۸} ^{۹۲۹} ^{۹۳۰} ^{۹۳۱} ^{۹۳۲} ^{۹۳۳} ^{۹۳۴} ^{۹۳۵} ^{۹۳۶} ^{۹۳۷} ^{۹۳۸} ^{۹۳۹} ^{۹۴۰} ^{۹۴۱} ^{۹۴۲} ^{۹۴۳} ^{۹۴۴} ^{۹۴۵} ^{۹۴۶} ^{۹۴۷} ^{۹۴۸} ^{۹۴۹} ^{۹۵۰} ^{۹۵۱} ^{۹۵۲} ^{۹۵۳} ^{۹۵۴} ^{۹۵۵} ^{۹۵۶} ^{۹۵۷} ^{۹۵۸} ^{۹۵۹} ^{۹۶۰} ^{۹۶۱} ^{۹۶۲} ^{۹۶۳} ^{۹۶۴} ^{۹۶۵} ^{۹۶۶} ^{۹۶۷} ^{۹۶۸} ^{۹۶۹} ^{۹۷۰} ^{۹۷۱} ^{۹۷۲} ^{۹۷۳} ^{۹۷۴} ^{۹۷۵} ^{۹۷۶} ^{۹۷۷} ^{۹۷۸} ^{۹۷۹} ^{۹۸۰} ^{۹۸۱} ^{۹۸۲} ^{۹۸۳} ^{۹۸۴} ^{۹۸۵} ^{۹۸۶} ^{۹۸۷} ^{۹۸۸} ^{۹۸۹} ^{۹۹۰} ^{۹۹۱} ^{۹۹۲} ^{۹۹۳} ^{۹۹۴} ^{۹۹۵} ^{۹۹۶} ^{۹۹۷} ^{۹۹۸} ^{۹۹۹} ^{۱۰۰۰} ^{۱۰۰۱} ^{۱۰۰۲} ^{۱۰۰۳} ^{۱۰۰۴} ^{۱۰۰۵} ^{۱۰۰۶}

همه معنی حرفی است غیر مستقل برای توقفت آن بر محکوم باینکه آنرا رابطی که می در صورت اسم باشد آنرا رابط غیر زانیه گویند و استعاره کرده شود یا آن رابط غیر زانیه لفظی و نیز در صورت فعل حاصل اسم است و این رابط معنی حقیقت و برای آن بهره از اعراب نباشد و گاهی آن رابط در صورت کبر باشد آنرا رابط زانیه گویند و برای آن لفظ کان اراده کرده اند برای بودن آن فعل بحرف یا غیره زیرا که کان قاطعا و این تفسیر محلیه باعتبار رابط دوم است یکی شایه اگر رابط مذکور باشد بنا بر اشتغال آن بر دو جز چون زید کاتب دوم تلاشی اگر رابط مذکور باشد برای اشتغال آن بر سه جز چون زید

تفسیر مدلول اللفظ التصدیقات القضية قول یجتم
الصدق والكذب فان كان الحكم فيها بثبوت شئ
لشئ او نفي عنه فحلیة موجبة او سلبية و یسمى المحکوم علیه
موضوعا والمحکوم به محمولا والدال على النسبة رابطة و
قد استعیدلها هو والاشراطیة و یسمى الجزء الاول مقدما
والثانی تالییا والموضوع ان كان شخصا سمیت القضية
شخصیة و مخصوصة وان كان نفس الحقیقة طبعیة و
الا فان بین کمیتا لا افراد کلا او بعضا فمصورة کلیة او جزئیة
و ما به البیان سور او الافهله و تلامز الجزئیة و لا بد
فی الموجبة من وجود الموضوع محققا و هی الخارجیة
او مقدرا فی الحقیقیة او ذهنا فالذهنیة و قد یجعل
حرف السلب جزء من جزء فتسمى معدولت و لا فحصوله

برو تمام ۱۳ **هـ** قوله قد استعیدلها هو انشئت که دفع و دل باشد تقریرش آنکه چون اطلاق دال به نسبت رابط منوع است زیرا که مورد قضیه زید هو تمام دال بر نسبت است و ادنیست بلکه اسم است پس جواب و ادکم هو اگر چه در اصل موضوع نیست برای اداء اگر آن با ستاره دال میشود بر این نسبت که معنی حقیقت است ۱۴ مودی محمد عبدالمطلب علیه السلام معنوی موضوعها سوالات موردی که نولیدن اداسیة کونان زید کاتب ۱۵ **هـ** قوله فان کان اگر باشد منوع تفسیر نفس حقیقت کی پس باید باشد کونان الانسان نوع و المیزان نفس بر کلمه نبروت و نسبت و عدم آنها نیست بر صدق علیه الانسان و المیزان یعنی افراد آنها بل کم بر طبعیت است مطلقا ۱۶ من الشروع **هـ** قوله و لا آه ای اگر نباشد موضوع قضیه نفس و نفس حقیقت کی بل افراد آن موضوع واقع شوند پس اگر بیان کرده شود چندگی افراد موضوع از روی کلیت یا جزئیت بدون تفسیر محصوره باشد و آنچه از ان چندگی افراد معلوم شود آنرا سور یا علم یعنی دلیله رابط قلیم زیرا که مقتضا طه نمون و دیوار شهر رابط افراد محکم علیه نماید ۱۷ من الموضوع **هـ** ان کان الحكم فيها علی کل افراد موضوع نحو کل انسان حیوان او علی بعضها نحو بعض الحيوان الانسان ۱۸ **هـ** ای اگر میان چندگی افراد نباشد قضیه معدولت ۱۹ **هـ** لازم میکند محله جزئیة یعنی بهر حال خالی از جزئیة نباشد ۲۰ **هـ** قوله الخارجیة بدان که فرق میان خارجیه و حقیقیه

هـ ای مرکب مقول باشد مطلقا ۱۳ **هـ** قوله یجتم الصدق و کذب اشکالی و اندر میشود و اما و فو قتا یا اگر تفسیر بود عمل کذب نیست جواب از روی صبرم خبریت مثل است و خصوصیت داده هر طریقت و صبرم خبریت است که در ۱۴ **هـ** قوله محمد لیت

آن است که در خارج کم بر موضوع موجود خارجی شود حکم هم بران ۱۷ **هـ** العنفت **هـ** مانند زید پس به نام ۱۲ **هـ** لانه وضع و من لان حکم علیه ۱۳ **هـ** ای اگر باشد حکم ثبوت شئی بر شئی یا نفی شئی از شئی آن تفسیر را شرطیه گویند مانند قولنا ان كانت الشمس مائة لفظا لانه موجود کذا فی الشرع ۱۴ **هـ** مودی خبریت اکثر لانه بان بین ان حکم بر کمال او بعضها ۱۵ **هـ** لکن علی بعضها نحو بعض الحيوان الانسان ۱۶ **هـ** ای لفظ بین بیکت افراد الموضوع ۱۷ **هـ** مودعا زید علی خبریة ۱۸ **هـ** قوله ان فی موضوعه و طریقه الشئ ۱۹ **هـ** (۱) لکن علی الانسان حیوان ۲۰ **هـ** ای ملاحظ تحت التفسیر طریقه ۲۱ **هـ** (۲) کتبت بذهن ۱۲ (۳) پس تفسیر زید باشد ۱۴ (۵) ای صفت نفی باشد مثل لا و ما ۱۶ (۷) معدول ۱۲

و انفاک است مطلقاً ای غیر مقید به معنی یا قتی مانند قول اکل انسان حیوان بالضرورة و لا شئ من الانسان غیر بالضرورة پس حکم دران بعزومت ثبوت حیوانیت است بزرگی انسان و نفی حریت است انسان در بر ادوات و وجهه آن عدم مشروط عامه که حکم کرده شود دران بعزومت نسبت تحول بطرف موضوع بود تفکیک ذات موضوع متغیث باشد و بعضی فحوائی که برای آن است در عنوان در نسبت بعضی امرها باشد چون موضوع عنوان تغییر باشد پس اوست آنرا نسبت بعنوان نماید و برای اشتراط خصوصیت بعضی مشروط باشد و با برام لا دون آن از مشروط خاصه عامه باشد کما یقال کل کاتب متحرک الاصابه بالضرورة اوام لا باسوم و مقید مطلقه با بر مقید بودن آن بعزومت در وقت معین و مقید بودن آن لا دوام باشد

کل قرص نصف بالضرورة وقت میلوت الما در بین
الشمس بچادیم منتشره مطلقه اگر حکم بعزومت نسبت
در وقت غیر معین باشد تحول انسان متغیث بالضرورة
و کما یقال و امر مطلقه اگر باشد حکم دران کما نسبت نام
ذات الموضوع موجوده و ریه مطلقه اوام دام وصف
تغییر آن بوصف باشد و کل متحرک اما ششم حرفه
عامه اگر حکم لا دوام نسبت بقید و وصف باشد برای تعیین
اهل حرف این معنی از تغییر بوقت گفتن عام بودن از
عزیم خاصه و فرق در ضرورت مطلقه آنست که ضرورت
عبادت از احتمال انفاک باشد و در امایات از عدم
انفاک باشد و حتم مطلقه عامه اگر حکم بودن نسبت
باشد و یکی از از منتهی شلخته برای تعیین از تغییر
معین یعنی وقت اطلاق تغییر مقید بودن آن بر شئی و
عامه نسبت عام بودن آن از لازم و ریه و لا دوام نسبت ممکن
عامه اگر بلیغ ضرورت را بجانب ثالث نسبت باشد
برای احتمال آن بر امکان و عام بودن آن از ممکن تا عامه
که در کل تماراده بالامکان العام و لا شئ من الحارة
یابره بالامکان العام و نسبت تغییر مرکب مذکور تحقیق
آنرا از اجاب و سلب بودن مشروط خاصه و حرفه خاصه
و تغییر موجودیه و ضروری و وجودیه لا دوام و ممکن خاصه
۱۱ من الشرح ۱۲ که کل کاتب متحرک الاصابه
بالضرورة عام لا تا لا و اما ای لا شئ من المتحرک الاصابه
بالض ۱۳ ما ننکر ان انسان ضا ک بالفضل لا

وقد یصرح بکیفیه النسبة فوجهة والا فمطلقة وما یل
البیان جهة فان کان الحکم فیه بضرورة النسبة ما دام
ذات الموضوع موجودا فضرورة مطلقه اوام دام وصف
فمشروطة عامة او فی وقت معین فوقتیه مطلقه او
غیر معین فمنتشرة مطلقه او بد و اما ما دام الذات
قد ائمة مطلقه اوام دام الوصف فعرفیه عامة او بفعلیتها
فمطلقة عامة او بعدم ضرورة خلافا فممكنة عامة
فهذه بسائط وقد یقید العامتان والوقتیان المطلقتان
بالادوام الذاتي فیسمى المشروطة الخاصة والعرفیه
الخاصة والوقتیه والمنشرة وقد یقید المطلقه العامة
بالضرورة الذاتية فیسمى الوجودیه والضروریه او بالادوام
ویسمى الوجوئیه الادائة وقد یقید الممكنة العامة

۱۴ و این بیان نسبت باشد آنرا جهت گویند ۱۵
یا بودن نسبت در یکی از شلخته حکم کرده شود ۱۶
بساطه جمع بلیغ غیر مرکب است ۱۷ که باید در وقت گفتن
موجهه نره یکی اهل بن یا ندره باشد مشت انسان بسائط اند
۱۸ که من آن با ایجاب فقط باشد یا سلب فقط کی ضروری مطلقه که
حکم کرده شود دران بعزومت نسبت تحول بسوی موضوع تا
و تفکیک ذات موضوع موجود باشد ایجابی باشد ممکن نسبت یا سلبی
تا بر شلخته بودن آن بکیفیت ضرورت که عبارت از احتیاج ۱۹
۲۰ و این بیان که نسبت باین کرده شود تغییر مطلقه نامند ۲۱
نسبت در وقت معین باشد در ادوات و وجود موضوع ۲۲
۲۳ ای وصف الموضوع ۲۴ پس تغییر معنی عامه گفته شود ۲۵
۲۶ مقید مطلقه و منتشره مطلقه ۲۷ ای ممکن عامه شود ۲۸
۲۹ تحول انسان ضا ک بالفضل لا و اما ای لا شئ من المتحرک بالفضل ۳۰

۴۰ وجوبیت ۱۲ من الشرع للقضية **ع** قوله الشرطية متصلة أه اي قضية شرطية وقدمت كى متصلة ان موجب باشد اگر حکم کرده شود در ان ثبوت نسبت بر تقدیر تحقق نسبت دیگر
 سابع باشد اگر حکم کرده شود در ان به نفسی بر تقدیر ثبوت نسبت از حی و نیز ان متصلة لزومیه باشد اگر باشد ان حکم بمطابق آن امری است که لیبب آن همراه شدن مجزای مقدم تالی لا مجز
 ملازمه ملیت یا ملازمه تفصیل اول ما ندان ان کانت الشمس طالعاً فالنهار موجود و ثقی مثل ان کان تریدا با عمرو فخر و انید **ع** باید دانست که بجانب سلب در قضیه شرطیه با ذوات
 شروط است اگر حرمت شرط اول یا جواز باشد موجب دیگر اگر
 نسبت من علیه باشد چه فی الحقیقه و ملازمه سبب کذا یا لکینه
 اگر چه در نسبت بجانب باشد **ع** قوله ملازمه تفصیل
 ای اگر باشد ان حکم بمطابق بل مجرد اتفاق واقع شده
 پس ان قضیه متصلة الاتفاقیه نام نهاده شود ۱۲ من
 البزری **ع** قوله و متصلة أه ای اگر حکم کرده شود
 بر ملافت و در نسبت یا سلب ان ملافت اندی مدق و
 کذب بود از متصلة حقیقه اگر چه در ملازمه قطعاً ان حکم کذا
 جمع نشود در مدق لیکن گاهی بر داشته شود پس ان
 را متصلة نامنه الحجه مانند ای اندی کذب قطعاً ان
 طور که حکم بر خور که ان برود نسبت بر داشته نشوند
 لیکن جمع شوند در مدق پس ان را متصلة نامنه
 الحلو کثیر ۱۲ من الشرع **ع** مثلاً بجانب ذاتی
 کقولنا اما ان يكون هذا العدد و اما ان سلبتانی
 کقولنا ليس اما ان يكون هذا العدد و اما ان سلبتانی
 بتأیید بین **ع** کقولنا هذا الشيء اما ان يكون شجرة
 او حجر ۱۲ **ع** نحو زيد اما ان يكون في البحر و اما ان
 لا يبق في **ع** قوله و كل منها أه ای هر دو ملازمه حقیقه
 و ملازمه الجمع و ملازمه الحلو و او سیه باشد اگر ملافت در ان
 برای ذات مقدم و تالی باشد با ان طوری که مفهوم یکی
 از ان مشتاقی برای دیگر باشد هر جا که تحقق شوند ان
 هر دو اگر تانی در ان برای تانی ذات هر دو در ملازمه
 ضمن القایه باشد ان را القایه نامند پس اگر در
 شرطیه حکم بر جمیع تقادیر مقدم باشد شرطیه کلیه باشد
 والا جزئی ۱۲ من الشرع **ع** کالتانی بین الجزئیه
 و المفروضیه و الشجریه و الحجریه ۱۲ **ع** کقولنا
 كما ان الشيء ان كان فلان حيوانا **ع** کقولنا

بلا ضرورة الجانب الموافق ايضا و لیسیم الممكنة الخاصة و
 هذه مركبات لان اللادوام اشارة الى مطلقة عامة و
 الاضروية الى مكنة عامة مخالفة الكيفية موافقة الكمية
 لما قيد بها فصل الشرطية متصلة ان حکم فيها بثبوت
 نسبة على تقدیر اخرى او نفیه لزومیه ان كان ذلك بعلاقة
 و الا فتاوی و منفصلة ان حکمیتنا فی النسبتین اولا
 تنافیها مصادقا و کذا با و هی الحقیقیة او صدقا فقط
 فماتعة الجمع او کذا با فقط فماتعة الحلو و كل منها عنادية
 ان كان التانی لذاتی الجزأین و الا فتاویة ثم المحکم فی
 الشرطية ان كان على جمیع تقادیر المقدم فکلیة او بعضها
 مطلقا فجزئیة او معینا فاشخصیة و الا فمملعة و طرفا
 الشرطية فی الاصل قضیتان حلیتان او متصلتان او

ع قوله الى مطلقة أه ای اللادوام ذاتی اشارة است بسوی مطلقه
 عامه که مثل است و فعلیت نسبت بر حکم سلب دوام را جمع شود
 بسوی ثبوت نسبت در یکی از آن منتهی و لا ضرورة ذاتی اشارة بود
 بطرف مکنه ما که مثل بود بر امان نسبت که ملازمه است
 لیکن ان برود قضیه ملافت در بجانب سلب و موافق و کلیت
 و جزئیة خواهد بود برای ان قضیه که مقتضی شوا است بآن هر
 دو ای لا محال و ملازمه جزئی که ای برود کلیت دور کنند ان
 کلیت اند که مذکور است درین قضیه فی تفاوت و کلیت ص

ای القضية التام یکم فیها ثبوت شیء او نفیه عنه ۱۲ من الشرع **ع** بخوان کانت الشمس طالعاً فالنهار موجود ۱۲ **ع**
 مثلاً کما مر **ع** اللع نخوان کان الانسان ناطقاً فالنهار باقی ۱۲ **ع** سواد کانت متصلة و منفصلة ۱۲ **ع** ای ان علی الیوم فاکر ملک ۱۲ **ع** اگر کلیت و جزئیة
 بیان نشود ۱۲ **ع** ای مقدم و تالی ۱۲

١٤ فغيره فغيره بل ودر این باطل شد و آن حق ١٢ من الشرع ١٥ واندوخت کل قریه مختلف بالفرضه وقت المیلولة لادامه کل ان بان بالفرضه وقت الادامه وکس آن بعض
 المختلف بقدر بعض المتفرض بان بان بالفعل ١٢ ١٥ ای ضروری مطلقه و دائمه مطلقه ١٢ ١٥ ای مشروطه عامه و حقیقه خاصه ١٢ ١٥ قوله بالیقین یعنی لای یقین
 میشود که اصل صادق نمی آید پس دالت میشود که ممکن لازم نیست و در مختلف نبودی ١٢ مولوی محمد عبداللہ جبر سرمد ١٤ قوله بتبدیل لقیضی الطرفین آه بان طریق که نقیض جزو مادل
 از مادل قیضه جزو ثانی کرد و ایندین نقیضین جزو ثانی مادل بالقاء صدق و کیفیت جزو عکس نقیض کل ان حیوان کل بالیس بحیوان لیس بان ان میدوان تعریف عکس نقیض نزدیک
 قداست و یا گردانیدن نقیضین جزو ثانی اول و دومین جزو

اصلا الجواز عنی الموضوع او المقدم واما بحسب الجهة فمن
 الموجبات تنعکس الدائمات والعامتان حينية مطلقة و
 الخاصتان حينية مطلقة لادائمة والوقتیان والوجودیتان
 والمطلقة العامة مطلقة عامة ولا عکس للممکنتین ومن
 السوالب تنعکس الدائمات دائمة والعامتان عرفية
 عامة والخاصتان عرفية لادائمة في البعض والبيان
 في الكل ان نقیض لعکس مع الاصل یتبخر الحال ولا عکس
 للبواقی بالنقض فصل عکس النقیض بتبدیل نقیضی
 الطرفین مع بقاء الصدق والکیف او جعل نقیض الثانی
 اقلا وعین الاول ثانیا مع مخالفة الکیف وحکم
 الموجبات هنا حکم السوالب في المستوی وبالعکس
 والبيان البیان والنقض النقض وقد بیّن العکاس

اولا ثانی بانما الفتی ایجاب و سبب و لایکن صدق
 چرا که بود و در اصل بقول کل ان حیوان منکس شود
 بقول لا شئی ما لیس حیوانا بان ان دای تعریف نزد
 حق فین است و در گاه که مستبر بود و در معلوم تعریف لایکن
 بیان کرده و مقام احکام آن را بر روش آن ١٢ من الشرع
 حکم الموجبات آه ای حکم قضایای موجود و ممکن
 مستوی ای جزو غیر سالبه لایکن با متعکس شود و کفایتها
 و جزو غیر متعکس شود و هرگز یحتمل موجود و کفایتها
 متعکس شود و اند ذات خود چرا که هر گاه صادق آید
 کل انسان حیوان صادق آید و در عکس نقیض کل بالیس
 بحیوان لیس بان ان ١٢ من التہذیب ١٥
 قوله و بالعکس ای حکم سالب ایجا حکم موجبات مست
 و در اینجا لیس بین جزو موجب و کفایت باشد یا جزو غیر آنجا
 نه شود و در جزو غیر با جمیع کما سالبه کفایت باشد یا جزو غیر
 و در اینجا متعکس شود و در جزو غیر باشد لا شئی لا شئی
 الانسان بحج او بعضه لیس بحج صادق آید و درین جا
 عکس آن لیس بعض بالیس بحج لیس بان ان ١٢
 من تہذیب التہذیب ١٥ حکما کل البیان
 في العکس المستوی بان نقیض العکس مع الاصل یتبخر
 الی کل کذا حکم بیهاد کما لان عدم انعکاسه بالنقض
 الذي هو صدق الاصل بدون العکس في اداة کذا
 بہن ١٢ ١٥ لانه اذا صدق بعض الدائمات تنعکس

بالصل من حیوان و بعض متحرک الاصل ای کاتب بالفعل من حیوان
 متحرک الاصل ای و اگر این عکس صادق نیاید نقیض آن افعی لا شئی
 من الیمن بان ان دایا مادام حیوانا لا شئی من متحرک الاصل ای
 یکتب دایا مادام متحرک الاصل ای صادق آید و این باصل ١٤

١٥ قوله واما بحسب الجهة آه ای در قضایای موجود و در دائمه
 و در دو عامه بحسب مطلقه متعکس شود چرا که هر گاه صادق آید کل ان
 حیوان بالفرضه او مادام کل کاتب متحرک الاصل ای بالفرضه او مادام
 مادام کاتب واجب مست صادق آید و ممکن کل بعض حیوان انسان

متحرک الاصل ای لیس بکاتب ١٢ من الشرع ١٥ ای دائمه مطلقه و ضروری مطلقه ١٢ ١٥ ای مشروطه عامه و حقیقه خاصه ١٢ ١٥ ای مکلفه عامه
 و مکلفه خاصه ١٢ ١٥ ای مشروطه عامه و حقیقه خاصه ١٢ ١٥ ای دلیل انعکاس بطریق مختلف و عدم انعکاس ١٢ ١٥

الخاصتين من الموجبة الجزئية هتا ومن السالبة الجزئية

ثم إلى العرفية الخاصة فصل القياس قول مؤلف من

قضا یا یلزم لذاته قول اخرفان کان مذکور فی ہادت و

هيات فاستثنائي والافاقترا في حمله او شرطي وموضوع

المطلوب من الحبل يسمى اصغر ومجهول الكبر والمتكرر اوسط

وما فيه الا صغ الصغرى والاكثر الكبرى والوسط اما محمول

الصغير، وموضوع الكبرى وهو الشكل الاول او محمولها

فَالثَّانِيَةُ مَوْضِعُهُمْ أَفَالثَّالِثَةُ أَوْ عَكْسُهَا الْأَوَّلُ قَالَ أَيْ بَعْدَ

دشت فزاه احوال احباب الصغرى و فعلة تامم كل الكبرى

لَمَّا فَتَحَ الْمَدِينَةَ وَنَظَرَ فِيهَا

بحر الموجبات من التوبيخات
تليها بحور البيان
فحول شرحه
المراد بمراد

الساكنين بالقرية والساكنين بالقرية
الساكنين بالقرية والساكنين بالقرية

البیف و هیة البیری مع دوام البصری او البصالی

باشند از قضا یا در مرکب عام است از مولف پندار اعتبار است
 الیروی ۵۵ قوله یوم لذت است آه ای لازم آید بسبب

[illegible][illegible][illegible]

که موافق است یا اول در اشرف مقدمین حتی صغری یا

اول خدا نص مقدم میں معنی کبری یا مومنوع و مومنوی قبول

مخالفت اولی درمجموعه مقدمه ۱۲ من ش ۱۵ شکل

۵۵۱ مثل رابع نحو کل انسان ناطق وکل ضامک
التثانی لقولنا ناطق انسان ولائے من النجر بالسان ۱۷

انسان ۱۲۹ علم و بشرط فی الادل آهای
شرط اتاج شکل ادلی موجب بودن صغر است

خواه کلیه باشد یا جزئیة فعلیه بودن آن بر مذهب
شیخ و فعلیت آن باشد که دعوت عنوانی بر ذات

همچنین بالفعل صادق آید تا متعدی شود حکم از او مط
لسوی افزوده در این شکل کلیت کرمی شرط است

برائے نتائج موجبہ یا شد یا سلبیہ تالانم آید مندی

سُحْرُ الْاَسْفَرِ دَرِ اَوَّلِ سَفَرِ بَيْنِ اَمْرٍ اِلَيْهِمَا وَ سَمِ بَرِ اَوَّلِ سَفَرِ
 حُكْمُ بَرِ اَسْفَرِ ۱۲ **اِنَّهُ** خَوَّلَ اِنْسَانَ حَيَوانَ وَ اَكْلَ

تولیدکننده آواهای تأثیرگذار در صنعتی مدرن و مملکتی در مسیری

موجبہ جزئیہ یا البری موجبہ کلیہ یعنی دو سالہ یا البری سالہ
کلیہ یعنی دو دو سالہ یا البری سالہ کلیہ دو سالہ کلیہ

ووم سالبه جزئيه ۱۲ من تذيب التبيد سالبه
بعض الانسج حيوان وكل حيوان حاس شفع بعض الانسج حاس

۱۳ قرنی الثانی آہ اسے شرط است برائے اس حاج
در شکل ثانی اختلاف بر دو مقدمہ در کثرت و محبت کثرت

کلیت کبرے شرط است دلہون صغری ضروریہ یا دائمیہ یا لدن

و سید در دو عالم و مبر و قاصد یا بدن ممکنه یا خرد و یه یا کبر

۱۲ من اشرف ج ۵ کلامی است که در آنجا آمده است که هر که در این

۱۲ اصل ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲

قوله القليل اعدادا ليست كبريان كرهه شود مگر يك جزئي برای جزئي دیگر در علت حکم تا ثابت گردد و کم در آن جزئي چنانچه العلم سرائع نبوده است لا لیت یعنی آن لیت حادث لازم سوائه و نه در العلم موجوده
 فی العالم لکن حاشا و قهجا باین که این نام در حدیث آمده و در بعضی نسخا باشد بخود وجود و در بعضی نسخا نیست و در بعضی نسخا است بهای سرائع و نه در العلم موجوده
 مگر است لازم است در کماله داخل شود و آن در موردی است که در بعضی نسخا است بهای سرائع و نه در العلم موجوده
 حوت غرض از این است که این نام در حدیث آمده و در بعضی نسخا است بهای سرائع و نه در العلم موجوده

کلی و القلیل بیان مشارکت جزئی لآخر فی علة الحكم لیثبت
 فیه العدة فی طریق الدوران والتدرید فصل القیاس اما
 برهانی یتألف من البقیات و اصولها الاولیات و المشاهدات
 و التجربیات و الحدسیات و المتواترات و الفطریات ثم
 انکسار الاوسط مع علیة للنسبة فی الذهن علة لها فی
 الواقع فلی والافاتی و اما جدلی یتألف من المشهورات و
 المسکات و اما خطابی یتألف من المقبولات و المظنونات و اما
 شعری یتألف من الخیلات و اما سفسطی یتألف من الوهمیات
 و المشبهات فصل اجزاء العلم ثلثة الموضوعات و هی
 التي یبحث فی العلم عن اعراضها الذاتیة و المبادی و هو حدی
 الموضوعات اجزائها و اعراضها و مقدمات بدیة او مأخوذة
 یتبنی علیها قیاسات العلم و المسائل و هی قضیایا
 تطلب بالبرهان فی العلم و موضوعات آریا موضوع العلم
 و انواعه من لوعرض ذاتی له و مرکب و محمولات آریا امور

حوت ۱۷ ص ۳۳ قوله الاولیات فان تقضیا یا بشر
 که عقل بر کم کند و آن بجهت تصور نفس به نسبت دیگر غیر
 اکل عظم من العود ۱۲ ص ۳۴ یا بمن ظاهری آن را حیات
 گویند یا بمن باطنی آن را حیات نامند ۱۲ ص ۳۵ نیز دیده
 شود از جماعت کثیره که نزد عقلیها چاه آنها بر کتب بطلان باشد
 ۱۶ ص ۳۶ نیز عرایق باشد عقل مدان بسوسه واسطه که از
 ذهن غائب نباشد وقت تصور طریق ۱۲ ص ۳۷ خود را
 محموم لازم متعین الاضطرار و مکن متعین الاضطرار و محموم
 فیهما محموم ۱۲ ص ۳۸ قوله والا فانی ای که علت براسه
 نسبت در ذهن باشد فقط مانند محموم فی قوله بلا متعین الاضطرار
 لازم محموم و محموم فی متعین الاضطرار فیهما متعین الاضطرار
 و این ظاهر باین که گویند ۱۲ ص ۳۹ و این الخیلات
 داین تقضیا باشد که خیال کرده شود باین که نفس متعین
 شود از آن و باشد و چنانکه که گفته اند که قدرت رنگ و شمع
 باشد پس که در شمع نفس و در رنگ که در شمع آن و در
 آنکه گفته شود که شمع و رنگ و آنکه است شمع که نفس
 از آن ۱۲ ص ۴۰ قوله و اما سفسطی ای مسوایه
 سفسطی که متعین است از سفسطی مسوایه سفسطی
 یونانی است بجهت مکتب سوسه و آن مرکب باشد تقضیا یا
 در سفسطی که در تقضیا یا که در شمع لبعاد و ۱۲ ص ۴۱
 ۱۱ ص ۴۲ قوله و اما العلم ای ضروری است در هر علم
 در درجه از علم هر یک که آنکه در ضامن او در آن علم بدیده
 شود آن را موضوع آن علم گویند و کم کم تقضیا که کوفه باشد
 باین معنی که همان تعریفات و موضوعات و اجزاء و در
 آن است و مقدمات بدیهه یا نظریه که معنی باشد باین
 قیاسات آن علم در باین آن در علم آخر سوسه سائل آن علم
 دان تقضیا باشد که طلب کرده شوند در علم باین موضوعات
 آن تقضیا موضوع علم باشد یا نوع از موضوعات علم یا عرض

ذاتی برای موضوع علم یا مرکب از موضوعات علم یا عرض ذاتی آن و دعوات آن تعالی و امور باشد که خارج از موضوعات سائل ماضی اند برای موضوعات آنها ۱۲ ص ۴۳ البقیة هو الاصل
 الجایم للطلاب الثابت ۱۲ ص ۴۴ آنکه در این انتقال که بسوسه در شمع و غیره القریة فا من ذرات الشمس ۱۲ ص ۴۵ ای نسبت الاکبر الی الاصغر سواد کانت ایما بیه او سلیطه ۱۲ ص ۴۶ قوله العلم من العلم
 قیاس ۱۲ ص ۴۷ کتبیم القیاسه سائل و اصول القیاس الاصل للوجوب ۱۲ ص ۴۸ لا علم بان کل موجود فهو متیز عن الیه ۱۲ ص ۴۹ ما لا یطلق فی نفس بر تعویذ کبریا که با فیه باشد ۱۲ ص ۵۰ این جزو در کبریت
 برای مبادی ۱۲ ص ۵۱ قوله الخاتمة الاسم معرب و منجی ۱۲ ص ۵۲ و در حدیث اجزاء العلم موضوعات ۱۲ ص ۵۳ کقول الخاتمة فی الحکمة الطبیعی کل جم غفلة الشكل الطبیعی ۱۲ ص ۵۴ شو شو شو شو

له قوله وقد يقال المبادی که این اشاره است بطرف اصطلاح دیگر در مبادی سوائے آنکه سابق گفته شد و متوجه کرده آن را این واجب در مختصر اصول و فروع در هر دو اصطلاح آن است که مبادی باین معنی ثانی هم است از مبادی اولی که مبادی سیمیه اطلاق کرده شود بر این آنچه شروع کرده شود قلیل آقا و در متقدم علم بشرطیکه در آن مباحث باشد و بعضی ثانی اطلاق کرده شود بر آن خواه داخل باشد در علم یا خارج از آن ۱۲ ش **له** قوله و المقدمات آه ای گاهی گفته شود مقدمات برای چیزی که در آن شروع در علم

موقوف باشد بحجت بینائی و کثرت رفعت بنا بر تفصیل علم مانند تفریق علم در بیان مقصود از آن علم در بیان چیزی که از آن احوال آن در علم بحجت کرده شد ۱۲ **له** قوله کان الخ ای بودند که ذکر میکردند در اول کتاب خود آنچه نام آن می نهادند و پس ثانیاً در اول فروع تا طلب حجت لازم نیاید و در مقام منفعت که خواست کنند از آنها بر طبیعت سلمه تا خوشنود شود و در طلب و بار منفعت بر دارد و فروع باین فروع و منفعت است که فروع آن باشد که شروع لحاظ کند از اوقات شروع و منفعت آن که در وقت شروع بر علم بر است که ملحوظ شارع باشد و از ستم و آن نهاده و آن عنوان هم و تفریق علم بر سه یا بشمار بیان خاصه از خواص آن تا نزد طالب علم اجمالی بمبانی آن علم باشد چه در تمام فروع آن علم مبدی باشد که در نظر پذیرد و اگر اعتبار حال اقوال بر مراتب علوم است بچند و استق این که این علم از جنس کدام علوم است از یقینات یا حقیقات یا اصول یا فروع یا طلب که در آن چیزی که لایق آن علم باشد و این گویان هم در کدام مرتبه است تا سبقت کند معظم بر آنچه واجب است تقدیم آن و تاخیر کند از آن که واجب است تاخیر این مقسم قسمت علم یا کتاب بسوئے انواع و طلب تا طلب کند متعلم در هر باب آنچه لایق است بآن مقسم طریق تعلیم و آن یکی تقسیم چیزی است از اقسام مانند تقسیم بعضی تا انواع تقسیم فروع تا مضاف و تقسیم مضاف تا اشخاص و تقسیم تعلیل که تقسیم است از اسفل یا علی و فروع باشد تعلیل اشخاص مثلاً بسوئے

خارجة عنها عارضة لذواتها وقد يقال المبادی لم یابدأ به قبل المقصود و المقدمات لها يتوقف عليها الشروع بوجه البصيرة و فروع الرغبة كتحريف العلم و بیان غایت و موضوعه و كان القدماء ^{انهم} یذکرون فی صدور الکتاب ما یسمونه الرؤس الثمانية الاول الغرض لئلا یكون النظر فی طلبه عبثاً ^{لعمد} الثانی المنفعة ای ما یتشوق الیه کل طبع لینهیض للطلب و یتجهل للشقة الثالث التسمية و هی عنوان العلم لیکون عنده اجمال ما یفصده الرابع المؤلف لیکن قلب المتعلم الخامس من انی علم یمولی طلب فی ما یلیق به السادس القیم مرتبة لیتقدم علی ما یجب و یؤخر عما یجب السابع القیم ای التبیین لیتطلب فی کل باب ما یلیق به الثامن الانتحاء التعليمية و هی التقسیم اعنی التکثیر من فوق و التحلیل عکس و التحدید ای ای فعل الحد البرهان ای الطریق الی الوقت علی النحو العمل و یو بال مقاصد اشبه فقط

س ی ی

انواع از انواع بسوی جنس و سوسم تحدید ای چیست کار در هر باب و چیست طریق دانستن حق و عمل کردن بر آن و این قسم و ششم شدید الدنیا است بمقام صلیا تمام شد و حاشی که هر چه در علم و فلسفه و در وسط فی الشیبه منبر ضلع یا محیط اطراف آن ۱۲ **له** ای بسیاری ۱۲ **له** از آن هم ۱۲ **له** فیه فیه باری ۱۲ **له** باب کردن کتاب ۱۲ **له** جمع نحو جمیع طریق ۱۲

منطق منظوم

بسم الله الرحمن الرحيم

<p> سلام نیرمه در حمدی چون باغازم که در دستش بیاید صیبت من نغمه سری او تمام عالم هستی ظلال نامهای او سپاسش گر کنم بخش هر دایم انعامی فرو بردم بکام خویش و ندانم ستايند که باری باری باری باری باری بر ستايند تو ابد کرد کامل سکه برود دهد دل در شفاعت اندان میدان ناکند کند دل را بدید یاد خلاص امت عاصی دود دلم لبوی او بصد آه و زاریها سوای دست حبتن برود آن سروانور اقام دانهای انبیاء در سجده رخشان برو صلوات میغایات باد از من میکن که زیشان آمده پیداهت نصرت و نصرت چو این شکیب در شکیب این فن راه پیماید بحال خود ندوی گرد و غم دوی برودم تقرب در صوف دهر شود لیکر آن دیده </p>	<p> ستایم دجاس این نیایش بر خدا نامم بر انم تو سن خامه لبوی شکر خلاقم ز تاثیرات اسمایش بود نظم و نسق هر سو باندک دشتیایه رفت حمد و شکر انگندم دهد گرد دست مقبولی باین جمله سراپیدن درودی می هم عرضه بران سروا سر داران بر خشان شفاعت بخش او دبار برب برود دل و جان را یکی سازد بگاه جان و دل حبتن بهنگامیکه دل دل کرده هر یک بشود ناسی بشوید دست از رستن بنیکهای عالمش چو دست چرب گرد بر کشید آن سید مود که نام نایش باشد محمد اندین عالم که اینهم خوشه چین باشد ز درگاه فیض آگین پس از حمد و درود این بنده ناچیزی گوید ز دست حضرت توفیق باری شجر رخ آید چنان از حال خود گویم چه قدر علم انگارم که انبای نامان به بر خویش پیچیده </p>	<p> ترانه ویزم از وی نغمه خیرم از تنای او که نعمتای او در عالم هستی بود دایم سگالم چون صفات پاکیزم طرح الهام که سوی و شگاه مدح اسباب سفر بندم پس از حمد و سپاس باری باری باری که از جام حقیقت میرگردانیده سر شدان زنده دم در سفارش اندان هنگام دم بستن بدو ندول با تشقاع نور قلب شکستن دود بر لب دل آمت نه راه بزه کار بها بناید دست بر تخلص از تحمین افعالش بسک دودانش با شمیم ذره تابان بصیبت نام احمد شتر در عالم اکرم بر اهل بیت و صحبتش باد و دم تابع آنحضرت که این شبدیه خامه دره منطق همی پوید اگر چه بارشیا از زبان حال میخویدم چه یاد وادیش آدم که از نجات میدارم بمستد های تندیس آمده اجلاس میسازند </p>
--	---	--

<p>سرانید از سر خود سر زه گوی ژاژ می خایند نگام تابکی حال زمانه طول ملاحظه برات عاشقان بر شاخ آهو گفته می افتم چو پیشش در زبان تازی آمد جمله اسقام دو یکوزی دیک بفرس دو مبطو فیض گین دو شری دو شتم مختصر بر تن کیدانی رساله عقیده هم بر مواش آمده مطبوع شمار جمله بجملة بجزا شصیب هم زانده که ازا بکار افکام نتایج آمده در فن که نظم نازی باشد سبب اسهل و آسان</p>	<p>زنند از درس خود لاف گزاف با و پیمانید که به درس و تندیس علوم مدرسه شاید چو این حال حوادث از زبان خویشان گفتیم برین نظم قواعد بهر حفظ سهل می پویم شرح پنج ایسا غوی آمده از من مسکین بتحقیق ست بر شرح وقایه هم هدایه را دو تنی هم نوشتم در فضل هر دو شد مطبوع بنانی ثالث از شرح بر شرح منبسط هر دم علاوه این همه شد التزام اشتراع من</p>	<p>پیر از جمل مرکب خورده بر جمل خرف نازند کسی هرگز نه پرسد که او در خود بهر علم آید که طبع سوی ایجاز عبارت آمده مائل برای طالبان علم این ابیات می گویم نوشتم بار اثتر گرچه تنگم کرداد وارم نوشتم حاشیه بر شرح جمله اثتر در صدر یکی یک روز پراخبار هم آیات سبحانی نه تعلیمی یکی در هندسه تلخیصی آوردم برین بی فرصتی و نامساعد طبع شتلاعد درین دوچار لحظه خواستم تحریر در میزان</p>
<p>بمعلومات تصویری و تصدیقی پیرا زد سوی آن همه اقسام ادراکی تصور دان بود مشروط با سبق تصور علم تصدیقی که تا ترکیب معلومات از انجمله یا بنجامد مگر آنها بلا لفظ دلالت محض بیکارست که از رویش معنی میرسد از بان زمینایش و گرا از اقتضای طبع باشد طبیعی گویند باقسام سه گانه حصر میفرموده آمده اند سه گونه می بود با حصر عقلی نوع وضعیه چو از انسان رسیدی در پی مفهوم اجمالی تضمن گوی آنرا همچو یک مفهوم حیوان را که فحش در پی موموع له شد واجب و الم پس از بحث دلالت لفظ دال زد و وضع خود چو در امی السببهم پس آنرا مرکب نام میخوانی</p>	<p>شروع در مقصود کتاب از اغلوطات و اخلوطات و کلییات از شیطان اگر علمت بود اذعان بود تصدیق در میزان و گرا افکاری زید بود کسبی درین میزان بکلیات خمس این تصور هم منوط آمد لذا بحث الفاظ و تقییمات آن خوانی دلالت نسبتی باشد میان لفظ و معنایش جمع اهل میزان در پی اسباب آن مانند و گرا از عقل خالص باشد از اغفلیه نامند که گویند بود آنجا همین را اغفلیه خوانی اگر باشد دلالت بر تمام معنی وضعی که ذهن تو تضمن فهم کل آن جزو وی یابد و گرا باشد موموع له به خارج لازم اگر در معیش داخل کنی انکار هست اعمی اگر خواهی ز بخش لفظ بخش معنی وضعی</p>	<p>بود این فن میزان بهر حفظ فکر در اذعان طریق مستقیم کسب نامعلوم و اسازد پس این هر دو اگر بفکر حاصل شدیدی خوان مؤخر شد از ابواب تصور علم تحقیقی پس آن پنج اهزب از کلیات الفاظ و کلماتی پس این بحث دلالت را بجملة سبق مقرر است اگر از روی وضعی باشد آنرا وضعیه خوانند چو از احوال بسرد پی برند و محله می بیند چو تشوی از پس دیوار لفظ دیزمی دانی طباق و هم تضمن قسم سوم التزامیه طباق آنرا بنامند و اگر بر جزو وی باشد به فحش از ده حیوان ناطق در همه معنی بخوانی التزامش همچو بینائی زنا بینا بقسم مفرد و قسم مرکب فسمتی یا ید</p>

و اگر تنها بود لفظی بقصدت نیست اجزایش
هم اجزای نیز چون میان ناطق را بودین راه
پس این مفرد دو قسم آمد یکی جزئی دوم کلی
بدانش جزئی کامل که شخصیت همی دارد
چو انسان کان بود محمول بر ذید و بنی نوعش
چو از ماهیت افراد خارج شد بود عرضی
و اگر خارج نباشد از همان نامیده شد ذاتی
یکی نوع و دوم جنس سوم فصل است بین قسم
پیاپی از سوال ماهیت این قول جدا باشد
که درهای خصوص مشترک این طبع می آید
پس آنرا جنس مینامند و آن کلی بود صادق
چه جزوی حرکت ذاتی میان شان نمی شاید
بیاید در جواب ای شیء هو من الذاتی
بعد لذات کان در جوهر طبعش بود قاطن
بگویندش برای این همه جنس قریب از
تمام مشترک در بعضی نه و دیگر استخامد
و اگر باشد میز فصل از انباز ماهیت
بگو فصل بعید از جسم در انواع حیوانی
پس از عرضی بود مختص بر یک ماهیت نوعی
که کلی عرضی محمول بر یک طبع می آید
در آن عرضی بود شامل پنجاه طبع و ماهیت
امور عامه بر تمام استیای ذوا امکان
بود کلی عرضی صادق آید بر طباع چند
یکی لازم محال لانفکاک اموات ماهیت

که معنی دارد و یا نیست بخش و جز بمعنائش
مگر تحقیق این گفتیم تعلیقات یومیه
چو اصلا شرکت حلی نمی دارد بود جسمی
اگر فرضش توانی کرد صادق بر ذوی کثرت
بسوی این همه لاشی و واجب همین برکش
چو ضاحک چون که بیرون ست از حیوان مع اطلاق
چو انسان و چو حیوان ست ذاتی بهر هر جزئی
تمام طبع هر فردش بنام نوع می باشد
سوال ماهیت از کلی حقیقت هر چه طور آید
تمام طبع مگر مختص بود با شرکت صرف
بماهیات محدوده بطریق ما هو الا لئ
و اگر باشد میز نه تمام مشترک ذلت
که باشد معتبر در سنخ جوهر نه بود عرضی
اگر آن جنس آید در جواب جمله نوازش
چو حیوان بهر اسب و سیل و انس جن و اشترک
چو جسم نامی از بهر حال و سیل و انس و جن
که در جنس قریب ست آن بود فصل قریب البت
پس این سه گونه را در عرف ذاتیات میگویند
نباشد جنس یا مختص بود با جوهر جنسی
چو ضاحک خاصه انسان و ماشی خاصه حیوان
مراد را در عرضش آمده با جمله تبعیت
بخوانند شق نام عرض عام اندوی تعمیمش
طباع نوعی جنسی بزریر آن بود پیوند
چو با نفقه نگارنده رونده لازم انسان

بخوانی مفردش چون همزه اکثر عبداللہ
که در یک و در بیشتر تحقیقات مرصیه
چون نام زید شخصی مشتمل بر ذیت باشد
بخوانش کلی و محصور مانند اندران بحث
پس این کلی بود مقسوم بر عرضی و بذاتی
که بود ست این طباع زید و عمر و در وکی ابی
پس این مقسوم ذاتی هم بسا قسم صورت است
پس آن کلی ست کان بر متفق محمول می آید
چو انسان کان تمام طبع زید و عمر و می باشد
جواب کثرت محض همان نامی بود حرفه
چو حیوان در جواب الفرس و الفیل می آید
پس آن ذاتی ست در منطق فصل ماهیت نامی
چون نامی در جواب الحمار و ماشی حیوان
بیاید آن تمام مشترک در جمله ادعاش
و اگر باشد جواب برخی آن جنس بعید آمد
بخوانش در جواب ماهی زید دل و باطن
چو از انباز در جنس بعید افتاد چون نامی
سوی این سه گونه جمله عرفیات میگویند
بمنطق خاصه گویند و تسخیدش بدین باید
چو با صر خاصه حیوان و کاتب خاصه انسان
چو سرخ و زرد و ماشی بهر سو اشترک انسان
کم تعریف و تسخیدش برای نیک تفهیمش
پس این هر دو بود مقسوم بر دو قسم از قسمت
چو ناجهان و جبهان بهر حیوان ست بالامکان

چو اسود به ترکیب و مزاج خاص در جوشی
چو جوشن جستن و لیکن شکستن رستن و خستن
مصرف قول خارج آن بود معلوم تصویری
پس آن دو قسم می باشد یکی باشد بنام حد
بجنس و خاصه یا محض عرض و خاصه دائم
چو در تقدیر آن آدمی حیوان ناطق را
از نقصانش بعد ناقص آن را نام می باید
چو از جنس قریب و خاصه لازم مؤلف شد
بعد تمام جنس قریب و قید حارزی
چو جسم مناعک آید بهر علم رسمی آن
چو در تعریف آن ماضی ذی منک میثاید
خصوص قائل و طرفین از روی تقریر فتن
بود منظونی و ایقانی و جمعی و تقلیدی
قضیه جمله باشد گر چه اینها نیست تصدیقی
چو خالد می ستیزد با عمر آمد شد ایمان را
همین مصراع کال گفتیم برای تو مثالش دان
بود محکوم به تالی در اخبارات شرطیه
چو تقدیری بود حکمش در آیش انفصالیه
بخواندش بحکم وصل نام انفصالیه
چو جذع من بود داخل درین سردار یا خارج
مثال آن همان باشد که در بیات دانستی
چو این اشیا ست یا افراس یا از جنس اشتر یا
بوجدان علاقه یا نبغیش انفصالیه
بخصوصه بنامندش و گرافتاد کلیش

مگر این گونه لازم را بگویم لازم معنوی
چو بر سندات که کلیات غرضیه است بگردد

بیان مصروف

مرکب از خصوصیات ذاتی محض می باشد
در از جنس قریب و فصل القرب بملک باشد
فراهم کرده دردی بر طبعش جمله از اجزا
چو جسم ناطق آید در حصول طبع انسانی
چو با حیوان مناعک ذات انسانی موصوف شد
چو از جنس بعید و خاصه باشد بنامندش
چو جسم ماضی آری بهر علم صورت حیوان

تصدیقات تعریفات قضیه و اقسام آن
خبر گویند در نحو قضیه نام در میسران
بجمل اشتقاقی و مواطاتی و ترکیبی
ثبوت شئی چو بهر شئی بود یا نفی آن از دی
با مررب بعمر خود نداری بیج شک اصلا
بود موضوع کال حکم ست بر دی حکم حلیه
بود محکوم به محمول در اخبار حملیه
اگر محکی ست بر تقدیر نسبت نسبت دیگر
و گر حکم تنافی شد بخوانش انفصالیه
پس این سه گونه آید از آن یکی باشد حقیقیه
با مثال دیگر هم همچنان از خود توانستی
سوم کال در مقدم تالیش منع الخلو آید
لزومیه بود بدان شد نبغیش انفاقیه
پس از باشد بیان کیت محصوره اش نامند

دوم عرض مفارق کال زبایت توان رستن
که نوع و جنس و فصل و عرض عام و خاصه باشد
که از فیش بدرک بگذرد و محمول تحلیلی
دوم رسم آن مرکب می بود از عرضی لازم
بعد تمام نامند آن و فروع ذات می باشد
گرا از جنس بعید و فصل القرب بملک آید
نمود جس و حرکت از حصول ماند شد باقی
بنامندش بنام رسم نام آنرا که شد حاکی
بر رسم ناقص از نقصان تمام این نام خواندش
از عرضیات محصوره رسم ناقص نیز می آید
مرکب را در رخ و راست عقلا گزوان گفتن
گهی نامند تصدیقش اگر بریزد بر دوازده مان
قضیه گاه تحلیلی ست گبه دمی و گبه شکی
برین تقدیر حملیه بود از روی حمل شئی
نباشد گر چنین حکم آن بود شرطیه در میزان
مقدم آنکه بر دی کرده آید حکم شرطیه
پس این شرطیه بود و گونه آید انفصالیه
چو در خواهی زدم از بعض خود خواهم نهد بر
چو خالد یا بود موجود یا معدوم در خارج
بصدق و کذب می باشد منافات حقیقیه
دوم کال در تنافی مانع الجمع ست در اجزا
چو این نادان بود یا باب مجرور فخر بکشد آید
قضیه گر بود موضوع با تقدیر جز فیش
اگر اجمال آن باشد بنام جمله خوانند

پس آن محصوره در احصار کل کلیه میاید
تناقض دان درین فن اختلاف دو قضیه را
و گردانی در دو غش دیگری را راستی شاید
اگر هر دو بود محصوره شرط سنت اختلاف کم
نقیض موجب جزئیه باشد سالبه کلی
چو عکس مستوی خواهی کنی تبدیل طرفینش
لکس هر دو قسم موجب جزئیه می آید
چه کاذب میشود چون گویی انسان ست هر حیوان
برای سالبه جزئیه عکسی نیست در میزان
قیاس آن قلم از چند اخبار و جمل آید
نباشد مثل بر عین مطلوب و نقیض آن
که باشند اندیش عین نتیجه یا نقیض آن
که موضوع نتیجه باشد و محمول آن اکبر
بحد اوسط آن امر مکرری بود نامی
که در تصحیح افکار ست این اشکال میمونه
مثالش گفتم و دو شرط اتاجش بود آنرا
چو هر ضامک بود انسان و هر انسان بود حیوان
چو بعضی ضامک انسان ست انانی نشد مایل
چو محمول ست در صغری و هم محمول در کبری
هم آنرا از ضرب شازده نتج چهار آمد
چو بعضی از جسم حیوان ست و بیچ آتش نشد حیوان
بیانی شکل ثالث چون به بینی حد اوسط را
دوم کلیت صغری و یا کلیت کبری
که هر انسان بود حیوان و هر انسان بود ناطق

بیان تناقض

که در ایجاب و سلب صدق و کذب مدیدین ما
بود مشروط در روی وحدت نسبت در آن هر دو
چو هر انسان بود اکبر نه برخی زن بود اکبر
چو هر انسان بود اکبر نه بعضی آن بود اکبر

بیان عکس مستوی

چو برخی از خران سر نیست بعضی سرخ نباشد
لکس سالبه کلیه مثلش دان بکف و کم

بیان قیاس

که چون باور کنی آنرا از آنها جمله نداید
چو هر کاتب بود انسان و هر انسان بود حیوان
چو گریزی نخیزم لکن اکنون خاستی ایجان
پس اولی را که اصغر در وی ید نام شد صغری
که از نقش بود حقت بمطلوب خودش نامی
بیانی شکل اول اسهل الاتاج و هم علی
یکی ایجاب صغری و دیگری کلیت کبری
چو هر ضامک بود انسان و انسانی نشد ناطق
نتایج بعد حذف اوسط آید ظاهری کامل
برایش هم دو شرط آمد یکی کلیت کبری
که اتاجش بصحت همان چهار ضرب بجمله
چو بیچ آتش نشد حیوان و هر ضامک بود حیوان
که موضوع ست در صغری و هم موضوع در کبری
ضروب نتیجه در وی کشش آمد بعد این هر دو
چو باقی باشد آن بر نیاری میشوی ناطق

لکس حکم بر بعضش بنام جزئیه آید
یکی را راست گردانی در دو غش میگی آید
نه گفتم گفتم این تمثیل ما را در مثالش گو
نقیض موجب کلیه باشد سالبه جزئی
نه چیزی زن بود اصغر بود بعضی از ان اصغر
بشرط وفق کیف و صدق کن تحویل جزینش
چو هر انسان بود حیوان و از حیوان بود انسان
چو بیچ از سنگ نام نیست نه سنگ ست از آدم
چو گویی اگر بگویم نیست برخی از مشاة انسان
پس آن دو قسم شد اول بنام اقترانی دان
باستثنائی آید تسبیه قسم دوم ای جان
بقسم اقترانی سه حدود آید یکی اصغر
دوم را کال بود حاوی با کبر نام شد کبری
بدست حد اوسط چار شد اشکال این گونه
چو محمول ست در صغری و موضوع ست در کبری
بمانده از ضرب شازده نتج چهار ایجان
چو بعضی ضامک انسان ست و هر انسان بود ناطق
بیانی شکل ثانی بینی ایجان حد اوسط را
دوم آمد خلاف هر دو در ایجاب سلب اصلا
چو هر ضامک بود انسان بیچ ایسی نشد انسان
چو بعضی از خرد نشد انسان و هر ضامک بود انسان
دو شرط آنرا بود قطعی یکی ایجاب در صغری
از انجمه برای ضربی از ضرب مثالی گو
بیانی شکل رابع چون بیانی حد اوسط را

که موضوع است در مغزی و محمول است در کبری
اگر خواهی که ثنائی را مستوی بدانی بگردانی
بر اربع عکس مغزی ساخته هم عکس کبری کن
با استثنائی آمد و خیر زان جمله شرطیه
اگر شرطیه باشد اتصالیه لزومیه
که عین تالیش آید بدست در نتیجه آن
چه استلزام آن به حیوان نیک صورت است
چه گوئی لیکن آن حیوان نباشد پس نشد انسان
پس از باشد ز اقسام و ذوات و اعشش حقیقه
پس آن طاقت لیکن نیست طاق آن چیز پس نیست
چون است یا بیل است لیکن اسب شدید
چون تا سیر یا نازد و باشد لیکن این زرد دست
قیاس از روی هیوتی به پنج اقسام می آید
ازین جمله بود برهان اشد و عمده دار شد
و اگر لحظه وقوعش نیست آن تخمیل همکاری
نباشد مخمل که طرف ثانی جزم صورت است
که از روی فساد فکر و تدبیرت مسبب شد
و گزاین به تشکیک مشکک بهم نمی باشد
بطور حصر استقرادین شش گونه می باید
دوم باشد شاید حس در آن شد و صله القان
چون مجوده با استقرار صفرا خوب محمود است
چون گوئی مانگیر و تاب و رخس از تاب خور با هر
که سازش در میان آن محال است از روی بهم
ششم از راه نظریات مشهور است در میزان

چون بر انسان بود حیوان و بر ناطق بود انسان
بسازی عکس کبری تا مری در وی با سانه
بدگر طور کن ترتیب را معکوس و بعد آن

بیان انتاج استثنائی

چون آن بود این شی بودی ریب شک حیوان
چون استثنائی در وی نقیض تالی آن را
همین دو صورت انتاجش آمد و فن میزان
کن استثنائی هر یک جزو آن خواهی نقیضش
مگر جفت است یا طاقت سلب هر دو صورت است
نباشد بیل لیکن بیل شل نیست از اسپان

صناعات خمس

مرکب از یقینات و قطعیات می باشد
چون هر دو جانبش باشد مساوی فهم آن شک آن
پس آن تقلید و استیقان و هم جمل مرکب است
و اگر باشد مطابق لیکن از دست توان رفتن
رخس از یقین بر وی بسان منطق آید شد
انسان جمله بدیهی ادبی که محض تحمیلش
چون آتش سوزد و گشتی ز گرمی خشکیش عطشان
چهارم حدسیات آید چون حدس صاحب است امر
که از اشکال گوناگون بر روزنه بود ظاهر
چون در ابادشاهی بود و اسکندر شده سلطان
که وسط پنج آنها نباشد غایب از اذهان

شرط و هم ضرورتش را و اسفار مطول دان
چون گردانی سوم را سوی اول عکس مغزی کن
لیکن عکس نتیجه عکس را اصل نتیجه دان
نخست آید پس استثنائی طریقی زان بجملیه
کن استثنا مقدم را بعین آن بجملیه
مگر آن چیز انسان است پس لا ریب حیوان است
نقیضی از مقدم در نتیجه می شود ابقا
و اگر شرطیه باشد انفصالیه عفا و یر
چون جفت یا طاقت لیکن نیست جفت باطلا
بنوع الجمع استثنا بسازی عین هر یک را
و اگر منع الخلو آید کن استثنا نقیض آن
پس این تا سیر یا نازد و باشد لیکن بقی باقی دست
پس آن برهان جمل مشروط به هم غلط باید
چون نسبت در خبر جرح باشد و هم پذیری
چون بی نسبت راجع بنام ظن نسبت خوان
نباشد که بطریق واقع آن جمل مرکب شد
بنام خاص تقلید آن عقیده را توان گفتن
بدیهیات از تم یقین شش گونه می آید
یقینش آید و در قطع فهم ادست تکمیلش
سوم باشد مجرب تا فکر را مشهور است
که از راه مبادی شد مطالب دفعه ظاهر
بود نیم قضایای تواتر از گروه جسم
چون ستم از ایران بوده و نادر شاه در ایران
چون گوئی چهار جفت است از ره تقسیم در و دو

<p>چرا این جمله بلفظ آدم چنانست مستم که بود گهر ناشی از انواه مشهوره بود شعر آن قیاسی موملت از قابض باسط چو گونی شبد تنخ و پر گس گردیده قی آورد بود اغوط معمول از توهمهای حسیه بگوید عقل بر بانی کران دانست امکانی چو تصویر فرس را گونی است بود و صابل خطابت موملت باشد ز غفونات و مقبوله پس این کبری است ظنی از یقینی شد لطف فارق مگر عده ترین با قیودین جمله برهان است محمد ناظم این چند اشعار آمده داعی سوار کن ز عیب نقص حرمانی در دحانی بایمان دار تا طبل رحیل عمر و انقاسم بعلم سرتابانی بکنه راز پنهانی شریعت ده طریقت بخش دیرینه دلی خسته لعل الله یزنی صلاح او درش آمد پس خصوصاً حضرت زهرا بتول فاطمه عذرا سر سوار صدیقان ولی فاتح خیبر از فیض ست جاری تا قیام از خلقت آدم که گل رویی سالت هم عبارت نان در گل باشد دل و جان را بحب بنجمن از خویش می بازیم که بعد از انبیا باشد جهان افضل ز انس و جان پس آن حضرت عثمان ذی النورین پرایمان که افضل قضایا آمد و ضرب المثل پیدا</p>	<p>جدل</p> <p>چو گونی حرمست متعز ز حیدر آمده ای شیمی</p> <p>شعر</p> <p>مغالطه</p> <p>گهی باشد شبیه حق و گاهی شبیه مدلیه چو گونی بر چه موجود است وقت دقیزی دارد</p> <p>خطابت</p> <p>که از طرف بزرگان است آن اخبار منقوله مواظب آنچه واعظی کند اندر مردم را</p> <p>خاتمه</p> <p>قبول من بخش خواسته شد در عاساخی دل میکنی مصفی کن تن زارم متقی کن بماند حبیب آل احمدی در سلامتیم هدم دل رخشان بگردانی قبولش کن اگر دانی بیاب تو نشسته در امیدری پای بشکسته طفیل احمد مرسل طفیل آل اطهارش چو حضرت رسول الله سر نشان مبتها ز خاک پای او سرمه کشند آن اولیاد الله منور شد با نوار ولایت از درخش عالم یکی حضرت حسن فرزند اکبر نور چشم او بر اعدا خاک و خس انداخته ختم سخن سازم پس آن حضرت فاروق اعظم عادل کامل که از جمعیست بدست اهل ایمان آمده قرآن</p>	<p>چرا که باشد قیاسی مخبر از اخبار مذکوره چو بهتر معدلت آمدستم پندار گمراهی که باشد منقبض یا منبسط بر عادل و قاسط شراب از قسم شیرینی نهایت طاعتی دارد چو گونی بر سر عرش منتهی است میدانی عقول فلسفی بیهوده لات و هزاره انکار رد ترا هر که دمه داند ازین گفتار تو جا بل چو این شخص است میگردد لب لپکن بود صدق زاق خطابت میبود آن کل نصیحتها که پردی از نوشتن نظم این ابیات باید درست میر کن خدایا از ذنوب و جرم جرمانی در دن من مزیکی ساز و میرم مزیکی کن بنور قرب ربانی بفتوی فیض سبحانی بجی صاحب دلدل بحق شاه جیلانی احیای الصالحین گویند در آمد بنده بیکیس طفیل محب اختیارش طفیل ولد ابرارش پس آن حیدر صفدر علی مرتضی سرور که غوث قطب نظام وقت شد زین راه پس آن در گل بشکفته نو با دله احمد دوم حضرت شهید که بلا کان ذکر او هر سو خصوصاً از صحابه حضرت سرور صدیقان که عدلش آمده بر جمله ارباب دین شامل پس آن نائب چارم علی مرتضی قضا</p>
<p>ش</p> <p>کتابخانه دفتر نشر اسلام - کتب فیض رسول آزاد چک ۱۳۷۵</p>	<p>ت</p>	<p>که افضل قضایا آمد و ضرب المثل پیدا</p>

مختصر الميزان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حامد الله تعالى ومصليا ومسلما على جيبه محمد وآله وصحبه اجمعين
وبعد فهذا المختصر في الميزان لا يدا منه لطالب العلم للايقان ومن
لم ينتفع من القليل لم يستشف للعليل العلم اما تصورا وتصديقا
وكل واحد منهما اما بدعي ونظري والدلالة تكون الشيء بحالة يلزم
من العلم به العلم بشئ اخر وهي اما غير لفظية او لفظية وهي ان كانت
بحسب جعل الجاعل فوضعية وان كانت بحسب اقتضاء الطبع فطبيعية
والافعلية والارضية ان كانت على تمام معنى الموضوع له فمطابقة و
ان كانت على جزء فتضمن وعلى لازمة الذهني فالتزام والدال
بالمطابقة ان يراد بجزء منه دلالة على جزء معناه فتركب الاصغر
وهو ان امتنع استادة فعرف واداة والان دل على زمان من
الازمنة الثلاثة فكلية وفعل والافاسم وهو ان اتحد اللفظ والمعنى
وتصوره يمنع الشركة فعلم وجزئي والافك والكل ان استوت افراده
الذهنية والخارجية فتواطى والافمشك ان تكثر البايينة وان اتحد
اللفظ وتكثر المعنى فان وضع لكل على السوية فمشترك وان لم يوضع له
على السوية بل وضع لمعنى واحد فنقل الى غيره فان اشتهر استعباله

له مثال ونفي لفظي

ودلائل ان من برهان ناطق

له مثال لفظ طبيعي بكون دلائل

١٢ ج برورد برهنة ١٢

مثال عقل غير لفظي بكون دلائل

وفان برآتش ولفظي بكون

ودلائل لفظ ويزبرود ولفظي

١٣ بكون دلائل انسان

برجوان ناطق ١٣

دلائل لفظي بر لاقم معنى بغير

لخون دلائل انسان بر كاتب

١٤ اگر معنی محدود فقط

نیز باشد آن را مرادف

گویند مانند لیث واحد

و غنصر بمعنی شیر ١٥

١٥ الميزان المنطق ١٥

١٦ بدفع بمعنی چاره ١٦

١٧ بكون دلائل انسان

برجوانی آنها ١٧

عند النواة ١٨

عند المنطقين ١٩

٢٠ ای اگر استناد

متن نباشد ٢١

عند المنطقين

٢٢ عند النواة

٢٣ یعنی اگر

دلائل بر كند بزمان ٢٤

٢٥ مثال عقل غير لفظي ونفي

بكون خطوط وخطوات

ولغيب ٢٦

احدهما اعم من الاخر مطلقا كالانسان والحيوان واحدهما من وجه
 كالانسان والابيض ونقيضا الاول متساويان والثالث بالعكس
 المتباينين والثاني متباينان تباينا معرف الشئ ما يكون معرفته
 سببا لمعرفة ذلك الشئ فيكون متساويا له في العموم والخصوص و
 يكون اجلي منه فالمميز فيه ان كان ذاتيا فحد تامر ان كان الجنس
 القريب مذكور فيه او ناقص ان لم يكن الجنس القريب مذكورا
 فيه وان كان خارجيا فرسم تامر ان كان الجنس القريب مذكورا و
 ناقص ان لم يكن القضية اما حلية كزيد كاتب وطرقاه موضوع
 ومجبول او شرطية وطرقاه مقدم وتال وهي اما متصلة لزومية
 نحو ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود او اتفاقية نحو ان كان
 الانسان ناطقا فالخمار ناهق واما منفصلة حقيقية مثل العدد اما
 زوج واما فرد واما مانعة الجهم مثل هذا الشئ اما شجر او حجر او
 مانعة الخلو نحو زيد اما في البحر او لا يخرق وهي اما موجبة كما ذكرنا زيد
 كاتب او سالبة نحو زيد ليس بكاتب وشخصية ان كان الموضوع
 شخصا معينا كما ذكرناه ومسورة ان بين فيها كية الحكم مثل كل امان
 كاتب وبعض الانسان كاتب ولا شئ من الانسان بكاتب وبعض
 الانسان ليس بكاتب والافهملة وهي في قوة الجزئية التقيضا

لانه حينئذ يشك في بعض اقسام صاقي
 اريد بعضه انما ١٢ ان لم يكن الحكم
 ثبتت في شئ او في غيره ١٣ ان
 كان الحكم فيها ثبتت في شئ على تقدير ان
 ١٤ ان لم يكن ذلك الحكم ملائما قبل
 بمقدار اتفاق ١٥ حدوده وتغيره خفف
 ذلك وكيف وجهت به كما هو صاقي باشد
 في اقسام كاذب باشد صاقي باشد في
 وشو وان تقيض بدون حدث نسبت
 لازم كنه است برای مثبت و عدل
 چنانكه درين اشعار ذكر است
 و در تافه شست و عدل شرط
 وان بحدت و موضوع و محمول مكان
 و عدل شرط و اضافت جزو كل و فصل
 است در آخر زمان ١٦ او اوله
 انكبة لفظ كل الاقوال لا يجوز في
 السالبة اعلى لاشي ولا داحد و سدا لموجز
 الجزئية بعض واحد و سدا السالبة الجزئية
 ليس كل و ليس بعض و بعض ليس على سبيل
 التبيين و اعتبار الاكثر على سبيل التبيين
 فان كل العلم من كسب لذه عن اللغات
 ان الحكم لا يملك والبعض الام الاستراق النكاح
 في سياق في التبيين في اثبات و نحو ذلك
 ما يفهم من الكية و الجزئية ١٧ و في خبر كنه
 انكبة كنه ع ١٨ اي انكبة كنه
 معين باشد و حكم كنه افراد باشد ١٩
 انكبة و منع و كنه لان الحكم عليه ٢٠ و كنه
 اتفاق و لا شئ في و صدق و كذب هر دو
 باشد ٢١ و ٢٢ انكبة و اتفاق و لا شئ في
 صدق و كذب باشد ٢٣

كل قضيتين مختلفتين اذا صدقت احدهما كذبت الاخرى وبالعكس
وشروطه وحدة النسبة المستلزمة لثمان وحدات فنقيض الموجبة
الكلية السالبة الجزئية ونقيض السالبة الكلية الموجبة الجزئية
عكس لمستوى تخويل مغزها على وجه يصدق فعكس الموجبة
الكلية جزئيتها والموجبة الجزئية والسالبة الكلية مثلها ولا عكس
للسالبة الجزئية عكس لنقيض هو تبديل كل من طرفي القضية
بنقيض الاخر مع بقاء الصدق واليكف بالموجبة الكلية تنعكس بها
لاجزئيتها والسالبين بالسالبة الجزئية الدليل ما يلزم من العلم
بالعلم بالمدلول فان استدلال الكل على الجزئي او استدلال باحدى
الكلين المتساويين على الاخر يسمى قياسا او بعكسه يسمى استقراء
تاما ان كان جميع جزئياته وناقصا ان لم يكن او استدلال بالجزئي
على الجزئي الاخر يسمى تمثيلا ويسمى الاول فرعاً والثاني اصلاً و
المشترك جامعاً القياس قول مؤلف من قضايان سلمت
استلزم بالذات قولاً اخر فان ذكر مثل النتيجة او نقيضها بالفعل
فيه فاستثنائي والا فاقترائي والاول يستدل بوجود الملزوم على
وجود اللازم وبعدمه على عدم الملزوم او بوجود احد
المتعاندین على عدم الآخر وبعدمه على وجوده فيكون مشتملة

كل انسان حيوان يان محرك بالارادة كل محرك بالارادة فهو حيوان كل انسان حيوان
دع كل محرك بالارادة فهو حيوان كل انسان حيوان
حيوان ١٢ كل اى جزئى اول رافض كونه
جزئى ثان رافض جزئى محرك بالارادة
بما كنهه في رافض مقدم فرد دست يكتفى
كرد اصل ثابت ست ودم علت ان
حكم فلان صفت است ودم بين بين
دفعه في بين صفت واصل دفعه مشترك باضد
انما جامعنا من انا من اجل التيقن حرام لان
انحر حرام وعلته حرمة الاسلام وكونه في
البيد ١٣ كل كقول ان كان الانسان
حيوانا كان حاسا كل حيوان فكل حيوان حاسا
والنتيجة وهو يكون حاسا مذكورة في القياس
وكذا قولك ان كان الانسان حاسا فكل حيوان
دفعه ليس بغير خلاف يكون حاسا بالانتيقار
وهو لا يكون حاسا بالانتيقار وهو ان كان
صلا على المقدم مذكورة في القياس انما
قال مثل النتيجة لان عين النتيجة تنقيح
والنتيجة كونه في المقدم جزمنا القضية فلا يكون
احدا من الاصل فاما في استثنائي لا شمول
على كل من الاستثناء اعني كل واحد من الاصل
فان في كقولنا العالم صغير وكل صغير حاد
فانتيقار مذكورة في المقدم بالارادة
فالعالم مذكور في المقدم الاول والى حاد
مذكور في الشانتيقار لكن لا بالضرورة
والفصل واما في اقترائيان ان اقتران الحاد
في موجوده لا هو في موجوده بكونه في المقدم
عنه اى عكس بوجه جزئى انما اى
عكس ما يكتفى بجزئى اى
انسان وكل انسان حيوان فخر حيوان ١٢
سواء استدل بخبره الكلى حيوان بالجزئى

على مقدمة حاكمية بالملازمة بينهما او بمعاندة احداهما الاخرى تدل على
 وضع الملزوم والمعاودة مطلقا او صدقا او على رفع اللازم والمعاودة
 مطلقا او كذبا ويسمى استثنائية والثاني أربعة لانه لا بد فيه من امثالث
 يتناسب فيه طرفي المطلوب ويسمى حدا او وسطا والمحكوم عليه فيه اصغر
 المحكوم به اكبر والمقدمة التي فيها الاصغر الصغرى والتي فيها الاكبر
 الكبرى فالاول ان كان محمولا في الصغرى وموضوعا في الكبرى فهو
 الشكل الاول ان كان محمولا فيها فهو الشكل الثاني وان كان موضوعا
 فيها فهو الشكل الثالث ان كان عكسا لاول فهو الشكل الرابع الشكل
 الاول شرطه ايجاب الصغرى وكنية الكبرى الضرب الاول من
 موجبتين كليتين نحو كل ج ب وكل ب آ فكل ج آ الضرب الثاني
 الصغرى موجبة كنية والكبرى سالبة كنية نحو كل ج ب ولا شئ من
 ب آ فلا شئ من ج آ الضرب الثالث الصغرى موجبة جزئية و
 الكبرى موجبة كنية نحو بعض ج ب وكل ب آ فبعض ج آ الضرب
 الرابع الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة كنية كقولنا بعض ج ب
 ولا شئ من ب آ فبعض ج ب ليس الشكل الثاني شرطه اختلاف
 مقدمتيه بالايجاب والسلب كنية الكبرى الضرب الاول الصغرى
 موجبة كنية والكبرى سالبة كنية نحو كل ج ب ولا شئ من ب آ فلا شئ

له جناحه باعتبار اقتران چهار محصوره
 صغرى بايجاب محصوره كبرى على تنازعه ضرب
 ميشوند پس كغيرها شكل باربعة شصت چهار
 شذوذ وابت ودون تجر بله غير ١٢ له
 هو مالان لولا وسط محمول فيها ١٢ له
 اولها اعتقنا في الايجاب والمطلب او كانت
 الكبرى جزئية بحسب الاختلاف الموجب لعدم
 الانتاج وذلك لاختلاف هو صدق القياس
 الاول على صودة تامة مع ايجاب نتيجة الجزئية
 مع سلبها بربول على قدم لازم النتيجة لا
 ستلزم اختلاف محققى الذات اما الاختلاف
 عند اتفاق المقدمتين ايجابا فنقولك كل
 انسان حيوان وكل ناطق حيوان او كل فرس
 حيوان فكل ناطق لاشئ من الانسان
 بجزء لاشئ من الفرس بجزء لاشئ من ناطق
 بجزء ما لا اختلاف عند جزئية الكبرى
 ففى موجبتين كقولك لاشئ من الانسان
 لفرس وبعض الميولان فرس او بعض
 الصايل فرس وفى رابعتها كقولك كل
 انسان حيوان وبعض الجسم ليس بحيوان
 او بعض الجرم ليس بحيوان فقط ١٢ مولى
 محذور كنى المثل بطله عنه اثبات
 ورتقير لزوم ١٢ عنه الجمع ورتقير
 عناديه حقيقه ١٢ عنه ورتقير عناديه
 مفصله بانه الجمع للجمع ورتقير
 عناديه بانه المحل ١٢ عنه المحل هو الصغرى
 كقولنا الاغالب انفس من المولودين قول
 افراد ١٢ له لانه لما كان اعم من المولودين
 صادرا لهما مع ١٢ يسى

من جرّ الآ ضرب الثاني الصغرى سالبة كلية والكبرى موجبة كلية نحو
 (اشئ من جرّ ب وكل آب فلاشئ من جرّ آ) **الضرب الثالث** الصغرى موجبة
 جزئية والكبرى سالبة كلية كقولنا بعض جرّ ب ولاشئ من آب فبعض جرّ
 ليس **الضرب الرابع** الصغرى سالبة جزئية والكبرى موجبة كلية نحو
 بعض جرّ ليس ب وكل آب فبعض جرّ ليس آ **الشكل الثالث** شرط
 ايجاب الصغرى كلية احدا لمقدمتين **الضرب الاول** الصغرى موجبة
 كلية والكبرى موجبة كلية نحو كل جرّ ب وكل جرّ آ فبعض ب آ **الضرب**
الثاني الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة كلية نحو كل جرّ ب ولاشئ من جرّ
 آ فبعض ب ليس آ **الضرب الثالث** الصغرى موجبة كلية والكبرى
 موجبة جزئية نحو كل جرّ ب وبعض جرّ آ فبعض ب آ **الضرب الرابع**
 الصغرى موجبة جزئية والكبرى موجبة كلية كقولنا بعض جرّ ب وكل جرّ
 آ فبعض ب آ **الضرب الخامس** الصغرى موجبة جزئية والكبرى
 سالبة كلية نحو بعض جرّ ب ولاشئ من جرّ آ فبعض ب ليس آ **الضرب**
السادس الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة جزئية كقولنا كل جرّ ب
 وبعض جرّ ليس آ فبعض ب ليس آ **الشكل الرابع** شرط عدم اجتماع
 الكلمتين فيه الا اذا كانت الصغرى موجبة جزئية فلا بد حينئذ ان
 يكون الكبرى سالبة كلية **الضرب الاول** الصغرى موجبة كلية والكبرى

موجبة كلية نحو كل ب ج وكل آ ب فبعض ج آ الضرب الثاني الصغرى
 موجبة كلية والكبرى موجبة جزئية نحو كل ب ج وبعض آ ب فبعض ج آ
 الضرب الثالث الصغرى سالبة كلية والكبرى موجبة كلية كقولنا الاشئ
 من ب ج وكل آ ب فلا شئ من ج آ الضرب الرابع الصغرى موجبة كلية والكبرى
 سالبة كلية كقولنا كل ب ج ولا شئ من آ ب فبعض ج ليس آ الضرب
 الخامس الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة كلية كقولنا بعض ب ج
 ولا شئ من آ ب فبعض ج ليس آ الضرب السادس الصغرى سالبة
 جزئية والكبرى موجبة كلية كقولنا بعض ب ليس ج وكل آ ب فبعض ج
 ليس آ **موافق القياس** ليقينية ستة اوليات ومشاهدات متواترات و
 مجربات وحدسيات وقضايا قياسية ساهمها والمركب برهان هو اما المي
 هو الذي يكون الحد الاوسط فيه علة للنسبة في الذهن والخارج ادا في
 هو الذي يكون الحد الاوسط علة للنسبة في الذهن فقط واغياها ست
 ايضا مشهورات ومسلمات مقبولات ومظنونات ومخيالات ووهبيات واجزاء
 العلوم ثلاثة موضوع كل علم ما يبحث فيه عن عوارض الذاتية ومبادي وهي حد
 الموضوع واجزاء واعراض الذاتية والمقدمات ومسائل العلم وهي
 القضايا التي تطلب نسبة محمولاتها الى موضوعاتها في ذلك العلم

له دي تعنايا يحكم فيما يواسط الحواس
 ويسمى الظاهرة ويسمى حياة كالحكم بان
 اشئ مفيدة او الحواس الباطنية ويسمى
 وجهانيات كالحكم بان لها خوارق وتواترت
 دي تعنايا يحكم فيها كثرة اشهادت مذكورة
 اعلم ما وثوق محمد اتفاق الاشئ
 على الكذب كالحكم بوجوده ولينداد وجوب
 دي تعنايا يحكم فيها شهادات متكررة مفيدة
 المتقين كالحكم بان الشقيا سهل وان
 الغريب بالتحب حرم ومريسات دي تعنايا
 يحكم فيما يدرس قوى من انفسهم يعلم
 كالحكم بان نور القهرستاف من نور شمس
 محركات الشدة ظله كقولنا هذا
 محمودة متقن الاغدا وكل متقن للاغدا فهو
 فهو مفيد اعلم ١٣٥ ابن هرود قس
 قيس من كريند كقولنا الاول حوى العلم
 ١٣٦ كتنظيم اصول الفقه
 ان الامر للجواب ١٣٥ كقولنا باطل
 فلان ما خوف بالليل فيسارق ١٣٦
 نوراني من الانسان كقوله ١٣٧ كقولنا
 ان يكون كل اعظم من الجزء ١٣٨ مانه
 اقول اولية لزام ١٣٩
 للعلم من اقباس شجري كريند
 ١٤٠ كالحكم بان كل وجوده شرا الى
 ١٤١ اي حد يزنه ان موضوع
 معه واعراض ذاتية الموضوع ١٤٢
 ١٤٣ كقولنا في الحكمة
 البديع جسم فله شكل

ب ج آ

سبحانه وآله اى آل محمد قيل ابتاعه قيل امته قيل آل الرسل ولله قول قيل قوله قيل ابراهيم الذى حرمت عليهم الصدقة وفى رواية اخرى رضى الله عنه

سئل النبي صلى الله عليه وسلم من آل محمد قال كل من اتقى كذا فى الشفاء واصحابه ولله

بسم الذين طاعت

مجمع مع الرسول

عليه الصلوة والسلام

وملين قيل بشرط

امرواية قيل هم ملوك

راؤى بنى هاشم

١٢ مولانا محمد بكرت الله

كهنوى رحمه الله

قوله الرضى يعجبين

وان قيم است كمر

كيف وضع واين

دمته وفعل وانما

وامضافت وملك

٢٣ قوله ثلثة واين

طول وارض بافتح

وقى است ١٤

قوله عجم البسيط ما نند

آية شتره وبنال انما

عجم كمر ما نند انسان

وغيره ١٥

رسالة تعريف الاشياء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة على
رسوله محمد وآله واصحابه اجمعين اما بعد فهذه رسالة
فى جميع تعريفات الاشياء وبالله التوفيق المقدمة ما يتوقف
عليه الشرع فى العلم العلم هو حصول صورة الشئ فى العقل
العقل هو جوهر مجرد عن المادة فى ذاته وافعاله النفس
هو جوهر مجرد فى ذاته لافى افعاله او جوهر مجرد وهو محل ادراك
الاشياء الجوهر ما يقوم بنفسه العرض ما يقوم بالغير الجسم ماله
ابعاد ثلثة او يتكبد من جوهرين فصاعدا الجسم البسيط
هو الذى لا ينقسم الى اجسام مختلفة الطبائع الجسم المركب
هو الذى ينقسم الى اجسام مختلفة الطبائع الطبيعة وهى التى
جعل عليها التصور فقط هو الادراك الذى لا يلحقه الحكم

قوله التصور فقط ما نند عجم كمر ما نند انسان ١٥ مولانا محمد بكرت الله كهنوى رحمه الله صلى الله عليه وآله تعالى القوى ١٢

۱۰ قلنا تصدق مانند تصور دید قائم یا تصور نسبت قیام بسوی نزدیک است ۱۱ قلنا عظم ای واقع کردن نسبت باینکه نزدیک است یا واقع کردن
نیکو دید قائم نسبت ۱۲ قلنا البسی و آن جهان است که بر گاه در جرم عظم می شود بی آنکه فکر نماید مانند تصور حرارت و سردی و قیام

ہاتیکہ اشخاب روشن ست

۳۰ قولیہ احادیث کی ہے

حقیقت ملک و جن کہ سیکر

و کسب حاصل نشود و مانند

تفصيلی بحدوث عالم و قدم

وہ ان کے منظر و فکر حاصل

نشانی: خیابان محمد خاں مستر کویت

کنز العمال جلد ۱۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جای از معلومات در یب
اصول و اسرار

دام وانا بن جديت عام
 بن جديت عام

فما أحسن ما عهد العالم متغير ولا غير

خداوند عالم حادث ۱۲

۱۰۰ قرآن مجید میں باکس میز

فاطر و یادداشت‌های فاطمینام

این قضیہ است ۱۲

قوله الترتيب لم اى ثانيدون

چندین چیزیں یا ہم بالفاظِ قرآن

تقديم و تاخير آنها ۱۲ فايد

و است که فرق در معانی اصطلاحی

لفظ ترکیب و تالیف و ترتیب

۲) انعقاد ترکیب بمبلا جزای

مصری باشند خواه در میان آنها

مناسب با شعرا و نویسندگان و نویسندگان

بن لحاظ معترفیت ۱۲۱۵

والتصور الذي لا معه حكم التصديق هو الإدراك الذي
لحقه الحكم أو التصور الذي معه حكم بالنقيض الإثبات الحكم هو
إيقاع النسبة وانتزاعها أو اسناد أمر إلى آخر إيجاباً أو سلباً البديهي
هو الذي لا يتوقف حصوله على نظرو فكر الفكر كسب فكر العكس الكسبي هو
ما يتوقف حصوله على نظرو فكر الفكر هو ترتيب أمور معلومة
للتأدي إلى مجهول أو الانتقال من الأمور الحاضرة في الذهن
إلى أمور غيبية حاضرة فيه أو حركة النفس في المعقولات مبتدئة
من المطلوب متعوضة المعاني الحاضرة عندها طالبة جالبة
إلى أن المؤدية إلى أن يجدها وترتيبها إلى المطلوب الذهن
قوة مهيأة لاكتساب الحدود والآثار المترتبة هو جعل
الأشياء الكثيرة بحيث يطلق عليها اسم الواحد ويكون لبعضها
نسبة إلى بعض بالتقدم والتأخر في المرتبة العقلية التأليف
جعل الأشياء بحيث يطلق عليها اسم الواحد من غير
اعتبار نسبة التقدم والتأخر في مفهوم الحدس هو

مناسبت میان اجزاء مغزیت و تکیه بر این مناسبت لافلاکیم که دما و اثر اجزاء کسب نموده اند و تفاوت ایلین چود آه این لحاظ مغزیت ۱۲ ک

له قول الدوراء فمحتاج كوكب علم زيد توقف است بر علم عرو و علم عرو و توقف است بر علم كوكب و توقف است بر علم زيد و توقف است
بر علم زيد و این است توقف الشئ على نفسه و بحال ١٢ له قوله الاكثر انما تشرية بما ذكره واسطره ما يدرن فعل بما رست بسوى بوجه ١٣

قوله القانون مامد

قوله نفاة كل فاعل

مرفوع فاعله كل حرف

من احكام جريئات

الفاعل جرائي كوكب

مثلا زيد فروع لازم

قال كل فاعل

مرفوع فاعله فروع

له قوله الدوراء

كه مامد يدن انسان

كه مرفوع علم فاعله

ست جهلكا و عارض

ان جهل من صحت و

مرض و غير دوران

بحث كه دهى شرد

و كبر و كلام مرفوع

علم كوكب كه اذا طول

انما ذكره و عوارض

دوران بحث

باشند من علوم

تصوري و علوم

تصديقي من حيث

الاصل مرفوع

سرعة انتقال الذهن من المبادئ الى المطالب بحيث يحصل
المبادئ والمطلوب و بحيث يحصل الدليل على الذهن من
المبادئ في الذهن دفعة واحدة **التقريب** هو سوق
المقدمات على وجه يفيد المطلوب وتطبيق الدليل على المدعى
الدوراء هو توقف الشئ على ما يتوقف عليه ذلك الشئ
التسلسل هو ترتيب امور غير متناهية **المتطق** الية
قانونية تصمم مراعاتها الذهن عن الخطأ في الفكر **الالة**
هي الواسطة بين الفاعل والمفعول في وصول اثره اليه
القانون امر كلي ينطبق على جميع جزئياته ليعرف احكامها
منه **الامور المعلومه** الحاصلة صورها عند العقل
المعارضة مقابلة الدليل بدليل اخر مانع للاول في
ثبوت مقتضاها **الموضوع** هو ما يبحث في العلم عن
عوارض الذاتية التي يلحق اما لها هو اى لذاته او لجزئه
او لمساويه **القول الشارح** هو مقول على ماهية

علم منطقي مستعرا و مرفوع بر قسم است يكى انك عارض شدة و لاد بالذات ثم ما توجب لاقى بانان يا باواسطه امر كى مساوى باشد يا منك
عارض بانان يا باواسطه توجب كى مساوى است بانان و يا باواسطه بعض شئ ما توجب بعض نفس بانان يا باواسطه حيلون كى بعض و حقيقة امر كى بر كى الله

الحق قول الزوم الذهني ما كان دوماً مستحي مقولاً ما اندر دوحيت به نسبت اثنين دوماً ما اندر دوحيت به نسبت تمام **الحق قول الزوم**

الشيء وحقيقة ليفيد تصوراً مجهولاً المعروف للشيء هو
الذي يستلزم من معرفة معرفة ذلك الشيء الحقيقة
ما بالشيء هو الملازمة هو عبارة عن استلزام
تحقق احد الشيتين تحقق الآخر الزوم الخارجي
هو كون الامر الخارجي بحيث يلزم بتحقيق المسمى في
الخارج الزوم الذهني هو كون الامر الذهني بحيث
يلزم بتحقيق المسمى في الذهن بتحقيق الواجب هو
الذي لا يفتقر في الوجود الى الغير الممكن هو الذي يفتقر
في الوجود الى الغير الكما المتصل هو الذي يمكن ان يفرض
بين اجزائه حد مشترك الكما المنفصل هو الذي لا يمكن
ان يفرض بين اجزائه حد مشترك الكيف عرضي يتوقف
في التصور على الغير ولا يقتضي القسمة في ذات المضاف هو
ماهية معقولة بالنسبة الى الغير على الاطلاق المتي هو نسبة
الشيء الى زمان **الزوم** هو نسبة الشيء الى مكان ملازم من متقل

ما يوزنات حق
سمانه وسمان
كدره ودره
محتاج بهر نسبت
وكن بهر خلاف
آنت مانده
كدره ودره
است بطلت وطلت
الحق قولكم التعل
بما هو من
است بهر
بكم المنفصل مانده
بكم مد مانده ۱۳
الحق قولكم كيف
مانده لان واداء
وخرجت وطم ۱۳
الحق قولكم
مانده بهر نسبت
تعل كي ازان
موقوف بهر تعل
بكرست
الحق قولكم

زمان فخرى نسبت اي كلام وقت رفته بودي ۱۳ **الحق قولكم** الوجود بهر ظرف مكان فخرى نسبت الى كجا فخرى نسبت بهي ۱۲ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱۴۲۶ ۱۴۲۷ ۱۴۲۸ ۱۴۲۹ ۱۴۳۰ ۱۴۳۱ ۱۴۳۲ ۱۴۳۳ ۱۴۳۴ ۱۴۳۵ ۱۴۳۶ ۱۴۳۷ ۱۴۳۸ ۱۴۳۹ ۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳ ۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶ ۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹ ۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲ ۱۴۷۳ ۱۴۷۴ ۱۴۷۵ ۱۴۷۶ ۱۴۷۷ ۱۴۷۸ ۱۴۷۹ ۱۴۸۰ ۱۴۸۱ ۱۴۸۲ ۱۴۸۳ ۱۴۸۴ ۱۴۸۵ ۱۴۸۶ ۱۴۸۷ ۱۴۸۸ ۱۴۸۹ ۱۴۹۰ ۱۴۹۱ ۱۴۹۲ ۱۴۹۳ ۱۴۹۴ ۱۴۹۵ ۱۴۹۶ ۱۴۹۷ ۱۴۹۸ ۱۴۹۹ ۱۵۰۰ ۱۵۰۱ ۱۵۰۲ ۱۵۰۳ ۱۵۰۴ ۱۵۰۵ ۱۵۰۶ ۱۵۰۷ ۱۵۰۸ ۱۵۰۹ ۱۵۱۰ ۱۵۱۱ ۱۵۱۲ ۱۵۱۳ ۱۵۱۴ ۱۵۱۵ ۱۵۱۶ ۱۵۱۷ ۱۵۱۸ ۱۵۱۹ ۱۵۲۰ ۱۵۲۱ ۱۵۲۲ ۱۵۲۳ ۱۵۲۴ ۱۵۲۵ ۱۵۲۶ ۱۵۲۷ ۱۵۲۸ ۱۵۲۹ ۱۵۳۰ ۱۵۳۱ ۱۵۳۲ ۱۵۳۳ ۱۵۳۴ ۱۵۳۵ ۱۵۳۶ ۱۵۳۷ ۱۵۳۸ ۱۵۳۹

له قلة ما هو مشترك في الحقيقة وعلية ١٣ له قولنا الجنس ما هو حيوان ككل ذاتي مستعمل مستعملين كتحقيقه انتهى
مختلف مستعمل جواب ما هو مثل الانسان فانفسهم والبقراهم حيوان وجواب ان كنهه شهود ١٤ له قولنا النوع ما هو انسان ككل ذاتي مستعمل

ست كبر كبر كبر
بعد داند و شفق

بانتقال ما هو منسوب اليه الوضع هو حياة حاصلة
للجسم في نسبة الاجزاء بعضها الى البعض الفعل هو التأثير
الاتفعال هو التأثير الجنس هو كل ذاتي مقول على كثيرين
مختلفين بالحقائق في جواب ما هو النوع هو كل ذاتي مقول على
كثيرين مختلفين بالعدد دون الحقيقة الفصل هو كل ذاتي
مقول على كثيرين مختلفين بالعدد دون الحقيقة في جواب
اي شيء هو في ذات العرض العام كل عرضي مقول على الاشخاص
من الانواع الخاصة كل عرضي مقول على الاشخاص من نوع
واحد الانسان حيوان ناطق الحيوان جسم نام حساس
متحرك بالارادة النطق قوة متفكرة في الجنان القرص حيوان
صاهل الحمار حيوان ناهق الاسد حيوان مقدس الرجل
ذكر بني آدم متجاوز عن حد الصغار الموثث ما بازانة ذكر من
الحيوان الخبز ما يحتمل الصدق والكذب المفرد هو
الذي لا يقصد بجزء دلالة على جزء معناه حالة الجزئية

انتهى تحقيقه ١٥
له قولنا لا

نوع ما هو ما هو

ككفة شهود ككفا

انسان و غنم و بقر

و غيرهما انا قولنا

حيوان ١٦

قوله انما صفة ما هو

منه ككفة

شود بر اشخاص

انسان فقط نه

غنم و بقر و مثل

ان ١٧

قوله الجنان بفتح

جيم همى دل ١٨

له قولنا الخبز

ما لا ككلاى ك

احتمال صدق

وكذب و اردان

ما خبر هو ميند

ليكن مطلقا قطع

نظرا مراد خاصه كما بعض مراد بعض صادق بقصد البتة البتة البتة البتة كاذب ما هو الا انه ١٩ له ما هو ناطق ٢٠

له قول الدلالة والوضعية ما ندره لانت نظر انان بر جريان اطلاق ١٢ له قول المركب الاما ما ندره تمام ١٣ له قول المعنى في تحديد

مركب ١٤
قوله الانشاء
فان بر جند
قسم ست
امر انند قرب
قدم هي
مانند قرب
سم تفهم
نحوه تمام
چهارم تمنى
مانند ليت
الشباب بعد
نهم ترجمي مانند
سما السلطان
يكمن ششم
موضع نواز نزل
بنام قضيب
خبر ١٥
قوله القفنة
بروزن فعيلة
بمعنى خبروكم
له قول
الحليلة مانند

المركب هو الذى يقصد بجزئه دلالة على جزء معناه
الدلالة الوضعية هي كون اللفظ بحيث متى اطلق
فهم معناه الوضع جعل اللفظ بأزاء المعنى اولا المعنى
فهو ما يفهم من هيئة اللفظ اى حركات وترتيب حروف
المركب التام هو الذى يصح السكوت عليه الجزئي
هو الذى يمنع نفس تصور مفهومه عن وقوع الشراكة
الانشاء هو ايجاب امر لم يكن الا مراما وضع لطلب
الفعل على طريق الاستعلاء انتهى ما وضع لترك الفعل
الاستفهام ما وضع لطلب الماهية القضية قول يصح
ان يقال لقائل انه صادق او كاذب الحملية هي التى
انحلت بطرفيها مفردين الشرطية هي التى انحلت
بطرفيها الى عمليتين الانحلال حذف الاداة الدالة
على ارتباط احدها بالآخر المتصلة هي التى يحكم
فيها بصدق قضية اولا صدقها على تقدير اخرى

زيد كاتب ١٦ له قول المعنى ما ندره ان كانت الشمس طالعته فالنهار موجود ١٧

الحق من يعتقد في الامور حكما ٢٠ قوله البرهيات مانند علم باین که موجود و غیر موجود است ٢١ قوله المظنونان کونا فان یظنون باین فردی ٢٢ قوله
المخیلات باین که گفته شود که هر سرخ رنگ و خوشنود و مزخ قلب و تقوی بدن است هر آینه خوش شود نفس بد و غیبت نماید و در نو شیدن

المقبولات هي القضايا التي يؤخذ منهن بعتقد فيه
اما من امر سادى او مزيد عقل او ذهن الوهميات
هي القضايا التي يحكم بها الوهم في امور غير محسوسة
المظنونات هي القضايا التي يحكم بها بالتباع
الظن المخیلات هي القضايا التي اذا وردت
على النفس اثر فيها اثر اعجيبا من قبض او بسط
المغالطة هي القضايا التي شبيهة بالحق او بالمقدمات
المشهورية او مقدمات وهمية كاذبة المبادئ هي
حدود الموضوعات واجزائها واعراضها المسائل
هي القضايا التي تطلب نسبة محمولاتها الى
موضوعاتها في ذلك العلم

آن دیگر
گفته شود
که عمل تلخ
دقی آور
است ناز
کن نفس
اندان
قره لفظ
و این را
عطی نیز
گویند
آن مرکب
می شود از
هیات
چنانچه
گذشت
از شات
مانند گفتن
من برائی
صورت
قرص که بر
دیوار
منقوش

بسم الله الرحمن الرحيم

الرسالة تعريف الاشياء

بود آنها فرس و کل فرس مهال تا نها مهال

اصغر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اعلم ان كل ما يحصل في الذهن ان كان مجردا عن الحكم ليمونه تصورا كالانسان
مثلا وان كان مع الحكم ليمونه تصديقا والحكم نسبة امر على وجه الاتيقا وليمونه
ايجابا نحو الانسان كاتبا وعلى وجه الانتزاع وليمونه سلبا نحو الانسان ليس بكاتب
وكل من التصور والتصديق ان حصل بلا فكر ليمونه ضروريا ويدهيا كالتصور الحارارة
والتصديق بان النار حارة وان حصل بالفكر ليمونه نظريا وكسبيا كالتصور الروح و
التصديق بان العالم حادث والفكر ان يتصرف في المعلومات بترتيب البعض مع البعض
على وجه يوصل الى علم المجهول وكل ما ينظف فيه يؤدي الى تصور الاخر ليمونه معرفا وقولا
شارحا كما تعلم معنى الحيوان الذي هو جوهر جسيم نام حساس متحرك ومعنى ناطق هو مدرك
المعقولات متفقا فجمعها وتقول حيوان ناطق فيحصل تصور الانسان كل ما ينظف فيه يؤدي الى التصديق
ليمونه دليلا وحجة كما تقول العالم متغير وكل متغير حادث فيحصل العالم حادث
فصل في مباحث المعرفة كل ما يتصور ان منه عن الشركة بين كثيرين
ليمونه جزئيا حقيقيا كذات زيد وان لم يمنع ليمونه كليا كمفهوم الانسان ليمونه هؤلاء
الكثيرين افرادا وجزئيات اضافية له كزيد وعمر ويكر وغيره واذا نسبت الكلى الى افرادها فاما
ان يكون عين حقيقة الافراد وليمونه نوعا كالانسان او يكون جزء حقيقة الافراد فان كان
تمام المشترك بين حقيقة هذه الافراد وبين الماهية الاخرى كالحيوان فان تمام المشترك بين

الانسان والحيوانات الاخرى يسمونه جنسا وان لم يكن كذلك يسمونه فصلا سواء لم يكن مشتركا
كالناطق ويسمونه فصلا قريبا او يكون مشتركا ولكن لا يكون تمام المشترك كالحساس يسمونه
فصلا بعيدا او يكون خارجا عن حقيقة الافراد فان اختص بماهية واحدة يسمونه خاصة
كالضاحك وان لم يختص يسمونه عرضا عاما كالماشي الجنس ان كان تمام المشترك بالنسبة
الى جميع المشاركات يسمونه جنسا قريبا كالحيوان ان كان تمام المشترك بالنسبة الى
بعض المشاركات فقط يسمونه جنسا بعيدا كالجوهر فانه مشترك بين الانسان و
الحيوانات والنباتات والجمادات والمجردات وليس تمام المشترك الا بالنسبة الى
المجردات ومراتب البعد تختلف اذا جمعت الجنس القريب مع الفصل القريب يسمونه
حدانا تاما كالحيوان الناطق للانسان ان جمعت الجنس البعيد مع الفصل القريب يسمونه
حدانا ناقصا كالجسم الناطق للانسان اذا جمعت الجنس القريب مع الخاصة يسمونه
رسما تاما كالحيوان الضاحك للانسان اذا جمعت الجنس البعيد مع الخاصة يسمونه
رسما ناقصا كالجسم الضاحك للانسان كذلك ان جمعت العرض العام مع الخاصة يسمونه
رسما ناقصا كالموجود الضاحك للانسان اعلم انهم يستعملون الجنس و
الفصل الحد كثيرا في الحقائق الموجودة في الخارج ويستعملونها في المفاهيم الاعتبارية
ايضا كاصطلاحات النحاة مثل الكلمة والاسم والفعل والحرف والمعرب والمبني و
عند اهل العربية يكون الحد بمعنى المعروف ويحتل الاقسام الاربعة فيه فصل
في مباحث الدليل يسمون ما بالتصديق قضية والقضية على ثلاثة

اقسام احدها حملية وهي تتركب من مفردين مثل الانسان كاتب ولييمونها موجبة
والانسان ليس بكاتب ييمونها سالبة ولييمون المحكوم عليه في الحملية موضوعا
والمحكوم به محمولا الثاني شرطية متصلة وهي تتركب من قضيتين حكم بينهما
بالاتصال نحو كلما كانت الشمس طالعة كان النهار موجودا ولييمونها موجبة او
حكم بسلب الاتصال نحو ليس البتة اذا كانت الشمس طالعة كان الليل موجودا
ولييمونها سالبة الثالث شرطية منفصلة وهي تتركب من قضيتين حكم بينهما
بالانفصال وبسلب الاتصال والمنفصلة على ثلاثة اقسام الاول حقيقية
حكم فيها بالانفصال في اصدق الكذب كليهما نحو هذا العدد اما زوج
اما فرد ولييمونها موجبة حقيقية او حكم بسلب نحو ليس البتة هذا العدد
اما زوج واما منقسم بمساويين ولييمونها السالبة الحقيقية الثاني مانعة
المجمع التي حكم فيها بالانفصال في اصدق فقط او بسلب نحو هذا الشئ اما شجر
واما حجر وليس البتة هذا الشئ اما الاشجار واما الاجر الثالث مانعة الخلو التي حكم
فيها بالانفصال في الكذب فقط او بسلب نحو هذا الشئ اما الاجر واما الاشجار وليس
البتة هذا الشئ اما حجر واما شجر والدليل اذا تتركب من الحملات الصرفة ييمونه
قياسا اقتراينا وفيه تنعقد اربعة اشكال وبيان هذه المعنى ان نسبة المحمول الى
الموضوع في القضية الحملية اذا كانت مجهولة يحتاج الى متوسط تكون نسبتها الى كل
من الموضوع والمحمول للقضية المطلوبة لتعلم بواسطة ما بين النسبتين فنسبة المحمول

الى الموضوع التي هي مطلوبة مثلا نسبت ج الذي هو محمول الى ب الذي هو موضوع
 اذا كانت محمولة يكون متوسطا فهنا ثلاثة اشياء الاول موضوع القضية
 المطلوبة الثاني محمول القضية المطلوبة الثالث المتوسط فان كان المتوسط محمولا
 له موضوع المطلوب يسمونه شكلا او لا نحو كل ب آ وكل آ ج فكل ب ج وان كان
 عكسه يسمونه شكلا رابعا وهو بعيد عن الطبع نحو كل آ ب وكل ج آ فبعض ب ج
 وان كان المتوسط محمولا للكليهما يسمونه شكلا ثانيا نحو كل ب آ ولا شيء من
 ج آ فلا شيء من ب ج وان كان موضوعا للكليهما يسمونه شكلا ثالثا نحو كل
 آ ب وكل آ ج فبعض ب ج والدليل ان تركيب من المتصلة والمنفصلة يسمونه
 قياسا استثنائيا مثال المتصلة كلما كان هذا الشيء انسانا كان حيوانا لكنه
 انسان فهو حيوان لكنه ليس بحيوان فليس با انسان مثال المنفصلة هذا
 العدد اما زوج واما فرد لكنه زوج فليس بفرد لكنه فرد فليس بزوج
 لكنه ليس بزوج فهو فرد لكنه ليس بفرد فهو زوج

تمام شد کتاب اکبر در معانی و اصغر بالالفاظ
 تصنیف جناب مولانا مولوی ابوالکرم محمد اکرم
 (انعم الله بنعمائه الاتم الكهنوى فرنگى محلى)

الجمهورية المضيئة في شرح الدائرة الهيئية للشيخ عبدالحق الدهلوي ٦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله عز وجل والصلوة على خير خلقه من نطق بما قل ودل أي بلفظ قل و
على المعاني الكثيرة دل لان الاطنا بمل الطالب وغاية الايجاز محل بفهم المطالب و
هذا هو معنى الفصاحة والتوسط في الامور كما خير وترك التصريح باسمه صلى الله
عليه وسلم تعظيما لدلالة اللفظ على ما أي معنى وضع ذلك اللفظ بازائه تسمى
مطابقة ما خوذة من قولهم مطابق النعل بالنعل اذا توافقا وانما سميت بها لان
اللفظ يدل على تمام المعنى الموضوع له فكانها توافقا ودلالة اللفظ على ما أي معنى
لا ينفك أي لا يفصل ذلك المعنى عنه أي من ذلك اللفظ تعقلا دخلا في ما وضع
له حال عز قاعل ينفك انما قيد بالتعقل ليشمل الالتزام فان الملازمة الخارجية
ليست بشرط فيه وعدم الانفكاك هو الملازمة تضمن لاز اللفظ يدل على ما يتضمنه
المعنى الموضوع له هذا اللفظ او خارجا متناهي ما وضع بازائه التزام كدلالة الانسان
على الحيوان الناطق او احدهما فقط او على صفة العلم والكتابة واللفظ الدال ان
قصد مجزئ الدلالة على جزء معناه فمركب كراعي الحجارة والآي وان لم يكن
كذلك فمفرد كالانسان فاما ان يكون اللفظ المفرد كثيرا والمعنى واحدا
كليت واسد وغضنفر وضغام وبالعكس أي اللفظ المفرد واحدا والمعنى
كثيرا او كلاهما كثيرا ومثاله كثيرا وكلاهما واحدا كالانسان وافراذه فالاول

ترادف والثاني ان وضع لكل بعيت على السوية فاشترك وليسمى ذلك اللفظ مشتركا
كالعين او لا عليها اي على السوية فنقل كالصلوة فان وضع اول الداء ثم اشتهر
في اركان المخصوصة اعني نماز وينسب الى الناقل اي ان كان شاعرا فشرعى
ان كان عرفا فنقول عرفى او غير ذلك ويشترط المناسبة فيه وما نقل
بلا مناسبة لىسمى مرتجلا كالاعلام او لو اخذ عطف على قوله لكل اي وضع لمعنى
واحد ثم استعمل في المعنى الاخر فحقيقة في الاول ومجاز في الثاني كالاسد المهيمن
المفترس والرجل الشجاع والثالث اي ما كان اللفظ والمعنى كلاهما كثيرا
تباين بالمعنى اللغوى لا ما يصطلح في النسب والرابع اي ما كان كلاهما واحدا
ان كان المعنى شخصا معيناً منع تصور مفهومه عن وقوع الشركة فيه فجزئى
منسوب الى الجزء وهو الكلى كزيد والاى وان لم يكن المعنى شخصا بل لا يمتنع وقوع
الشركة فيه اذا نظرت فكل منسوب الى الكل وهو الجزئى متواط اسم فاعل من
التواطؤ وهو مذهب الامم بمعنى التوافق ان تساوت الافراد فيه كالانسان
فانه يصدق على زيد وعمر ويكر على السوية بلا تفاوت ومشكك من
تشكيك هو على نوع بالاولية والاولوية وغير ذلك ان لم تساوت كالوجود
فانه في الواجب تعالى اقدم واتم منه في الممكن وايضا هذا التفسير ثان اللفظ
المفرد ان لم يستقل معناه فاداة عند المنطقيين وحرف عند النحاة نحو من
والى والاى وان لم يكن كذلك بل كان مستقلا بالمفهومية فمع دلالة

على الزمان أي زمان كان من الأئمة الثلاثة كلمة عند المنطقيين فعل عند النحاة نحو ضرب
 وبدون أي بدن الزمان اسم كزيد وقتيل ناصر والملوك ^{صحيح} السكوت عليه تمام أما خبر
 ان كان محتملا للصدق والكذب مع قطع النظر عن خصوصيات المواد نحو زيد قاله وان شاء
 ان لم يكن كذلك مثل اضرب لا تضرب ناقص ان لم يصح سكوت المخاطب عليه بل كان
 منتظرا وتقييدى ان كان احد جزئيه باقيدا للآخر نحو غلام زيد ورجل فاضل غير تقييدى
 ان لم يكن كذلك نحو جعلك وخمس عشرة والكلى ان كان ذاتا أي تمام ما هيته جزئياته فنوع
 كالانسان فانه تمام حقيقة زيد وعمرو ويكرو وغيرهم او د اخلا في الحقيقة دخول الجزء في
 الكل تمام المشتركة بينه وبين غيره من مشاركات في ذلك الكل فجنس كالحیوان فانه
 ليس تمام الحقيقة للانسان بل جزؤها المشتركة بين حقيقة الغنم والبقر والفرس وغيرهم
 والآی وان لم يكن تمام المشتركة بل يكون مخصوصا للحقيقة واحدة ففصل بمعنى الفاصل
 كالناطق بالنسبة الى الانسان او كان خارجا عن الحقيقة فمختصا بها فخاصة مثل الضاحك
 والكاتب والآی وان لم يكن مختصا فعرض كالماشي المعروف ^{بالكسر} باليعرف الشيء ويميزة
 عن مشاركات ان كان بالاجزاء فقط كالجنس الفصل فحد وهو في اللغة المنع كانه يمنع
 دخول غير المعروف بالفهم فيه وخروج افراد منه تام وان كان بمجموعها أي بمجموع
 الاجزاء كتعريف الانسان بانه حيوان ناطق او ناقص ان لم يكن بمجموع الاجزاء كتعريف
 الانسان بانه ناطق او جسم ناطق والآی وان لم يكن بالاجزاء فقط بل بامور خارجة او
 بجزء او امر خارج فرسم بمعنى العلامة لانه يعلم بالمعروف تام ان كان بالامر الخارج

حال كونه متضمنا مع الجزء عاما او خاصا حالان عن الجزء والجزء العام الجنس الخاص
 الفصل كتعريف الانسان بالحيوان الضاحك والناطق الكاتب ناقص ان كان بالامر
 الخارج فقط كتعريف الانسان بانه ضاحك او جهم ضاحك وشرطه اى شرط المعرف
 (بالكسر) ان يكون مساويا للعرف بالفتح فى الصدق يعنى متى صدق هو صدق هذا
 وبالعكس كالناطق فى تعريف الانسان او صخر منه فلا يصح بالاعم من المعروف كالحيوان
 فى تعريف الانسان ولا بالمساوى معروفة وهالة كتعريف الابن بمن له الاب وبالعكس
 ولا بالاخفى كما يقال النار اسطقس فوق الاسطقسات ولا يصح اتحادهما بالتعريف
 بالعرض لعمام غير معتبر وجوزوا فى الناقص ان يكون بالاعم كالتعريف اللفظى القضية
 قول يحتل الصدق والكذب حميلة ان حكم فيه بان هذا اذك نحوزيد قائم والا
 اى وان لم يكن كذلك فشرطية متصلة ان كان الحكم فيه بانه ان صدق هذا
 صدق ذاك مثل ان كانت الشمس طالعت فالنهار موجود ومنفصلة ان حكم فيه بان
 اما ان يصدق هذا او ذاك نحو هذا العدد اما زوج او فرد ثم القضية اما موجبة
 ان ثبت النسبة اى كان الحكم فيه بثبوت شئ لثئ وسالته ان رفعت النسبة اى
 كان الحكم فيه بنفى شئ عن شئ نحو زيد ليس بقائم وليسمى المحكوم عليه موضوعا
 المحكوم به محمولا فى الحملية ومقدما وتاليا فى الشرطية والقضية الحملية ان تشخص
 موضوعا اى كان موضوعا اشخصا معيننا او جزئيا حقيقيا فشمعية ومخصوصة نحو زيد
 عالم وان كان الحكم فيه على نفس الطبيعة فطبيعية كقولنا الانسان ليس بجنس الا اى و

ان لم يكن الموضوع شخصا ولا نفسا لحقيقة فهو محصورة ومسورة ان بين فيها كمية الافراد
 اى قدرا لافراد فيها كلا او بعضها سميت محصورة لحصر افراد موضوعها والمسورة مشتقة
 من سور البلدة كما انه يحيط بذلك اللفظ الدال على كمية الافراد يحصرها فسور الموجبة
 الكلية كل ولام الاستغراق وما يفيد مقادها وسور الجزئية بعض واحد السالبة الكلية
 لا شئ ولا واحد الجزئية بعض ليس بعض ليس كل ولا مثله ظاهرة ومملة عطف
 على محصورة ان لم تبين فيها كمية الافراد مع صلاحية نحو ان الانسان لفي تحريمه وايضا تقسيم
 آخر للحمولية ان كان حرف السلب جزء من الموضوع فمعدلة الموضوع كقولنا اللامى جمادى من
 المحمول فيسمى معدلة المحمول نحو الجمادى والى ومن الطرفين فمعدلة الطرفين نحو اللامى
 لا عالم وسميت معدلة مجازا لانها عدل فيها حرف السلب عن معناه الموضوع وهو سلب
 النسبة تسمية الكل باسم الجزء والاى ان لم يكن حرف السلب فمعدلة ان كانت موجبة
 كقولنا زيد كاتب بسيطة ان كانت تلك القضية سالبة فزيد ليس بكاتب والعبرة اى الاعتبار
 للنسبة في كون القضية معدلة وبسيطة لان قولك زيد ليس بقائم ان كان فيها
 حمل عدم القيام على زيد فمعدلة لان النسبة ايجابية وان كان المراد سلب القيام عنه
 فبسيطة وهكذا وايضا تقسيم للقضية باعتبار الكيفيات ان بين فيها كيفية النسبة من
 الضرورة والعدم والامكان والامتناع واللا ضرورة واللا دوام فهو جهة والجهة امكان
 ان كان رفعها الى حرف السلب عام ان سلبت الضرورة عن الايجاب او عن السلب و
 خاص ان سلبت اى الضرورة عنها جميعا اى عن الايجاب والسلب فقولها والجهة

مبتدأ أو مكان خبر ومام وخاص صفة الامكان قسمان منه والقضية على التقدير الاول
 يسمى ممكنة عامة وعلى الثاني ممكنة خاصة او فعل او دوام او ضرورة كل هذه الثلاثة
 بالرفع عطف على قوله امكان والقضية يسمى على الاول مطلقة عامة فتسميتها بالمطلقة
 لان هذا هو المفهوم من القضية عند اطلاقها وعدم تقييدها بالضرورة والدوام او
 غير ذلك من الجهات اولان الحكم فيها غير مقيد بزمان من الازمنة الثلاثة وبالعامة
 لكونها اعم من الوجودية اللاحقة واللا ضرورة وعلى الثاني اى الدوام الذى
 يدل على عدم انفكاك الجهة كـ على امتناع الانفكاك دائمة مطلقة وعلى الثالث اى
 الضرورة التى تدل على استحالة الانفكاك ضرورة مطلقة فتسميتها بدائمة وضرورية
 لاشتمالها بهما والمطلقة لتقييدها بالوصف ذاتا ووصفا حالان عن الدوام والضرورة
 فسميت القضية على الاول دائمة وضرورية مطلقة وعلى الثاني مشروطة عامة و
 عرفية عامة او وقتا معينا فوقتية مطلقة او غير اى غير معين فمنتشرة مطلقة وهذه
 الثمانية بسائط لان حقيقتها اما ايجاب فقط او سلب فقط مقيد ابا للدوام او
 اللا ضرورة او لا يكون مقيد ابهما حالان عن الجهات المذكورة فيما قبل لكن
 الاول حال لما يجوز تقييدهما والثاني لما لا يجوز فالبطاقة العامة حينئذ سمي
 وجودية لادائمه والدوام اشارة الى مطلقة عامة مخالفة للاصل فى الكيف
 موافقة فى الكم ووجودية لضرورية واللا ضرورة عبارة عن ممكنة عامة هكذا والمشروطة
 والعرفية العامتان مشروطة وعرفية خاصتين والدوام فيها هو الاطلاق

العام واما الملكة العامة فتقيده بالضرورة فقط من الجانب الموافق فسميت ملكة خاصة
 وهذه القضايا السبع مركبات التناقض تنافي القضيتين لافردين كالسما والارض
 ذاتا لا بواسطة وخصوصا مع الاختلاف في الكيفية والكيفية عبارة عن الايجاب و
 السلب والكمية هي الكلية والجزئية وفي الموهنتين في الجملة والاتحاد فيما عداها ويتحقق في الموهنتين
 بالاتحاد في الامور الثمانية هي وحدة الموضوع والمحمول والمكان والزمان والجزء والكل والاضافة و
 الشرط والقوة والفعل في الموهنتين بالاتحادها اي الامور الثمانية مع المخالفة في الكواي الكلية
 والجزئية العكس المستوي تبديل طرفي القضية مع بقاء الصديق فالموجبة كلية كانت او
 جزئية تنعكس جزئية لان الكليتين قد تكذبان الجزئيتين قد تصدقان السالبة تنعكس كلية
 ان كانت اي السالبة اياها اي الكلية والا اي وان لم يكن كلية بل كانت جزئية فلا تنعكس اصلا
القياس قضيتان يستلزمان بصورتيهما قضية اخرى هي المسماة بالنتيجة وهو القياس لاقترا في
 ان لم يكن النتيجة بعينها ولا نقيضها مذكورا فيه ولا بد فيه من وسط لا يصلح حكم الاكبر الى الاصغر
 ويسمى حدا اوسط فان كان الوسط المذكور محمولا في القضية الاولى وموضوعا في الثانية
 فشكل اول لكونه على نظر طبعي وهو وصول الحكم من المحمول الى الموضوع بلا تكلف او بالعكس
 اي محمولا في الثانية وموضوعا في الاول فرائع لان ابعاد غاية البعد من محموليها اي في
 القضيتين فكان اي فشكل ثان وموضوعا فيهما فالثالث اطلب الامثلة من المطولات فالاول
 شرط ايجاب القضية الاولى وكلية الثانية والشكل الثاني شرط تخالف المقدمتين مع كلية
 القضية الثانية وضروبا اي الاولى والثاني اربعة وكانت القسمة العقلية يقتضي ان يكون

ستة عشر وينتج الأول المحصورات الأربع والثاني السالكين للمنافاة أي بسبب اختلافات
 مقدمته في الكيف والشكل الثالث شرط إيجاب القضية الأولى وكلية أحدهما فمضوبه ستة
 ينتج جزئيتين للمنافاة أي بسبب المخالفة الواقعة بين مقدمته في الكم والرابع فامض أي
 خفي المعنى غير ظاهر الانتاج بعيد عن الفهم لكونه على غير النظم الطبيعي فمضوبه المنتجة ثمانية واستثنائي
 عطف على قوله اقتراfi فان كانت القضية الأولى متصلة فوضع المقدم ينتج وضع التالي و
 رفع التالي رفع المقدم لا غير أي لا ينتج وضع التالي وضع المقدم ولا رفع المقدم رفع التالي
 للزوم أي لان التالي لازم للمقدم ووجود الملزوم بدون اللازم محال ولا عكس لجوانب
 عهدهم اللازم وان كانت منفصلة فالوضع الرفع والرفع الوضع أيهما كان أي وضع أحد
 الجزئين ينتج رفع الآخر وبالعكس والبرهان قياس يقيني أي منسوب إلى اليقين
 وهو الاعتقاد الجازم المطابق الثابت واليقينيات أي القضايا اليقينية أصولها ستة
 بحسب الاستقراء أولها بداهيات وهي القضايا التي يجزم العقل فيها بنجده تصور طرفين
 وثانيها مشاهدات أما بحسب ظاهر فسميت حسيات أو بحسب باطن فسميت وجدانيات
 وثالثها متواترات وهي التي يحكم العقل فيها بواسطة السماع من جماعة كثيرة أحال
 العقل توأطوهم على الكذب ورابعها مجربات وهي التي يحتاج العقل فيها لتحقيق الجزم
 إلى مشاهدة مكررة وخامسها حدسيات وهي التي لا يحتاج العقل فيها إلى مشاهدة
 وسادسها فطريات وهي التي يقتصر العقل في حكمها إلى واسطة لا تقيس عن الذهن
 عند تصور الطرفين ويسمى قضايا قياساً لأنها معاً أيضاً وغير البرهان جدل وخطابة

وشعر وسفسطة فالاول اى الجدل مؤلف من المشهورات وهى التى يطابق فيها اداء الكل
او من المسلمات التى يسلمها الخصم فى المناظرة والثانى اى الخطابة مؤلف من المقبولات
وهى التى تؤخذ ممن يعتقد فيه او المظنونات وهى الحكم التى يحكم لها حكماً راجحاً
مع تجويز تقيضه والثالث اى الشعر مؤلف من الخيلات وهى التى يخيل بها فيتاثر
النفس منها قبضاً وبسطاً فتتفر وترغب الرابع مؤلف من الوهيات وهى التى
يحكم بها الوهم والعمدة هو البرهان فافهم اى لتألفها من اليقينيات :

تمام شجر جوهر معني تصنيف مولوى مقبول احمد صاحب دخله الله فى فرايس الجنان

ف اعلم ان الاسماء الواقعة على مسمياتها تسعة اقسام اولها الاسم الواقع على الذات
البحث مع قطع النظر عن الصفات وغيرها من اللوازم وثانيها الاسم الواقع على المشئ
بحسب جزء من اجزائه كالحوان الى الانسان وثالثها الواقع عليه بحسب صفة غير
قائمة بذاته كقولنا للشئ انه معلوم ومفهوم ومالك ومملوك ورابعها الواقع عليه
بحسب صفة سلبية كالعى بالبصير وخامسها الواقع بحسب صفة حقيقية ولها اضافة
الى المعلومات وكذا القدرة وسادسها صفة حقيقية مع سلبية كالمفهوم من القادر
لا يعجز عن الشئ او عالم لا يجهل شيئاً وسابعها صفة اضافية مع صفة سلبية كالاول
بان معناه سابق غير مسبوق وثامنها الواقع بحسب صفة قائمة بذاته كالعالم يقال على
لزيد باعتبار صفة قائمة بذاته وتاسعها صفة حقيقية مع صفة اضافية بامور
صفية كالعالم الغيب وسلبية لا يغيب عن علمه شئ هذا والله اعلم :

رسالة مقولات عشرة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

المعلوم اذا نسب وجوده اليه فلا يتخلو من ان يابي عنه او يوجب او يتساوى كلا الجانبين
 فالاول هو الممتنع بالذات كاجتماع النقيضين والمتناقضين وشريك الباري والثاني هو
 الواجب بالذات فلا يصح للعدم ولا يقبله نظر الى ذاته لصلها والا لزم اجتماع النقيضين او
 صحت كلاهما محالان والثالث هو الممكن بالذات بالامكان الخاص هو لا يقتضي وجود انظرا
 الى ذاته والالزم الانقلاب الى الوجوب الذاتي وهو ايضا محال ولا يقتضي عدم ذاته
 الالزم الانقلاب الى الامتناع الذاتي وهو ايضا محال فلما كان الممكن لا يقتضي وجوده وعد
 بذاته كما علمت فلا بد لوجوده من علة موجدة وكذلك لعدله لا بد من علة عدمية اذ لو
 لم يكن لوجوده او عدمه لزم الترجيح بلا مرجح وببينة اذ لو لم يكن وجوده او عدمه لذاته
 لعدم اقتضائه شيئا منها وفرضنا عدم تأثيرها بقية باقى نسبة الوجود والعدم الى تلك الماهية
 المعلومه متساوية فاذا وجد احدها دون الاخر لزم الترجيح بلا مرجح ثم العلة تجب
 ان تكون موجبة بوجوده او عدمه حتى يتحقق احدها والا فاما ان يتساوى نسبة الوجود والعدم
 الى تلك الماهية مع تلك العلة او كانت نسبة الوجود الى تلك الماهية اولى بالقياس الى عدم
 نظرا الى تلك العلة فحينئذ اما ان يكون الوجود بلا ايجاب من العلة وبلا وجوب فيه لامنها ولا
 من ذات الماهية لانا فرضناها ممكنة بالذات ولا يتحقق عدم نظرا الى اولوية جانب الوجود و
 ايجابية وجودية فعلى الاول يلزم الترجيح بلا مرجح كما مر وهو محال وعلى الثاني ايضا يلزم

جواز الترجيح بلا مرجح وامكان المحال محال ذلك لان اذا فرضنا وجود المعروض بالنظر والعلّة
 المرجحة غير الموجبة اما ان يجوز عدمه مع تلك الاولوية الحاصلة من تلك العلّة ام لا و
 على الاول يلزم الترجيح بلا مرجح وهو باطل على الثاني فعدم جواز العدم يجب بحسب الوجوب كان
 احداً لتقيضين اذا كان متنعاً كان النقيض لا خوضاً وبالعكس فيثبت الوجوب من العلّة
 وهو المطلق ثم الممكن اما جوهر او عرض نه اذا وجد في الخارج فاما ان يكون في موضوع او لا والاول
 هو الثاني والثاني هو الاول فالجوهر اما ليست بمادة واما مادي فهو الجوهر المجرد كالعقول العشرة و
 النفوس الفلكية والانسانية والنوع الاول من المجرد لا تعلق له بالجسم اصلاً والنوع الثاني له
 تعلق بالجسم وهو تعلق التدبير والتصرف والنفوس الفلكية في افلاكها والنفوس الانسانية
 في ابدانها وتدبيرها واما نفس المادة وهو الهيولى التي جزء الجسم واما مادي اي قائم بمادة
 وهو الصورة الجسميّة النوعية فالمادة جزء مادي ان كانت نوعية فهو جزء صوري لا نوع
 الاجسام واما مركب المادة والصورة هو الجسم وهو على راي الحكماء المشائين واما الاشراقيون
 والمتكلمون فلم يقيموا تقسيم اجزائهم ينكرون الهيولى والصورتين فالتكلمون ذهبوا الى الجوهر الفرد
 الكم والاشراقيون الى بساطة الجسم والمتكلمون ينكرون الجوهر المجرد ايضاً واما العرض
 فاقسامه الاولى تسعة ايضاً الاول الكم وهو عرض يقبل القسمة لذاته فان كان فيه جزء
 بالفعل قابلاً للقسمة فان كان في جهة فهو الخط وان كان في الجهتين فهو السطح وان كان في
 الجهات الثلاثة فهو الجسم التعليم وهذا المكان قاروا ان كان غير قار فهو الزمان المنقسم المدم من
 من الازل الى الابد بلا نهاية على ما زعموا والثاني الكيف وهو عرض لا يقضي القسمة

ولا النسبة لذاته وهو قد يزن قائما بالماديات كالكميات المحسوسة مثل السواد والبياض وقد يكون قائما بالمجردات كالعلم بمعنى الصورة الحاصلة والقدرية والشجاعة وامثالها والثالث الالين وهو عرض يحصل بسبب حصول الشئ في الممكن والرابع الوضع وهو عرض يحصل بسبب نسبة بعضها الى بعض نسبة الى الخارجيات والخامس متى وهو عرض يحصل للشئ بسبب حصوله في الزمان والسادس اضافة وهي عبارة عما هو نفس النسبة كالابوة والنبوة والسابع الجدة ويقال للملك ايضا وهو عرض للشئ بسبب ما يشتمل بحيث ينتقل بانتقال كالحياة الحاصلة بالنعيم والتسلية والثامن الفعل هو عبارة عن التأثير التجدي الزماني كالقطع والتأثير الانفعالي هو التأثير التجدي الزماني كالانقطاع فهذا التسعة اقسام العرض وكل واحد منهما عين حال بسيط يندرج تحت انواع كثيرة والجوهر ايضا جنس عال مقول على ما تحته من الانواع يقال لكل واحد منها اى الجوهر وتسعة اقسام العرض مقولات لكونها محمولة على انواع مندرجة تحتها في الاجناس العالية المسماة بالمقولات العشرة واحدة من الجوهر وتسعة من العرض وكل نوع موجود محصل في الخارج اذ في نفس الامر مندرج تحت واحد منها وكل واحد من المقولات اذا قيست الى مقولة اخرى فهي مباينة بالذات فلا يصح ان يصدق اثنان منها على شئ واحد بالذات بمعنى انه يكون المقولتين اثنا النوع واحد ويجوز ان يكون احدهما ذاتيا والآخر عرضيا للشئ واحد وكلاهما عرضيين للواحد فلا يصدقان بالذات على شئ بل احدهما بالذات والاخر بالعرض واعلم ان الجوهر بالمعنى المذكور يقابل العرض بالمعنى المذكور والجوهر نفسه مقولة واحدة وجنس عال ذاتي للانواع المندرجة تحته على ما هو مقتضى الجنية نفس حقيقية بسيطة

كما هو شأن الجنس العالی وأما العرض فليس كذلك لان ليس بمقولة ولا جنس بل مقولات و
الاجناس العالیة هی الاقسام التسعة المذكورة فیجب ان لا يكون العرض المنقسم اليها ذاتيا لها و
الا لكان هو الجنس العالی للاقسام المذكورة ثم مطلق العرض بمعنى اعم شامل للجوهر فی الذهن
وهو بمعنى الموجود فی الموضوع بالفعل اعم من الخارج والذهن فاذا حصلت ماهية الجوهر كالانسان
مثلا ومطلق الجوهر بالمعنى الجنسى فی الذهن بناء على المذهب الصحيح من حصول الاشياء بانفسها
فی الذهن يلزم كونها جوهر لان الماهية محفوظة فی الوجود ولا یصح الانقلاب بالذاتيات
ويلزم كونها عرضا لانها موجودة بالفعل فی الذهن الموضوع لان الصورة الذهنية تقوم فی
الذهن وليس محتاج اليها لكن غاية الامر ان هذا العرض لا ینافی الجوهر كما عرفت انما
التنافی بین المقولات العشرة لكن یرد بها اشكال مشهور وهو ان اذا تصورنا الماهية الجوهرية
بناء على حصول الماهيات بانفسها وانحفاظ الذاتيات فی الوجودین فان العلم عندهم اخذ نفس
صورة مجردة عن الفواشی المادية والشخصا^ت الوجودية وصارت نفس تلك الحقيقة علما من حيث القيام
بالذهن ومعلوما نظرا الى نفس الذات من حيث هی على ما هو الفرق بينهما فيكون كيف لان الحصول
من مقولة کیف مع انها جوهر او كيف فيلزم صدق المقولتين المتباينين بالذات على شئ واحد
هو محال واجيب بقالة عن بان العلم كيف عندهم مسامحة تشبیه بالامور الذهنية بالامور العينية وقد
اجيب عن بان العلم كيف بالمعنى العام المأخوذ فی العرض العام كما ان العرض له معنيين كذلك
الكيف بالمعنى الاعم ليس بمقولة متباينة فلا يلزم الفساد فی الصدق على شئ واحد قد يقال العلم
الذي هو من مقولة کیف هو العلم بالحقیقة عبارة عن حالة ادراكية تحصل فی الذهن عند حصول الصورة

العلمية فالعلم بمعنى الصورة ليس بعلم حقيقة حتى يكون كيفاً وإنما يطلق العلم عليها نظراً إلى علاقة
 بينهما وبين الحالة الإدراكية المسماة بالعلم الحقيقي وهي كانت كالتابعة للصورة فالكيف هو الحالة
 الإدراكية والصورة العلمية جوهر التكانت مأخوذة من جوهر أو كبر أو كيف أو غير ذلك إن كانت
 مأخوذة من مقولة أخرى فلا يلزم صدق المقولتين المتباينين على واحد بالذات وبهذا الجواب
 سقط اعتراض آخر هو أنا إذا تصورنا القضية ثم صدقناها بالتصور والتقدير تعلقاً بشئ واحد
 مع أنهما نوعان متباينان قسمان للعلم وجه السقوط أن العلم الحقيقي الذي يتقسم إلى التصور
 والتقدير هو الحالة الإدراكية وهي لا تتحد مع المعلوم بالتصور والتقدير للذاتان هما قسمان
 للحالة الإدراكية متباينان بالذات لا يتحدان مع معلومية فكيف يلزم اتحادها والعلم بمعنى
 الصورة العلمية علم مجازي يتحد مع المعلوم فالمتباينان لا يتحدان مع المعلوم ليس متبايناً لأنه
 ليس بعلم فليس تصور حقيقة ولا تصديق ثم أعلم أن الماهية جوهرية كانت أو عرضية لا مكانها
 محتاجة إلى العلة الجاعلية فالامكان كان علة الحاجة فالممكن إذ لولا كان أجاباً بالذات فلا حاجة
 إلى العلة لأن الوجود حاصل بنفسه فلا يفيد العلة البتة وأما متغافلاً فيقبل الوجود فلا يفيد العلة
 أيضاً فحينئذ إن لم يكن محتاجاً إلى العلة فوجوده حين ما وجد بلا علة فيلزم الترجيح بلا مرجح
 فمشى الحاجة إلى العلة وهو ليس بأي سبب الوجود والعدم إلى الماهية الممكنة دفعا للترجيح بلا
 مرجح وهو نفس الامكان فثبت أن مناط الحاجة إلى العلة الامكان حينئذ إن كان عبارة عن كيفية عارضة
 للنسبة بين الوجود والماهية فالاحتياج إلى العلة بالذات هو مفاد القضية وهي إن الممكن موجود
 في الخارج ولا يخفى أن أثر الجعل متعلق بالذات ما يكون محتاجاً بالذات هو نفس الماهية الممكنة و

وآشؤون لما ذهبوا الى الاول قالوا بالجعل المؤلف معناه ان اثر الجعل اى العلة الفاعلة مفاد
 الهيئـة التركيبية المحلية هي ان امكن موجودا واشراقيون لما ذهبوا الى الثانى قالوا
 بالجعل البسيط اى اثر الجاعل متعلق بالذات نفس ماهية الممكن والوجود يتبع
 ذلك فاذا افاض العلة نفس الممكن انتزع منه الوجود لان الوجود ومفاد الهيأة
 التركيبية اثر الجعل بل متعلقه ثانيا وبالعرض فالنزاع بين الجعل البسيط و
 المؤلف مبني على النزاع في ان الامكان نفس الممكن او كيفية النسبة .

بسم الله الرحمن الرحيم

الرسالة المنتسبة الى المولى العلامة كمال الدين السهالوى رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ

هذه الرسالة في انتاج الشكل الرابع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هـ

اعلموا ايها الاحرار ان اكثر المنطقيين كالعلامة التقطازي ومن تبعه هو الفاضل البهاري
 وغيرهما متفقوا في اسفارهم شرط الشكل الرابع ايجابه مع كلية الصغرى واختلافهما مع كلية
 احدهما بآنيانه يشترط في انتاج الشكل الرابع محجب الكم والكيف احد الامرين اما ايجابه ما مع كون
 الصغرى كلية واختلافهما في الايجاب والسلب مع كلية احدهما فالضروب المتبعة بهذا الشرط ثمانية
 الاول الصغرى موجبة كلية والكبرى موجبة كلية الثاني الصغرى موجبة كلية والكبرى موجبة جزئية
 الثالث الصغرى سالبة كلية والكبرى موجبة كلية الرابع الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة كلية
 الخامس الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة كلية السادس الصغرى سالبة جزئية والكبرى موجبة

كلية السابعة الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة جزئية الثامن الصغرى سالبة
 سالبة كلية والكبرى موجبة جزئية وتسقط ثمانية الأول الصغرى موجبة جزئية
 والكبرى موجبة كلية الثاني الصغرى موجبة جزئية والكبرى موجبة جزئية
 الثالث الصغرى سالبة كلية والكبرى سالبة كلية الرابع الصغرى سالبة جزئية
 والكبرى سالبة جزئية الخامس الصغرى سالبة كلية والكبرى سالبة جزئية السادس
 الصغرى سالبة جزئية والكبرى سالبة كلية السابعة الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة
 كلية الثامن الصغرى سالبة جزئية والكبرى موجبة جزئية وبعضهم كصاحب مختصر
 الميزان ما ذهب الى هذا الشرط لعله اراه حسنا لان بيان انتاج هذه الضروب لمشرطة
 بهذا الشرط بالخلف او بعكس لترتيب ثم النتيجة او بعكس المقدمتين او بالرد الى الثاني
 بعكس الصغرى او الثالث بعكس الكبرى لا يجري في كل الضروب لثمانية على سبيل ليقين بل
 يجري في البعض على طريق القطع وهي خمسة من الثمانية المقبولة عند الأكثر وفي البعض على
 سبيل الشرط والشك وهي ثلثة باقية بعد الخمسة لان الخلف يجري في الأول والثاني والثالث
 والرابع والخامس دون البواقي والعكس يجري في الأول والثاني والثالث الثامن ايضا ان
 عكست السالبة الجزئية كما اذا كانت اخدى الخاصتين ان ليس فليس وعكس المقدمتين
 يجري في الرابع والخامس غير والرد يجري في الثالث والرابع والخامس والسابع ايضا
 ان عكست السالبة الجزئية والافلا وعكس الكبرى في الأول والثاني والرابع والخامس و
 السابع ايضا ان عكست السالبة الجزئية دون البواقي كذا افاد الفاضل اليزدي وغيره فبان

بلامرية اجزاء الدليل في هذه الثلاثة الأخيرة على سبيل الريب وتفيض القطع في الخمسة
 المتقدمة على منهاج اليقين نقيض الريب لعله وجد في هذه الثلاثة الأخيرة الاختلاف
 الموجب للعقم من حيث المقدمات البسيطة مع وجود شرط الأكثر فإن بعض الحيوان
 ليس بانسان وكل فرس وناطق حيوان ينتج في الاول صدق السلب في الثاني صدق اليجاب
 وكذا الاشئ من الانسان بفرس بعض الحيوان والناطق انسان فان الصادق في الاول
 اليجاب في الثاني السلب بل ذهب الى شرط الموجب لليقين اليجاب وعدم الاختلاف
 الموجب للعقم عدم اجتماع السلب الجزئية فرفعناه بشرط الشكل الرابع عدم اجتماع
 السلب والجزئية في مقدمة ولا في مقدمتين الا اذا كانت الصغرى موجبة جزئية
 فلا يدان يكون الكبرى سالبة كلية فيجتمع السلب في هذه الحالة فهذا الشرط سقط احد عشر
 من ستة عشرة ضروب بقيت خمسة والقريئة الصريحة على هذا الشرط قولنا اذا كانت
 الصغرى موجبة جزئية فلا يدان يكون الكبرى سالبة كلية انتهى لان الاستثناء ينطبق على
 هذا الشرط ولا ينطبق على الشرط الذي ذكره اكثر المنطقيين كما هو ظاهر عند ارباب العلوم
 واما شرط الشكل الرابع بعد اجتماع الكليتين فيهما ذهب اليه احدوا ايضا يخرج بهذا
 الشرط الضروب الثلاث من الثمانية المنتجة المقبولة عند اكثر ومن الخمسة المقبولة عند
 صاحب المختصر فيبقى الخمس والاثنان هذا لا يخفى عند الخارير وايضا ينافي وجود هذا الشرط
 اى عدم اجتماع الكليتين في الاستثناء المذكور لان المستثنى بيان موجبة جزئية و
 سالبة كلية فمن باين مجتمع فيه الكليتان فكيف الاستثناء فمن تبع هذا الشرط فهو بعد

تدبره كما بعدم علمه يمكن الاختصار من السلب الجزئية بهذه العبارة شرط عدم اجتماع
الحصتين فيه اذا اريدت بالحصتين حصّة السلب حصّة الجزئية وبالامر كما العهد و
الا فلا وهكذا بالسين مثاب الصادومع بالخاء المنقوطة مقام الحاء ولكن الذهن لا يتبادر
المقصود هما بل يتشوش في المختصر الذي يتبادر الذهن الى مقصوده ولا يتشوش لعقل في
ادراكه معنى ما ذكرناه اى عدم اجتماع السلب الجزئية فيه فحق هذا البيان بعون الله المستعان
احقر خلافتك الله الولي محمد علي بن مفتي يار محمد الدكني المليا بادي مولدا والاسلام ابادي
مسكنا فالحمد لله الذي علمني الصبح والصلاة على محمد وال الذي نطق الفصيح فقط .

خاتمة الطبع

الحمد لله الذي شرح صدور العالمين بتصورات دقات الحكمة وروح قلوب العارفين
بتدريقات انوار الحقيقة والصلاة والسلام على من علم العرفاء والعلماء بطرق النقية وعلى
آله واصحابه حماة ماثر ملتة الخفيفة وهداة مراسم شرعية البهية اما بعد اى مجموعة بليست
رسائل منطق بعد تصحيح وازالة اغلاط ومحزوائد وافراط بال ١٩٤٨ سنة مطابق ١٣٩٨ هـ طبع

منه خاتمة

بيرون بوهرز كيت مكتبة

Tel # 544913

مكتبة اسلامية